

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Arne Lilholt

Kan De huske - ?

BIND 3

Kan De huske – ?
Bind 3

*Til
Marianne Helene*

Arne Lilholt

Kan De huske – ?

Bind 3

Små skitser
til erindring om folk,
der var med til at præge livet
i Viborg

Viborg Lions Clubs Forlag
1982

Kan De huske – ?

Bind 3

© Arne Lilholt

Omslag: Johannes Bæch

Bogen er sat med Times

og trykt i Nørhaven Bogtrykkeri a/s, Viborg

ISBN 87-981098-2-0

Forord

Min far, Arne Lilholt, skrev den 23. august 1982 – umiddelbart før sin pludselige død – de sidste linjer i den artikel i serien „Kan De huske?“, som skulle vise sig at blive hans sidste.

Siden 1973 har min far skrevet mere end 400 artikler om personer, der var med til at præge livet i Viborg – altid artikler om mænd eller kvinder, som han havde kendt, og om hvem han kunne fortælle en anekdote eller erindring, som hvilede på en personlig oplevelse.

Det glædede ham at mærke den store interesse, der var for hans egentlige artikel i Viborg Nyt, og han var taknemlig for de mange opfordringer, han fik til at udgive og fortsætte med at udgive artiklerne i bogform. Min far nåede at redigere og udgive to bind med samlinger af sine personskildringer og efterlod ved sin død et næsten færdigredigeret manuskript til, hvad han ønskede skulle blive bind nr. 3.

Ved hermed at have afsluttet samlingen af artikler til dette tredje bind opfylder jeg et ønske fra min far om, at udgivelsen af artiklerne i bogform ikke måtte standse i tilfælde af hans død. Såfremt interessen for den nu foreliggende samling af artikler viser sig at være lige så stor som for de tidligere, er det derfor mit håb, at der vil være mulighed for, at også et fjerde bind kan se dagens lys.

Jeg er mange mennesker taknemlig for hjælp under det afsluttende arbejde med udgivelsen af dette bind, men vil dog særlig takke min fars kollega gennem flere år på Viborg Lokalhistorisk Arkiv, A. Vejen-Andersen, hvis hjælp under redigeringen af billedstoffet har været af uvurderlig betydning.

Jeg vil gerne tilføje, at også overskudet ved salget af dette bind, som det har været tilfældet med overskudene ved salget af de to første bind, går til Lionsklubbens humanitære og kulturelle arbejde.

Peter Lilholt.

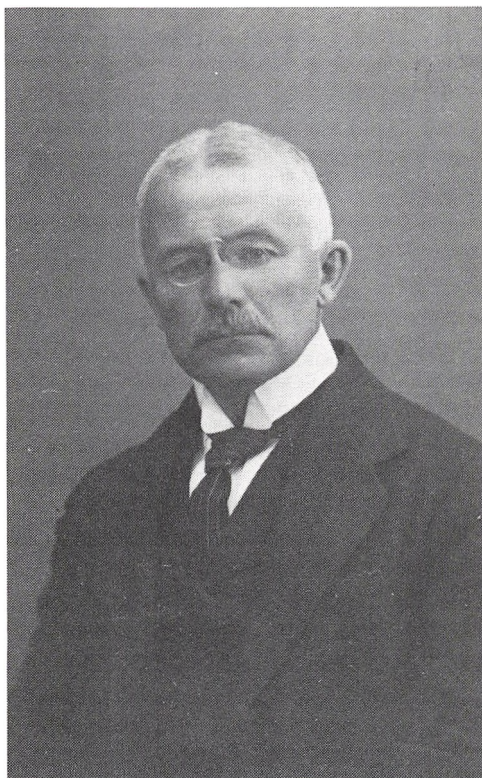
Fuldmægtig A. E. Bryndum

I 20 år var fuldmægtig A. E. Bryndum knyttet til Vestre Landsret, en særpræget, meget ensom mand – særpræget til det næsten mere end aparte såvel i væremåde som i ydre fremtræden. Sådant ville han nu være, og det er ikke nogen forklæjning af mindet om ham, når vi siger, at mange i Vestre Landsret drog et lettelses suk, da han som 68-årig trak sig tilbage. I dag er erindringen om ham nok noget udvisket, og formentlig er hans gravsted sløjft, men han vil til sene tider blive husket for en enkelt indskudt sætning, der forekommer i bind 3 af det store værk „Viborg Købstads Historie“.

Da landsarkivar Svend Aakjær skulle udsende det afsluttende bind i købstadshistorien, indeholdende et af ham selv udarbejdet imponerende person- og stedregister suppleret med et sagregister, havde han desuden til rådighed et arbejde af fuldmægtig Bryndum: „Personalhistoriske oplysninger om landstingets embedsmænd“, dvs. landsdommere, landstingshørere og landstingskrivere, et omfattende arbejde med en mængde detaljerede oplysninger navnlig om dommere knyttet til landstinget i årene fra 1312 til 1848, i alt 87 kortere eller længere biografier af mænd, der var sat til at bære rettens sværd og gøre ret og skel.

Blandt andre fortæller Bryndum om den i historien ofte omtalte herremand på Hald, Frederik Schinkel, en hidsig krabat, der løb sig mangan staver i livet, og som ved sin fremfærd ofte var genstand for klager og parthaver i søgsmål. I sin karakteristik af Schinkel skriver Bryndum:

„Om end hans type stedse har været og endnu findes (se f.eks. Viborg Amts Social-Demokrat 28. september 1939) i dommersædet, har typen hos ham vist sig i sit fulde flor.“

Fuldmægtig A. E. Bryndum

Svend Aakjær, der ellers var omhyggeligheden selv i sin redaktion af jubilæumsværket, havde ikke tænkt sig, at der skulle findes en faldgrube i fuldmægtig Bryndums ellers i enhver henseende glimrende historiske arbejder, så han fæstnede sig ikke ved den ovenfor anførte parentetiske bemærkning om det socialdemokratiske blad. Desto større opstandelse blev der i Vestre Landsret, da man slog efter i den pågældende avis og fandt en omtale af en episode i landsretten, hvor en ældre sagfører havde fået et ildebefindende i retssalen under en procedure, hvor han havde den håndfaste procedør landsretssagfører Brøcker fra Skive som modpart. Bladets omtale af det passede sluttede med en kritik af retsformandens indgriben under proceduren overfor den gamle advokat, og det var en henvisning til disse linjer, Bryndum fik med i parentes, hvilket var ensbetydende med en indirekte sammen-

ligning mellem den stridbare Frederik Schinkel og retsformanden i den omtalte sag.

Nu var den pågældende retsformand et af de mest fredsommelige mennesker, man kunne tænke sig, men Bryndum var af princip ikke nogen ynder af landsdommere, så heri skal man nok finde årsagen til anbringelsen af den tilsyneladende så uskyldige giftighed. At han nåede sin hensigt, var uomtvisteligt, for den landsdommer, bemærkningen gik ud over, tog sig hentydningen meget nær, så den i nogen grad kom til at fordunkle hans tilværelse – han døde fire år senere.

Fuldmægtig Bryndum fik for øvrigt anledning til at fyre endnu en bredside af mod landsrettens dommere i den samme afhandling. I det indledende afsnit om den historiske baggrund for kongemagtens udpegning af landsdommere anfører han, at landsdommerne i ældre tid ofte befandt sig på et såvel juridisk som kulturelt højt stade. Videre hedder det:

„Det vil endvidere ses, at der hyppigt har været nært slægtskab mellem de veksellende landsdommere. Undertiden er søn fulgt efter fader og har sikkert i hjemmet erhvervet en kundskab netop til loven og praksis, som har været af ikke ringe betydning for dommervirksomheden.“

I et rettelsesblad bagest i bogen, hvor bl.a. enkelte trykfejl korrigeres, gør fuldmægtig Bryndum endvidere denne tilføjelse, hvis hensigt ikke er til at tage fejl af:

„Det kan bemærkes, at nu (oktober 1940) er, så vidt vides, ingen af de 15 landsdommere beslægtet eller besvogret indbyrdes, at kun to af dem blandt deres forfædre tæller enten assessorer i overretten eller dommere i landstinget, medens dette er tilfældet med to af rettens fuldmægtige.“

Den ene af disse fuldmægtige med den – efter Bryndums mening – rigtige afstamning var ham selv, og han havde sådan set al grund til at være stolt af sine ahner, for en del af hans forfædre før 1660 var dommere i det gamle landsting: Ludvig Albertsen, Eberstein, Jens Nielsen Løvenbalk, Palne Jensen Munk, Lau-

rits og Eggert Vestenie, Otto Nielsen Rosenkrantz, Niels Kaas, Morten Krabbe, Anders Sandberg, Jens Thomsen Sehested og Malte Jensen Sehested.

Fuldmægtig Bryndum har selv i anden forbindelse opgivet disse oplysninger om sine dybe rødder i den juridisk-historiske muld, og han afslutter endda listen over navnene med at tilføje: „m.fl.“

Bryndum var født på Sjælland den 4. juni 1872 i Gandløse som søn af kgl. skovrider Johan Bryndum, og han fik fornavnene Andreas Eduard. I 1897 blev han juridisk kandidat, var et år ansat på Provinsarkivet i København og virkede de følgende år som herredsfogedfuldmægtig i Silkeborg og amtsfuldmægtig i Holbæk, blev i 1904 sagfører i Silkeborg og kom senere til Skanderborg, hvor han i 1907 fik bestalling som overretssagfører. På ny søgte han ind på embedsvejen og blev i 1910 fuldmægtig i Svendborg ved Sunds-Gudme herreder, i 1916 fuldmægtig ved Københavns amts nordre birk og i 1919 politifuldmægtig i Rødby.

I 1920 kom han til Viborg som fuldmægtig, da den hidtidige landsoverret efter retsreformens ikrafttræden var begyndt at virke som Vestre Landsret. Ligesom det var tilfældet med nogle af de tidligere overretsassessorer kneb det for Bryndum at finde sig til rette i det nye retssystem med mundtlig procedure osv., og han var ikke altid nem at samarbejde med – ønskede det sikkert heller ikke, men han var punktlig og udførte sit arbejde med en vis indædt stædighed, der kun sjældent gav ham lejlighed til at demonstrere synderlig lyst til arbejdet.

Begrebet landsdommere nød kun betinget agtelse hos ham, og navnlig kneb det for ham at skabe et naturligt samarbejde med landsdommer R. A. Rohbeck, der var retsformand i den afdeling, hvor Bryndum var fuldmægtig. Ind imellem kom det til drabelige og højroastede sammenstød mellem de to hver på sin vis særprægede herrer. Bl.a. husker jeg et retsmøde, hvor Rohbeck under diktat til protokollen havde gjort en pause for at tale med sine meddommere eller en af

advokaterne. Da han genoptog diktatet, spurgte han fuldmægtigen: Hvad var det sidste, De skrev? Hvortil Bryndum svarede: ... og. Det blev retsformanden jo ikke ret meget klogere af, så der var straks lagt op til en spændt situation.

En anden gang fik Bryndum en henstilling om at tale tydeligere, da han – med vilje nærmest mumlende – læste sagsfremstillingen op. Vær så venlig at læse lidt højere, sagde retsformanden, hvorpå Bryndum mobiliserede al sin stemmekraft og råbte, så det rungede i retssalen, og den rare retsbudformand Iversen forskrækket kom løbende for at se, hvad der var i vejen.

Der kunne fortælles flere andre træk om den særprægede, men overordentlig intelligente og kundskabsrige landsretsfuldmægtig. Det vil nok føre for vidt, men vi minder om en karakteristik, redaktør Wellejus engang gav af Bryndum, som han havde lært at kende, da han som ung journalist i Svendborg var med til at modtage herredsfuldmægtig Bryndum i pensionatet. Man kunne, mente Wellejus, sige om Bryndum, at han var „tilhænger af ethvert sundt tilbageskridt“.

Til Bryndums særheder hørte, at han på en tid, hvor kun få udenfor officerers kredse dyrkede ridning, blev kunde hos berider Flarup og begav sig ud på lange rideture på formentlig Flarups skikkelegste hest. Han kravlede i sadlen, som han gik og stod: med sin gamle krøllede hat trykket ned i panden og med en gullig støvfrakke flagrende omkring sig. Ridebenklæder eller lignende spekulerede han ikke på, så når han havde redet et stykke, sad bukserne ham oppe omkring knæene, åbenbarende sokkeholdere og lange underbukseben. Nogen statelig rytter var han altså langtfra, men Bryndum var komplet ligeglad med sligt, og når han var færdig med rideturen, trissede han ad Koldingvej til byen igen.

Han blev mere og mere forhutlet at se til, fordi han ikke lagde vægt på, hvordan han så ud, men han følte sig ikke derangeret og anglede absolut ikke efter medlidenhed, hvis nogen skulle finde på at vise

følelser i den retning overfor ham. Til sidst var det umiskendeligt, at gigt og sygdom plagede ham. Hans gang blev mere og mere ludende, og omsider måtte han kapitulere og lade sig indkvartere på hvilehjemmet Nordstjernen i Sparkær. Her døde han den 16. maj 1953, knap 81 år gammel.

Musiker Jens Frederik Claussen

Musiker Jens Frederik Claussen

En dag i september 1927 kom en svært bygget mand med en egen, sindig gang, en umiskendelig sønderjysk accent og et hyggeligt, skævt smil til Viborg, der skulle blive hans by i godt 60 år til hans død. Det var musiker *Jens Frederik Claussen*,

og han gjorde sin entre på Emil Petersens konditori – datidens foretrukne samlingssted for „den pænere“ ungdom – hvor han skulle spille klaver i en duo sammen med violinisten Robert Graver. Det blev til et mangeårigt og frugtbart samarbejde mellem to musikere, som begge kunne deres ting, og som dannede et udmærket par trods de umiskendelige forskelle, der var i deres temperament og færden.

Da tidens såkaldte udvikling efterhånden løb fra kafe-musik og den gammeldags konditoristemning, ophørte Emil P. med at have fast orkester, og Claussen såvel som Graver gled naturligt ind i flokken af lokale musikere, der gennem skiftende engagementer sørgede for at opfylde det musikalske behov ved møder, fester og andre lejligheder såvel i Viborg som i en vid kreds omkring byen. Clausen var oprindelig blæser, men i Viborg virkede han udelukkende som pianist, grundsolid og i stand til at klare sin del af opgaverne i de skiftende ensembler, også de sværere pianopartier indenfor salonmusikken, de store ouverturer, de populære operettepotpourrier osv. Han havde fået den væsentligste del af sin uddannelse som militærmusiker under tysk kommando, og man mærkede altid i hans spil først og fremmest den indekserede grundighed, men også den faste rytme, han havde fået „blæst ind“ i blodet i de år, han var knyttet til regimentsmusikken.

Jens Frederik Claussen var sønderjyde, født den 6. januar 1886 på en gård i Nybøl mellem Sønderborg og Gråsten. Faderen var musikalsk, en onkel ligeledes, og Jens Frederik fik sin første uddannelse hos dem. Senere kom han på en musikskole i Aabenraa, og hans musikalske færdigheder kom ham svært til nytte, da kejser Wilhelm den Anden havde styret Tyskland ud i den 1. verdenskrig. Den 23. marts 1915 blev gårdejer Jes Clausens tre sønner indkaldt til den tyske hær, og lykkeligvis gik det sådan, at de alle tre slap igennem krigen med livet i behold.

Jens Frederik skulle være soldat ved det 187. infanteriregiment, og han måtte

igennem nogle måneder med skrap eksercits med henblik på fronttjeneste, men en dag blev det kundgjort, at lederen af regimentsorkestret havde brug for fire mand. Claussen medte sig straks og klarede prøven, så han spillede først tenorhorn, senere B-tuba, og som medlem af orkestret kom han i de følgende år, indtil krigen sluttede i november 1918, gennem store dele af Europa. I 1916 blev regimentet sendt til Rumænien, og året efter gik turen til vestfronten, hvor orkestret gerne lå en snes kilometer fra selve kamplinjen for at kunne opmuntre soldaterne, når de blev trukket tilbage fra skyttegravene til nogle dages mere fredeligt ophold. I 1918 blev orkestret stationeret ved grænsen til Holland og kom senere til Frankrig, hvorefter det såvel som den øvrige del af den tyske hær oplevede tilbagetrækningen og den begyndende opløsning, der omsider førte til våbenstilstanden den 11. november.

Gennem det sammenbrudte Tyskland med revolutionskomiteer og soldaterråd lykkedes det Claussen at komme hjem, og den 6. december 1918 stod han atter ved gården i Nybøl. Halvandet år efter fik han en stilling som kafemusiker i Vejle, og det var herfra, han tog turen til Viborg, da Robert Graver havde averteret efter en ny partner til konditoriet.

Claussen faldt godt til i Viborg, og kollegerne var glade for ham, fordi han var så loyal, og bl.a. også, fordi han altid var parat til at drøfte de problemer, der let kan opstå i et sammenspil, og i sådanne situationer havde en egen pudsigt-slagfærdig måde at argumentere på, ofte præget af hans dybsindige eftertænkksomhed – en egenskab, som han også lod komme til udtryk på et andet felt, nemlig skakspillet. Navnlig på hans ældre dage betød skak uhyre meget for ham, og han var et af de mest trofaste medlemmer af Viborg Skakklub, forsømte nødigt nogen af spilleaftenerne og var glad og taknemlig, når han blev taget med på de hold, klubben udtog til dyster med andre klubber. Han nåede vel aldrig de store højder som konkurrencespiller, men det betød

ikke så meget for ham, bare dette at få lov til at være med. Desto større resultater nåede han, når han sad alene og grublede over det gamle skakspils talrige problemer. Han arbejdede især med nogle teorier vedrørende såkaldt Hjælpe-Mat og Mat i 3 træk, og han fik lejlighed til i skaklitteraturen at berette om sine resultater og teorier.

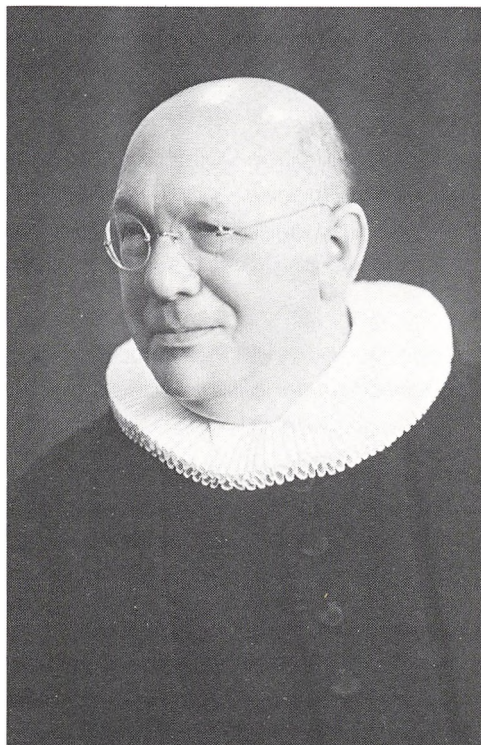
Claussen holdt meget af at færdes i naturen på lange gå- eller cykelture, og derfor var det ikke nogen overgang for ham, da han og andre musikere i den benzinløse tid under og efter krigen ofte måtte bruge cyklerne, når de skulle spille på landet. Pianisten Franz Thielemann har fortalt en pudsige episode herom:

Claussen skulle sammen med andre musikere fra Viborg spille på Knudstrup Kro og havde aftalt at cykle dertil. Han indfandt sig imidlertid ikke på det aftalte mødested i Viborg, og lidt ærgerlige drog de andre af sted, idet de talte om det mærkelige i, at Jens Frederik tilsyneladende var udeblevet. Men da de kom til Non Mølle – hvem så de da på cykel i fuld fart ned ad Birgittelyst bakke? „Gamle“ Claussen muntert vinkende til dem. Da han standsede ved bakkens fod for at slutte sig til den musikalske cykeltrop, forklarede han:

– Jo, se, jeg var bange for, at jeg måske ikke kunne følge med jer yngre, og jeg var især bange for Birgittelyst bakke, men nu har jeg lige været en tur op ad bakken og er klar over, at jeg godt kan klare den, så nu kan vi følges ad.

Claussen vedblev at færdes i Viborgs gader højt op i alderen til og fra sin lejlighed i Solgården, hvor han fik en bolig, da hans hustru døde. Lidt risikabelt var det nok for ham i de sidste år at gå alene, for hans syn svækkedes, men ved gadekryds og andre steder var der gerne nogen, som var parat til at hjælpe den venlige gamle mand med den stærkt foroverbøjede gang.

Efter et besøg hos sin søn på Lolland i julen døde han den 11. januar 1973 i København få dage efter sin 87-års-fødselsdag.

Stiftsprovst Carl Noring

Stiftsprovst Karl Noring

Der gik godt fem måneder fra stiftsprovst Fr. Schepeleers død, til udnævnelsen af hans efterfølger forelå midt i maj 1936. Kirkeminister Johs. Hansen havde, forøvrigt som en af sine første mere betydende handlinger som minister i Th. Staunings regering, udpeget pastor *Karl Noring* i Brønderslev til stillingen, og sjældent, om nogen sinde, har besættelsen af et af de højere embeder i Viborg vakt en sådan storm, så det var i kirkelige kredse alt andet end venlige forhåndsfølelser, der nærmedes til den nye stiftsprovst.

Fra gammel tid havde det i Viborg været opfattet som en selvfølge, at stiftsprovstembedet, der besættes ved konge-

lig, dvs. ministeriel, udnævnelse, blev overladt til en mand med rod i Indremission, og da der opstod allehånde rygter, fordi besættelsen af embedet trak så længe ud, blev der lagt pres på ministeren med det formål at få ham til at videreføre traditionen. Bl.a. rejste en deputation fra domsognets menighedsråd til København for at advare mod at foretage en „politisk“ udnævnelse.

Kristeligt Dagblad erklærede rent ud, at en udnævnelse af Karl Noring ville blive opfattet som en udfordring til noget i retning af en kirkekamp, og der blev ikke lagt skjul på, at det var den alvise statsminister, der ikke kunne beskyldes for at nære særlig kirkelige interesser, som ville betænke den veltjente socialdemokratiske folketingskandidat fra Vraakredsen, Karl Noring, med det høje embede i Viborg.

Mange aviser landet over beskæftigede sig med den forestående udnævnelse, og det blev mere og mere klart, at valget ville falde på pastor Noring, hvis fortjenester som en frodig og folkelig deltager i foreningsarbejde og politisk virksomhed blev fremhævet i en række socialdemokratiske blade som modstykke til de kritiske indvendinger i adskillige andre aviser. Bl.a. havde Viborg Stiftstidende ikke lagt skjul på sit mishag, og pudsig var bladets meddelelse den 23. maj 1936, da udnævnelsen var en kendsgerning: „Københavnske blade meddeler i dag, at pastor Norings udnævnelse til stiftsprovst nu foreligger, og så må det vel være rigtigt“.

En uges tid forinden havde Noring været i Viborg, ikke for at se på byen eller forholdene i det hele taget, men i et højst privat ærinde, nemlig for at foretage en vielse i Søndre Sogns kirke. Fru Noring havde to søstre i Viborg, fru isenkræmmer Keis og fru isenkræmmer Ankjær Sumborg, og da frk. Gerda Keis skulle giftes, var det naturligt, at man havde bedt „onkel Karl“ fra Brønderslev om at foretage vielsen.

Man kan – med Bjørnsons april-vise – sige om Norings udnævnelse til stifts-

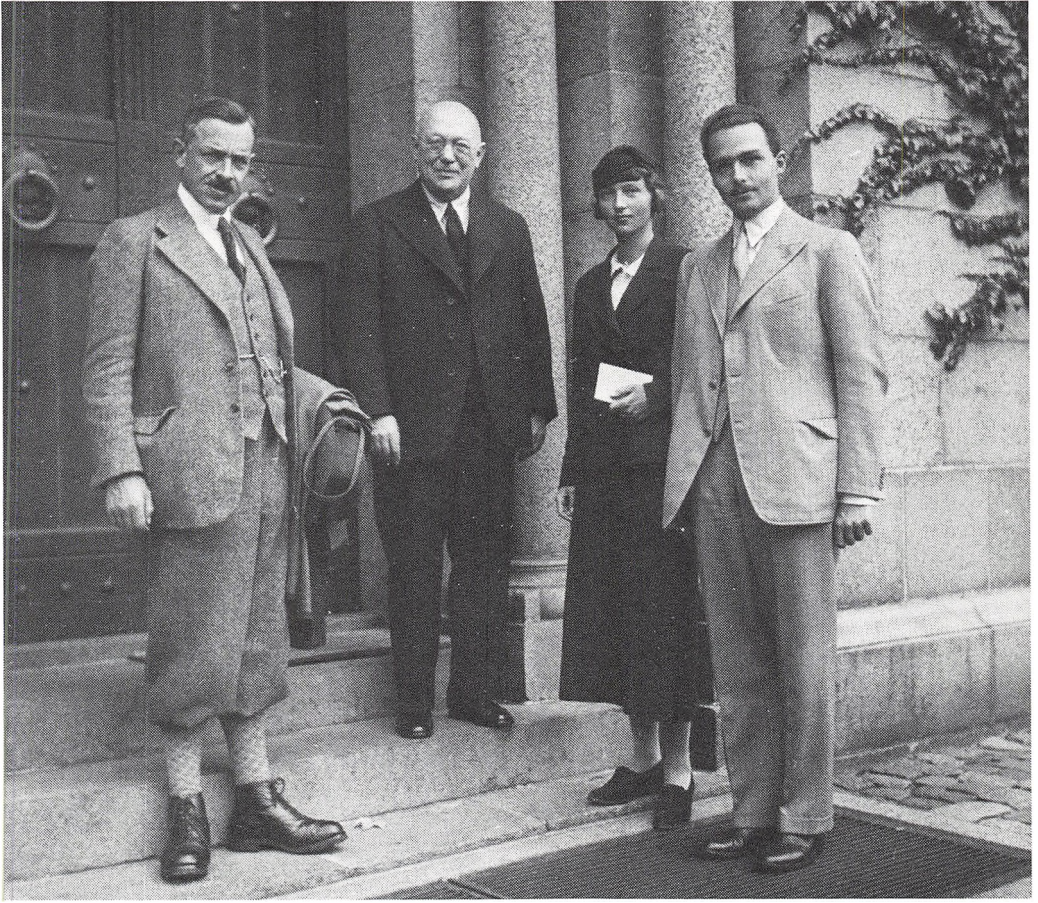
provst, at „det volder lidt rabalder“, og man skulle nok have Norings styrke og hårdhudethed for at slippe gennem stormvejret uden skrammer, men for ham gjaldt det – stadig med citat fra Bjørnson – at „fred er ej det bedste, men at man noget vil“.

Karl Noring ville noget, og han nåede meget, først og fremmest det for ham vigtige, at han blev anerkendt i „den ærværdige, midtjyske domkirkeby“, som Venstre-redaktøren L. Knokgaard i Brønderslev skrev i en afskedsartikel med bl.a. disse bemærkninger:

– Der er såmænd ingen grund til at frygte, at alle de små billeder skal vende sig omkring, når han tager prædikestolen i besiddelse i Joakim Skovgaards pragtfulde domkirke. Den nye stiftsprovst er slet ingen fæl havmand, som nogen måske har kunnet finde på at tro om ham i den gamle fornemme by. Måske vil hans renæssanceskikkelse, når det kommer til stykket, vise sig at passe særdeles vel i Hans Tausens by.

Redaktør Knokgaards forudsigelse kom til at passe. Karl Noring blev en god viborgenser, og han blev, hvad der naturligvis var det vigtigste, en nidkær og dygtig forvalter af det høje embede, han havde fået at røgte. Vel skulle man vænne sig til ham og hans færd og færden, og kirkegængerne skulle indstille sig på, at han i sin hele form mindede kun lidt om sin forgænger, ligesom lighedspunkterne mellem ham og hans nærmeste foresatte, biskop Axel Malmstrøm, var få – dog med den væsentlige undtagelse, at det for dem alle tre var hele deres liv og gerning at bringe evangeliet til mennesker.

Karl Noring var købmandssøn fra Århus, født den 20. april 1883. I 1902 blev han student, og i 1909 tog han teologisk embedseksamen og fik sin første praktiske gerning som kapellan i Storehedinge. Fem år senere blev han sognepræst i Ringgive ved Vejle – eller Ringive, som han sagde, altid parat til at holde et etymologisk foredrag om stednavnets oprindelse med forklaring på, hvorfor der kun forekom et g i Ringive.

Noring sammen med fra venstre grev von Algenfeld, prinsesse Adelheid og prins Otto

Noring lagde ikke skjul på, at han i sin Ringive-tid følte sig som venstremand – ligesom han i Storehedinge havde været formand for Afholdsforeningen og Blå Kors. Men han ændrede siden opfattelse på begge områder. Da han i 1925 kom til Brønderslev som sognepræst, kom han i højere grad end i den rene landkommune, han før havde virket i, med i socialt arbejde, meldte sig som socialdemokrat, rede til at virke for partiet, og det gjorde han godt, uden at det på nogen måde bragte ham i personligt modsætningsforhold i den overvejende Venstre-prægede egn, han havde at tjene som præst.

I Ringive havde han foruden at være skolekommissionsformand også været med i værgeråd og børneværn, og det faldt ham helt naturligt at arbejde videre

på disse områder i Brønderslev, ikke mindst, da de tunge krise-år satte ind i slutningen af 20'erne og begyndelsen af 30'erne. Bl.a. fik han oprettet en børnebespisningsordning og var formand for den, til han rejste til Viborg. Sin nationale indstilling gav han udtryk for ved i 10 år at være formand for Grænseforeningen i Brønderslev, og han sad i en årrække i amtsbestyrelsen for sammenslutningen af sønderjyske foreninger i Hjørring amt.

Karl Noring havde som ung vaklet imellem, om han skulle gå den teologiske vej, eller han skulle følge sin anden, inderlige trang, nemlig til at dyrke musikken. På rejser i udlandet studerede han siden kunsthistorie og musikteori for ligesom at give sig selv aflad for, at han ikke i stedet for præstegerningen havde beslut-

tet sig til at blive sanger. Stemmematerialet havde han, men han nøjedes med at bruge det i kirken og i øvrigt dyrke musikken i hjemmet. Stiftsprovstegården blev ofte ramme om herlige intime koncerter med sang og kammermusik, og den musikalske arv gav hjemmet videre til datteren Lona, der som cand. mag. blev sang- og musiklærerinde på Katedralskolen.

Det var rigtigt, hvad Brønderslev-redaktøren skrev, at Noring var en renæssanceskikkelse. Han fyldte, hvor han færdedes – på gaden, i privat selskab, i foreningslivet, men først og fremmest på prædikestolen. Sine prædikener forbedrede han med stor grundighed, og det var ikke usædvanligt at se ham standse op på gaden eller under samvær i et eller andet møde og gøre et notat, fordi han pludselig havde fået formet en sætning eller en vending i et manuskript, som havde voldt ham spekulation.

Dermed ikke sagt, at Noring fulgte sine manuskripter slavisk. Man kunne næsten sige: til tider tværtimod, men han kunne tillade sig sådanne afvigelser, for han var altid sikker, når han stod på en talerstol eller på prædikestolen, og han havde evnen til at sige noget helt overraskende, der kunne få det til at gibbe i tilhørerne. Som for eksempel en søndag, da han begyndte sin prædiken med at sige: Der er jo ungske i Skive i dag, og jeg har set, at både Hauch og Bertel Dahlgard skal derop, så det bliver nok en stor dag!

Der kunne nævnes andre eksempler på den pludselighed, hvormed han yndede at overraske en forsamling, men en begivenhed frem for nogen skal der erindres om, nemlig et afsnit af hans prædiken i domkirken den 9. januar 1944. Den 4. januar var digterpræsten Kaj Munk blevet hentet af Gestapo i sin præstegård i Vedersø og dræbt på vejen gennem Hørbylund og slænt ned i en grøft.

Da Noring havde holdt sin prædiken over dagens tekst, gjorde han en pause og sagde så: Danmarks største digter ... Længere kom han ikke i første omgang. Alle i kirken var klar over, hvad stifts-

provsten hentydede til, og ganske spontant rejste menigheden sig i tavs ærbødighed, hvorpå Noring genoptog sin tale: Danmarks største digter, præsten Kaj Munk er død, myrdet af ukendte snigmordere.

Noring fortsatte med nogle ord, der karakteriserede Kaj Munk som præst og som digter, og en kort tids stilhed fulgte derefter. Stiftsprovstens ord var henvendt ikke blot til menigheden i Viborg, men til hele Danmark, for der var radiotransmission fra kirken den dag, og hans tale trængte ud til alle radiolytterne og vakte stor bevægelse over alt i landet. Den tyske censur havde indskærpet overfor aviser, at Kaj Munks død ikke måtte kommenteres. Ydermere var det blevet forlangt, at bladene skulle bringe den udsendte meddelelse om Kaj Munks død – med falske oplysninger om drabets sammenhæng – samtidig med en kundgørelse om, at en stikker på Sjælland var blevet dræbt.

Karl Noring havde nøje overvejet, hvad han ville sige, og han var klar over den store risiko, han løb. Der gik da også straks rygter om, at han ville blive hentet til forhør, men det skete ikke, måske fordi den tyske besættelsesmagt var blevet klar over, at det var hensigtsmæssigt at holde en lille smule igen med terrorhandlingerne efter den spænding, Kaj Munks død havde skabt.

I sin Brønderslev-tid havde Noring været socialdemokratisk folketingskandidat i Vraa-kredsen i 1932 og i 1935, og i 1939 blev han igen opfordret til at lade sig opstille. Ligesom hans udnævnelse to år i forvejen havde vakt opsigt, opstod der i visse kredse bevægelse ved tanken om, at stiftsprovsten måske ville til at farte rundt som politisk agitator, og der blev rejst tvivl om, hvorvidt han i det hele taget kunne tillade sig det.

Karakteristisk for Norings facon var det, at han på et spørgsmål fra en avis om det tilladelige i, at han igen gav sig til at kandidere, svarede: Jeg må naturligvis drøfte spørgsmålet med biskoppen, men det træffer sig så heldigt, at biskoppen –

det er mig selv! Biskop Malmstrøm er på rejse i Indien, og jeg fungerer for øjeblikket som biskop over Viborg stift. Jeg har spurgt den fungerende biskop, og han havde ikke noget at indvende ...

At Noring ikke havde haft behov at spørge hverken biskop eller ministerium, er en anden sag, og det har han sikkert udmærket vidst, men han fik lejlighed til at forme en god „historie“ – og det morede ham.

Noring blev ikke valgt dengang, men han kom ind i Folketinget i 1942 som suppleant, da folketingsmand Ernst O. Levinsen fra Hjørring-kredsen døde. Noring befandt sig storartet i det politiske liv på Christiansborg, men de anstrengende togrejser i kolde og mørkelagte tog sled på ham, og af helbredshensyn måtte han holde op. Siden gik det tilbage med kræfterne, og den 21. august 1945 døde han, 62 år gammel.

Repræsentant Axel Daa

Repræsentant Axel Daa

Antallet af handelsrejsende i egentlig forstand bliver mindre og mindre, og det gammelkendte begreb „agent“ er efterhånden blevet ensbetydende med noget halvskummelt, som har med efterretningstjeneste og spionage at gøre. For år tilbage var agenterne, såvel de omkringrejsende som de mere stationære, et uundværligt led i handelslivet, og Viborg havde en række ypperlige repræsentanter for dette folkefærd.

Axel Daa var en af dem og tillige en af de sidste af „den gode gamle“ slags. Viborgenser var han helt igennem, og bortset fra nogle lære-år i sin pure ungdom tilbragte han hele sit liv i Viborg. Den Daa'ske slægt har rødder langt tilba-

ge i Viborg, hvor Daa'erne var landbrugere og håndværkere. Axel Daas far, Niels Daa, var rejsende og havde ved siden af et landbrug i den yderste ende af Sct. Mogensport. Her blev Axel Daa født den 23. december 1877, og sin første skolegang fik han i en privat pogeskole i Sct. Ibsgade, inden han kom i borgerskolen og til sidst i latinskolen, hvor han fik præliminæreksamen.

Så begyndte han sin handelsuddannelse, skønt han egentlig havde haft lyst til at komme til jernbanen, men en dag, da hans far kom hjem fra en rejse, meddelte han kort og godt, at han havde aftalt med købmand N. J. Johnsen i Hald mellem Randers og Hadsund, at Axel skulle i handelslære der. Efter 3½ års læretid blev han kommis eller handelsbetjent, som det hed, hos en købmand i Houlbjerg, og i 1900 vendte han tilbage til Viborg.

Hans far var blevet syg og havde fået det ordnet sådan, at sønnen kunne overtage to af de fornemste agenturer, nemlig for Th. Damborgs tobaksfabrik i Nykø-

bing Mors og konsul Helstrups vinhandel. Senere overtog han også agenturet for sæbefabrikken Noma, og han rejste land og rige rundt – ligesom sin far, der var død i 1902, altid en velset gæst hos de store købmænd, der var hans fortrinnsvis kunder, og som modtog Daa'erne med den respekt og imødekommenhed, som det var rimeligt at vise en repræsentant for de store, anerkendte firmaer.

Axel Daa havde årskort til jernbanen, men når han skulle ud til landkøbmændene i de større eller mindre byer udenfor jernbanenettet, lejede han hest og vogn, som oftest også kusk, og agede fra sted til sted. Grosserer Petrus Christensen, der i en årrække var en flittig skribent i Folkebladet, har i en artikel fra 1945 givet en god skildring af, hvordan handelsformerne dengang udfoldede sig. Vi bringer et lille uddrag:

Axel Daa var en frisk og prægtig ung mand, „reguleret“ helt igennem, med et uopslideligt humør. En dag i meget tidligt forår 1901 indbød han mig til en køretur i Vesthimmerland helt ud til vesterlandet, som Gedstedboerne på den tid udtrykte det, for at vi hver for vore firmaer kunne opsøge rækken af kunder. Siddende i en god fodpose og i tyk pels havde vi det i avlsbruger Frosts halvlukkede vogn som blommen i et æg. „Gårdmandspiben“ var tændt. Solen skinnede, og gennem den skarpe vinterluft var der som en anelse af vår. Et rosomt arbejde lå foran os, næsten fest i luften.

Turen gik over Skals, Nørre Rind, Sundstrup, Ulbjerg, Fjeldsø og Vesterbølle til Gedsted den første dag – fortæller Petrus Christensen – og dagen efter gik farten ud i Gedsteds opland, som Aalestrup søgte at vinde, og som Gedsted kæmpede tappert for at bevare. Endnu var Aalborgs rovbane til Hvalpsund ikke bygget, så Gedsted med sit bitingsted blev søgt af Gislum herreds folk fra Alstrup, Louns, Fovlum og Ullits sogne.

Så vidt Petrus Christensen!

Axel Daa fortsatte år efter år som rejsende for sine firmaer, også efter at 1. verdenskrig var brudt ud med alle de

handelsmæssige forandringer, den tid førte med sig. I 1917 var der kommet så mange restriktioner og rationeringer, at han opgav rejselivet og fik ansættelse på kontoret hos sin gode ven fra ungdomstiden, tømmerhandler Holger Fischer, og han indtog sin daglige plads her, stående ved de høje skrivepulte, i fem-seks år, indtil en anden af hans gode venner fra købmandslivet, Peter Hviid, der var blevet direktør for bryggeriet Odin, tilbød ham en stilling som sælger.

Axel Daa slog til, og dermed begyndte en ny, vigtig periode i hans tilværelse. Han kendte „Gud og hver mand“ i Viborg og havde ikke besvær med at komme i kontakt med de købmænd og restauratører, som han skulle overbevise om Odins øllets fortræffelighed, og det gjorde han på sin egen hjertelige og friske facon. Det kendtes straks i en butik eller på en restauration, at Axel Daa var der. Hans latter gjaldede under lofterne, og der var spillende liv i hans mørke øjne i det runde ansigt.

Til at begynde med optrådte Axel Daa udelukkende som sælger, vandrende fra kunde til kunde. Senere kravlede han op på bukken på en af ølvognene og blev på samme tid sælger og vareudbringer, en kendt skikkelse i gadebilledet, som dengang var præget af hestekøretøjer i en grad, som man i dag har vanskeligt ved at forestille sig. Axel Daa befandt sig godt på bukken, for det var, som han på sine ældre dage genoplevede noget af livet med hestene i den fædrene stald, og han tog sin tørn med hest og vogn året rundt uden hensyn til vejrliget.

Efterhånden blev hestevognene afløst af biler, men i 1941 kom hestene igen til ære og værdighed, fordi krigen bevirkede opklodsning af bilerne og benzinhanen drejet næsten på stop, og så indtog Daa igen sin plads bag tømmerne. Heldigvis havde han helbred til at kunne holde ud længe, og han oplevede, hvordan der på ny kom mere normal gænge i handelen, også med øl, efter krigen. Nogen tid efter, at han i 1947 var blevet 70, passerede han 25-års-dagen for sin ansættelse på

Odin, lagde han op, og så traf han og hans hustru den, for dem sikkert vanskelige, beslutning at forlade Viborg for at bosætte sig på Sjælland, hvor en søn er ansat som forstmand under godset Stensgaard. I 1954 fejrede de guldbryllup, og året efter, den 24. januar 1955, døde han og blev begravet på Toksværd kirkegård ved Næstved.

Overpostbud Jens Pedersen

Den store ejendom allersidst i Sct. Mathiasgade inden krydset ved Rundebænken – nummer 98 B – kaldes stadig i daglig tale for Postkassen, skønt der sikkert er mange, som ikke forbinder noget

som helst postalt med netop den ejendom. Oprindelsen til bygningens særnavn skal søges godt 60 år tilbage i tiden, og manden, der var årsag til post-navnet, var overpostbud *Jens Pedersen*, en usædvanlig foretagsom mand med evne til at løse flere opgaver på en gang.

Jens Pedersen var landmandssøn fra det vestligste Fjends herred, født i Sdr. Resen den 5. juli 1880, og han blev uddannet som skomager. Som sådan virkede han i Viborg sammen med så mange andre indenfor dette håndværk, der har så rige traditioner netop i Viborg, men han var interesseret i at få noget mere fast, og i juni 1907 kom han ind hos postvæsenet som reservepostbud. Året efter fik han fast ansættelse, og i fem år passede han en rute, der omfattede Boyes Toft, Nørregade, Dannebrogsgade og Skottenborg, indtil han i efteråret 1914 fik overdraget en af hovedruterne i byens centrum, nemlig Sct. Mathiasgade fra Dumpen til Handelsbanken, videre ad St. og Ll. Sct. Pederstræde, St. Sct. Mikkelsgade og kvarteret der omkring.

Jens Pedersen gik den samme rute i 31

Jens Pedersen var i adskillige år ansat som lejetjener i Palmehaven, Jernbanehotellets restaurant. Stedet hedder i dag Finn-inn

år, og han kendte hvert eneste menneske i området på samme måde, som alle kendte ham. Kendetegnende for hans popularitet var det da også, at beboerne, da han skulle gå af, samlede ind og forærede ham en gave. Blandt de firmaer, han bar post til, var Viborg Stiftstidende i St. Sct. Pederstræde, den ejendom, som købmand Egon Jensen i dag ejer, og på Jens Pedersens sidste dag med posttasken og den røde uniform bragte bladet ham en smuk hilsen, skrevet af redaktør Hans Schytte. Her er et uddrag:

„Han er kommet i solskin og slud, i sommervarme og vinterkulde, altid med godt humør, altid oplagt. Han har hver dag været et frisk pust ude fra, så det er ingen overdrivelse at sige, at når han nu går af, vil han efterlade et savn, og der vil gå en rum tid, inden vi på hans rute vænner os til, at det ikke er ham, der linder på døren og kommer med brevskaberne på godt og ondt.“

Jens Pedersen fik ret hurtigt en stor familie at forsørge, og han kunne ikke nøjes med den gage, postvæsenet kunne afse til ham, så han begyndte at arbejde som lejetjener, i adskillige år som fast mand i Palmehaven – Jernbanehotellets restaurant, som i tidens løb har været underkastet så mange forandringer med en tilsvarende lang række af navneændringer, senest Finn-inn. Der var stil over Palmehaven, et af byens mondæne steder, selv om der var „sand på gulvet“, for efter tidens skik var palmeudstyret suppleret med kurvemøbler af østerlandsk oprindelse, og det hele var placeret i et bed af fint grus, formentlig for i så vid udstrækning som muligt at illudere en ægte palmelund.

Når Jens Pedersen var færdig med sine tre daglige postombæringer, hængte han den røde uniform i skabet og erstattede den med tjenerskrudet: kjole og hvidt, og så hængte han i aften igennem og ofte et stykke af natten med. Tilsyneladende kunne intet trætte ham, for selv efter en hård tårn i restauranten mødte han på pletten næste morgengry for at forberede sin posttjeneste.

Jens Pedersen havde erhvervet et lille hus i Sct. Leonisgade, nr. 14, og boede her med sin familie, men han havde større aspirationer, og midt under 1. verdenskrig forbavsede han sine bysbørn ved at bygge det store hus i den nederste ende af Sct. Mathiasgade. Det kom til at ligge mellem justitsråd Neckelmans villa (senere Viborg-Hallen) og overretssagfører Laur. Ørums tilsvarende fornemme hus med et elegant lille tårn på taget – siden erhvervet af overretssagfører Bjarne Johnsen og senest brugt som baptistkirke, inden det blev revet ned. Formentlig havde ingen regnet med, at der ville blive bygget på dette sted lige op ad den stejle vej, der førte ned til Brænderigården, og da Neckelmann havde husnummer 98 og Ørum 100, måtte Jens Pedersens nybygning forsynes med nr. 98 B.

Jens Pedersen byggede i 1916 og blev boende i Sct. Leonisgade nogle år, inden han solgte huset her og overtog en af sine egne lejligheder i den store bygning, som det vel havde kostet ham godt et halvt hundredtusinde at bygge. I hvert fald var det i 1918 sat i ejendomsskyld til 42.000 kr., et tal, der forekommer helt ufatteligt i dag, hvis man forestiller sig ejendommens nuværende værdi.

Jens Pedersen nøjedes ikke med at bygge Postkassen. Da han afhændede ejendommen, byggede han en villa på Vinkelvej, og da han i 1945 gik af som postmand, flyttede han til Hvalpsund og byggede der. Men han kunne i længden ikke undvære Viborg, og efter fem års forløb vendte han tilbage og levede sin sidste år i Toldbodgade. Blandt andre interesser var han optaget af arbejdet i Forsvarsbroderforeningen, og han sad i bestyrelsen, da foreningen den 5. januar 1914 holdt 25-års-jubilæum.

Jens Pedersen døde den 8. juni 1959, knap 79 år gammel.

Henriette Cyrine Dorthea Jensen

Jordemoder Cyrine Jensen

Det er et fællestræk for de fleste beboere på alderdomshjem, ja, for ældre folk i det hele taget, at de på væggene har hængende billeder af deres børn, børnebørn, måske oldebørn, eller de har indenfor rækkevidde album med fotografier af deres kære, ikke mindst de yngste. Det er en oplevelse at sidde hos en sådan aldrende mand eller kvinde og høre dem fortælle, alt mens de udpeger den og den i album'et.

Hos ingen kunne en sådan oplevelse være større end hos fhv. jordemoder *Cyrine Jensen*, der i en årrække fandt et trygt opholdssted på De gamles Hjem i Sct. Ibsgade, da hun i 1962 måtte opgive sit eget hjem i ejendommen Sct. Mathiasgade 92, hvor hun i mange år havde boet alene, efter at hun i 1931 mistede sin

mand, kontorfuldmægtig på Hedeselskabet J. P. Jensen, som hun var blevet gift med i 1910.

Cyrine Jensen havde som jordemoder taget imod hundreder af små viborgensere, og taknemlige mødre i hobetal sendte hende billeder af børnene. Man kunne have tænkt sig, at fru Jensen efterhånden fik nok af alle disse babybilleder, men nej, hun samlede dem et for et og anbragte dem i sine album og kunne – og det var nok det forunderlige – blive ved med at huske, hvem der var hvem, skønt man jo siger, at de fleste spædbørn, næst at være søde, alle ligner hinanden.

I fru Jensens album sad de, side ved side, alle disse billeder af betuttede, smilende, grædende, vrælende unger, efter tidens fotograf-skik som oftest anbragt på det langhårede hvide tæppe, og aldrig har man vist på eet sted set så mange bare barnenumser, så mange søde smil og så megen spæd dejlighed – hundreder af menneskeskæbner på det allertidligste stadium.

Fru Jensen var viborgenser, født den 21. januar 1873 som datter af gæstgiver Ole Frederiksen, og hun fik i dåben tre pigenavne: Henriette Cyrine Dorthea. Faderen var en kendt mand i Viborg, veteran fra 1864 og oftest omtalt som „Wolle Fædreland“. Han drev først brændevinsbutik i St. Sct. Pederstræde og overtog i begyndelsen af halvfemserne et gæstgiveri i St. Sct. Hansgade, som senere hotelejer P. C. Pedersen, Royal, havde startet i Martin Fischers ejendom i 1888. Wolle Fædreland døde i 1917 den 1. marts, 74 år gammel, hans hustru tre måneder senere.

Cyrine var en dygtig pige, hvilket bl.a. fremgår af et eksamensbevis fra Viborg Borgerskole, som hun i 1887 forlod med hovedkarakteren ug og med ros, attestet af skoleinspektør J. Kirkegaard. I 1901 blev hun optaget som elev på Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse på Frederiks Hospital i København, efter at hun havde erklæret sig villig til at betale for opholdet: 50 kr. for undervisningen og 95 øre om dagen i kostpenge, i alt 400 kr.,

Jordemoder Cyrine Jensen

hvoraf de 200 kr. måtte erlægges ved kursus' begyndelse.

Her som i skolen klarede Cyrine Frederiksen sig blandt de bedste, og hun forlod jordemoderskolen efter et års undervisning med 1. karakter og med attest fra stiftsprovst Vilh. Larsen, der som hendes sjælesørger siger god for hendes „skikkelige og christelige forhold“, hvorefter eksamenskommissionen meddeler, at hun findes „bekvem til en jordemoders forretninger og embede“.

Cyrine Frederiksen drog sporenstregs hjem til Viborg og bekendtgjorde, at hun begyndte jordemodervirksomhed med bopæl hos forældrene i St. Sct. Hansgade, men med en tilføjelse om, at hun fra 1. november 1902 var bosat i Ll. Sct. Hansgade 30, i „hr. skomager Juuls ejendom“.

Det blev en lang og lykkelig gerning, Cyrine Frederiksen hermed indledede. Hun var et flinkt og omgængeligt menneske, omsorgsfuld og kyndig i sin vejledning, men tillige udstyret med evne til at

optræde med bestemthed og hvasse ord, hvis hun fandt anledning til at sætte tingene på plads i hjem, hvor en sådan adfærd var tiltrængt. Ved sin tilstedeværelse skabte hun ro og tryghed omkring sig, og hun overkom meget, idet hun havde praksis ikke blot i Viborg by, men også i en stor del af oplandet.

Hun virkede ivrigt for fremme af hygiejnen, og hun gjorde et stort arbejde i kollegers kreds, dels lokalt, dels som medlem af jordemoderforeningens hovedbestyrelse. Da hun den 24. september 1927 fejrede 25-års-jubilæum, kunne hun gøre op, at hun indtil da havde været med til at tage imod 3516 nye verdensborgere. Hvor stort hendes endelige tal blev, inden hun holdt op, ved jeg ikke, men det har nok ligget omkring de 5000.

Da hun holdt jubilæum, modtog hun megen opmærksomhed, bl.a. en meget speciel, nemlig et lille digt, skrevet af den elskelige og fine frøken Karen Jørgensen, et digt, som hun, da hun ønskede det offentliggjort anonymt, måtte betale for af sine sparsomme midler som en annonce i Folkebladet. Det lød i sin let naive følsomhed således:

Du stod som Vogterske ved Livets Port.
Du tog det første Lys fra Skaberkraften.
Dit lyse Smil jog mørke Skygger bort.
Du gav din Kraft til selve Guddomsmagten.

Gud signe dig i lysten Dag og mørke
Vinternætter.
Du trættes ej, hvor Kamp på Kampe
trætter.
Du tager Barnet ømt med hvide Hænder.
og lægger det, hvor Barnet Fryden kender.

Og når en Dag din Vandring stunder til,
du ser med fjerne Blik på fjerne Egne,
da vil et Lys af bitte Barnesmil sig som
en Krans af milde Minder tegne.

Cyrine Jensen blev meget gammel. Hun døde på De gamles Hjem den 7. november 1967 i en alder af 94 år.

Stiftsprovstinde Ellen Schepelern

I 1923 kom præsteparret Frederik og Ellen Schepelern til Viborg. Han var blevet udnævnt til stiftsprovst efter i syv år at have været sognepræst i Slagelse, og før den tid havde han virket som præst i Salling (Tisted-Binderup-Durup) og i Tønning-Træden som sit første embede efter at have taget teologisk embedseksamen.

Det er ikke stiftsprovsten, vi vil opholde os ved i denne artikel, men derimod hans hustru, *Ellen Schepelern*, en kvinde af sjælden støbning og holdning, et rigt og varmhjertet menneske, der i usædvanlig grad forstod at være igangsætter, først med kravene rettet mod sig selv, derefter krævende af dem, hun begejstrede til at være med i det arbejde, hun havde kastet sig ud i.

Fru Schepelern kom i Viborg til at sætte præg på mange ting, og mangfoldige steder kunne man møde hende, altid optaget af at bringe en eller anden opgave til løsning. Sirlig og elegant i sine fod-side grå kjoler eller spadseredragter færdedes hun i byens gader, i Hans Tausens Hus eller andre mødelokaler, altid sikker gæst ved koncerterne i Musikforeningen eller ved domorganist Gunnar Foss' torsdagsaftener i domkirken – kort sagt, en dame, man lagde mærke til, og som det, havde man blot en gang været i stue med hende, var en fryd at samtale med, ikke mindst, fordi man måtte nyde den norske klang i hendes stemme.

Ellen Schepelern var født i Norge den 13. februar 1876 som datter af kontorchef P. K. Wright i Porsgrund, og hun blev i 1895 som 19-årig gift med den otte år ældre sognepræst Frederik Schepelern, tilsyneladende to modsætninger, han lille og spag, hun frodig og favnende, men tilsammen udgjorde de et ægtepar af usædvanlig harmoni og skønhed.

Fra sine helt unge år var fru Schepelern optaget af at være noget for andre, først og fremmest for andre unge kvinder, og hun kom takket være denne ildhu til at øve en indsats, der blev et kapitel i dansk socialhistorie, idet hun skabte institutionen Kvindehjælpen, hvis særlige kendetegn var, at arbejdet blev gjort helt på privat basis.

Det første kendskab til fru Schepelern fik folk i Viborg ved i Folkebladet at læse en karakteristik, der var udformet af den kendte Slagelse-redaktør Hans Jensen, i Sorø Amtstidende, som indeholdt en afskedsartikel, der blev optrykt af Folkebladet. Hans Jensen skrev bl.a.:

– Det er en ejendommelig præstekone, som nu forlader Slagelse. Ellen Schepelern stammer fra Norges klippeland, og der er, trods et til tider desværre mindre godt helbred, nogle af nordmandens bedste egenskaber i hendes lille, vindende person. Hun er en dygtig og hyggelig præstekone i hjemmet og forstår som få at vinde mennesker for sin livssag: at hjælpe de unge kvinder tilbage, som er kommen på afveje. Her viger hun ikke tilbage for at påtage sig de sværeste opgaver, selv om de kan være personligt ubehagelige og sommetider giver skuffelser, selvfølgelig ...

Så vidt Hans Jensen. Hvad han hentydede til, var især det arbejde, fru Schepelern havde udført i de seks år, hun og hendes mand var i Århus, inden de kom til Slagelse. Den første beskedne begyndelse til det senere så store værk: Kvindehjælpen med de mange institutioner rundt om i Jylland, blev gjort i 1906. Frederik Schepelern var netop blevet residerende kapellan ved Vor Frue kirke i Århus, og de unge præstefolk havde kun været i byen i kort tid, før fru Schepelern blev klar over, at der lå en stor opgave og kaldte på hende. Hun ville hjælpe de mange ulykkeligt stillede unge piger i den store by, drage dem fra det smuds, de var kommet i, og varsomt lede dem ind på sunde og gode livsbaner.

Hendes beslutning blev næret af et varmt og følsomt sind, der fik hende til at

glemme al frygt. Sammen med en ældre diakonisse, som kendte den store bys mørke sider gennem mange års sygeplejegering i fattige hjem, drog den unge præstekone ud for at øve en gade- og beværtningsmission, som en mere frygt-som hurtigt var blevet skræmt tilbage fra.

Fru Schepelern gik rundt i de værste knejper og i kvarterer, som man ellers nødig ville komme i, og talte med de unge piger, uddelte bøger og andre ting til dem og fik lidt efter lidt isen brudt om mangt et forhærdet hjerte. Efterhånden fik den unge præstekone flere hjælpere, og den bedste af al hjælp kom: Arbejdet begyndte at bære frugter. Det viste sig, at mange af de unge piger kun af forholdene var blevet ført ind i deres foragtelige liv, og blot det, at de mødte venlighed og kærlighed i stedet for råhed og foragt, var nok til, at de selv blev klar over, at de var inde på et skråplan, der uvægerligt ville føre dem til bunds i ulykke.

Fru Schepelern fik skaffet udvej for at leje en lejlighed i Århus, hvor der blev indrettet såkaldte arbejdsstuer. Her kunne kvinder komme og øve en praktisk indsats til gengæld for husly, mad, klæder og omsorg, og senere lejede hun en hel villa i Haslev og indrettede her i samarbejde med værgerådet et hjem, det første i en efterhånden lang række af institutioner, der alle blev administreret af Kvindehjælpen med fru Schepelern som hoveddrivkraften i det hele.

Det er ikke stedet her at fortælle Kvindehjælpens historie, blot minde om, at slutstenen i det vældige værk blev rejsning af Kvindehjælpens Husholdningsskole på Sct. Laurentiivej i Viborg – den bygning, som i dag rummer Viborg Børne- og Ungdomspension. Det var en stor og stolt dag i hendes liv, og alle, der var med ved indvielsen den 22. oktober 1929, husker sikkert den værdighed, hvormed hun ved denne lejlighed som så ofte før gav udtryk for sin glæde og taknemlighed i en tale, der først og fremmest var båret af ydmyghed.

Der var vel tider, hvor man – dvs. de mange, hun opsøgte for at få bistand til

Stiftsprovstinde Ellen Schepelern

sine aktiviteter – fandt, at hun var lovlig energisk og pressede folk til at yde tilskud, købe lodsedler eller hjælpe med på anden måde, men hun var ikke til at stå for i sin charmerende personlighedsudfoldelse. Ofte kom hun på Folkebladets kontor, og det var, som gik der et vejr gennem kontorerne, når hun indfandt sig og fortryllede alle med sit smil. Typisk for hendes holdning var det, at hun, da der i begyndelsen af 30'erne var krise i landet, og staten var nødt til at vise yderste sparsommelighed, meddelte, at hun, dvs. Kvindehjælpen, afstod fra at modtage tilskud fra det offentlige til driften af de mange kvinde-, småbørns- og mødre-hjem, som hun havde fået oprettet. Selv fik hun aldrig en rød øre for sit kæmpestore arbejde, men hun fik efterhånden som lønnet sekretær sin trofaste medhjælper gennem mange år frk. Salomonsen, der siden blev den bærende kraft i videreførelsen af Kvindehjælpen, indtil grundlaget for institutionen ændredes gennem socialreformen og anden lovgivning.

Fru Schepelern var storsindet værdig, ikke mindst i sorgens stunder, og dem fik hun også at føle, bl.a. da sønnen den kun 27-årige vicekonsul Georg Schepelern døde i Chicago. Et andet træk glemmer jeg aldrig: Den 6. februar 1936 var det 30-års-dagen for Kvindehjælpens oprettelse. Jeg havde som journalist haft en samtale med hende, og hun bad om, at artiklen ikke måtte fremkomme før end på selve dagen for ikke at skabe for megen virak på forskud.

Om formiddagen indfandt jeg mig i stiftsprovstegården for at få oplysninger til en omtale af dagens forløb med gaver, gratulanter osv. En deputation ventede, men havde fået besked om, at stiftsprovstinden næppe kunne komme, for hun sad ved sin mands sygeseng. Imidlertid dukkede hun op, skred – med fare for, at man vil misforstå udtrykket – som en dronning ned ad trappen fra 1. sal og sagde blot: Jeg takker Dem, fordi De er kommet, men jeg håber, De forstår, at min plads er ved min mands side.

Hen på aftenen døde stiftsprovsten, 67 år gammel. Halvandet år efter, den 28. oktober 1937, døde Ellen Schepelern i en alder af 61 år.

Inkassator Thøger Sørensen

I mange år hørte en rask lille mand med en vældig lædermappe under armen med i Viborgs gadebillede. Det var inkassator *Thøger Sørensen*, der daglig travede halvdelen af byen rundt med regninger på lys og gas, kommunale koks, vandværksvand og andre kommunale afgifter, og alle i hans distrikt kendte ham og han dem. Da det jo ikke er ligefrem morsomt at skulle betale regninger, var hans budskab ikke

umiddelbart velkomment, men Thøger Sørensen havde en dejlig evne til at få tingene til at glide, og han gik i den grad op i sit arbejde, at han gerne troppede op en aftenstund, hvis det var nemmest at klare mellemværendet på den måde.

Det var i øvrigt ikke mange aftener, Thøger Sørensen havde til disposition, da han befandt sig på højdepunktet af sin offentlige karriere, om man ellers kan bruge det udtryk, for han kom med i en lang række af bestyrelser og udvalg indenfor Socialdemokratiet og fagbevægelsen og hastede til møder aften efter aften, alle steder velset og værdsat, for hans kolleger i de mange ledelser vidste, at når Thøger Sørensen havde påtaget sig noget, blev det gjort.

Han var som så mange andre gode viborgensere „indvandrer“, født i Truust den 26. juni 1884 som søn af et landpostbud, men som dreng kom han til Viborg, da faderen blev kørende landpostbud her. Thøger Sørensen kom i bagerlære i Skals, arbejdede en tid som svend på Fællesbageriet i Viborg og vendte tilbage hertil, efter at han i nogle år havde været bagermester i Nibe med egen forretning.

Han fik et tilbud om at blive mester-svend på Fællesbageriet, og han blev der ved medlem af den kreds af dygtige fagfolk, som var med til at skabe det håndværksmæssige grundlag, på hvilket bageriet førte sig frem og var i stand til at klare både gode år og mere krisebetonede. Det var mænd som Laurits Bastholm, Anton Mogensen, Anton Ørbæk Sørensen og Carl Jensen for blot at nævne nogle af de mere fremtrædende, folk, der ikke blot forstod at slå en dej op, men som også tog del i fagligt og andet foreningsarbejde.

Thøger Sørensen blev kasserer i bagerens fagforening, og siden sad han i fire år i bestyrelsen for Fællesbageriet. Han blev valgt ind året efter, at han havde forladt sit arbejde i selve bageriet, efter at han i 1932 sammen med en anden mand af faget, tidligere bagermester Gerhard Klitgaard, var blevet ansat som kommunal opkræver.

Thøger Sørensen fotograferet ved hans 25 års jubilæum i Arbejdernes Fællesorganisations Forretningsudvalg

På det tidspunkt havde han siddet i bestyrelsen for Arbejdernes Fællesorganisation i en årrække. Han kom ind i 1920 og fortsatte til 1945, i alt 25 år, deraf de 21 som kasserer. Det var kendetegnende for den tillid, der i vide kredse blev næret til Thøger Sørensen, at han ofte blev sat på kassererposter, og han klarede opgaverne med stor dygtighed, skønt han egentlig ikke havde forudsætninger i kraft af sin uddannelse for at operere med tal og regnskaber. Det var heller ikke altid, det faldt ham let, men så sled han sig i sene nattetimer igennem problemerne og fik dem klaret.

Et andet typisk kendetegn hos ham var hans alsidighed og spændvidden i hans interesser. Han var selv glad for at arbejde med jorden og var en snild havemand, men han indså, at der i kolonihavesagen lå opgaver, der på en vis måde var sideløbende med dem, han beskæftigede sig med indenfor fagbevægelsen, nemlig ønsket om at bedre lønarbejdernes levevilkår og udbygge interessefællesskabet.

Ud fra disse synspunkter var han med, da haveselskabet Vesterled blev oprettet, og i 22 år fra 1919 var han formand, stærkt optaget af tanken om, at havelodderne efterhånden skulle kunne overgå som ejendom til de enkelte medlemmer. Det mål blev nået i 1941, da der blev udstedt skøder på lodderne, og kolonihaverne derefter omdannedes til et nyt beboelseskvarter. Denne udvikling havde Thøger Sørensen sin store andel i, og samtidig med, at han var formand for selskabet, sad han i bestyrelsen for Kolonihaveforbundets 5. kreds, hvor han var med i 13 år i alt.

Sin største bedrift øvede Thøger Sørensen måske nok som medlem af bestyrelsen for Arbejdernes Forsamlingsbygning. Igennem mange år havde der indenfor Fællesorganisationen været arbejdet med planer om at skaffe fagforeningerne og de tilknyttede institutioner egne lokaler, og så tidligt som i 1901 havde der været kortvarige forhandlinger om, at arbejderbevægelsen skulle købe justitsråd Neckel-

manns villa med den store have skrånede ned mod Riddergade og med udsigt over Sønderø. Det blev kun til indledende drøftelser, og det lykkedes heller ikke at komme synderligt længere, da der adskillige år senere var tale om erhvervelse af Viborg Klub, det nuværende Palæ.

I 1928 opstod der mulighed for at realisere den gamle drøm om at få eget hus. Overretssagfører Bjarne Johnsen, der nu ejede Neckelmanns villa, ønskede at sælge, og da man i Arbejdernes Byggeselskab hørte herom, blev det overladt til arkitekt Jens Jensen og Thøger Sørensen at føre forhandlingerne. Der var til at begynde med så stort et spring fra Johnsens forlangende til byggeselskabets økonomiske formåen, at det skulle synes umuligt at skabe kontakt, og parterne gik fra hinanden, også da Bjarne Johnsen var gået væsentligt ned med prisen og var standset ved 80.000 kr.

Dommerfuldmægtig Søren Sønderholm var Johnsens rådgiver under forhandlingerne, der var lange og seje, navnlig fordi Jens Jensen og Thøger Sørensen ikke havde ret meget at slå til side med, så de måtte kæmpe så at sige for hver krone.

Til sidst kom det til et brud, der syntes endeligt. 3000 kr. skilte parterne, og Johnsen slog i bordet og sagde, at nu kunne det være nok. Alle andre ville nok have givet op, men ikke Thøger Sørensen. Han listede et par dage senere ind på Sønderholms kontor og fik en snak med dommerfuldmægtigen, og det lykkedes ham ved sin godmodige stædighed at få skabt et nyt forhandlingsgrundlag. Og så gik handelen i orden!

Det var en stolt dag for alle, der havde medvirket til sagens løsning, da Arbejdernes Forsamlingsbygning i den tidligere patricier-villa kunne indvies den 20. maj 1929, ikke mindst for Thøger Sørensen, men det var karakteristisk for ham, at han holdt sig i baggrunden, da flokken af socialdemokratiske koryfæer entrede tælerstolen, efter at arkitekt Jensen som formand for bestyrelsen havde aflagt sin beretning.

At Thøger Sørensen var glad, var uomtvisteligt, og han gav det altid fint viksede overskæg en ekstra snoning i spidserne, alt mens hans let hæse stemme fik en særlig underklang af bevægelse, da han føjede sin tale til de mange andres. Det var en dag, der for ham som så mange andre kom til at stå i et særligt festens lys.

Og det giver os anledning til at minde om et tilnavn, han fik i den snævrere inderkreds. Hans gode ven og kollega fra Fællesbageriet, Anton Ørbæk Sørensen, der kunne være en stor spøgefugl, kom hjem og fortalte, at nu ville Thøger holde op, for han var blevet inkassator og skulle til at gå med kommunale regninger. Ja, føjede han til med tanke på opgørelserne fra elektricitetsværket, han bliver en hel „lysets engel“.

Det ord blev hængende i familien, og en dag, Thøger Sørensen kom og ringede på for at få en snak med sin gamle kollega, og husets datter lukkede op, råbte Ørbæk Sørensen inde fra stuen: Hvem er det? Hvorpå datteren som den naturligste sag af verden svarede: Det er Lysets Engel!

Thøger Sørensen anede indtil da intet om sit nom de guerre eller øgenavn, om man vil, men han morede sig hjerteligt over forklaringen.

I sine sidste år var Thøger Sørensen mærket af sygdom, og han var en træt mand, da han døde den 10. januar 1952, 67 år gammel.

Isenkrammer Chr. Reimer

I mange år var en sirlig lille mand med fipskæg og „cykelstyr“ under næsen med til at præge gadebilledet i Viborg: Isenkrammer *Christian Reimer*, der drev forretning først på Nytorv, siden på Sct. Mathiasgade for til sidst at forene sit

hjem og sin virksomhed som fugleudstopper i en lejlighed i Martin Fischers gård i St. Sct. Hansgade.

Om Viborg i højere grad end så mange andre byer er ornitologisk interesseret, er vel vanskeligt at påstå, men en kendsgerning er det, at berømte fuglesamlinger blev skabt netop her – mest berømt vel de mange hundrede udstoppede fugle, som stiftsfysikus Heiberg skænkede til Viborg by, men nævnes skal også fra en nyere tid den samling, maskinpasser Aage Madsen, der boede i Skovbo ved Rindsholm, skabte, og som ved hans død blev afhændet til Dansk ornitologisk Central i Skjern.

Ind i mellem disse to samlinger ligger den, som isenkræmmer Chr. Reimer skabte, og som gjorde hans navn kendt blandt fuglesamlere såvel i Danmark som i udlandet. Som dreng interesserede han sig meget for fugle, og da han fik lov til at komme på værkstedet hos en tysk buntmager i Århus, der havde forstand på udstopning, blev han så grebet af dette kunstfærdige håndværk, at det blev en væsentlig del af hans liv.

Chr. Reimer blev født i Århus den 23. marts 1874, og han kom som ung i lære hos en isenkræmmer i Hobro og var senere kommis i Varde, hvor han lærte sin senere hustru, Adele Achilles, der var af græsk afstamning, at kende. Den 1. juli 1899 kom de til Viborg og overtog August Nielsens isenkramforretning på Nytorv, tidligere tilhørende Nikolaj Møller. Forretningen var indrettet i det fornemme smalle hus med pilastre i 1. sals højde, klinet ind mellem Svaneapoteket og Carl Christensens ejendom, som bygningen nu er en del af. Da Carl Christensen ønskede at udvide, flyttede Reimer fra torvet ned på Sct. Mathiasgade og indrettede sig i ejendommen nr. 27 ved siden af skomager Chr. Handberg.

Vi skal ikke forsøge at give nogen bedømmelse af Chr. Reimer som forretningsmand. Nogen „ørn“ var han næppe i det spil, men desto mere vægt og kynighed kunne han lægge på arbejdet med sine fugle, hvorved han opnåede det rent

Isenkræmmer Chr. Reimer

menneskeligt værdifulde at kunne fylde sin hverdag med lystbetonet arbejde.

I 1911 havde han af savværksejer Jensen-Tusch købt ejendommen Villa Gran på Vesterbrogade, i dag tilhørende Pan Bus, og her beskæftigede han sig med to helt specielle fabrikationer, nemlig fremstilling af blæk og vokstavler til bistader samtidig med, at han gjorde mere og mere ud af fugleudstopningen.

Reimer drev forretningen på Sct. Mathiasgade indtil 1926-27. Allerede i december 1926 kundgjorde han i en annonce med overskriften „Forretningsophævelse“, at han til små priser realiserede og anbefalede til julegaver: Kakkelovns-skærme, kaminspande og kulkasser samt ovnforsættere, spisestel og kaffestel, legetøj og lædervarer. Han sluttede med at fastslå: „Under disse forhold intet sted så billigt som hos Christian Reimer“.

Først et år senere blev der tale om afståelse af forretningen, idet isenkræmmer Aldo Rasmussen fra Præstø havde

købt den til overtagelse 15. januar 1928. Den 4. februar begyndte Aldo Rasmusen sit „store overtagelsesudsalg“, og det var, ikke mindst set med nutids-øjne, virkelig ensbetydende med godtkøb. Hvad mener man f.eks. om at kunne købe et porcelæns-spisestel, komplet til 12 personer, for 55 kr. eller et fajancestel, ligeledes til et dusin, for 24 kr.

Fra Vesterbrogade flyttede familien Reimer til St. Sct. Hansgade og indrettede her et meget specielt hjem, præget først og fremmest af hans ornitologiske interesser og af fru Adele Reimers arbejde som korsettiere. Hun var dygtig til dette „intime“ fag, og skønt hun måtte modtage sine kunder og tage mål af dem i overværelse af Reimers udstoppede fugle og rådyrhoveder m.v. med tilsyneladende nysgerrigt stirrende glasøjne, affandt damerne sig med de usædvanlige omgivelser, for fru Reimer var god at betro sig til, når et korset var ønskværdigt til afstivning af en figur, der ikke mere var, hvad den engang havde været.

Men ellers var hjemmet først og fremmest Reimers, og det var en oplevelse at besøge ham og se ham i arbejde. Han var glad, hvis nogen viste interesse for, hvad han lavede, og fandt sig sagtmødt i, at man som tilskuer fulgte med i, hvordan han af tilsyneladende døde skind skabte fugle- og dyreskikkelser, der syntes at få nyt liv under hans smidige og nænsomme hænder. Han nøjedes ikke med at lave udstopninger til supplerings af sin egen store samling. Han udstoppede også vildt, som jægere og andre kom til ham med, og oftest var han ligefrem ked af at skulle aflevere det færdige arbejde, for han var kommet til at holde af de fugle m.v., han havde fået til opgave at konservere.

Reimer kendte enhver af de mange fugle, han havde i sin samling, og det var en oplevelse at følge ham rundt i stuerne, alt mens han fortalte om, hvordan han var kommet i besiddelse af de enkelte eksemplarer. Nogle af dem havde han selv, dygtig jæger, som han var, skudt. Andre havde han byttet sig til, og med

særlig glæde og stolthed talte han om en fin sneugle, som stiftsfysikus Heiberg havde givet ham.

Heiberg holdt, ret naturligt, meget af at komme hos Reimer, fordi han i ham så en ligemand på det ornitologiske område, og det kunne hælde, at besøget trak længere ud end beregnet, så kusken, der holdt udenfor døren med den kendte læge-hestevogn, var ved at blive ængstelig for, at overlægens altid stærkt belastede dagskema skulle komme i uorden.

Reimer fortalte engang om et af Heibergs besøg, at det sluttede med, at den store læge erklærede: Næste gang, vi skal snakke fugle, må De hellere komme til mig! Det var Reimer mere end villig til, og da han spurgte, hvornår det kunne passe, gav Heiberg det for ham karakteristiske svar: Næste torsdag morgen kl. 5! Han sagde det ikke for at være excentrisk eller for at smyge sig uden om et løfte, men hans dag var så arbejdsfyldt, at han faktisk måtte tage de meget tidlige morgentimer i anvendelse til mere private gøremål.

Efterhånden havde Reimer en samling på ca. 1000 fugle, og han måtte gøre op med sig selv, om han kunne blive ved med at huse den. Resultatet blev, at han for 10.000 kr. solgte de fleste til en københavnsk grosserer, der hvert år opholdt sig i Italien i længere tid for sit helbreds skyld, og han tog alle fuglene med til udlandet. De vendte imidlertid tilbage til Viborg, for han havde inden sin død testamentarisk bestemt, at samlingen skulle tilfalde ornitologen Peter Skovgaard i Viborg, der for øvrigt senere solgte størstedelen af fuglene til en samler i Esbjerg.

Chr. Reimer var en nøjsom mand, der helt gik op i den fugleverden, han havde skabt omkring sig, for aldrig så snart havde han solgt sin oprindelige samling, før han begyndte at fylde sit hjem med nye eksemplarer, i øvrigt suppleret med mange mærkelige ting, som hans samlermani bød ham at sikre sig, bl.a. nogle våben, der alle havde en eller anden særlig historie knyttet til sig.

På deres gamle dage fik Chr. Reimer og hustru den oplevelse at komme til Frankrig på besøg hos deres datter, der i adskillige år havde været gift og bosat der, og i 1951 fik de lov til at opleve en anden stor dag: deres guldbryllup, med bl.a. datteren, hendes mand og deres tre børn som gæster, endvidere sønnen Christian fra København. Fire år efter døde sønnen i en ret ung alder, 52 år, og det var forståeligt nok et tungt slag for forældrene.

De gange, jeg efter den tid besøgte Chr. Reimer i hjemmet i St. Sct. Hansgade for at høre, om han havde oplevet noget nyt med sine kære fugle, talte han som oftest også om sønnen, fordi han vidste, at vi havde kendt hinanden, da vi begge var unge, og det var gribende at se ham ligesom synke hen i minderne, mens han næsten klagende grublede over det: Hvorfor? – som hverken han eller andre kunne give svaret på. Men stærk som han, om end liden og klein af vækst, var, lærte han også at tage denne skæbnens tilskikkelse, og såvel han som hustruen fandt trøst i deres daglige arbejde.

De fik lov til at være sammen i endnu godt seks år efter guldbrylluppet. I foråret 1957 døde hun, og dermed svandt grundlaget også for hans tilværelse. Mindre og mindre blev han af skikkelse, og den 6. november 1957 døde han, 83 år gammel.

Isenkræmmer Aldo Rasmussen

Isenkræmmer Christian Reimers efterfølger kom til Viborg fra det sjællandske, og den let syngende undertone i sproget vedblev at være et særkende for *Aldo Rasmussen*, først isenkræmmer, derefter i mange år forsikringsmand i Nye Danske.

Aldo Rasmussen blev født den 15. april 1894 i Stege landsogn, og som andre drenge i Stege tumlede han sig tidligt på vandet i havnen og på Stege nor, så en åre lå ham sikkert i hånden i en ung alder, ligesom han voksede op med den fornemmelse af bølger og dønninger, uden hvilken man aldrig bliver en sikker styrmand.

Aldo Rasmussen stod i lære hos isenkræmmer M. C. Hansen i Stege, og da læretiden var ovre, ventede soldaterindkaldelsen, der bragte ham til 19. bataljon i Vordingborg. Det var i 1914, lige som 1. verdenskrig brød ud, så han kom til at ligge længere inde, end han havde regnet med, blev taget til befalingsmand og kom på korporalskolen. Senere blev han sergent, og han var en underofficer af den gamle skole: skrap i kravene til sig selv og sit mandskab, men aldrig bange for at gå i spidsen, når de hårde tårn skulle tages.

Som sergent virkede han som lærer på rekrutskolen i Slagelse, og i disse år udviklede han den skarpe kommandostemme, som siden kom ham til gode, da han fik helt andre unge mænd at herse med, nemlig i skiftende roklubber, der kom til at nyde godt af hans evne til at begejstre unge roere til at underkaste sig kaproningstræningens ofte meget barske krav.

I en længere periode var han kommis i Fåborg og blev her en af lederne i roklubben i en periode, der gjorde Fåborgholdene til frygtede modstandere på kaproningsbanerne. Han vendte efter ophold bl.a. i Holstebro og København tilbage til Præstø, og her var han bosat, da han i 1928 købte isenkræmmer Reimers forretning. Det gik ham ikke allerbedst som forretningsmand, og i 1932 ophævede han firmaet og afhændede sit varelager ved en gevaldig auktion, som der længe gik gny af, og som blev ledet af dommerfuldmægtigene Knud Sølling og Aage Bech.

Fri for forretningsbesværet fik han mere tid til at tage sig af arbejdet i Roklubben – naturligvis sideløbende med, at han måtte spekulere på at skabe sig en anden levevej til livets opretholdelse, og det blev forsikringsbranchen, han dykkede

Isenkræmmer Aldo Rasmussen, medstifter af Viborg Roklub

ned i, i begyndelsen vel nok med små resultater, men siden ophavsmand til en god og solid portefølje, der gav ham skikkeligt udkomme.

Men det blev i disse år i væsentlig grad roningen, der kom til at præge hans tilværelse. Han var med, da det stiftende møde blev holdt på Preislers Hotel den 19. marts 1931, et møde, hvortil sparekasseassistent Anker Krogh, herreekviperingshandler Mads Peter Jacobsen og journalist Arne Lilholt havde indkaldt, og som – ifølge Stiftstidendes referat – havde samlet „en overraskende masse mennesker“.

Sammen med skotøjshandler Charles Clausen, der havde haft sin rosportslige opvækst i Randers, gik Aldo Rasmussen i gang med at træne hold til kaproning, mens pastor Johannes Fog tog sig af instruktionen af nybegyndere, og det lykkedes at få vældigt skub i begge foretagender i klubbens første sæson. Allerede i juni var tre hold af sted til kredskaproning i Skive, og i august holdtes et pokalstævne på Nørresø med deltagelse af Skive, Hobro og Løgstør, og endelig var den

unge Viborgklub repræsenteret ved en efterårskaproning i Randers den 13. september.

Ved den lejlighed vandt klubben sin første sejr, og Aldo Rasmussen havde æren af at være styrmand for holdet, som roede i old boys-klassen og bestod af herreekviperingshandler Mads Peter Jacobsen, pastor Johannes Fog, officiant N. G. V. Falktoft og overmontør hos A. Philipsen og Co. Niels Peter Madsen. Det var vel ikke den helt store bedrift – sammenlignet med senere kaproningsresultater – men det var, som nævnt, klubbens allerførste sejr, og derfor indtager det løb en ganske særlig plads i klubbens historie.

Aldo Rasmussen kunne fortælle om mange oplevelser på kaproningsbaner rundt om i landet, og med særlig fryd berettede han om en begivenhedsrig dag i Holbæk. Mange klubber fra Fyn og Sjælland var mødt for at konkurrere, men det blæste en sand storm på fjorden, så det ville have været halsløs gerning at forsøge at gennemføre stævnet efter programmet. Starten blev udsat først en time, derefter endnu en time, og hele eftermiddagen gik. Dengang hørte det til enhver ordentlig kaproning, at roerne mødte op om aftenen i lange hvide benklæder, klubjakker eller hvid skjorte til en middag, hvor som oftest borgmesteren og andre prominente personer præsiderede ved hovedbordet.

Kunne der om end ikke roes på fjorden, kunne man da gennemføre middagen til den planlagte tid, og det gjorde man. Mens spisningen stod på, løjede vinden af, og så besluttede ledelsen at holde kaproning efter middagen. Om den bagvendte orden i arrangementet influerede på præstationerne på vandet, skal vi lade usagt, og det fæstnede Aldo Rasmussen sig heller ikke så meget ved, når han fortalte om dette usædvanlige stævne, men givet er det, at det temmelig enestående eksperiment ikke kom til at danne skole.

Aldo Rasmussen vedblev igennem mange år at arbejde for rosporten. I

første omgang varetog han posten som træner for kaproningshold i klubbens første tre år. Siden kom han med i det hold af medlemmer, der forestod de årlige kaproninger på Nørresø, og i en del år var han formand for regattaudvalget og påtog sig, skønt efterhånden et stykke op i årene, det slid, ikke mindst rent fysisk, det var at anlægge kaproningsbaner med de forholdsvis få tekniske hjælpemidler, udvalget havde til sin rådighed.

I 1951 blev han officielt hædret for dette arbejde, idet han modtog Dansk Forening for Rosports ærestegn.

Aldo Rasmussen begyndte sin forsikringsvirksomhed i Skjold og gik senere over til Nye Danske, hvor han fortsatte, til han blev 70. Han døde den 5. april 1970, 10 dage før sin 76-års-fødselsdag.

Buntmager Frede Kæmpegaard

Beretningen om Aldo Rasmussen (findes på side 28) henleder hos en af deres samtidige erindringer på en række af dem, der – ligesom Aldo Rasmussen – var med til at give Viborg Roklub et navn, både mange helt unge og adskillige borgere i forretninger og stillinger, som dels ved deres navn og position, dels af lyst til at genopleve deres tidlige ungdoms rosportoplevelser bidrog til at give den nystiftede klub en god start.

En af dem – en af de festligste – var buntmager *Frede Kæmpegaard*, en mand med et særpræget fysiognomi og et uforligneligt humør. Kæmpegaard var sallingbo, født den 2. november 1894 på en gård i Lem, men han regnede sig altid afstammingsmæssigt som skibonit, idet hans far

afhændede sin gård og flyttede til Skive, hvor han i mange år var en kendt og afholdt vært på Hotel Jylland.

Kæmpegaard kom i lære hos buntmager P. C. Christensen i Skive, en af de virkelig dygtige indenfor faget, og Kæmpegaard selv blev også en kapacitet indenfor sit fag. Som svend arbejdede han først i firmaet Offenhäuser og Sønner i Odense og fik senere stillinger i Grenaa, Nykøbing Mors og København, så han fik en alsidig indsigt i arbejdet med skind og pelsværk.

Som nyuddannet svend fik han en længere afbrydelse rent fagligt, idet han under 1. verdenskrig i 33 måneder gjorde tjeneste ved sikringsstyrken. Han var fæstningsartillerist, og han vedblev livet igennem at holde forbindelse med adskillige af dem, han i de mange måneder havde arbejdet sammen med i et kammeratskab af de virkelig positive. Minderne fra den tid holdt han i live bl.a. ved i en årrække at være medlem af fæstningsartilleristforeningen i Viborg, og han var en sikker deltager i arrangementer bl.a. indenfor De samvirkende Soldaterforeninger.

I 1928 kom han til Viborg og indrettede buntmagerforretning i Sct. Mathiasport i glarmester Schiblers ejendom. Nogle år senere fik han værksted i Gravene, og derfra flyttede han til St. Sct. Hansgade, hvor han indrettede sig i buntmager Max Reiters tidligere butik, et sted, hvor der havde været buntmagerforretning i en meget lang årrække. Han virkede ved sit fag, til han i 1952 som følge af svigtende helbred blev nødsaget til at holde op.

Frede Kæmpegaard var, som nævnt, blandt dem, der sluttede op, da Roklubben blev startet. Han havde som ung i Skive tilbragt meget af sin tid på fjorden, og han fandt hurtigt ind i en kreds af jævnaldrende, som fandt glæde i at mødes om morgenen og ro Nørresø rundt. Den flok, Kæmpegaard kom med i, blev med tiden noget af en institution i klubben, i særlig grad præget af kioskejer Theodor Neergaard Mortensen og urmager og optiker Kaj Bigum. De var begge

vældige spasmagere, og de dyrkede morgenroningen vel nok for motionens skyld, men lige så meget for at starte dagen i et kammeratligt lag, hvor tonen var drilsk på en venlig måde, og hvor det føg med vittigheder og spidsfindigheder.

Man skal kende dybden i et sådant kammeratskab og forstå underfundigheden i samtalerne for ikke at blive forskrækket over, hvad parterne kan divertere hinanden med af tilsyneladende ondskabsfuldheder og beske bemærkninger. Kæmpegaard var ofte skydeskive, når Bigum og Neergaard Mortensen rigtig var i deres es, og med englelig tålmodighed fandt han sig i, at latteren ofte kom til at skylle hen over ham – ikke, at han ikke kunne svare igen, men det kunne ofte være svært at være ene mod to, der i højere grad havde viddets lette nådegave.

Såvel Bigum som Neergaard Mortensen kom tidligt med blandt de lidt ældre roere, som tog sig af træningen af de helt

unge, der havde mod på at dyrke kaproning, og de blev begge udmærkede kaproningsstyrmænd. Allerede i 1932, et år efter klubbens start, havde Neergaard Mortensen held til at få samlet et virkelig fint hold, bestående af gymnasiast Jørgen Nordbye Fynbo, kommis Peter Sundstrup, ekspedient Charles Pinnerup og sergent C. A. Christensen.

Fynbo blev student den sommer og nedsatte sig senere som læge i Skjern. For nogle år siden døde han. Sundstrup bor nu i Fredericia, hvor han i mange år var personalechef ved det store Shell-raffinaderi. Pinnerup blev repræsentant og boede i Århus, hvor han døde 1980. Sergent Christensen har jeg ikke haft lejlighed til at følge, siden han forlod Viborg.

Den 26. juni mødte Neergaard Mortensen med sit hold ved den nordjyske kredskaproning i Lemvig og vandt to gange med så godt et resultat, at det blev besluttet at sende holdet til Danmarks fineste kaproning, den internationale regatta på Bagsværd sø. Kaproningen fandt sted den 14. juli 1932, og holdet gjorde en fin figur, så det kunne rejse hjem bl.a. med en andenplads i begynder-inrigger.

Denne lidt lange ro-orientering har været nødvendig for at skabe baggrund for Kæmpegaards store morgen-triumf. En dag, da Neergaard Mortensen efter roturens afslutning stod under den kolde bruse, som sædvanlig udstødende nogle hjertereskærende hyl, råbte Kæmpegaard på ham: Morten! Morten! Skynd dig! Der er telefon.

Da Neergaard Mortensen lidt efter stod pjaskvåd med telefonen i hånden og forgæves råbte hallo, bemærkede Kæmpegaard med forstilt medfølelse:

– Nå, var der ikke nogen? Det var ellers en skam, for de ringedeovre fra Bagsværd for at sige, at de griner ad dig endnu.

Den replik var Kæmpegaards store succes. Den vakte jubel i omklædningsrummet, og – som det hedder med en let omskrivning af saga-stilen – den lo vi meget af den sommer ikke mindst, fordi Kæmpegaards påhit med den fingerede

Buntmager Frede Kæmpegaard

telefonopringning for en gangs skyld gjorde Neergaard Mortensen mundlam.

Buntmager Kæmpegaard – eller, som vennerne sagde for spøg: Kæmpemager Buntegaard – døjede med sit helbred i sine sidste år, og hans liv fik en brat afslutning. Om eftermiddagen den 22. december 1959 faldt han om på fortovet, ramt af et hjertetilfælde, og han var død, da han i en ambulance blev bragt til sygehuset. Kæmpegaard blev 65 år gammel.

Musiklærerinde Sigrid Sparrevohn

I kredsen af de udmærkede damer, der i årevis gjorde en indsats for at øge musikerkendskabet i Viborg, indtager fru *Sigrid Sparrevohn* en smuk placering. Hun havde sin rod i Thy, født i Vestervig den 28. juni 1888 i et lærerhjem. Musikken havde en betydelig plads i hjemmet, og lærerdatteren havde et godt nemme for musikken og lærte i en tidlig alder at betjene det hjemlige harmonium, selv om det kunne knibe for hendes pigeben at nå ned til de to fodpedaler, der skulle være i stadig funktion for at levere luft til instrumentet. Sin debut – som hun siden sagde med et smil – fik hun som 13-årig, idet hun kom til at vikariere for en kirkeorganist, som havde fået forfald.

Det lå hende klart i en ung alder, at hun ville vælge musikken som livsvej, og hun fik en grundig uddannelse, afsluttet med eksamen i Århus som organist og musiklærerinde. Hun fik sit virke flere steder i landet, og i 1932 slog hun sig ned i Viborg. På det tidspunkt havde hun et opløst ægteskab bag sig, og erindringer herom prægede hende nok i nogen grad,

Musiklærerinde Sigrid Sparrevohn

uden at hun vist talte til nogen om det forbigangne. I hvert fald lod hun sig aldrig mærke med noget.

Sigrid Sparrevohn følte sig hjemme i Viborg, og hun kunne aldrig blive træt af at fortælle om, hvor dejligt hun befandt sig her, og hvor glad hun var for sine elever. Hun indrettede sig i en lejlighed i Sct. Mathiasgade 25, som dengang ejedes af trikotagehandler Ludvig Jensen. En snæver, temmelig stejl, snoet trappe førte op til lejligheden på 1. sal, og her indrettede hun et hjem, der var præget af hygge, god smag og en storartet gæstfrihed samt – naturligvis – af, at den største af stjerne også skulle fungere som undervisningslokale. Fra væggene så berømte komponister i pæne mahognirammer ned på de mere eller mindre oplagte elever ved klaveret, og Beethoven i gips bivånedde fra sin hylde elev og lærerindes fælles anstrengelser for at få fingre og tangenter til at forenes i et musikalsk samvirke.

Fru Sparrevohn var, fortalte hendes elever, mild og overbærende i det daglige, og det bød hendes natur imod at demonstrere den fasthed og bestemthed i undervisningen, uden hvilken intet til-

fredsstillende resultat af øvelser opnås, men skulle det være, kunne hun godt, i overført betydning, slå i tangenterne, så eleverne kunne forstå, at nu var det alvor. Uden øvelser, ja, terperi, i skalaer og etuder opnås ikke færdigheder ved klaveret.

For fru Sparrevohn såvel som for hendes elever var den årlige præsentation virkelig store dage. Så klædte hun sig i sin lange sorte selskabskjole, diskret smykket med en enkelt sølvbroche, og så var der fest, måske mere hos forældrene end hos de børn, der måtte igennem det tillærte opvisningsprogram, men over det hele mærkede man Sigrid Sparrevohns glæde ved på denne måde at demonstrere et håndgribeligt resultat af sit daglige, ofte slidsomme arbejde.

I flere foreninger, ved ældresammenkomster og andre lejligheder var Sigrid Sparrevohn en skattet deltager eller gæst. Hun satte sig gerne til klaveret, ikke for at optræde, men helst for at få gang i fællessang, og var der tale om eneooptræden af en særlig sangbegavet, var hun en sikker akkompagnatør.

En særlig oplevelse, som hun gerne talte om, fik hun nogle år efter krigen, idet hun opnåede et stipendium, der omfattede et ophold i Norge på institutionen Lysebu ved Oslo, oprettet som et samlingssted fortrinsvis for danske på studium eller rekreation i Norge som et af nordmændenes udtryk for taknemlighed for danske-hjælpen under krigen. Fru Sparrevohn benyttede opholdet til at følge undervisningen på musikkonservatoriet i Oslo og en privat musikskole, og hun modtog desuden undervisning i privattimer hos to anerkendte klaverpædagoger. Det gav hende oplevelser, som hun gerne fortalte om, og som også manifesterede sig i hendes undervisning hjemme i Viborg.

I sine seneste år var fru Sparrevohn hæmmet af en øjensygdom, og en vinterdag i 1960 tog hun til Århus for at konsultere en øjenspecialist. Han gav hende det råd at lade sig operere, og da hun var kommet tilbage til Viborg, ringede hun

mig op på mit kontor på Folkebladet og sagde: Jeg ved godt, det nok ikke er Dem, jeg skal tale med, men vil De ikke gøre mig den tjeneste at tage imod en annonce om, at jeg må aflyse undervisningen et stykke tid?

Det gjorde jeg naturligvis med glæde, og annoncen blev afleveret til indrykning den 17. februar med oplysning om, at undervisningen var indstillet fra den 18. til den 25.

Samme dag ved middagstid blev der til redaktionen givet meddelelse om, at fru Sparrevohn var blevet fundet liggende død i sin stue, og jeg måtte skrive hendes nekrolog, der stod i avisen samme dag, som annoncen forkyndte den tidsbestemte aflysning af undervisningen. Nu blev det i stedet for et endeligt farvel til klaveret.

Sigrid Sparrevohn blev 71 år gammel.

Musiklærerinde Magda Plessing

I mange år var musikundervisningen i Viborg præget af en kreds af damer, dygtige hver på sin vis og indbyrdes vidt forskellige. Vi har tidligere fortalt om tre af dem: Bodil Helsted, Anna de Bang og Sigrid Sparrevohn. Uden i øvrigt at forsøge nogen rangering af de musikalske damer tør man nok sige, at *Magda Plessing*, som pædagog såvel som musikudøver, rent teknisk, var den fremmeste, og det er hende, der skal erindres i disse linjer.

Magda Plessing kom til Viborg i 1913 som gift med den da 35-årige sagførerfuldmægtig Nicolaj Plessing, der havde fået en af mange unge jurister eftertragtet stilling som fuldmægtig hos overretssagfører Bjarne Johnsen, hos hvem han var i fire år, til han den 1. oktober 1917 over-

Musiklærerinde Magda Plessing ved flyglet. Mest kendt blandt eleverne var koncertpianisten Fritz Rasmussen, komponisten Henning Wellejus og kapelmesteren Aksel Wellejus

tog en nyoprettet kommunal stilling som byrådssekretær.

Det gjaldt om fru Plessing, hvad man i gamle dage sagde om officerer, der blev forflyttet til Viborg: at de græd. Hun gjorde det bogstaveligt, for som ærkekøbenhavnervner – det yndede hun selv at sige – forekom det hende som en slags forvisning at skulle bosætte sig midt i „det mørke Jylland“. Hendes bange anelser blev hurtigt bortvejret, og hun følte sig i stedse højere grad som viborgenser og formåede gennem sin indsats på musikens område at præge et par generationer i kraft af sin undervisning.

Fru Plessing blev født i et velstående københavnerhjem i Store Kongensgade – faderen var fabrikant – den 14. februar 1879, og hun fik i dåben to prægtige fornavne: Magdalene Borgilde, men forkortede det til det nok så nemme: Magda. Som 6-årig begyndte hun at få musikundervisning, og hun var alle dage sine forældre dybt taknemmelig for, at de

havde holdt hende til klaveret i så tidlig en alder, for hun var, selv om hun hurtigt viste musikalske anlæg, ikke anderledes end de fleste børn, som til at begynde med betragter øvelsestiden som en uheldig måde at afbryde herlig leg på.

Den unge Magdalene fik dygtige lærere, først på Københavns private Konservatorium, senere bl.a. professor August Winding, der i slutningen af forrige århundrede var en af landets fineste pianister.

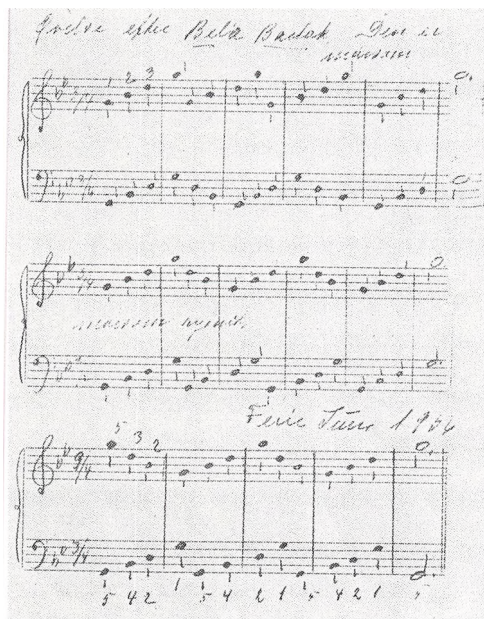
Hun fik siden andre vejledere, og en tid lang tænkte hun på, at koncertvejen måske skulle blive hendes, men efterhånden stod det hende klart, at hun nok havde en større mission at øve som musikpædagog. Det er der mange, som takker hende for!

Fru Plessing nøjedes ikke med at sætte et par kryds i et nodehæfte og sige til en elev: Til næste gang øver du derfra og dertil! Nej, hver elev, i hvert fald begynderne, havde et eller to hæfter, hvori hun

skrev vejledende notater eller på trykte nodestreger prentede noder med tal til markering af fingersætning. Hvilket kæmpearbejde som supplement til selve undervisningstiden har dette ikke været for fru Plessing, navnlig i betragtning af, at hun havde elever så at sige hver time dagen igennem fra først på formiddagen, til hendes mand vendte hjem fra kontoret sidst på eftermiddagen.

Vi hidsætter som eksempel på denne flid og som udtryk for hendes omhu for hver enkelt elev en side af en sådan øvelsesbog, udfærdiget til en dreng på 14 år, som hun forsøger at opmuntre med et par kvikke marginalnoter: „Øvelse efter Bela Bartok“ føjer til: „Den er morsom“ og senere: „Morsom rytmik“.

Betegnende for fru Plessings egen klaverteknik var det, at hun hver morgen kl. 8 satte sig til sit flygel og spillede skalaer og etuder og andre øvelsesværker, alt sammen med en elegance, der nærmede sig virtuositet, og som gjorde måske ellers ensformig musik til en kunstnerisk oplevelse. Hun blev aldrig træt af at indprente sine elever en tilsvarende ildhu og forstod at motivere dem til at holde ud.

En side i en elevbog fra 1956

For fru Plessing var det en helt naturlig sag, at hun brugte det klassiske repertoire i øvelsesmusikken, men det var betegnende for den liberalitet, hun også var i besiddelse af, at hun engang fulgte en henstilling fra en moder, som kom og sagde: Min dreng er glad for at spille hos Dem, men han er kommet i den alder, hvor jazz'en spiller en stadig større rolle for ham, så tror De ikke, det var en idé, om han fik lov til at spille Roger Henriksens jazzetuder i stedet for Czernys de gode gamle?

Nu var jazz langt fra fru Plessings „livret“, men hun indvilligede: Lad os gøre et forsøg! Hvorpå hun anskaffede sig Roger Henriksens hæfte og tilegnede sig den da nye rytmiske form, som hun vel accepterede, men næppe syntes syndeligt om. Dog, når det gjaldt om at fremme musikglæden om så blot hos en enkelt elev, var hun parat til at øve en indsats, hvor hun lige så godt kunne have afgjort det hele ved et bestemt: Nej, det vil jeg ikke have med at gøre!

Fru Plessing havde mange elever og – lykkeligt for både hende og dem – adskillige, som nåede langt ... Mest kendt blandt dem er vel koncertpianisten Fritz Rasmussen, bogtrykker F. V. Rasmussens musikbegavede søn, der drev det vidt og gav koncerter i mange lande. De to brødre Wellejus, komponisten Henning Wellejus, og kapelmesteren Aksel Wellejus, fik også en del af det grundlag, de bygger videre på den dag i dag, i fru Plessings stue, og man kunne blandt de kvindelige elever nævne Jytte Bodilsen og Lilly Klitgaard, der begge nåede fremragende resultater.

Fru Plessings flid var ligefrem legendarisk, også efter at dagens mange spilletimer var overstået. Hun var meget dygtig til håndarbejde og forfærdigede efterhånden som et speciale små yndefulde broderede lommestørklæder, som hun forærede til folk, hun satte pris på. Hun kaldte disse diminutive sy-kunstværker for „Plessers“, og det var ikke blot en anerkendelse, men også en særlig æresbevisning at modtage en af hendes „Plessers“.

En dame, der er den lykkelige ejer af et par stykker, mindes også med stor veneration og glæde fru Plessings årlige chokoladegilde på hendes fødselsdag – et festbord smykket med kniplingsdug og skønt sølvtøj, blomster og fint porcelæn samt – karakteristisk for værtinden – ved hver kuvert et krystalglas med isvand til brug, når man skiftede fra den søde chokolade til den nok så barske kaffe.

Fru Plessing, ærkekøbenhavneren, tog Viborg til sit hjerte, og det bankede varmt for alt, hvad der havde med Viborg at gøre. I 1958 mistede hun sin mand, og knap et år efter, den 25. april 1959, døde hun, 80 år gammel.

Byrådssekretær Nic. Plessing

Det var juraen, der bragte sagførerfuldmægtig *Nicolaj Plessing* og hans hustru, musikpædagogen Magda Plessing, til Viborg – og det var musikken, der bragte dem i den nære kontakt, de fik med mange hjem i Viborg. Denne definition af deres Viborg-kontrakt blev de aldrig træt af at fremhæve på samme måde, som de ikke lagde skjul på, at det var med stor skepsis, de brød op fra deres hjem i København for at rejse til Viborg. Han hillerødianer, hun københavner – de havde ikke nogen tiltro til, at de kunne falde til i det jyske, og så gik det sådan, at mere inkarnerede viborgensere end dem skulle man lede længe efter.

Nicolaj Plessing var, som nævnt, fra Hillerød, født den 31. oktober 1878 som den næstyoungste i en børneflokk på 9. Faderen var bagermester, ganske velstillet uden at være velhavende, så hele flokken måtte tage fat i en tidlig alder og hjælpe

til med at skaffe sig den uddannelse, der skulle skabe basis for deres tilværelse. Plessing begyndte efter at have taget præliminæreksamen fra Frederiksborg lærde Skole, som den så fornemt hed, som kontorist på birkedommerens kontor i Hillerød, kom derfra til Vallø stiftskontor og i 1898 til København som medarbejder på et sagførerkontor, hvor han dels gennem sit daglige arbejde, dels ved selvstudium forberedte sig til eksamen som dansk jurist, en juridisk grad, man kunne opnå dengang, hvis man som ikke-student ville give sig i kast med juraen.

Som exam. jur. kunne han virke som sagførerfuldmægtig, hvad han gjorde i 12 år i København, indtil han i 1913 kom til Viborg som fuldmægtig hos overretssagfører Bjarne Johnsen. I 1917 besluttede Viborg byråd at oprette en stilling som byrådssekretær som en af forberedelserne til den store kommunalpolitiske omvæltning, der skete ved overgangen fra de kongevalgte til de folkevalgte borgmestre, en reform, der trådte i kraft i 1919. Der meldte sig ni ansøgere til den nye stilling, og Plessing blev den foretrukne, hvorefter han fra sagførerkontoret flyttede til kontoret hos den kongevalgte borgmester, by- og herredsfoged Glud, der boede på 1. sal i den bygning, der stadig rummer Sct. Mathias Apotek. Kort efter blev de første rent kommunale kontorer indrettet på rådhuset i den nordlige fløj, hvor nu kriminalpolitiet har lokaler, og her fik Plessing overladt et lille kontor, hvor han bl.a. fik til opgave at skabe det grundlag, på hvilket det samlede kommunale arbejde skulle udfolde sig.

Det var forholdsvis let for ham at overskue arbejdspladsen, for han var ene mand på skansen, men der var opgaver nok at se til, for han skulle også være sekretær for forsørgelsesvæsenet. Efter et års forløb blev der ansat en medhjælper på kontoret, og med denne „stab“ samt en umiddelbart forinden anskaffet skrivemaskine var Plessing parat til at modtage den første folkevalgte borgmester, overlæge Chr. Geil, sindssygehospitalets myndige og temmelig enevældige chef, der,

Byrådssekretær Nic. Plessing

naturligt nok, følte sig bæret over at være den første bærer af værdigheden som folkevalgt borgmester.

Geil fungerede i to år. Så ønskede han at træde tilbage, og som hans efterfølger udpegedes et andet konservativt medlem af byrådet, murermester Chr. Fr. Jensen, der dog ikke fik nogen lang funktionstid, idet han døde i efteråret 1922. Som ny borgmester valgtes byrådets næstformand, landsdommer Johs. Hørring, der var borgmester, indtil han i 1932 blev udnævnt til retspræsident og dermed ønskede at fratræde som borgmester.

Det blev Plessings som andre kommunale tjenestemænds lod at arbejde under eller vel rettere: med skiftende borgmestre og byrådsmedlemmer, for Plessings vedkommende i alt otte borgmestre,

nemlig foruden de allerede nævnte tre følgende: Kommunalærer Chr. Poulsen, der virkede indtil det politiske systemskifte i 1937, da Socialdemokratiet fik sin første og hidtil eneste borgmester, hospitalsinspektør Viggo Aggerholm, der fungerede indtil valget under besættelsen i 1943, da der på ny blev borgerligt flertal med fabrikant Aage Philipsen som borgmester. Han blev afløst af Egon Lauritzen, der blev den ottende i rækken af borgmestre, som Plessing samarbejdede med – et samarbejde, der af Plessing altid blev udført med en loyalitet, som var usvigelig, selv om han vel ikke altid havde sit hjerte med i de beslutninger, han blev sat til at føre ud i livet, for Plessing var i sin grundopfattelse konservativ, embedsmand til fingerspidserne, krævede meget af sine medarbejdere, men mest af sig selv.

Da Katedralskolen flyttede fra den gamle bygning ved domkirken til det store kompleks ved Skivevej, købte kommunen efter mange og lange forhandlinger skolebygningerne, og Plessing fik til opgave at indrette de kontorer i fløjen mod Latinerhaven, som han fremtidig skulle residere i. Han rykkede fra rådhuset med et personale på tre foruden sig selv, og han gik med pertentlighed op i opgaven med at indrette de nye kontorer. Få år efter fik han og hans medarbejdere læsset en kæmpeopgave på nakken, nemlig gennemførelsen i praksis af K. K. Steinckes meget omdiskuterede socialreform af 1933, en omvæltning, der betød et skred bort fra det hidtidige almissetystem til en mere moderne opfattelse af, hvad samfundet måtte være forpligtet til overfor medborgere, som havde hjælp behov.

– Det skulle være en reform, en lettelse, kunne Plessing midt i besværet med omlægningen finde på at sige med et forsigtigt suk, men bevar mig vel for en lettelse!

Plessing skød imidlertid straks sine personlige følelser i det stykke til side og gik løs på opgaverne med det organisations-talent og den, kan man godt sige: stædighed, der var en del af hans væsen i

Bag Nic. Plessing hænger nogle kongemalerier, som oprindeligt var prydelser i den gamle byrådsal. En værdig baggrund for en perfekt embedsmand i funktion

arbejdet med de opgaver, embedet pålagde ham, og han fik skabt forståelse hos de bevilgende myndigheder for nødvendigheden af indretning af kontorer og ansættelse af mere personale.

Skønt Plessing nok kunne siges at have arbejde nok indenfor den kommunale virksomhed, holdt han sig ikke tilbage, når der blev brug for ham ved løsning af fællesopgaver, såvel i Viborg som på landsbasis. Bl.a. blev han indvalgt i be-

styrelsen for foreningen af byrådssekretærer, hvor han fik så lang en periode som årene fra 1920 til 1935. I Viborg var han med i ledelsen af den private Viborg Forberedelsesskole, hvis særlige opgave det var at føre elever frem til videre skolegang i latinskolens mellemskole, og i et par år var han formand for skolen, hvorpå han stillede sig til rådighed for forældreforeningen på Katedralskolen.

I en oversigt over hans hverv må også

nævnes en bestyrelsespost i Viborg og Omegns Lytterforening, sekretær for bestyrelsen for Dansk Røde Kors' Folkekuranstalt ved Hald og sekretær for bestyrelsen for Dansk Luftværnsforening i Viborg, et arbejde, der siden blev til bitter alvor, da besættelsen kom og hele det kommunale beredskab skulle organiseres. En anden opgave med krigen som baggrund fik i Plessing en varmhjertet og dygtig deltager, idet han blev medlem af den komité i Viborg, der sørgede for, at ca. 100 krigsramte finske børn blev modtaget i plejehjem i Viborg og omegn.

I mange år havde jeg en fast samtale med Plessing hver anden onsdag formiddag, efter at der havde været byrådsmøde tirsdag aften. Det drejede sig om referat fra de lukkede møder, og Plessing så helst, at journalisterne fra de forskellige blade mødte samtidig på hans kontor, hvorefter han med stor venlighed meddelte resultatet af beslutningerne i det lukkede møde og i øvrigt var tilgængelig for spørgsmål om kommunale emner. Hans kontor var et mønster på orden og akkuratesse. Porcelænsblækhuset med pennebakke og blæksugeren ved siden af stod præcis på samme sted hver dag, bordets andre arbejdsremedier ligeså, og de gule omslag med sagsakter lå stablet som efter en lineal.

På væggen bag ham over reolen med de snorlige placerede bøger hang nogle af de konge-malerier, som oprindeligt var prydelser i den gamle byrådsal på rådhuset, og som nu har fundet en fin ophængning på Hald, en værdig baggrund for en perfekt embedsmand i funktion. Kun en eneste gang faldt Plessing ligesom ud af denne ramme af korrekthed og pli. Det var, da byrådet havde vedtaget at ansætte den første kommunale sundhedsplejerske.

Den 23. august 1939 sad jeg sammen med en kollega, Hans Schytte fra Stiftstidende, og hørte på Plessings meddelelser fra det lukkede møde, herunder en oplysning om, at Edit Britta Larsen fra København havde fået stillingen som sundhedsplejerske.

– Det er en nyskabelse, som vi venter os meget af indenfor sundhedsvæsenet, føjede Plessing til, og vi håber, at mødrene vil værdsætte det tilbud, kommunen her ønsker at give dem.

Og nu skal De se, føjede han overraskende til og bøjede sig ned mod gulvet for at tage en stor papæske frem. Sundhedsplejersken skal udstyres med en særlig hat, når hun færdes fra sted til sted, ikke en kyse som diakonissernes, men en fin blå filthat.

Frem af æsken tog byrådssekretæren den omtalte hovedprydelse, der meget mindede om de moderne lotte-huer i dag – og så skete det aldeles uventede: Plessing satte hatten på sit smukke grå hår og agerede mannequin for de to journalister, og vi morede os hjerteligt alle tre. Men kun et øjeblik. Så fjernede Plessing med et snuptag hatten og stak den under bordet, som om han – med gru – havde forestillet sig, at en af damerne i forkontoret kunne være trådt ind og have „overrasket“ ham i forklædningsnummeret.

Han var atter den stilige embedsmand med det hvide lommetørklæde korrekt anbragt i brystlommen og den lange pyn-tenål med diamanten placeret i præcis lodretstilling i slippet.

En temmelig uinteressant episode at referere, vil en læser i dag måske sige som kommentar. Og dog – den var betegnende for Plessing, der, når lejlighed bød sig uden for kontortiden, kunne være overmåde charmerende som selskabsmand af den chevalereske type. I sine første år i Viborg dyrkede han sin interesse for musik som sanger i Korforeningen, i hvis ledelse han siden blev indvalgt, men betegnende for ham var det, at han holdt op, da korets mangeårige leder, kantor J. Chr. Hæstrup, rejste fra byen. De oplevelser, han havde haft indtil da, ville han ligesom ikke have „spoleret“ ved at skulle indstille sig på en forandring.

Da Plessing fyldte 70, tog han sin afsked og tilbragte derefter endnu en halv snes år som privatmand i Viborg, til han døde den 10. maj 1958, knap 80 år gammel.

Maskinarbejder Tønder Petersen

Lokomotivremisen på Viborg station leverede i en årrække flere folk, der tog fremtrædende del i opgaver, som lå udenfor det daglige arbejde på maskinværkstedet. Der var først og fremmest K. Hansen – Kresjan Hansen med det let københavnske tonefald i stemmen, skønt han vitterligt var fra Skive, en overgang også kaldet Kristian Bolignød, aldeles uretfærdigt, for der var næppe nogen, der i højere grad end han gjorde noget for boligbyggeriet.

Der var maskinarbejder Valdemar Vognsen med de gnistrende sorte øjne og det buskede overskæg og en røst, der var ru som en rasp.

Og så var der Tønder – maskinarbejder *Lars Peter Carl Tønder Pedersen*, født i Langå den 5. juli 1885 som togførersøn. Faderen måtte som følge af sin bestilling ofte skifte bopæl, og bl.a. gjorde han en tid tjeneste i Viborg. Derfor kom sønnen til at gå i Østre Skole, og da han var færdig med skolegangen, kom han i lære på Ludvigsens Maskinfabrik i Struer, hvortil familien var flyttet. Som svend var Tønder Petersen beskæftiget flere steder, bl.a. i Odder, og i 1910 kom han til Viborg og blev her resten af sit liv.

Tønder Petersen var som ganske ung mand kommet med i fagligt organisationsarbejde, og han gjorde sig hurtigt gældende i Viborg, blev formand for Smede og Maskinarbejdernes Fagforening og gjorde en særlig dygtig indsats her, for han trådte til på et tidspunkt, hvor foreningen var inde i noget af en krise bl.a. på grund af økonomiske vanskeligheder, men dem fik Tønder – som han oftest kaldtes i kollegers kreds – klarer på sin egen stilfærdige måde. Vel var han smed, men han holdt ikke af at svinge forhammeren, når det drejede sig om faglige debatter. Der var han i langt

Maskinarbejder Tønder Petersen

højere grad forhandlingens mand, som regel den afventende, parat til at gøre sin indflydelse gældende, når han fandt tidspunktet inde.

De unges uddannelse lå ham stærkt på sinde, og han var en god mand overfor lærlingene på værkstedet, ligesom han så på deres vel i sin egenskab af bestyrelsesmedlem i Teknisk Skole. I 1932 blev han valgt til formand for Fællesorganisationen, men efter et par års forløb trak han sig tilbage fra dette hverv, bl.a. fordi han kom med i byrådsarbejdet. Han stod som suppleant på den socialdemokratiske liste, og da apoteker L. Krogh i 1935 forlod Viborg, rykkede Tønder Petersen ind i byrådet, og han fortsatte efter valget i 1937, ved hvilket Socialdemokratiet fik flertal.

Det betød for Tønder Petersen, at han i endnu højere grad måtte bruge sine kræfter og sin tid på det kommunalpolitiske, idet han og hans gruppefæller måtte overtage formandsposterne i flertallet af byrådsudvalgene. For Tønder Petersen blev det elektricitetsværksudvalget, folkeforsikringsudvalget og senere tillige so-

cialudvalget. Han gik med stor samvittighedsfuldhed ind i gerningen, båret af en virkelig trang til at tjene kommunen af al evne. Det gjaldt om ham, at han i langt højere grad var samarbejdets mand end en stridslysten modpart, og han kunne befinde sig helt ilde, hvis det kom til skarp standpunkttagen.

Desto stærkere reagerede han, hvis han i sin egenskab af socialudvalgsformand blev stillet overfor forsøg på at snylte på systemet. Han var vokset op i en tid, hvor social forsorg først og fremmest var karakteriseret ved fattighjælp, og han oprørtes, hvis han kom ud for tilfælde af urimelighed. Det var ham en særlig glæde at medvirke til forbedring af aldersrentenydernes kår, og han holdt af at komme på De gamles Hjem, ikke blot i sin egenskab af byrådsmedlem, men fordi han holdt af at færdes blandt de gamle. Jeg mindes bl.a. en sammenkomst i 1943 op imod jul, hvor Tønder Petersen havde påtaget sig at tale til forsamlingen af beboere. Jævnt og stilfærdigt berettede han om, hvordan julen gennem tiderne var blevet fejret i de forskellige lande, og han sluttede med at udtale håb om, at stjernen fra Bethlehem med dens skær af fred og kærlighed måtte blive symbolet i en tid, hvor krig og ufred herskede i verden.

Tønder Petersen havde et godt samarbejde bl.a. med redaktør Wellejus, hans politiske modstander, et samarbejde, som Wellejus satte virkelig stor pris på. Desto mere smertede det ham, at han engang, absolut ikke af ond vilje – en sådan havde ikke plads i hans bryst – kom til at sære Tønder Petersen. I 1937 genemførte Tønder Petersen som formand for elektricitetsværksudvalget, at der blev lavet en årlig, trykt beretning om virksomheden på værket med oplysning om økonomien og andre vigtige ting. En sådan beretning var blevet udfærdiget hvert år, men den var ikke blevet trykt i godt 15 år, og Tønder Petersen fandt, at det var en fejl.

Han skrev selv et forord i det lille hæfte med de mange tal og med bl.a. oplysning

om, at Jens M. Jensen fra Hurup i beretningsåret var blevet antaget som driftsleder efter Chr. Houmøller. Desværre var Tønder Petersen ikke blevet vejledet f.eks. af det trykkeri, der leverede hæftet, og derfor kom der en fæl sproglig fejl i de første linjer, hvor Tønder Petersen skrev:

„Efter udsendelsen af årsberetningen for driftsåret 1920-21 har der vel forelagt driftsberetninger til brug for udvalget, men der er ikke blevet trykt og udsendt sådanne til videre offentliggørelse“.

Ordet „forelagt“ i stedet for „foreliget“ faldt Wellejus for brystet, og han gjorde en enkelt, spagfærdig, bemærkning herom i en omtale i Folkebladet af den nye beretning. Kritikken ramte Tønder Petersen hårdt, og da Wellejus blev klar over det, følte han sig lige så ilde berørt, for han havde ikke skrevet ud fra storagtighed, endsige ønske om at ramme en kollega, omend en politisk modstander, på et ømtåleligt felt. Derfor opsøgte han Tønder Petersen, og jeg ved, de havde en lang samtale, hvor de fik talt ud om det skisma, der var opstået mellem dem, hvorefter de fortsatte samarbejdet som før, begge besjælet af at øve en gerning til gavn for deres by.

For Tønder Petersen ville det sige blot gennem byrådsarbejdet og, som foran nævnt, fagforeningen og fællesorganisationen, men tillige bl.a. i Fællesbageriets bestyrelse, hvor han var med i årene 1928-32 og igen fra 1933 til sin død. Også i Smedelauget sad han i styrelsen, hvor han i adskillige år fungerede som viceoldermand, mens fabrikant Aage Philipsen var oldermann. Bl.a. fra dette samarbejde kendte de to mænd hinanden godt, og det var med virkelig følt bevægelse, at Philipsen som borgmester den 5. september 1944 holdt mindetale om Tønder Petersen i byrådsalen.

I sommeren 1944 var Tønder Petersen blevet syg, og han lå i flere uger på sygehuset. Da han blev klar over, hvor det bar hen, bad han om at blive flyttet til sit hjem, og her døde han den 4. september 1944, 59 år gammel.

Fru Laura Dragheim

Nu eksisterer det gamle begreb: Pensionat, vist ikke mere. Pensionaterne er blevet afløst af andre former for kollektive spisesteder så som kantiner, cafeteriaer, grillbarer osv., så det er kun i erindrungen, at pensionaterne lever videre – nok værd at mindes, eftersom de var af stor betydning for navnlig de mange unge, der kom til en by som lærlinge, ekspedienter, kontorister osv. For dem og mange andre betød pensionaterne, hvad man i dag kalder kommunikation og berøringsflade.

Der var forskel på pensionaterne, naturligtvis, og hvert af dem havde sit eget klientel. Værtinderne var damer som Nielsine Stærk, hendes efterfølgere: søstre Agnes og Esther Hermansen, endvidere fru Marie Mikkelsen, søstre Ostenfeld, for blot at nævne nogle – flittige og dygtige kvinder, der gennem deres virksomhed kom til at betyde meget for mange, men den navnkundigste af dem var nok fru Dragheim – *Laura Cathrine Dragheim*, hvis pensionat var ikke så lidt af en institution, sådan som hun selv var det.

Fru Dragheim tilbragte så at sige hele sit lange liv i Viborg. Her blev hun født den 1. juni 1856, og her blev hun i 1884 gift med læderhandler Vilhelm Ferdinand Dragheim, der kort i forvejen havde overtaget læderhandler J. Thranums forretning på Sct. Mathiasgade. Han blev senere kendt tillige som retsvidne, og han døde i sommeren 1906, så fru Dragheim kom til at stå alene med fire børn, som hun skulle bevare et hjem for.

Det gjorde hun med dygtighed, myndighed og mildhed. Hun oprettede et pensionat, der til sidst – igennem mange år – havde til huse i Schiblers ejendom Sct. Mathiasgade 20 med indgang fra det gamle Sparretoftstræde. Fru Dragheim

havde ikke den store skare samlet om sit bord, hvor hun altid selv præsiderede, men det var en udsøgt flok, der søgte hendes pensionat. Lokalskribenten grosserer Petrus Christensen skrev engang i en artikel i Folkebladet med omtale bl.a. af fru Dragheim, at hendes navn er uløselig knyttet til den Viborg jura fra tiden kort efter århundredskiftet og et godt stykke frem i tiden. Petrus Christensen gav hende karakteristik:

„Havde den nyankomne jurist ikke lyst eller råd til at bo og spise på hotellet hos Preisler, så var kun fru Dragheims asyl standsmæssigt. Og at bo og spise hos fru Dragheim var hartad et adgangskort til de gode kredse“.

Tiderne skiftede, og mange og meget forandredes i Viborg, men fru Dragheims pensionat vedblev at bestå og var stadig det særlig af unge jurister søgte „asyl“, når de kom hertil for at få deres fuldmægtig-år overstået enten hos de praktiserende jurister eller på dommerkontorerne. For disse mange jurister såvel som for en kreds af Viborg-familier blev fru Dragheim „Tante Laura“. Det vovede ganske vist ingen af hendes pensionærer at sige,

Fru Laura Cathrine Dragheim

når hun hørte på det, for fru Dragheim holdt på formerne med den myndighed og elskværdighed, som var karakteristisk for hende, og der var anstand over spisingen ved hendes bord.

Fru Dragheim gjorde ikke forskel på dem, der kom i hendes hjem, og de fik hendes mening at vide lige ud, hvis hun hørte noget om deres færden, der ikke var i overensstemmelse med hendes syn på tingene. Hun følte det ikke blot som sin opgave at sørge for, at den unge „Hr. fuldmægtigen“ ved hendes bord fik, hvad han skulle have at spise. Hun havde også et vågent øje med, at han gik frem i „kundskab og gode skikke“, som det anstod sig for de gæster, hun indlod i sit hjem. Pensionærer syntes hun ikke om, at man kaldte dem.

Igennem de mange år var fru Dragheim en af gadens kendte skikkelser, efterhånden tynget af årene, der gjorde hende endnu mindre af statur, end hun var, men hun lod sig ikke mærke af det og forrettede selv sine indkøbsærinder, sådan som hun havde været vant til det fra tiden, „dengang det var før“. Hun så sig om på lørdagstorvet, hvor hun var en velset og gammelkendt kunde, og hun forstod om nogen at vurdere pris og kvalitet.

I den store Dragheimske familiekreds var hun selvskreven som midtpunkt, efterhånden som hun aldersmæssigt blev den, flere generationer samledes om og så op til.

Amtsfuldmægtig J. P. Jørgensen var nok hendes mest kendte pensionær blandt de mange, der hørte til hos fru Dragheim, og da jeg igennem idrætsarbejdet ind imellem opsøgte amtsfuldmægtigen på hans bopæl – det var så nemt, lige overfor Folkebladets bygning – kom jeg efterhånden til at kende fru Dragheim fra små samtaler, når hun linnede på døren, efter at jeg havde ringet på for at komme til at tale med „Amtet“.

Det førte med sig, at fru Dragheim henvendte sig til mig, når hun en gang om året indfandt sig på Folkebladets redaktion. Det skete gerne omkring midten af

maj, og anledningen til visitten var den samme hver gang:

– Nu husker De nok, at jeg ikke vil have min fødselsdag i avisen.

Fru Dragheim fik hver gang at vide, at det vidste vi, og det skulle vi nok huske – hun behøvede ikke at gøre sig ulejlighed med at gå op ad trapperne, og hun kunne da ringe, hvis hun ville. Men nej! Hun ville personlig sikre sig, at det blev, som hun ønskede det – og sådan blev det.

Fru Dragheim vedblev at opretholde sit pensionat også efter, at hun havde passeret de 85, måske nok af hensyn til bl.a. amtsfuldmægtig Jørgensen. Men efterhånden blev det for besværligt for hende at komme rundt i butikkerne – det var i besættelsesårene med rationering og varemangel – og i foråret 1942 brød hun op fra Viborg og bosatte sig hos sin datter, boghandler Anna Dragheim, i Aalestrup. Her døde hun den 13. november, 86 år gammel.

Barbermester Chr. Dragheim

Barbermester *Christian Dragheim* var den fjerde generation i et barber-dynasti, der blev grundlagt i Viborg i 1790, og som for så vidt eksisterer endnu, omend under meget ændrede forhold, idet frisørmester Henry Hamanns forretning har sit udspring i den Dragheimske tradition.

Stedet er ikke her at fortælle det vidtspændende kapitel i Viborgs historie, som knytter sig til Dragheim-slægten, lige fra den i Danzig fødte korporal Johan Benjamin Dragheim slog sig ned i Viborg som barber i 1790 og dermed grundlagde en virksomhed, der fire gange gik i arv fra far til søn. Det er den sidste i denne „kongerække“, vi samler opmærksomheden om i denne artikel.

Christian Dragheim var søn af barber Carl Frederik Dragheim (1846-1909), og han blev født i Viborg den 25. marts 1878, blev udlært hos faderen og rejste derefter i nogle år som svend i Tyskland, Østrig og Italien. Han var en ægte naver og forblev det hele livet igennem, for så vidt som han gerne ville fortælle om alt det, han havde oplevet i de unge år udenvælts. Han var en udmærket fortæller, og det hørte med til hans fortælleform, at han ind imellem brød ud i en latter, der var lige ved at få væggene til at ryste.

Han bragte ikke alene oplevelser og minder med sig hjem til Viborg, da rejsesiden var ovre. Han førte også nye metoder og nye skikke indenfor det gamle herre-soigneringsfag med sig og var derved i stand til at sætte sit stærkt personlige præg på den gamle barbersalon i Sct. Mathiasgade, hvor hans far, farfar og oldefar før ham havde virket i samme lokaler.

Selv om det er over 40 år siden han døde, er der stadig adskillige i Viborg, der husker Chr. Dragheim – Christian Krøljern, som han blev kaldt til adskel fra en anden af fagets udmærkede udøvere, Chr. Nielsen, hvis navn i daglig tale mand og mand imellem gerne var Kresjan Barber. I en artikel i Folkebladet den 19. august 1942 findes der en fremragende skildring af Dragheim og livet på hans salon, en artikel på mere end en hel avisside, som det vil blive for omstændeligt at gengive, så vi nøjes med et par uddrag.

Artiklen er skrevet af Carl Johan Bech, på det tidspunkt redaktør i Aabenraa, og han havde ganske særlige forudsætninger for at berette om barber-forhold i svundne dage. For det første, fordi han var vokset op i Sct. Mogensport, hvor hans far, Chr. R. Bech, havde barberforretning. For det andet, fordi han i 1919 som ganske ung var begyndt som indsæber hos Dragheim, der året efter antog ham som lærling. Siden lod Bech saks og kam være og kastede sig over journalistikken. Vi lader ham fortælle om mester:

Barbermester Chr. Dragheim

Chr. Dragheim var, hvad man vil kalde en smuk mand, en flot mand. Høj og rank, sorthåret og med et overskæg, som trofast holdt stand overfor datidens „engelske“ mode og havde forskaffet ham det spøgefulde navn „Christian Krøljern“.

Han var en mand med temperament og med sine meningers mod. Han færdedes til og fra barberstuen som noget i retning af en stormvind, altid i et forrygende tempo, hilsende til højre og venstre. Med årene var han blevet en smule skæv i ryggen, vel sagtens en følge af dagen igennem at stå bøjet over kunderne.

Han havde gået på Latinskolen og havde i sin ungdom været „på valsen“ ned gennem Europa til Wien, Rom og Neapel. Han elskede at fortælle om disse rejseår og forsømte aldrig nogen lejlighed til at indprente sine lærlinge betydningen af, at de kom ud i verden og så sig om. Selv arvede jeg hans rejselyst og oplevede senere glæden ved at kunne sende min gamle læremester en hilsen fra de steder, hvor han som ung havde arbejdet.

Senere i artiklen fortæller Carl Johan Bech om nogle af de kunder, som kom i forretningen – så mange, at vi må nøjes med at tage et uddrag af den omfattende præsentation, der på en festlig måde lader en væsentlig del af den tids borgerskab i Viborg passere revy. Carl Johan Bech mindes bl.a. disse mænd:

Dragheims kundekreds var eksklusiv. En uskreven lov satte alle kendte navne stævne her. Bevares, vi var også elskværdige og flinke overfor en menig soldat, hvis han i sit ukendskab vovede sig ind til os, men det var nu engang sådan, at ikke alle og enhver stormede ind til Dragheim for at få skægget taget af. Forretningen havde ord for at være byens fineste, og her kom virkelig de fleste af de mennesker, der dengang havde et navn i Viborg.

I stolene her sad i min tid biskop Poulsen og senere biskop Gøtzsche, den myndige stiftsprovst Helweg-Larsen. Her kom den høje, slanke, altid noble, aristokratisk-nervøse stiftamtmand Trolle-Friis, hvis forgænger, kammerherre Howard-Grøn, ikke viste sig i barberstuen, men blev betjent i sit hjem af mester personlig.

Her sås retspræsident Friis, den fine og statelige, gråhvide justitssekretær Reiz, landsdommerne Hørring og Ricard og andre af dommerstanden. Her kom også mange sagførere. Den gamle L. Ørum, der var sparekassedirektør, og den unge Chr. Ørum og hans drenge. Her kom hospitalsforvalter Chr. Heise, den gamle overretssagfører Bjarne Johnsen og en af hans kompagnoner, overretssagfører Chr. Ejstrup, der læste „Verden og Vi“ samt „Klods Hans“ fra ende til anden. Sagfører S. P. Sørensens latter gjaldede, når han havde held til at drille den elskelige gamle overretssagfører J. B. Jørgensen. Ofte kunne der udvikle sig en interessant diskussion mellem disse jurister, og undertiden faldt der skarpe replikker.

Så vidt Carl Johan Bech!

Som Dragheim gjorde indtryk på sin tidligere lærling, efterlod han sig også varige minder hos så at sige alle, han kom

i forbindelse med, og han var med til at præge det kvarter, han havde sin forretning i. Det hændte da, at der indtraf stunder, hvor der ikke var kunder i forretningen, og så yndede han, som det var skik for flere handlende og håndværkere i kvarteret, at stå på sin trappesten og følge med i, hvad der passerede i gaden. Med sin dybe stemme, der kunne høres på lang afstand, førte han samtaler med sin genbo, købmand A. Mønster, og med skomagermester Charles Jacobsen ved siden af Mønster, og det hændte vel også, at den fine lille trikotagehandler købmand Hans Hansen trippede ud på fortovet og deltog i samtalerne tværs over gaden – et, som det hedder i dag: nostalgisk billede af den provinsby-stemning, som der endnu på den tid var plads til i hverdagen.

Chr. Dragheim havde to brødre, som begge døde i en ung alder: trafikassistent Jacob Benjamin Dragheim, der døde i 1903, kun 26 år gammel, og tandlæge Andreas Dragheim, der var 45, da han døde i 1933. Chr. Dragheim blev heller ikke nogen gammel mand. Den 25. januar 1938 sad han ved middagsbordet i sit hjem, indstillet på at vende tilbage til forretningen, da han blev ramt af et hjerteslag og sank sammen. Dragheim blev 59 år gammel. Året før sin død havde han optaget sin førstemand, Henry Hamann, som kompagnon.

Barbermester Chr. Nielsen

Barbermester *Chr. Nielsen* videreførte det gamle herre-soigneringsfag efter sin far, Chr. M. Nielsen, der havde salon – eller barberstue, som man sagde dengang – fra 1877 til 1920 i Gravene lige overfor Gamle Vagt. Sønnen, Chr. Nielsen, blev født den 19. juli 1889 og begyndte som ganske ung i faderens forretning, hvor

han var i halvandet år, hvorpå han fortsatte sin uddannelse hos en kendt barbermester i Århus, N. P. Nielsen. Siden arbejdede han i nogle år i København, men da hans far efterhånden trængte til hjælp i forretningen, tog han tilbage til Viborg. Hans hu stod imidlertid til at få foden under „egen stol“, og i 1915 købte han barbermester N. Niensens forretning på Sct. Mathiasgade i købmand Johan Jensens ejendom – der, hvor Privatbankens store bygning nu ligger.

Den 5. august 1915 etablerede han sig, og i mange år havde han forretning her dør om dør med den fine skomager Martin Jacobsen, hvis lokaler senere blev omdannet til cigarbutik. Chr. Nielsen fortsatte på samme sted, indtil Privatbanken i midten af 30'erne gik i gang med sit store byggeri og rev købmandsgården ned. Chr. Nielsen fik midlertidigt husly i Kolonnaden, som hans gode ven og bestyrelsesfælle fra Håndværkerforeningen, arkitekt Jens Madsen, havde opført, og efter et halvt års tid her flyttede Nielsen til Sct. Mathiasgade nr. 23 i de lokaler, hvor fru Poula Knudsen i en årrække havde trikotageforretning.

Her blev Chr. Nielsen, hvad hans nabo, hotelejer Johannes Nielsen, altid kaldte ham: „Hotellens barber“, og det var da rigtigt, at naboskabet skaffede ham mange kunder, men han blev først og fremmest byens barber med en kundekreds, der var trofast mod ham, som han var det mod den. Der var stil over Chr. Nielsen, når han færdedes på gaden, og når han i sin hvide kittel stod bøjet over kunderne. Han vidste præcis hvilke kunder, som ønskede at blive underholdt med samtale, mens processen med kniv eller saks stod på, og hvem der helst ville have ragningen eller klipningen overstået i tavshed, men han var langt fra dem, der snakkede folk efter munden ud fra devisen: Kunden har altid ret!

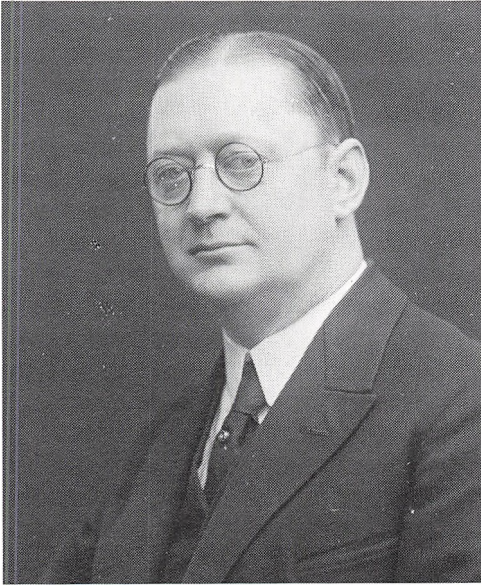
En af hans faste kunder, redaktør Th. Wellejus, mindedes ved flere lejligheder en lille formiddags-episode, der var karakteristisk for Chr. Nielsen. En kunde havde gjort en ikke ligefrem rosende

bemærkning om Håndværkerforeningen, og så kom det med fryd fra Chr. Nielsen: Her udtaler De Dem om noget, som De ikke har kendskab til! Om kunden blev fornærmet over tilrettevisningen eller indkasserede den som en retfærdig bedømmelse, skal vi lade usagt, men det var betegnende for Nielsen, at den pågældende her havde rørt ved et område, hvor Nielsen ikke tålte uberettiget kritik. Håndværkerforeningen betød umådelig meget for ham, for han sad i bestyrelsen år efter år – i 1952 holdt han 25-årsjubilæum i „stillingen“ – og han fungerede der lige til sin død.

Chr. Nielsen havde fået, hvad man måske kan kalde sin foreningsmæssige opdragelse i Håndværkerforeningen, hvor han allerede i 1909 første gang fik betroet det meget vigtige hverv som balinspektør, en post, der forlenede ham med en ganske særlig myndighed ved foreningens fester, og som han beklædte med den dertil hørende værdighed, idet balinspektøren skulle sørge for, ikke blot, at alt gik sømmeligt til, men at de i forvejen anmeldte par kom ud at danse i overensstemmelse med det faste program. I den gamle sal f.eks. betød det, at der kun måtte være 12 par på gulvet ad gangen, og at parrene kom ud efter tur.

Chr. Nielsen fik, da han kom i bestyrelsen, overdraget hvervet som formand for arrangementsudvalget, og han gik højt op i de forpligtelser, dette hverv pålagde ham. Efter 10 års forløb blev han næstformand, og han forstod med værdighed at præsidere ved lejligheder, hvor formanden var fraværende. Som håndværker med rod langt tilbage i Viborg var det ham en særlig glæde, at han som kasserer i Håndværkerstiftelsen kunne være med til at påskønne veltjente håndværkere, enlige såvel som ægtepar, der fik bolig på deres gamle dage i bygningen i Reberbanen.

Også sangen dyrkede han i Håndværkerforeningen som medlem igennem mange år af håndværkersangkoret, som han glædede sig over at komme i på de ugentlige øvelsesaftener med deres pas-

Barbermester Chr. Nielsen

sende blanding af alvor og skæmt. Også i Korforeningen havde han gjort fyldest som en musikalsk sikker sanger, baryton var det vist, han sang.

Skønt Chr. Nielsen havde sin dag stærkt optaget af forretningen – i ældre tid mere optaget, end det var rimeligt med åbningstider alle ugens dage, også søndag – fik han tid til at dyrke mange interesser. Som allerede nævnt, optog Håndværkerforeningens anliggender ham stærkt, men han dyrkede også sporten som en habil kricketsspiller, og det var ham en særlig glæde, da rektor Paludan-Müller tog initiativ til at lave en privat old boys-afdeling af fortrinsvis gamle Olympia-spillere. De mødtes på Katedralskolens plæne og spillede af hjertens lyst, for det var folk, der forstod at vurdere en seks'er, og de kunne lade sig fylde af ungdommens begejstring i mere eller mindre hasarderede forsøg på at gribe en vanskelig bold.

Fotografen Georg Pe lavede en fornøjelig foto-reportage fra en træningsaften hos old boys-spillerne, som jeg havde fået overtalt til at spille en kamp som led i en af idræts-ugerne Viborg Sport, et stort arrangement, som blev iværksat under

besættelsen af De samvirkende Idrætsklubber, mens farvehandler Anders Petersen var formand og jeg sekretær, bl.a. som en protest mod tyskerne og som – hvad der lå Anders Petersen stærkt på sinde – en dansk manifestation. Et af billederne viser Chr. Nielsen i aktion, ikke i moderne træningsdragt, men med knappet vest samt slips og kravetøj, måske nok en lidt upraktisk påklædning, men den dæmpede ikke hans iver endsige hans færdighed ved gærdet. Det skal dog tilføjes, at ved kampen mødte hele holdet standsmæssigt i Olympias fine hvide spilledragt.

Chr. Nielsen lagde megen vægt på sin påklædning, og der var stil over ham, når han bevægede sig til og fra forretningen eller hjemmet i Gothersgade, i mørk frakke og sort bowler, elegant i gangen og distingveret som en kontorchef i Kirkeministeriet, hilsende med en verve, som ligefrem kunne skabe fest i hverdagen hos den, der modtog hans saluttering med den fornemt svungne hat. Pudsigt nok beholdt Chr. Nielsen også bowleren på, når han, hvad han yndede meget, tog sig en cykeltur i omegnen.

Ligesom sin fagfælle Chr. Dragheim fik Chr. Nielsen en brat afslutning på sit liv. En formiddag stod han i en af de få pauser og kikkede ud på gaden, da han sank sammen, ramt af en hjerneblødning. Næste nat, den 1. juli 1956, døde han, knap 67 år gammel.

Købmand Jens Elgaard

Mens håndværkere var beskæftiget med istandsættelse af facaden på ejendommen Sct. Mathiasgade 43, hjørnet mod St. Sct. Mikkelsgade, hvor manufakturhandler Uffe Fjølner har forretning, kom til syne

store malede bogstaver på murværket: Koloniallageret. Afdækningen fik utvivlsomt adskillige viborgensere til at mindes købmand *Jens C. Elgaard*, en mand, der på en glimrende måde var med til at præge sin stand.

Desværre blev det ikke længe, Elgaard kom til at virke i Viborg, fordi sygdom slog den ellers så raske og friske mand ud, men i de år, han fik lov til at virke, formåede han at sætte sig spor, idet han på sin vis var langt foran sin tid rent købmandsmæssigt. Havde han fået lov til at leve, ville det utvivlsomt være blevet ham, der var kommet til at lægge navn til det første supermarked i Viborg, for han havde visioner og var ikke indstillet på at vedblive med at veje salt, mel og gryn af i halvpundposer.

Der var noget „amerikansk“ over ham, forstået som udtryk for hans initiativlyst, men han var vitterlig amerikaner, for så vidt, som han var født i Amerika, i Woodstock i staten Illinois, den 18. november 1895 af danske forældre, men han havde ikke nogen erindring om USA, idet han kun var et par år gammel, da familien vendte tilbage til Danmark. Faderen købte en ejendom på Djursland, og Jens Elgaard voksede op ved landbruget, beskæftiget på faderens ejendom og siden andre steder. Så fik han lyst til at være kontrolassistent, tog den nødvendige uddannelse og virkede i nogle år med mælkeprøveudtagning, reduktaseundersøgelser, kontrolskemaføring osv.

Men det huede ham ikke i længden, for der lå handelsblod i hans årer, og i kompagni med en kollega, Søren Sørensen, købte han en købmandsforretning i Sporing ved Aarhus. De to kolleger samarbejdede på en god måde, om endskønt de var vidt forskellige af natur og temperament, og de oparbejdede en efter forholdene stor forretning, alt mens de havde øjet opladt for at gå i gang med endnu større opgaver.

Muligheden viste sig, mente de, da de erfarede, at et velegnet lokale på hovedgaden i Viborg var blevet ledig, nemlig butikken på hjørnet Sct. Mathiasgade-St.

Sct. Mikkelsgade i fotograf Elmgaards ejendom. Her havde manufakturhandler N. O. Hansen i en årrække haft en butik, som han kaldte Den blå Butik, men han var blevet træt af sliddet og gik over i forsikringsbranchen, hvor han virkede, til han i 1936 efterfulgte Chr. H. B. Møller som kirketjener i domkirken.

Elgaard og S. Sørensen lejede lokalerne og indrettede her en moderne købmandsbutik i 1930, et voveligt eksperiment, når man betænker, at det var midt i en tid, hvor den økonomiske verdenskrise ramte også Danmark, så det blev strenge år, de to nye Viborg-købmænd løb ind i, inden de fik lagt en solid grund under foretagendet. Kompagniskabet varede til 1936. Så brød Sørensen op for at overtage Koloniallageret i Skive, og Elgaard fortsatte i Viborg, hjulpet blandt andre af sin søster som en dygtig ekspeditrice.

Købmand Jens Elgaard

Jens Elgaard faldt godt til i Viborg, og bl.a. kom han med i en kreds af nogenlunde jævnaldrende borgere, for hvem den i 1931 oprettede roklub blev et samlingssted, hvor de mødtes dels for at dyrke motion, dels for at forenes i et hyggeligt kammeratskab, der bl.a. gav sig udslag i fællesture til Virksund, mændene roende fra Hjarbæk, mens deres damer trampede sig vej på deres cykler. Kravene dengang var ikke så store som nu, når det gjaldt om at anvende frisøndage på en, som det hedder nu om stunder: meningsfyldt måde.

Jeg har liggende en del billeder fra disse år først i 30-erne, bl.a. visende adskillige agtværdige borgere – anført af landsretssagfører Thøger Jensbye der, kåde som drenge, gav sig i kast med bestigning af Ulbjerg Klint på de stejleste og mest utilgængelige steder – hvorpå selskabet samledes til stegt ål i Virksund Kro hos de herlige krofolk Frederik og den elskelige gamle Sine.

Et andet billede er fra en klubkaproning i efteråret 1934, omfattende bl.a. en dyst for morgenroere, og mange navne foruden Elgaards bringes i erindring ved påkaldelse af hin fornøjelige dag. På det vindende hold af morgenroere var jeg sammen med Elgaard, cigarhandler Svend Aage Larsen og ingeniør Knud Vind, der senere blev stadsingeniør i Esbjerg, og vi havde assurandør Aldo Rasmussen som styrmand. På nr. 2-holdet roede fuldmægtig i Kreditforeningen Carl Rosenberg, bogtrykker Carlo Mortensen, kiropraktor Kaj Ingemar og cand. jur. Erik Larsen, der var fuldmægtig hos landsretssagfører Hagen Jørgensen og siden selv fik advokatforretning i Thisted, hvor han døde i en ung alder. Urmager Kaj Bigum var styrmand for dette hold.

Jens Elgaard var startet i en krisetid, og han fik siden andre besværligheder at føle, da krigen kom og med den de mange varamønstre, som voldte ikke mindst købmænd hovedbrud og besvær. Elgaard fik sin part af alle disse fortrædeligheder, og de var måske medvirkende til, at han fik en nervelidelse,

som han måtte søge operation for. Han blev nogenlunde rask efter den omgang, men siden stødte anden sygdom til, og i foråret 1945 afhændede han Koloniallageret til skotøjshandler C. Clausen, der lod to brødre, Henry og Viggo Clausen, videreføre forretningen.

Jens Elgaard bevarede længe sit sunde humør og en stærk tro på, at han nok skulle klare den, men den hjertelige latter, der var så karakteristisk for ham, og som i hans velmagtsdage kunne ligefrem skylle igennem butikken, tog af i styrke, og han var en træt og mærket mand, da han døde den 15. oktober 1945, kun 49 år gammel.

Kirketjener N. O. Hansen

Der er noget ret ejendommeligt i, at to „Odense-drenge“ kom til at betyde særdeles meget for musiklivet i Viborg, først og fremmest sangen. Den ene var bogholder Gustav Sørensen, der var indfødt odenseaner – den anden købmand *N. O. Hansen*, der var jyde af oprindelse, født i Glud ved Horsens den 10. september 1887, men hans forældre flyttede til Odense, da han var ganske lille, så han kom til at tilbringe sin barndom og første ungdomstid i Odense.

De kom ad vidt forskellige veje til Viborg, *N. O. Hansen* i 1916, Gustav Sørensen i 1919, og de kom, hver på sit felt til at øve en gerning, der satte sig smukke spor. *N. O. Hansen* blev udlært i herreekviperingsbranchen, og arbejdet som ekspedient og senere som selvstændig forretningsmand fyldte ret naturligt en væsentlig del af hans tilværelse, men

hans liv ville ikke have givet ham den tilfredsstillelse, som han følte ved at eksistere og virke, hvis han ikke havde haft musikken som sin tilværelses andet store incitament.

Allerede som dreng havde Niels Ole Hansen lyst til at synge, og som 11-årig blev han medlem af et drengekor, der var knyttet til Assens kirke, og her var han med i seks år indtil 1902. Så kom han i lære og måtte lade sangen glide i baggrunden, indtil han havde fået mere herredømme over sin stemme. Som ung ekspedient kom han til Korsør, hvor han blev elev hos en meget dygtig sangpædagog, som han altid mindedes med glæde, når han fortalte om de bestræbelser, han havde udfoldet for at uddanne sig som sanger. Han var på nippet til at bryde af, for i ni måneder fik han ikke lov til at synge en eneste sang, mens undervisningen stod på. Time efter time måtte han nøjes med øvelser og tekstudtale.

– Det var faktisk overmåde trættende, fortalte han engang i en samtale om sine første år på sangerbanen, men jeg fik skabt et grundlag, som gjorde det muligt for mig at dyrke min sang med de evner, jeg nu engang havde fået skænket.

N. O. Hansen havde vel som andre unge med sangbegavelse en vis drøm om at blive en stor sanger, men han havde også så megen realitetssans, at han lod sangen være, hvad man i dag kalder en hobby. Som amatør fik han desto større glæder ved at kunne glæde sig selv og andre med sin sang.

N. O. Hansen vendte tilbage til Odense og kom i korforeningen der til at synge sammen med Gustav Sørensen. At han efter at have forladt Odense for at slå sig ned i Viborg her skulle møde sin tidligere sangerkammerat fra Fyn havde han næppe tænkt sig. Desto større var gensynsglæden nogle år senere, og begge fik de stor betydning for musiklivet i Viborg, navnlig det, der udfoldede sig i Korforeningen, mens kantor Chr. Hæstrup var dirigent.

N. O. Hansen var jo ikke kommet til Viborg for at synge, men for at være

forretningsmand, og han indrettede en butik med drenge- og herretøj i fotograf Elmgaards ejendom på hjørnet af Sct. Mathiasgade og Sct. Mikkelsgade. Hans forretning, som han gav navnet Den blå Butik, hvis årsag facaden var bemalet med den nævnte farve, blev et kendt, oplivende træk i gadebilledet, og mange kunder fandt vej til hans disk, for N. O. Hansen var en vellidt mand, altid elskværdigt forekommende med godheden ligefrem lysende ud af de venlige øjne.

Som nævnt, blev det særlig Korforeningen, der kom til at nyde godt af N. O. Hansens sangglæde og trofasthed, men også i Viborg Borger- og Håndværkerforenings sangkor var han med, og her blev han tillige valgt ind i bestyrelsen. Det er naturligt, at N. O. Hansen har sin fortjente plads i den festlige bog, som forfatteren dr. phil. Jørgen Hæstrup i Odense udsendte i 1976 i taknemlighed mod mindet om sin far, kantor Hæstrup. I „Musik for små penge“ fortæller Jørgen Hæstrup om den i virkeligheden imponerende rolle, musikken spillede i Viborgs liv i en lang årrække, indtil hans far i 1923 rejste til Odense for at blive domkantor. Bl.a. beretter han om flere store koncerter i 1919 under medvirken af Korforeningens blandede kor og sangforeningen Vulkans mandskor foruden Viborg Privatorkester, forstærket med regimentsmusikere og andre professionelle.

En koncert, der indledtes med Beethovens 2. symfoni, blev afsluttet med indledningsscenen af Niels W. Gades „Balders drøm“ for soli, kor og orkester med N. O. Hansen som solist. Jørgen Hæstrup skriver herom bl.a.:

Jeg husker tydeligt N. O. Hansen i rækken af hjemlige solister. Bred, hyggelig og børnevenlig kom han jævnlige hos os hjemme og indøvede sine partier – som alle amatører ængstelig for, om han nu slog til. At han stort set gjorde det den aften, fremgår af anmeldelsen i avisen, der nævner, at han „smagfuldt klarede det måske lidt for dybt liggende soloparti“.

N. O. Hansen foran Salonen

N. O. Hansen var aldrig kostbar, når han blev anmodet om at yde, hvad der i annoncer og på plakater blev kaldt „velvillig assistance“, det være sig ved foreningssammenkomster, større eller mindre koncerter i Salonen osv. Desuden kom han til at medvirke ved talrige bisættelses- og begravelseshøjtideligheder i kapel eller kirke. Der blev dengang – sagt med et udtryk, der ikke skal misforstås – gjort lidt mere ud af det, når folk skulle begraves – f.eks. turen gennem gaderne fra sygehuset til kapel eller kirke med hestetrukket ligvogn og følget i en andægtig, tavst mumlende skare bagefter, således som forfatteren Aage V. Reiter så træffende har skrevet om det i digtet: „Middagen venter“ i samlingen: Det hellegelige Ikon.

Det var almindeligt, navnlig ved lidt mere kendte folks begravelse, at der blev

sunget solo fra pulpituret eller spillet et stykke på violin, og i denne – den første – funktion blev N. O. Hansen en stærkt efterspurgt mand. Hans mest foretrukne sang var „Den store hvide flok vi se“, og der var både skønhed og stemning over hans foredrag af salmen, en inderlighed, som føltes ægte hver gang trods rutinen, velsagtens også, fordi N. O. Hansen på den måde kom til at synge over mange, han havde kendt personlig. Det gjaldt bl.a. de kammerater, han havde fundet i Odd Fellow-logen, hvis arbejde han gik meget højt op i.

I mange år var det ham, der forestod logens årlige koncert i domkirken op imod jul, et arrangement, hvis overskud gik til „de tavse fattige“. Som oftest betalte logen kendte kunstnere for at komme og synge eller spille sammen med domorganist Gunnar Foss, men adskillige gange medvirkede N. O. Hansen gratis som solist, og det var ikke fri for, at folk mindst lige så gerne ville høre ham.

Den 6. december 1942 medvirkede han for sidste gang, først med to sange af henholdsvis Haydn og Mozart og til sidst med Uffe Birkedals „Bag de fjerne bjergtinder“ til Th. Laubs melodi. Det blev hans sidste offentlige fremtræden som sanger. En tenor-baryton kan ikke blive ved længere, end til han er 55, sagde han som motivering og føjede til: Jeg kan i hvert fald ikke! Og den beslutning fastholdt han.

N. O. Hansen drev Den blå Butik i godt 15 år. Så gik han over i forsikringsbranchen, idet han overtog Hafnias og Danske Phønix' agentur i Viborg, og i 1936 skiftede han endnu en gang profession, idet han fik overdraget stillingen som kirketjener i domkirken, hvor han i de foregående fem år havde medvirket som fast medlem af kirkekoret. Ved sit noble væsen gled han på en naturlig måde ind i kirkebetjent-stillingen, som han passede indtil foråret 1951, da en hjertesygdom, der havde plaget ham i nogle år, tog overhånd og bevirkede et længere sygeleje. Den 16. oktober døde han, 64 år gammel.

Bogholder Gustav Sørensen

– Han forstod at glæde andre, i særlig grad med sin sang, og hans friske sind gjorde det let for ham at komme i kontakt med andre mennesker.

Bl.a. med disse ord gav daværende præst ved Viborg domkirke, dr. theol. Villiam Grønæk en køn og rammende karakteristik af bogholder *Gustav Sørensen*, da han talte ved Sørensens jordbefærd den 5. november 1939 – en højtidelighed, der samlede en meget stor skare som udtryk for den hengivenhed, mange mennesker i Viborg nærede overfor Gustav Sørensen, der døde i en alt for ung alder. Gustav Sørensens chef, fabrikant Aage Philipsen, føjede et andet betegnende udtryk til, da han i en tale tog afsked med sin højt betroede medarbejder igennem mange år, idet Philipsen bl.a. sagde, at Sørensen ville blive savnet „derhjemme i forretningen“. Jeg har, sagde Philipsen, med vilje brugt udtrykket „derhjemme“, for bogholder Sørensen forstod at føre hjemmets tone ind i forretningen.

Gustav Sørensen var fynbo, født i Odense den 15. september 1894, og han fik som ung en grundig uddannelse indenfor handels- og kontorfaget i sin hjemby. Som knap 25-årig kom han til Viborg og var først beskæftiget på kontoret hos fabrikant Chr. Riegels, indtil han i 1920 fik stillingen som bogholder hos Philipsen.

Gustav Sørensen var ikke blot en særdeles kyndig mand, hvad det bogholderimæssige angik. Han var også en glimrende sanger. Han havde dyrket sangen fra de helt unge år i Odense, og han søgte kort efter sin ankomst til Viborg ind i sangerkredse, hvor han kom til at gøre sig gældende navnlig i Korforeningen under kantor Hæstrups ledelse, men også i Sangforeningen Vulcan, som han ofte assisterede ved koncerter, når der var brug for en sikker solo-tenor.

Morsomt var det for ham, at han på sin nye arbejdsplads hos Philipsen straks fik nært samarbejde med en anden af Philipsens trofaste funktionærer gennem mange år, frk. Olga Nørgaard, der senere blev gift med værkfører John Hansen. Frk. Nørgaard dyrkede også sangen, men efterhånden mere og mere violinen, og adskillige gange medvirkede hun på sit instrument ved koncerter, hvor Gustav Sørensen var med som sanger. I venners kreds gik han under navnet Wilson, fordi han havde en umiskendelig ydre lighed med Woodrow Wilson, den amerikanske præsident, hvis navn er gået over i historien bl.a. på grund af hans „14 punkter“, der kom til at spille en afgørende rolle ved afslutningen af 1. verdenskrig.

Den amatør-mæssige musikudfoldelse prægede Viborg i langt højere grad dengang end nu, først og fremmest vel af den grund, at radioen ikke eksisterede og grammofonteknikken befandt sig på et forholdsvis primitivt stadium. Folk i stort tal var glade for at være udøvende, og tilsvarende mødte der gerne et betragteligt publikum, når amatørerne indbød til koncerter. I datidens aviser findes mange anmeldelser eller refererende omtaler om sådanne musikbegivenheder, og det er naturligt, at Gustav Sørensens navn gang på gang dukker op i disse artikler. På grundlag heraf er det muligt at dokumentere Gustav Sørensens debut på Viborg-plan, idet en anmeldelse i Stiftstidende den 10. marts 1920 beretter om en koncert på teatret til fordel for Wienerbørns-hjælpen med det sigte at „yde bidrag til at lindre den bitre nød blandt Donaubyens børn“. Det hedder her bl.a.:

„Den vokale assistance ydedes af frk. Julia Schourup og bogholder Gustav Sørensen, der ved denne lejlighed for første gang som solist præsenterede sin stemme for Viborg-publikum. Hr. Sørensen har en køn og følsom tenor, der er af udpræget lyrisk karakter, og han synger med smag og kultur. Måske var hans gengivelse af Rodolphes arie af „Boheme“ lidt for stillestående, men det kan udelukkende gå på debut-nervøsitetens regning. Der

Bogholder Gustav Sørensen – en glimrende sanger – som ofte assisterede ved koncerter

var i alt fald udmærkede momenter og meget mere lys og skygge i udformningen, end man ellers er vant til at finde hos en amatørsanger. Ved sit charmerende foredrag af et par sange af Gunder Knudsen og Georg Rygaard sang han sig så afgjort ind i tilhørernes hjerter, og han måtte synge en arie af „Bajadser“ som dacapo-nummer“.

Nu havde man fået øje – eller øre – for Gustav Sørensen, og han fik straks en fremtrædende plads blandt de lokale sangere – altid parat til at medvirke, hvor han kunne tjene en god sag ved sit talent samtidig med, at det gav ham lejlighed til at dyrke sin store musikalske interesse. Den 26. august 1920 medvirkede han ved en koncert i Salonen sammen med bl.a. kantor Hæstrups elevorkester, og her fik han lejlighed til at synge det af alle tenorer eftertragtede bravournummer: Tårnarien af „Tosca“ samt et andet slagnum-

mer, en arie af den østrigske komponist Wilhelm Kienzls opera „Evangelie- manden“.

Folkebladet noterer, at Gustav Sørensen måtte give Evangelie- manden dacopo, og det var naturligt for ham at tage arien med ved en koncert kort efter, en velgørenhedskoncert i Rødning kirke sammen med Hæstrup, Bodil Helsted og Olga Nørgaard. Tenorrepertoiret ved den lejlighed omfattede andre numre „med smæld i“: Beethovens „Die Gottes Ehre“, Windings „Den evige sne“, endvidere „Kongernes konge“ og „Der flyver så mange fugle“.

Formålet er ikke her at gennemgå Gustav Sørensens store repertoire eller hans koncerthistorie, men det er tydeligt, at han selv har været glad for Evangelie- manden, for „han“ dukker op gang på gang, bl.a. ved en koncert den 30. januar 1921 sammen med Vulcan, hvor han også sang Kongesønnens Romance af „Torne- rose“.

Senere samme år, den 21. februar 1921, medvirkede han ved et af Bodil Helsteds mange koncertarrangementer: En musikalsk soiré på Preislers Hotel, hvor hovedkraften var „den unge sympatiske koncertsangerinde frk. Ellen Sørensen“, der ifølge anmelderen „åbenbarede en stor, klangfuld sopran med lidt mørk timbre og en forbavsende god skole“. Vi tager et andet uddrag af, hvad mærket X skrev i Folkebladet om begivenheden:

„Koncertgiverens broder, bogholder Sørensen, assisterede og sang en arie af „Boheme“ og sammen med søsteren et par duetter, der godtgjorde, at de to stemmer klædte hinanden fortrinligt“.

Der er mange i Viborg i dag, som med glæde og taknemlighed husker tilbage på de mange gange, hvor Gustav Sørensen lod sin røst høre. Han havde stemmemateriale nok til at kunne give Rygaards „Flaget“ med al den styrke og varme, som denne sang har krav på, og han var en fremragende solist, da Bodil Helsted komponerede et korværk over Inge- manns pompøse digt „Kong Dan stod

højt på tinge“, en sang, der beskriver Viborgs historiske storhedstid.

Men, som sagt, det er ikke hensigten at opregne Gustav Sørensens lange koncertliste, jeg tager i stedet for – som supplement til mine personlige erindringer om Gustav Sørensen – et uddrag af, hvad fabrikant Philipsen skrev om ham i sin bog fra 1956 om firmaets 50-års-jubilæum:

„Gustav Sørensen var en meget dygtig mand på det bogholderitekniske område, og han indførte nye og moderne systemer. For at lære materialer og arbejdsforhold at kende tog han ofte bag på en motorcykel med overmontørerne ud på arbejdspladserne, og med sit muntre og kammeratlige væsen gjorde han sig overmåde afholdt.

Han havde store evner til at forhandle, og jeg (Philipsen) mindes flere ekskursioner, som han og jeg måtte foretage for at få afvikling og afregning med nogle af de transformatorforeninger og vandværker, hvor vi havde påtaget os garanti for rentabiliteten. Disse forhandlinger forløb altid på den bedste måde, og når vi var flere steder på en dag, kunne det undertiden være vanskeligt for os sted efter sted og med god appetit at tage mod den kendte jyske gæstfrihed i form af kaffe eller mad og drikke“.

Gustav Sørensen formåede at gøre sig gældende på flere andre områder. Bl.a. var han i 20 år lærer ved Handelsskolen, og han var med i ledelsen af den konservative vælgerforening. Et andet af de tillidshverv, han gik højt op i, nemlig i Teaterforeningens ledelse, måtte han slippe i sommeren 1939, fordi sygdom begyndte at mærke ham. Han havde været med, da Teaterforeningen blev oprettet i 1933, og i 1937 efterfulgte han lektor A. Krogh som formand.

Den 1. november 1939 døde han, kun 45 år gammel.

Tømrrersvend Henning Lundstrøm

Tømrrer *Henning Lundstrøm* var – sammen med bl.a. murerformand Jens Bomholt – med i de dage i sommeren 1938, da teknikere og håndværkere i fællesskab løste en opgave, der gik en del blæst af: flytning af det gamle lysthus i Latinerhaven. Opgaven blev løst til punkt og prikke takket være bl.a. samarbejdet mellem Bomholt og Lundstrøm, der kendte hinanden godt fra andre lejligheder, for de var betroede medarbejdere hos de to brødre arkitekt Fr. Jensen og tømrrermester C. W. Jensen, og det var en kendt sag, at broderskabet gav sig udtryk i nært samvirke ved løsning af mange store håndværksmæssige opgaver. „Familien Jensen“ var ikke så lidt af et begreb i Viborg i hine tider.

Henning Lundstrøm var viborgenser, født den 17. januar 1883 som søn af smed Hans Bentzon Lundstrøm – to år efter sin broder, Gustav Adolf, der blev blikkenslager og i mange år var en kendt håndværker i Viborg. Henning kom i tømrrerlære og stod ved århundredskiftet med sit svendebrev i hånden parat til som så mange andre unge håndværkere at drage syd på med ranslen på nakken og kæppen i hånd.

Lundstrøm havde nok tænkt sig at skulle rundt i en række af Europas lande, men det blev, vistnok, kun til Tyskland, for her befandt han sig godt, og i Hamburg lærte han en ung pige at kende, som han senere, i 1911, blev gift med. Efterhånden var han blevet så nær knyttet til forholdene i Tyskland, at han egentlig havde tænkt sig at blive der, men kejser Wilhelm kom ham og så mange andre på tværs med „en slæde“. Den 1. august 1914 erklærede den overmodige lille kejser krig mod zarens Rusland, og dermed

Tømrersvend Henning Lundstrøm

styrtedes verden ud i et opgør, der for stedse dræbte drømmen om det fredelige Europa, hvor bl.a. håndværkets ungdom kunne drage frit over grænserne fra land til land.

Henning Lundstrøm og fru Minna besluttede, da krigen havde været et par år, at flytte til Danmark, en beslutning, der nok har været sværest for fru Lundstrøm at træffe, for hun skulle nu til at omstille sig til en helt anden tilværelse i et fremmed land med et sprog, som hun så at sige intet kendte til. Hun lærte – naturligvis – efterhånden at tale dansk, men med en udpræget accent, der tydeligt røbede hendes herkomst. De mange års ophold i Tyskland prægede også Lundstrøms sprog, dermed ikke sagt, at han ikke talte dansk så rent som sine landsmænd, men hans smukke, dybe stemme havde en egen undertone, og han talte med en diktion, der umiddelbart kunne få en til at fundere over, hvor i landet han mon var fra. „Viborgsk“ talte han ikke.

Lundstrøm kom i arbejde hos tømrermester C. W. Jensen, og han blev derved medlem af den store stab af håndværkere fra Viborg, der fik beskæftigelse ved opførelsen i 1917 af lazaretlejren ved Hald, et projekt, der blev løst i ekspresfart, men absolut uden, at der blev sløjet af på kvaliteten, hvilket turde fremgå bedst af, at flertallet af de røde træpavilloner står den dag i dag.

Det var et byggeri, der kom til at betegne et særpræget kapitel i Viborgs krigstids-historie, ganske fornøjeligt beskrevet i en artikel den 29. april 1917 i dagbladet Kjøbenhavn, skrevet af redaktør Gunnar Helweg-Larsen, stiftsprovstens søn, der under et besøg i sin barndomsby fortæller om, hvordan „den fornemme stiftsby imødeser karavanen af tyske og østrigske krigsfanger, der skal indkvarteres i den nyopførte fangelejr ved Hald“. Helweg-Larsen fortæller om arbejdet i, hvad han kalder: Den jyske guldgraverlejr, bl.a. – og her kommer Henning Lundstrøm og hans kammerater ind i billedet:

„Arbejdslønnen har været så svimlende, som man i hvert fald i denne del af landet aldrig har drømt om før. En dygtig håndværkssvend kan med lethed tjene en snes kroner om dagen, og enkelte har pr. dag tjent op til 50 kr. Alene skurekonerne får 6 kr. 50 øre pr. dag“.

Senere i reportagen hedder det: „Arbejdet bliver dygtigt og solidt udført, men adskillige ældre og fornuftige mestre ryster bekymret på deres hoveder og spørger, hvordan det skal gå, når arbejdet derude er endt, og håndværkerne skal ned på normale lønninger“.

Lundstrøm klarede overgangen fra de mange til de lidt færre penge, for han var ikke blot karl for sin hat på arbejdspladsen, han forstod også at indrette sig fornuftigt med solid økonomi baseret på et ugentligt, omend kun lille, indskud på sparebogen. Han blev formand hos C. W. Jensen og virkede på denne post, lige til han nåede den alder, hvor han fandt det rimeligt at lægge op. Tidligt kom han ind i fagligt arbejde, og efterhånden blev han

medlem af den ret fåtallige inderkreds af ledende socialdemokrater, der gjorde sig gældende som formænd og bestyrelseskolleger i en lang række faglige organisationer.

Lundstrøm blev bl.a. formand for Hus-tømrrernes Fagforening, som den oprindelig hed, efter at han havde siddet i bestyrelsen i flere år, og i 1937 overtog han posten som formand for Arbejdernes Fællesorganisation. Forinden var han blevet medlem af bl.a. bestyrelsen for Arbejdernes Forsamlingsbygning, og også her blev han valgt til formand. I 1930 blev han knyttet til en opgave, som optog ham meget. Han blev medlem af bestyrelsen for Murer- og Tømrersvendenes Stiftelse i Ll. Sct. Pederstræde, og fire år senere blev han udpeget til formand. Lundstrøm fortsatte som formand helt til 1954, men da han fyldte 70, fandt han tiden inde til at trække sig tilbage.

Det faldt i Lundstrøms lod at klare formandsopgaverne, da Fællesorganisationen i 1941 fejrede sit 50-års-jubilæum, og det gjorde han med værdighed og fasthed. Han var egentlig ikke nogen god taler og lod sig ikke rive med af en stemning, som det kunne ske for nogle af dem, han samarbejdede med i de mange bestyrelser, men der var bund i, hvad han sagde, og den ro, der altid hvilede over ham, bevirkede, at der blev lyttet mere til ham end til andre, som måske havde ladet sig gribe af agitatorisk begejstring med deraf følgende ordvalg.

Ved jubilæet holdt han to store taler, som han havde forberedt grundigt på samme måde, som han havde ydet væsentlige bidrag til udgivelse af den 200 sider store jubilæumsbog, der blev udsendt. Først blev der holdt en sammenkomst for tidligere formænd og kasserere i Fællesorganisationen samt andre af pionererne, og aftenen efter var der stor fest i Viborg-Hallen, ved begge lejligheder med Lundstrøm som det naturlige midtpunkt. Omkring sig havde han en bestyrelse, hvis navne det giver et historisk perspektiv at nævne i dag: Spinder A. Nielsen, bager A. Mogensen, påslåer Ak-

sel Thomsen, gasværksarbejder Marius Jørgensen og typograf Carl Erik Christensen.

Efter at han havde passeret de 70, tog hans kræfter af, og han levede sine sidste år meget tilbagetrukket. I 1961 holdt han og hans hustru guldbryllup, og halvandet år senere, den 5. januar 1963, døde han, 79 år gammel.

Murerformand Jens J. Bomholt

Murerformand *Jens J. Bomholt* fik blandt sine håndværksmæssige opgaver een, der krævede meget af ham, og som han, forståeligt nok, siden talte meget om med megen begejstring: flytning af det gamle lysthus i Latinerhaven.

Indtil sommeren 1938 lå lysthuset et par meter længere ude i fortovet på hjørnet af Sct. Mathiasgade og Sct. Mogensgade, og da der var ringe plads til fodgængere, som skulle runde hjørnet, og da automobiltrafikken stadig tog til, opstod den tanke, at man skulle rive lysthuset ned for derved at mindske hjørnets trafikale farlighed. Forslaget om nedrivning kaldte straks på modstand såvel som på udtalelser om, at den fremspringende lille murstensbygning såmænd gerne måtte forsvinde, i dag hellere end i morgen.

Til alt held for Viborg havde Randers et par år i forvejen vist, hvad man kunne gøre ved bygninger, der lå uheldigt placeret i trafikken. Det gamle rådhus i Randers var efterhånden kommet til at ligge i vejen, men man var ked af at jævne det med jorden, og i stedet for gav byen tilslutning til et forsøg, der ingeniørmæssigt var ikke så lidt af en pionergerning: Man lod teknikere sætte rådhuset på ruller og skubbede bygningen et godt stykke tilbage – en virkelig bedrift, som der gik ry af både inden- og udenlands.

Nu ville man i Viborg gøre kunststykket efter, omend i meget mindre målestok, og forsøget her gjaldt det gamle lysthus. Arkitekt Frederik Jensen fik til opgave at beregne metoden, og han fyldte først det kønne lille hus op med en speciel trekants-trækonstruktion, der skulle stive det af for tryk fra alle vinkler, og derefter blev der bygget et stålskelet med ruller osv. under det, anbragt efter at man havde stivet ydermurene af med donkrafte m.m.

Den 4. juni 1938 om formiddagen stod et selskab af teknikere og håndværkere m.fl. og ventede spændt på et sidste hammerslag, udført af murerformand Bomholt. Kl. 10.11 faldt slaget, der fjernede den sidste sten i lysthusets gamle fundament, hvorefter det „svævede“ eller mere korrekt: nu var placeret på de jernbjælker, der skulle bære det, indtil det var blevet skubbet på plads to meter længere inde i haven.

Rulningen foregik ved anvendelse af et specielt taljetræk, og alt forløb, som det skulle.

– Jeg havde da ikke ventet andet, sag-

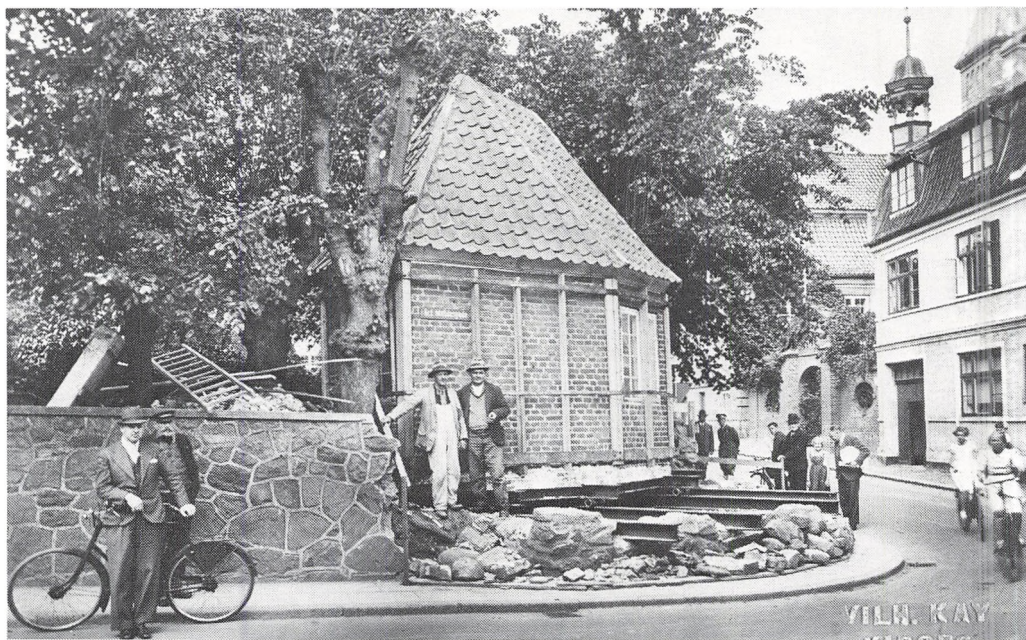
Murerformand Jens J. Bomholt

de Bomholt bagefter med faglig stolthed, og det kunne han gøre med god ret, for han og tømrer Henning Lundstrøm, der havde været hovedmænd i den praktiske del af arbejdet, havde ydet en førsteklasses indsats.

Bomholt kom til Viborg som ung murer-svend. Han blev født i Silkeborg den 27. februar 1882 og blev udlært i sin hjemby. Da murermester C. Hellner i 1904 fik til opgave at påbegynde opførelsen af Afholdshotellet i Gravene, savnede han folk, og Bomholt, der netop havde aftjent sin værnepligt i Nyborg, meldte sig som arbejdssøgende, blev antaget og forlod ikke siden Viborg. I nogle år arbejdede han hos Hellner, og derefter flyttede han til murermester Chr. Fr. Jensen, den senere borgmester, hos hvem han blev murerformand.

Bomholt var en dygtig håndværker, der selv kunne klare de vanskeligste opgaver, når det gjaldt, og han havde også evner som leder og igangsætter, så han blev i det praktiske arbejde på byggepladserne „højre hånd“ for murermester Jensen. Det faldt helt naturligt, at han fortsatte i firmaet, da sønnen arkitekt Fr. Jensen overtog ledelsen efter faderens død, og han var med til at sætte præg på mange store bygningsværker, bl.a. den såkaldte Landbogården på Sct. Mathiasgade, opført til snedkermester Hans Christopher-sen og i dag ejet af ingeniør Ths. Kolbeck.

Med særlig glæde fortalte Bomholt om det store arbejde, han var med i, da Fr. Jensen fik overdraget restaureringen af den vældige kirkebygning i Vestervig. I 1933 kunne Bomholt fejre 25-års-jubilæum som ansat i firmaet og han passerede fem år efter et andet jubilæum, nemlig som medlem af brandkorpset. Han begyndte som brandmand den 1. april 1912 og fik lov til at opleve den store udvikling, der skete indenfor brandkorpset. Det første vigtige skridt i retning af et mere moderne brandvæsen kom i begyndelsen af 20'erne, da den daværende brandmajor, ingeniørkaptajn A. P. F. Poulsen, foretog en disposition, som der

Lysthusets flytning sommeren 1938. Fra venstre ses Anker Mynke med cyklen. Ved lysthuset er det tømrer Lundstrøm og murer Bomholt

kom megen debat ud af, idet han på egen hånd købte Viborgs første brandbil. Det blev der lavet vrøvl over i byrådet, og Poulsen måtte høre mange knubbede ord, inden byrådet bevilgede pengene.

Moderniseringen af brandvæsenet tog ekstra fart, da Poulsen blev afløst af kobbersmedemester Niels Kalhave, og Bomholt var sammen med andre udmærkede håndværkere med til at opbygge den standard, Viborg brandvæsen fik. I 1932 blev han udnævnt til underassistent, som det hed, i brandkorpset, i 1941 til assistent, og han blev næstkommanderende, da hans fagfælle, murerformand Fr. Frederiksen, overtog posten som brandinspektør. Da han i 1937 holdt jubilæum, fik han med tak for de 25 års udmærkede tjeneste overrakt det særlige hæderskors for brandmænd. Det skete ved en parade på brandstationen, en højtidelighed, som Niels Kalhave havde forstået at forlene med den rette værdighed og højtidelighed, så Bomholt, der ellers ikke lod sig gå på af noget, måtte ligesom synke et par gange for at dæmpe den bevægelse, der greb ham, da medaljen blev fæstnet på hans uniform.

Bomholt fortsatte tjenesten i brandkorpset, også i de barske år under besættelsen, hvor det ofte kunne være svært for brandmændene at vurdere, i hvor høj grad de skulle udfolde deres faglige dygtighed, når de blev kaldt ud til brande, hvis årsag utvivlsomt skulle søges i frihedskæmperes aktioner. Kunne denne del af tjenesten være byrdefuld på en speciel måde, glædede Bomholt sig over en anden opgave, som var udsprunget af besættelsesforholdene, nemlig uddannelse af de unge, der blev udskrevet til at gøre tjeneste som CB'er, det vil sige Civil-Beskyttelsestjenesten.

Her kom hans pædagogiske evner ham til nytte, og der er sikkert adskillige, som stadig tænker med venlighed på ham for den måde, han tog sig af de unge på.

Bomholt havde den lykke, at han fik lov til at opleve befrielsen i maj 1945, men netop det forår blev han syg. Han kom sig siden og vendte tilbage til både sit håndværk og brandkorpset, men det var kun en kort tid. Så måtte han melde pas, og den 17. februar 1946 døde han, 63 år gammel.

Fabrikant Anker Mynke

På et billede af arbejdet med flytning af det gamle lysthus i Latinerhaven (se forrige side) ses fra venstre *Anker Mynke* med cyklen. Stående ved lysthuset tømrer Lundstrøm og murer Bomholt.

Det var ikke nogen tilfældighed, at Lundstrøm og Mynke er på samme billede, for de var gode venner og kom jævnligt sammen privat – sammenkomster, der efter den tids – gode skik som oftest indebar, at man satte sig til at synge sammen, den ene sang efter den anden. Og, har fru Ella Mynke fortalt os, det var værd at lægge mærke til, at fru Minna Lundstrøm, der som omtalt i forrige artikel om Lundstrøm, var tyskfødt, gerne var den, der kunne de danske sange bedst, ikke blot det første eller enkelte vers, men alle versene uden vaklen.

Anker Egeløv Mynke var viborgenser med liv og sjæl, en i god forstand særpræget mand, der absolut afveg fra det ordinære, så man ikke kunne undgå at lægge mærke til ham, når han færdedes på gaden – hvad han da for øvrigt heller ikke havde noget ønske om! Af fødsel var han ikke viborgenser. Han kom til verden i Nykøbing Mors den 25. januar 1897 som søn af skomager Hans Christensen og hustru, Maren Christensen, og i dåben fik han foruden fornavnet Anker mellemnavnet Egeløv, opkaldt efter den senere mangeårige provst i Aars, sognepræst i Aars-Havbro A. H. Egeløv. Ægteparret Christensen var meget religiøst indstillet, og pastor Egeløv havde hos Maren Christensen efterladt et så stærkt indtryk, formentlig fra et eller flere kristelige møder, at hun ønskede at give sin søn navnet Egeløv.

Adskillige år senere, da Mynke havde besluttet sig til at starte forretning og gerne ville nøjes med det botanisk-romantiske mellemnavn og slippe af med

Christensen, henvendte han sig til bl.a. provst Egeløv, der ikke havde indvendinger at gøre, men fra anden side blev der gjort indvending, og så fandt han på navnet Mynke, som han fik tilladelse til at bære med bibeholdelse af „Egeløv’et“. Det nye navn egnede sig fortræffeligt som kendingsmærke for det foretagende, han oprettede, en fabrik i parfumeribranchen, for der er en egen duft over det navn, måske på grund af ligheden med den aromatiske skovplante Mynte. For øvrigt vedblev nogle af hans bekendte fra de første år ved med at kalde ham Anker Egeløv. Det gjaldt f.eks. hans ven og fagfælle igennem mange år Rudolf Larsen.

Men vi har foregrebet begivenhedernes gang ved disse betragtninger over navneændringen!

Anker Mynke kom i en tidlig alder fra Nykøbing til disse egne, idet hans forældre flyttede til Bjerringbro, hvor faderen fortsatte ved sit håndværk, og sønnen fik sin skolegang i Bjerringbro. Senere flyttede familien til Viborg, og Anker kom i lære hos barbermester N. M. Nielsen, hvis navn vi tidligere har strejft i artiklen om frisørmeester Chr. Nielsen, idet det var N. M. Nielsens forretning, Chr. Nielsen overtog. Som udlært arbejdede Mynke nogle år i Varde, men han vendte tilbage til Viborg og oprettede egen forretning i Sct. Mogensgade i ejendommen nr. 15, senere kendt som „Skomager Gjeddens Hus“, en bygning, som med sin gavl dannede den ene side i det såkaldte Pumpetorv på hjørnet af Sct. Mogensgade og Ll. Sct. Hansgade. Ved – tør man sige – kommunal uforstand blev huset revet ned samtidig med, at et par andre, af alder medtagne bygninger i Ll. Sct. Mogensgade faldt, og på tomten er nu anlagt en parkeringsplads af midlertidig karakter, ventende på, hvad der skal bygges til erstatning. Vel var skomagerens hus som beboelse ikke meget bevent, men det kunne nu nok have fortjent en anden og bedre skæbne end at blive offer for en bulldozers mange hestekræfter. Havde det været i dag, ville utvivlsomt adskillige interesserede være

sprunget til med planer om en skønsom istandsættelse.

For anden gang har vi vovet os bort fra emnet og søger straks tilbage!

Anker Mynke startede, som sagt, i Sct. Mogensgade, og hans medlemskab i Viborg Barberlaug daterer sig fra 1. november 1925. Fem år senere afhændede han forretningen til barber A. E. Christensen, og den 19. juni 1930 averterer han om overdragelsen, idet han, efter den tids skik og dertil hørende ordvalg, takker „for den mig udviste tillid“, hvorpå hans efterfølger anbefaler sig til „enhver, der vil forunde mig sin søgning“.

Mynke flyttede fra Sct. Mogensgade til Sct. Mathiasgade, idet han i gården til grosserer Carl Mallings ejendom, nr. 38-40, indrettede en virksomhed, hvor han lavede barbersprit, shampoo, hårvand og andre vellugtende sager. Sine første kunder fik han formentlig i Viborg blandt hidtidige kolleger, men salget her var ret indlysende ikke nok til at fundere en fabrik, så Mynke blev sin egen rejsende over hele landet. Han var dygtig som fabrikant, fordi han af egen erfaring viste, hvad der var brug for i barbersalonerne, og han var tilsvarende dygtig som sælger, så han blev en velset gæst, hvor han kom frem og åbnede sine prøvetasker.

Anker Mynke var en elegant mand i sin færd. Han holdt af at være velklædt, og der var stil over ham, ikke mindst over de hatte, han valgte. Han var den første i Viborg, der promenerede den hattetype, som siden fik det måske nok lidt misliebige navn Al Capone-hatten, og på tilsvarende måde introducerede han Stetsonhatten og den højpuledede facon a la cowboy-moden „Ten Gallons Hat“. Særlig karakteristisk for ham var nok hans cykler, fornemme maskiner af Hamlet-typen med højt opskruet styr, så „cykelrideren“ var nødt til at sidde i sadlen med rank ryg og ikke noget med at ligge krumbøjet hen over styret. Mynke anskaffede sig som en af de første i Viborg en cykel med engelsk tilbageløbs-frigear, og han havde megen færdighed i at træde

baglæns på pedalerne, så det ligefrem spillede i navet, alt mens han sagtnede farten ved aktivering af styrets forhjulsbremsehåndtag. Til hans cykeludstyr hørte gerne glacehandsker med skødeløst-elegant opbøjede kanter, så det var ikke underligt, at han, vel navnlig i de yngre år, indkasserede mangt et beundrende blik, når han kørte frem.

Tilsvarende beundring samlede han omkring sig, når han ved vintertid fandt skøjterne frem på den kommunalt anlagte bane langs med Klosterallé viste sine færdigheder i et kunstløbprogram, som mange mindre ferme måtte misunde ham.

Mynke fortsatte med sin virksomhed i Mallings gård, til han kom ret højt op i årene, lidt efter lidt aftrappende den til det omfang, han syntes, han kunne overkomme, men efterhånden gjorde alderen sig gældende, og han var en syg mand til sidst. Den 5. november 1972 døde han, 75 år gammel.

Fægtemester H. H. Hansen

En dag for mange år siden traf jeg på Sct. Mathiasgade min gode ven og gymnastiklærer gennem adskillige år, fægtemester *H. H. Hansen*, og vi faldt i snak om vejr og vind. Pludselig afbrød han, pegede mod Sparekassens bygning og spurgte: Synes De ikke, det er en smuk bygning? Jo, da, det måtte jeg naturligvis give ham ret i. Hvorpå han fortsatte: Og prøv at se på det trappeformede gavlparti!

Også deri føjede jeg ham, lidt desorienteret med hensyn til, hvad han spekulerede på. Men så kom forklaringen: Jo, jeg skal sige Dem: Den gavl der har jeg muret op! Det var et dejligt stykke arbej-

Fægtemester H. H. Hansen

de, og jeg mindes min håndværkertid, hver gang jeg går forbi.

H. H. Hansen havde – naturligvis – ret i, hvad han forklarede, for det var rigtigt, at han havde været murer, før han kom ind i forsvaret og fortsatte som befalingsmand. Han var en dygtig håndværker, udlært i sin fødeby, Vejle, og som svend tog han på valsen i følgeskab med en af sine arbejdskammerater, Hans Olsen, der senere blev en kendt muremester i Viborg.

Hans Henry Hansen, der var født den 21. januar 1894, var kun 18 år, da han i 1912 kom til Viborg, og en kort tid havde han arbejde hos muremester V. Cortsen, men han havde ikke tænkt sig, at vandreturen skulle ende så tidligt, så han drog videre. Det gjorde Hans Olsen også, og den ene befandt sig i København, da

Cortsen fik overdraget arbejdet med opførelse af den nye sparekassebygning. Til dette arbejde havde han brug for dygtige folk, som kunne andet end bare klaske sten på sten i almindeligt forbandt. Her var det nødvendigt at kunne klare de specielle opgaver med såkaldt dekorativt murerarbejde, og Cortsen havde tiltro til både H. H. Hansen og Hans Olsen, så da de fik ansættelse tilbudt, slog de til – og kom samtidig dermed til at slå sig ned i Viborg for stedse.

De to murerkolleger kom godt ud af det med hinanden ikke blot på stilladset, men også i fritiden, og de var ivrige deltagere i fodboldspillet indenfor den under Afholdsforeningen sorterende idrætsklub Skjold, skønt de egentlig ikke var optaget af de bestræbelser, hovedforeningen stod for. Til gengæld befandt de sig godt indenfor Skjold, og det var ikke så lidt af en oplevelse at høre dem fortælle om deres bedrifter i de år, de som idrætsmænd bar Skjolds stibede trøjer.

H. H. Hansen blev indkaldt som soldat i Viborg, og det betød indledning til en tjeneste ved regimentet i Viborg, som varede til den 31. januar 1950, da han tog sin afsked og blev pensioneret som stabs-officiant. Han begyndte som rekrut ved 20. bataljon, og han befandt sig godt i geleddet, så han besluttede at gå videre igennem de mange kurser, der er kendetegnende for den militære løbebane. Bl.a. gennemgik han på Hærens Gymnastikinstitut den 3-årige uddannelse til gymnastiklærer, en skrap skole, som kun de bedste var i stand til at klare sig igennem, men som til gengæld afleverede lærere, der i enhver henseende kunne være deres kommende elever til forbillede – lad så være, at principperne, set med nutids-øjne, var forældede og ville slå psykologer og pædagoger med forfærdelse.

H. H. Hansen føjede til de tre år på gymnastikinstituttet endnu et år, hvor han arbejdede med fægtekunsten og her opnåede en færdighed, der gjorde det fuldt ud berettiget, at han kom til at bære

titlen fægtemester. Han var selv en glimrende fægter, og han forstod at forene sin jyske sindighed med den galliske esprit, uden hvilken ingen for alvor kommer til at fornemme det, der så specielt karakteriserer fægtningen som idræt.

H. H. Hansen vendte tilbage til regimentet i Viborg og gjorde god fyldest som befalingsmand, fortrinsvis som gymnastiklærer, og der er nok endnu adskillige tidligere Viborg-soldater, som mindes timerne med ham i eksercerhuset – måske ikke altid behagelige minder, for det var en meget blandet fornøjelse at lave gymnastik der i vinterhalvåret, når kulden slog op fra cementgulvet og rimen hang som et hvidt glimmer under skifer-taget.

H. H. Hansen nøjedes efterhånden ikke med at herse med værnepligtige soldater eller med unge befalingsmænd, som han skulle prikke lidt fægtekunst ind i kroppen – han meldte sig også som gymnastikleder på den civile front. Først tog han sig af nogle hold i gymnastik indenfor den undervisning, De samvirkende Idrætsklubber stod for, og senere blev han knyttet til den nystartede Viborg Gymnastikforening, der lagde ud i 1935. Bl.a. havde han den triumf, at det blev ham, der førte VGFs førstehold fra en spæd begyndelse op i mesterrækken, hvor klubben placerede sig i 1939 efter gradvis at have kæmpet sig frem gennem kreds-konkurrencer.

Holdkonkurrencen dengang drejede sig i langt højere grad end senere om hold i ordets egentlige betydning. Der skulle være 10 mand i geleddet, og der var ikke noget med, at man i de enkelte discipliner kunne kaste det laveste pointstal bort inden udregningen af gennemsnittet, nej, alle karaktererne talte med. Desto mere gjaldt det om at oparbejde et hold, hvor ensartetheden var udpræget, og det forstod H. H. Hansen betydningen af. Det hold, han førte op i mesterrækken, talte gymnaster, der for størstepartens vedkommende senere blev dem, der grundlagde VGFs ry som en af landets bedste klubber. Her er navnene nævnt efter

gymnasternes størrelse, sådan som de stod i geleddet: Harald Vognsen, Ejvind Stoholm, Johannes Sørensen (Ajs), Volmer Thomsen, Peter Sørensen (håndstand), Verner Nielsen, Vagner Olesen, Aage Thomsen og Harry Aarestrup.

Da VGF holdt 10-års-jubilæum den 30. marts 1945 – under yderst vanskelige forhold som følge af besættelsen – var H. H. Hansen stadig leder af førsteholdet, som da bestod af Harald Vognsen, Johannes Sørensen, Viggo Jensen, Volmer Thomsen, Preben Niemann, Hugo Henneberg, Jørgen Krog, Svend Andersen, Tage Krog, Ejvind Nielsen og Harry Aarestrup. Efter krigen blev H. H. Hansen forflyttet til Bornholm, og det blev hans kollega, gymnastiklærer Jens Madsen, der fik æren af at føre VGF frem til rækken af danmarksmesterskaber.

Sammen med sin kollega officiant og fægtemester J. M. C. Christensen underviste H. H. Hansen i flere år i fægtning for civile interesserede, inden der i 1931 blev stiftet en fægteklub på initiativ af civilingeniør Schledermann Larsen, fuldmægtig Aage V. Reiter, fuldmægtig Theodor Hansen m.fl., og det var naturligt, at de to fægtemestre blev knyttet til klubben som lærere. Siden rejste fægtemester Christensen fra Viborg, og det blev i særlig grad på grundlag af H. H. Hansens dygtighed, klubben gled ind i en periode, hvor den gjorde sig gældende blandt de bedste i landet og hjemførte adskillige jyske mesterskaber.

Senere gik det ned ad bakke med klubben, bl.a. fordi fægtning ikke mere var en „befalet“ sport for unge officerer, men H. H. blev stædigt ved og tog sig med usvækket interesse af nye årgange, der dukkede op, desværre for at forsvinde igen uden at tilføre klubben ny kraft, og efterhånden ebbede dens leveduligheder lige så stille ud, vistnok uden at der nogen sinde er blevet truffet bestemmelse om klubbens opløsning, så der skulle være et grundlag at starte på, hvis ellers fægteinteressen kunne vækkes til live.

Da stabsofficiant M. Villadsen trak sig tilbage som gymnastiklærer på Katedral-

skolen, fik H. H. Hansen stillingen, og i 20 år tog han sig af drengenes gymnastik på en måde, der, i overensstemmelse med hele hans indstilling, ikke tålte ret megen slinger i valsen. I 1964 fyldte han 70 og blev hyldet af lærere og elever på skolen. Andre ville vel have fundet ud af, at så var det også tid at holde op, men ikke H. H. Han fortsatte, indtil han den 1. august 1970 blev afløst af arkitekt Viggo Jensen, hans tidligere elev – og formand – i VGF.

Betegnende for H. H. Hansens medleven i arbejdet var det, at han jævnligt spadserede fra sin villa på Skivevej til Katedralskolens stadion for at se på den udendørs træning. En dag kom en af eleverne til Viggo Jensen og fortalte, at han, mens han trænede i det såkaldte allé-løb, en 1500 meter lang strækning i alléen rundt om sportspladsen, havde fået et rap bagi af en ældre herre sammen med en hvas opfordring til at få lidt mere fart på. Eleven havde undret sig over behandlingen, men Viggo Jensen var straks klar over, at det var H. H., der havde været „på spil“ og et øjeblik havde glemt, at det ikke mere var ham, der havde kommandoen.

H. H. Hansen brugte på sine gamle dage ofte det udtryk over for deltagerne på et privat motionshold, han havde hver torsdag eftermiddag, at han ville fortsætte, så længe hans gamle fægtesko endnu havde såler. Han måtte imidlertid melde fra, da han var blevet 78, og siden gik det stærkt tilbage med kræfterne. Han døde den 13. oktober 1974, 80 år gammel.

Overretssagfører Jon Johnsen

Overretssagfører *Jon Johnsen* var i mange år blandt Danmarks mest berømte jurister, først og fremmest som procedør, og der stod ikke blot respekt om ham –

„Unge Johnsen“ var som skabt til den mundtlige procedure

det var også med en vis frygt og bæven, andre advokater gik „i krig“ med ham, når retten skulle fælde dom. Ikke så underligt, for Jon Johnsen var en lynende intelligent mand, og han var i retten en blanding af den ældgamle engelske advokattradition og den elegante, temperamentsfyldte franske form for retssalsoptræden.

Johnsen var selvskreven til at gå juristens vej. Hans farfar var byfoged i Reykjavik og blev senere borgmester og dommer i Aalborg. Faderen, Bjarne Johnsen, var overretssagfører i Viborg, en mand med mange interesser, og da Jon Johnsen i 1911 havde taget juridisk embedseksamen, vendte han tilbage til Viborg og gik ind i faderens forretning.

Jon Johnsen var lige fra starten en mand, der blev lagt mærke til i Viborgs omfattende juridiske verden. Det kom i særlig grad til at gælde, da retsreformen i 1919 indførte den mundtlige procedure, for „unge Johnsen“ var som skabt til denne form for praktisk jura. Derom kunne der fortælles spalte op og spalte ned, for Johnsen blev efterhånden hoved-

person i en mængde retssager af den art, der gjorde dem historiske. Hans indsats var ret naturligt først og fremmest baseret på hans eminente viden og skarpsindighed, men ofte var det en enkelt eller måske nogle få replikker, der ligesom blev hængende i luften, så man ikke glemte dem.

I mit første journalistår i Viborg var jeg bl.a. „i lære“ i kriminalretten sammen med en ældre medarbejder, der i dagevis sad i kriminalretten hos dommer H. C. Ørsted, som ledede efterforskningsforhørene i en stor brandsag fra Mønsted, rejst mod købmand Sangill i Skive. Politimester Grum Schwensen var anklagemyndighedens repræsentant, Jon Johnsen beskikket forsvarer, og han kæmpede en heroisk kamp for sin klient.

En dag gjorde to landmænd, der var indkaldt som vidner, en bemærkning om, at det ikke var så nemt at skulle klare både arbejdet hjemme i bedriften og så sidde i rettens forværelse og vente en halv dag på at komme til at afgive forklaring. Da de var færdige med deres i øvrigt ganske korte udsagn og blev permitteret af dommeren, sagde Johnsen til retsbetjenten: Vil De ringe efter en bil til de to vidner – på min regning!

Når den lille, nærmest henkastede bemærkning læses i dag, forekommer den særdeles hverdagsagtig, men dengang – det var i 1924 – hørte det til det mere usædvanlige, at man rekvirerede en taxa, og så oven i købet en, der skulle køre helt til Mønsted ...

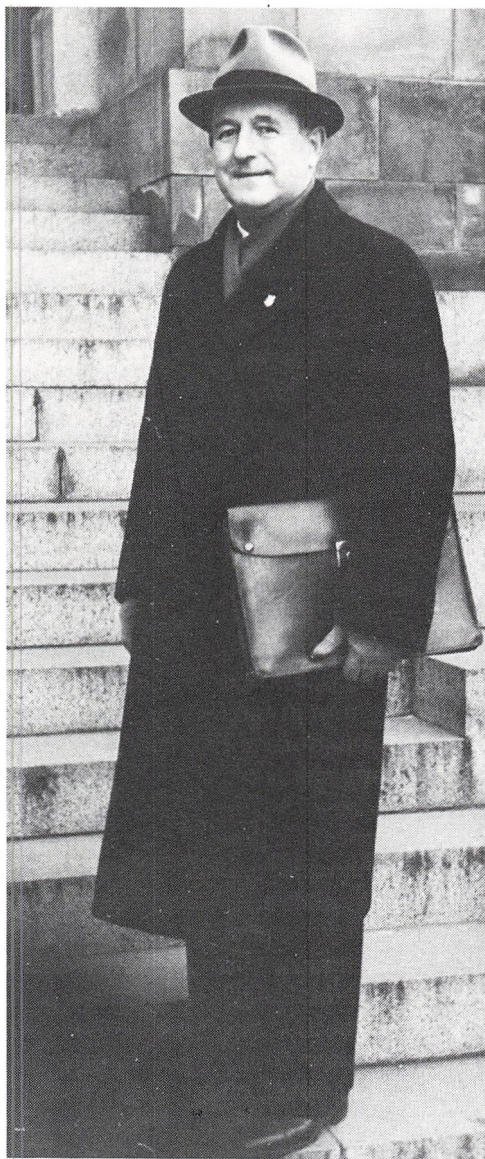
Jeg havde siden som journalist på Folkebladet lejlighed til at følge Johnsen som forsvarer i mange store sager i Vestre Landsret – Skive Bank-sagen i begyndelsen af 30'erne blandt mange andre, nogle år senere den endnu mere omtalte sag mod overlæge Brinck Eliassen på Hald, for blot at nævne nogle – og hver gang var det en oplevelse at sidde ved referentpulten og høre Johnsen udfolde sig. Hans syn på gerningen som skrankeadvokat kan sammenfattes i nogle bemærkninger, han fremsatte i et interview, da han fyldte 60 i 1948:

– For mig har det altid stået som ganske nødvendigt at behandle hver enkelt sag, som om det var den eneste, der var værd at kæmpe for, følge menneskene bag sagerne og efter bedste evne sætte kræfterne ind på at finde deres bedste løsning. Man skal fordybe sig i dem, tage dem op som noget personligt. Sagførelsens virksomhed er og skal være som lægens, en virksomhed af meget personlig karakter.

Der var mange, som undrede sig over, at den berømte jurist i Viborg aldrig blev højesteretsadvokat. At Johnsen kunne have opnået denne titel, var der rent fagligt ingen tvivl om, men af en eller anden årsag aspirerede han ikke efter noget i den retning, formentlig fordi han følte sig så stærkt knyttet til Viborg og Viborgegnen, at han ikke ville „belemres“ med noget, som kunne risikere at trække ham bort herfra. Han kendte Viborgegnen ud og ind fra lange traveture i selskab med sin hustru, og han citerede ved flere lejligheder en udtalelse, han huskede fra stiftsfysikus P. W. Heiberg: Det blæser i Viborg, og det kan man tit blive irriteret over, men i virkeligheden giver blæsten sikkerhed for mange sygdomme.

For Johnsen betød den jyske blæst meget, både i overført og i egentlig betydning. Naturelsker var han i sine ledige stunder, med åbent blik ikke blot for det danske landskab, men også for de rige oplevelser, rejser i udlandet kunne bringe med sig. I flere år var hans og familiens foretrukne rejsemål Schweiz, men siden var han glædest for at komme til Italien.

– Ja, jeg er begyndt at gå til italiensk sprogundervisning på mine halvgamle dage, fortalte han mig engang. Man kan sagtens klare sig i Rom og andre store byer med alle deres seværdigheder uden at kunne ret meget af landets sprog, men jeg har efterhånden set det meste af, hvad man ligesom har pligt til at se i Italien, og nu tager min kone og jeg altid til et eller andet sted fjernt fra turiststrømmen, og jeg kender intet skønnere end at liste ind på et lille osteri og lytte til

Overretssagfører Jon Johnsen

folks tale eller skubbe mig ind på de gamle mænds sladrebenk i landsbyen og – trods sproglig ubehjælpssomhed – blive accepteret af disse livserfarne, jævne mænd.

Ved en anden lejlighed viste Jon Johnsen sig fra en helt anden side, end den, de fleste kendte: den elegante, let kølige advokat, stilfuld i påklædning og væsen. Han havde været soldat i Viborg, rekrut i 1912 og siden indkaldt flere gange til sikringsstyrken under 1. verdenskrig. I

april 1952 holdt hans årgang jubilæum, og formanden for komiteen, kriminalassistent Knud Christensen, spurgte, om jeg ikke havde lyst til at være med ved festen for at kunne skrive lidt i Folkebladet derom bagefter. Det blev en oplevelse, bl.a. fordi Johnsen – jævn og ligetil og først og fremmest soldaterkammerat – tolkede jubilarenes følelser ved at være sammen. Han sagde bl.a.:

– For os står 6. bataljons fane som et værdifuldt symbol. Der er nok mange, som mener, der ikke er brug for symboler i vor tid. Den opfattelse er forkert, for aldrig tidligere har mennesker i så høj grad som nu levet under symboler.

Et symbol er et samlingsmærke, men det betyder ikke, der er tale om noget dødt. Tværtimod skal der være liv bag, for at symbolet kan have magt. Vi, der for 40 år siden mødte med 6. bataljon, fik forståelse af, hvad bataljonen betød. Vi oplevede det stærkt, da vi under den 1. verdenskrig kom ind i sikringstyrken, og følelsen har gentaget sig hver gang, vi senere har været sammen.

6. bataljon er blevet et symbol for os på den danske hær og det, man får gennem militæruddannelsen. Soldatertjenesten er først og fremmest opdragelse til at kunne stå imod i farens stund, men den betyder også, at man kommer i så nært forhold til en række mennesker, at man føler sig knyttet til dem hele livet. Vi har gennem soldateruddannelsen fået værdier, som er større end de fleste andre, der gives. Det er det, vi siger 6. bataljon tak for i dag.

Sådan kunne Jon Johnsen også være, og hans tale skabte en ægte stemning af taknemlig højtidelighed – men altfor højtideligt skulle det jo heller ikke gå til, når kammeraterne nu var mødtes igen, og den muntre stemning fik straks efter indpas, da den prægtige regimentschef, oberst Poul Bosse, på sin særlige facon buldrede regimentets hilsen til jubilarene.

Jon Johnsen vedblev at være aktiv jurist, til han var over 70. I 1959 trak han sig tilbage, og to år senere døde han, den 11. november 1961, 73 år gammel.

Landsrets- sagfører Alfred Sorvad

Det er de færreste journalister beskåret at blive „udødeliggjort“ i litteraturen gennem et digt af en stor poet. Men det hænder! *Alfred Sorvad* er en sådan undtagelse, og det var så berømt en digter som Jeppe Aakjær, der ofrede sit versetalent på Sorvad – dog må man nok lede nøje for at opdage det beåndede talent i de vers, Aakjær skrev med adresse til Sorvad.

Før Sorvad blev jurist og landsretssagfører i Viborg, hed han Sørensen: Alfred Sørensen, født i Vindbjerg sogn i Vendsyssel som søn af en landarbejder den 28. september 1884, og han fik sin første skolegang i, hvad man kalder: en af de stråttækte. Han var en opvakt dreng med lyst til læsning frem for at blive bundet til landmandens hårde slid på mark og i stald, og han fik lov til at gå i skole i Hjørring, hvor han tog præliminæreksamen. Derefter drog han til København for som privatist at slide sig igennem til en studentereksamen, som han fik i 1907.

Så begyndte han at læse jura, men han måtte gøre op med sig selv, at der ikke var penge til at gennemføre et studium for – Ungdommens Uddannelsesfond var jo ikke opfundet dengang – og i stedet for slog han sig på journalistikken. Han var stærkt politisk interesseret, levende optaget af det nydannede parti, Det radikale Venstre, så det faldt helt i tråd med hans synspunkter, at han i 1908 fik en stilling som journalist på Hobro Avis hos redaktør Fr. Aubeck, der senere blev landstingsmand.

Der var meget at gøre for en ivrig ung radikaler, for Hobro Avis var noget helt specielt indenfor den tids bladverden. Det var startet som højreblad, men Aubeck havde købt det for egne midler

og lavede det om til en radikal avis. Alfred Sørensen kom siden til det store Venstreblad i Hjørring, Vendsyssel Tidende, aftjente i 1910 sin værnepligt i Aalborg og fortsatte som journalist på Skive Folkeblad. I 1916 bad partiet ham om at overtage redaktionen af Ringkøbing Amts Avis, der var et af den jyske vestkysts hovedorganer for de radikale med aflæggere i Holstebro, Struer, Lemvig og Herning.

Det var her, han kom i karambolage med Jeppe Aakjær. I teatersalen i Ringkøbing opførte et omrejsende selskab et Aakjær-skuespil – Livet på Hegnsgård eller Når bønder elsker har det vel været – og Sørensen gav stykket en ilde medfart i en anmeldelse i bladet dagen efter. Aakjær blev harm, da han læste kritikken, satte sig til sit digterbord og lod pennen sprutte. Resultatet blev en protest formet som fire vers, der blev sendt til bladet i Ringkøbing med anmodning om optagelse. Det gjorde Alfred Sørensen – med stor fryd, for digtet er, omend typisk Jeppe'sk, ikke noget mesterværk, selv om det har fundet optagelse i den store 2-binds udgave: Samlede Digte, fra 1931. Sorvad opbevarede manuskriptet som et af sine bedste minder fra journalist-tiden, og når han fortalte om episo-

Alfred Sorvad malt af Lasse Winsløw

Landsrettsagfører Alfred Sorvad

den, lod han gerne sin karakteristiske latter lyde for fuldt register.

Sorvad blev i Ringkøbing til 1921. Så lod han sig overtale af sin gode ven og politiske kampfælle læge Magnus Rosleff i Stoholm til at indgå i et kompagniskab om overtagelse af det radikale Viborg Venstreblad. Det skete den 7. februar 1921, og i en lille måneds tid stod Rosleff som ansvarshavende, mens man på hovedredaktionen i Silkeborg, hvor den senere mangeårige viborgenser redaktør Nic. Hurup stod for styret, søgte at holde liv i Viborg-rubrikken med lidt lokalt stof i ny og næ. Den 4. april rykker Sorvad ind på kontoret i Dumpen og tager fat på arbejdet uden større armbevægelser ud ad til, idet han nøjes med en notits på tre linjer: Redaktør Sørensen har i dag overtaget redaktionen af Viborg Venstreblad.

Han lod det dog ikke blive ved det spagfærdige, men styrtede sig snart ind i den lokale polemik, vendt først og fremmest mod Viborg Stifts Folkeblad, „det herværende Bergske organ“, som han gerne skrev, men kun i sjældne tilfælde med held til at tirre redaktør R. K. Bertelsen til gensvar.

Sorvad var gift med fru Cecilie, der også havde været journalist på Vendsyssel Tidende, og det blev snart hende, der i det væsentligste måtte tage sig af redaktionsarbejdet, for hendes mand ønskede

nu at gøre alvor af sin oprindelige drøm om at studere jura, og han tog – i fuld forståelse med hustruen – energisk fat på læsningen, fortrinsvis selvstudium, men med kyndig støtte af bl.a. landsdommer Egmont Andersen som manuduktør.

Han var efterhånden blevet omkring de 40 år, og det var imponerende, at han kunne slide sig frem til den juridiske embedseksamen, som han erhvervede i 1925. Året efter blev han ansat som fuldmægtig i Vejle hos civildommer Rudbeck, og her tog han for altid afsked med „Sørensen“. Der var nemlig i forvejen en dommerfuldmægtig i Vejle med det gode Sørensen-navn, og for at undgå forveksling konverterede Alfred Sørensen til Sorvad. I to år blev han i Vejle, mens hans hustru opretholdt hjemmet i Viborg, som hun også havde gjort det i hans læse-år. Hun var fast referent i Landsretten og korresponderede derfra til en række blade landet over.

Hjemvendt fra Vejle nedsatte Sorvad sig som sagfører, og han fik en god forretning, for han var kommet i berøring med mange mennesker takket være sit friske væsen og sin lyst til at færdes, hvor glade mennesker forsamledes. Bl.a. holdt han meget af den jævne og bramfri tone, der prægede sammenkomsterne i Dansk Arbejderforening, hvor han jævnligt traf sin politiske meningsfælle, viceskoleinspektør Kr. Pedersen, Natur-Kresten kaldet. De fik et nært samarbejde i Arbejderforeningen, navnlig i foreningens sparekasse, hvor Sorvad senere afløste Kr. Pedersen som formand.

Det var et pengeinstitut af en helt speciel karakter – landets mindste sparekasse, blev foretaget kaldt, og det var meningen, at sparekassen skulle have været ophævet i henhold til en ny sparekasselov, men bestyrelsen stred imod, og Sorvad gjorde sin politiske indflydelse gældende og argumenterede med en sådan dygtighed, at der i loven blev gjort en anmærkning, som muliggjorde sparekassens videreførelse med Sorvad som formand, bagermester Otto Westergaard som direktør og revisor Kaj Strange-Pe-

tersen som forretningsfører. Til sidst måtte man dog bøje sig for udviklingen, og den 1. oktober 1954 ophævedes sparekassen efter i 75 år at have udfoldet en prisværdig virksomhed gennem ydelse af dobbelt-kautionsede smålån, der i trænge tider var mange fattige folk en kærkommen håndsrækning.

I 1932 fik Sorvad bestalling som landsretssagfører, og han blev en kendt skikkelse i retten, en dygtig og veltalende procedør, bl.a. fordi han forstod at forene sin juridiske indsigt med et journalistisk talent for virkningen af „a human story“. Han blev i mange tilfælde betragtet som „de små“s sagfører, og han fik vel nok, navnlig i de vanskelige år, i sit klientel en del som ikke ligefrem var „værd at samle på“ – medvirkende til, at han oplevede sit livs værste periode og største skuffelse.

Stedet er ikke her at gennemgå dette afsnit i enkeltheder, blot at minde om, at han blev ramt af det straffelovstillæg, som Folketinget efter krigen vedtog med tilbagevirkende kraft. Sorvad blev i 1946 sigtet for på utilbørlig måde at have bistået en af sine klienter under besættelsen med udfærdigelse af et brev til tyske myndigheder, og han blev tilbageholdt af politiet. Det var i det store retsopgørs tid, da der – set med nutidsøjne – skete meget, som var at beklage, og Sorvad måtte døje den tort, at der gik næsten et halvt år fra hans tilbageholdelse til den dag i juli, da daværende kriminaldommer Aage Toldam afsagde dom med pure frikendelse af ham.

Jeg husker endnu tydeligt proceduren i kriminalretten, hvor anklageren, statsadvokatfuldmægtig Torben Engelsted, tydeligt ilde berørt, indledte med at undskylde den lange tid, der var gået. Han „vaskede sine hænder“ og sagde, det var ikke statsadvokatens skyld, men at Justitsministeriet havde sinket sagen. Nok om det! Udfaldet blev, som nævnt, at Sorvad som en fri mand kunne forlade retssalen, da dommen faldt den 13. juli 1946 efter en procedure, der først sluttede en halv time før midnat.

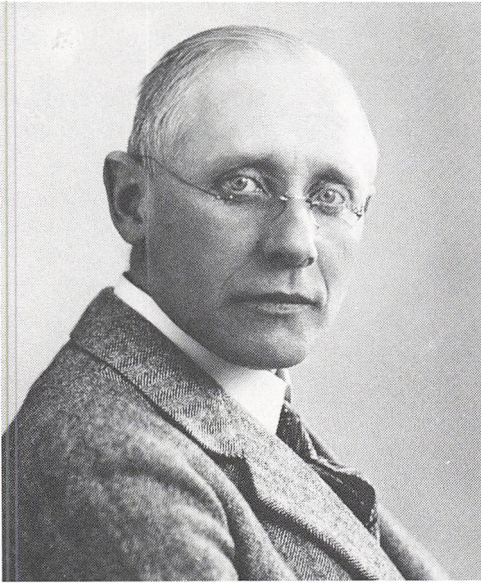
Sorvad tog den tunge prøvelse som en mand, kastede sig ud i arbejdet og færdedes snart som den glade og slagfærdige, en festlig kammerat i lystfiskeres kreds og en fornøjelig debattør på de som oftest stormende generalforsamlinger i Viborg Fiskeriforening. I 1954 blev han hyldet, bl.a. med festmåltid i Arbejderforeningen, i anledning af sin 70-års-fødselsdag, og i 1958 lagde han op og overdrog sin forretning til to unge jurister, Ove Hansen og Aage Lund. Den 7. april 1960 døde han, 75 år gammel.

Overretssagfører Chr. Ejstrup

I anledning af De samvirkende Idrætsklubbers 75-års-jubilæum er det værd at minde om en mand som overretssagfører *Chr. Ejstrup*, der kom til at betyde mere for De samvirkende, end det vel er almindeligt kendt. Han ønskede nemlig ikke at være i forgrunden. Desto større var hans indsats i andet leled.

Ejstrup, der foruden Christian også hed Jens Anton, var købmandssøn, født i Borum i Framlev herred, Aarhus amt, den 24. oktober 1887, og han blev som 18-årig student i København som elev på Schneekloths Skole. Han havde fart på i sit studium, og i 1910 stod han med juridisk embedseksamen, klar til at melde sig som ydmyg tjener hos fru Justitia.

Som så mange andre unge jurister satte han kursen mod Viborg, hvor han i 1919 blev fuldmægtig hos overretssagfører Bjarne Johnsen. Året efter blev Johnsens søn, Jon Johnsen, cand. jur. og vendte tilbage til Viborg, og i 1914, den 23. februar, kundgjorde overretssagføreren, at han havde optaget sine to unge fuldmægtige, Jon Johnsen og Chr. Ejstrup, i sagførerrfirmaet, en treenighed, der straks kaldte på folkeviddet, idet man om firma-

Overretssagfører Chr. Ejstrup

et sagde, at det bestod af „Faderen, sønnen og den heldige hånd“. Om Ejstrup havde en heldigere hånd end senior og junior, skal være usagt. Derimod er det uomtvisteligt, at de alle tre var fremragende jurister, der nød ry over det ganske land.

Det var jo under den gamle retspleje, Ejstrup begyndte, så da han fik bestalling, blev det som overretssagfører, en titel, han ligesom andre af de efterhånden gamle jurister fra før retsreformen i 1919 værnede nidkært over. Han udviklede sig til at blive en glimrende procedør, en af dem, der virkelig dyrkede sproget og magtede dets muligheder. Han forstod retorikkens kunst uden vel egentlig at være en oratorisk begavelse – dertil var hans stemme for spids i klangen – men det var en nydelse at høre ham forelægge en sag i retten, grundig og skarpsindig, som han var, hurtigt reagerende og skarp i såvel replik som argumentation, når han fandt, at tiden var inde til at lade gnister fyge fra den verbale hvæssesten.

Jeg mindes ham bl.a. fra en af de største retssager i henseende til langvarighed, Vestre Landsret har behandlet: Skive Bank-sagen, der i 1930-31 rystede hele befolkningen i Skive og Salling. Blandt

de mange forsvarere, som Jon Johnsen var fælles talsmand for overfor retten, var Chr. Ejstrup. Han var beskikket for en af de tiltalte bankdirektører, og han leverede et blændende defensorat i en timelang tale, der var et højdepunkt af procedurekunst.

Livet i retssalen var en væsentlig del af Ejstrups tilværelse, og han erhvervede sig efterhånden en erfaring og en indsigt, der gjorde ham til noget i retning af et omvandrede leksikon, når det gjaldt viden om domspraksis og hele det materiale i øvrigt, som han havde brug for som forsvarer eller som advokat for private klienter. Denne grundighed ønskede han også at indpode i de mange unge jurister, der som fuldmægtige fik deres gang i firmaet, en læremester – fortalte en af hans „elever“, nu velmeriteret advokat i Viborg, forleden – som man absolut ikke kom i kontakt med ved at slå ham kammeratligt på skulderen, men som man, ligesom i Terje Vigen, ikke nærmede sig „uden frygt“.

På et bestemt juridisk felt kom Ejstrup til at spille en stor rolle i en aktivitet, som mange, dengang unge jurister, er ham yderst taknemlig for. Han var blandt initiativtagerne, da en kreds af jurister i Viborg i 1945 startede de såkaldte sagførerkurser for unge fuldmægtige fra hele Jylland, en tradition, der stadig lever, og han kastede sig med iver ind i forberedelserne for at skabe et program, som kunne være deltagerne til virkelig nytte.

Ved disse 2-dages stævner, fyldt af hårdt arbejde, men også med plads til det selskabelige, lærte mange unge jurister den gamle overretssagfører at kende fra en ny side. De havde måske været ude for ham som modpart i en sag og følt den snert, han kunne lægge i sine indlæg – nu opdagede de hans selskabelige talenter og hans evne til at være ung med de unge.

Den samme evne fik han i årenes løb lejlighed til at udfolde i en anden ungdomskreds, nemlig indenfor sporten i Viborg. Han var ad flere gange med i Fodboldforeningens ledelse, som oftest på tidspunkter, hvor der var brug for en

eller flere håndfaste mænd, der skulle bygge op efter perioder, hvor det var gået mindre godt såvel økonomisk som sportsligt. I sådanne situationer krævede Ejstrup disciplin og positiv samarbejdsvilje, og han fik som oftest sin vilje, for man havde respekt for „Overretten“, som han gerne kaldtes i sportsfolks kredse.

Han var formand for VFF i årene 1924-26, og han påtog sig på samme tid at være næstformand i De samvirkende Idrætsklubber. Man ville gerne have haft ham som formand, men det sagde han nej til. Så meget større støtte blev han for lokomotivfører Georg Sørensen, der påtog sig formandsposten og gik til opgaven med en vældig vilje til at gøre et praktisk arbejde.

Det kom i slutningen af 20'erne navnlig til at dreje sig om bestræbelserne på at få anlagt det nuværende stadion, der blev bygget på et stykke markjord, som hørte til Arbejdsanstalten, og som bestyreren brugte til dyrkning af havesager, korn og roer. Der foregik mange og lange forhandlinger såvel i amtsrådet, der ejede jorden, som i byrådet, der ville leje arealet med senere køb for øje, inden aftalerne endelig gik i orden.

Jeg blev inddraget i nogle af de drøftelser, der blev ført indenfor samvirksomheden om denne sag, og bevarer erindring om adskillige møder hos „Overretten“ på hans kontor, der dengang var indrettet på 1. sal i Sct. Mathias Apoteks bygning. Det hændte, at Georg Sørensen blev lidt mismodig, fordi det gik så langsomt frem mod det store mål, han havde sat sig: at skabe Viborgs ungdom en ordentlig sportsplads, men slig sagtomdighed huede ikke Ejstrup, og han kunne ligefrem forskrække de tilstedeværende ved et slag i bordet og et kraftigt: Nej, f.g.m. nej, om vi giver op! Og så udkastede han nye planer eller satte sig til at skrive et indlæg, der lige netop sagde, hvad der skulle siges på det tidspunkt.

I sommeren 1931 stod stadion klar – bl.a. takket være et enormt personligt slid af Georg Sørensen med skovl og spade (omtalt i Bind I, side 68). Den 5. juli

fandt indvielsen sted med taler af oberst Ivan Carstensen, formanden for byrådets markudvalg, vognmand A. Jensen, og Georg Sørensen. Han forsøgte forinden at overtale Ejstrup til at holde talen, men Ejstrup gjorde ham det begribeligt, at det hørte med til en formands hverv at stå på podiet en sådan dag. Georg Sørensen var alt andet end glad for det, men heldigvis lod han sig overtale – godt det samme, for på talerstolen fik han overrakt Dansk Idrætsforbunds hæderstegn i guld, en udmærkelse, som Ejstrup utvivlsomt havde gjort sit til, at Georg Sørensen fik. Ejstrup var indtrådt i De samvirkendes bestyrelse i 1924, og han vedblev at være med i ledelsen til 1937.

Med i billedet af Ejstrup skal også, at han var en ivrig skakspiller, formand for Viborg Skakklub fra 1916 og 10 år frem, i 1951 udnævnt til æresmedlem. Et andet æresmedlemskab fik han i 1948 i Viborg amts juridiske Forening, i hvis bestyrelse han sad i årene 1924-47.

Et lille træk om Ejstrup til belysning af hans til tider noget barske form for humor: Da lokalhistorikeren Otto von Spreckelsen var i gang med sit store arbejde med grundlæggelse af en personalbiografisk samling indenfor Lokalhistorisk Arkiv, sendte han til en række borgere et skema med anmodning om at udfylde det med oplysning om navn og data m.v. Da skemaet også var anvendeligt til indhentning af oplysninger om afdøde personer, var det forsynet med en linje til angivelse af dødsår og -dato, og denne rubrik udfyldte Ejstrup med galgenhumor således: Endnu ubekendt!

Og endnu et karakteristisk svar på skemaet, der anmodede om, at arkivet måtte få et portræt. Hertil erklærer Ejstrup kort og godt: Jeg ejer ikke et fotografi af mig selv!

Ejstrup blev ved at virke, til han var højt oppe i årene, men efterhånden satte alderen sit præg, og det kneb ham mere og mere at klare bakken fra Vinkelvej, hvor han boede, op forbi Rundebænken. Efter få ugers sygdom døde han den 29. marts 1967, næsten 80 år gammel.

Registrator O. M. Hofman- Bang

Registrator *O. M. Hofman-Bang* hørte ikke til de kendte viborgensere, ja, måske var der flere udenbys, som havde forbindelse med ham, end tilfældet var med folk i Viborg. Alligevel var han en karakteristisk skikkelse i Viborg, og de, der lærte ham at kende, bevarer mindet om en fin og kultiveret person, en mand, der øvede en betydningsfuld indsats på sin post, og som var beskeden indtil det selvudslettende.

Hofman-Bang var i 29 år knyttet til

Registrator *O. M. Hofman-Bang*

Landsarkivet indtil 1940. Få dage efter den tyske besættelse af Danmark rejste han fra Viborg til København, og her døde han om efteråret. Hofman-Bang havde fornavnene Ove Malling, hidrørende fra sin oldefader, historikeren og gehejimestatsminister og meget andet fornemt Ove Malling, der blev født på Tårupgård og i nogle år var elev i Viborg skole.

Hofman-Bangs fader var præst, farfaderen ligeledes, og han kom til verden i Ønslev præstegård på Falster den 5. marts 1873. Halvanden måned senere overtog faderen embedet som sognepræst på Hirsholmene, hvorfra familien to år senere flyttede til Vorde-Fiskbæk-Romlund sognekald, så det var sin barndoms-egn, O. M. Hofman-Bang kom tilbage til, da han i 1911 fik ansættelse på Landsarkivet.

I 1890 var faderen blevet præst i Ørum på Djursland nær Randers, og sønnen blev student i Randers, tog filosofikum, så han siden – efter den tids akademiske skik – førte titlen cand. phil. Han begyndte et statsvidenskabeligt studium, men førte det ikke igennem til eksamen. I stedet for fik han ansættelse i Marineministeriet, som han et par år senere forlod „uden kors og bånd og stjerner“ for derefter at kaste sig ud i noget, der lå himmelvidt fra, hvad han hidtil havde beskæftiget sig med.

Hofman-Bang tog til Sydamerika i 1896. En broder var landmåler i Argentina, og Hofman-Bang virkede i flere år bl.a. med opmålinger på de vidtstrakte stepper på Pampas'en, en tilværelse, som, når man siden lærte den sirlige lille mand at kende, måtte forekomme at ligge ham så fjernt som vel tænkeligt.

I 1910 rejste Hofman-Bang hjem til Danmark, og året efter begyndte han sin tjeneste på Landsarkivet, hvor han efterhånden blev et faktotum af den gode gammeldags slags, kyndig og indsigtfuld og hjælpsomheden selv overfor de folk, der kom for at studere på arkivet, eller som på anden måde henvendte sig til ham. Han fik med tiden et imponerende

kendskab til det vældige stof, som knytter sig til slægtsforskning, og – selv udgået af en gammel, historisk slægt – besad han en omfattende viden om mange slægter, en viden, som han gladelig øste af til andre, hvorved mangan slægtsforsker ofte blev sparet for trættende arbejde med gennebladning af kirkebøger og andre arkivalier, som udgør al slægtsforsknings grundlag.

Han samlede en del af sine erfaringer på dette felt i en beskedent udseende, men særdeles værdifuld lille bog til brug ved slægtsstudier. Den kom i 1927 og havde den pudsige titel „Jens Sørensen og Maren Nielsdatter“, udgivet og forhandlet af Hofman-Bang selv. Den historisk meget vidende redaktør P. Eliassen, Kolding, skrev i en anmeldelse af bogen bl.a.:

Besøgende på Landsarkivet i Viborg kender godt registrator cand. phil. Hofman-Bang, og endnu flere kender ham fra brevveksling. Hundrede og atter hundrede af mennesker har i årenes løb skrevet til ham for at formå ham til at finde rede i deres slægt. Det er ganske naturligt, at han for at undgå en mængde spørgsmål nu har udgivet en fortrinlig og billig vejledning til brug ved slægtshistoriske undersøgelser i det jyske arkiv.

Eliassen oplyser, at bogen koster 5 kr., og fortæller om dens indhold, hvorpå han slutter med at fastslå: Der er i vore tider en mængde mennesker, som sysler med deres slægt, og jeg kan ikke tænke mig en bedre vejledning i den slags studier end Hofman-Bangs bog.

Hofman-Bang, der i 1914 var blevet gift med en datter af en kendt viborgenser, skomagermester, senere retsvidne C. A. Kirkebæk, ønskede at indrette sin tilværelse efter en af de gamle Ovid'ske læresætninger: Den lever vel, som lever ubemærket. Ægteparret skabte et hjem præget af fin smag og en kultur, der gik i dybden, og han kunne overfor de få, der kom i hjemmet, udfolde sig med en vivacitet, som man rent umiddelbart ikke ville tiltro den altid kalot-bærende, perentlige lille mand.

Sirlig og med afmålte skridt færdedes han fra sit hjem til Landsarkivet ad den samme rute hver eneste dag. Han var præcis som et urværk og havde sat sin kærlighed til det punktligt i system, så man næsten kunne stille sit ur efter ham. Man kunne vel forledes til at tro, at han var pedantisk og sippet, men de, der kendte ham, vidste, at han ejede et rigt og følsomt sind og en menneskekundskab, der ofte kunne virke forbløffende.

Ligesom et lille minde fra de unge år og opholdet i Argentina var hans hilsen til bekendte på gaden. Der var en egen grandezza over den måde, hvorpå han svang sin hat, og man følte sig glad over at være genstand for en så formfuldendt hilsen. I musikken kunne han blive ung med de unge, sangbegavet, som han var, formentlig en arv fra moderen, der som præstefrue glædede mange med sin sang, og som for øvrigt også gav sig af med at komponere.

Jeg havde den lykke i en årrække at have husfællesskab med den Hofman-Bangske familie, og det var en nydelse – ved klangen gennem etagerne – at lytte til den daglige eftermiddags-musiktime, når datteren Martha med stort talent spillede på klaveret og faderen ofte sang med. Til andre tider sang han duet, bl.a. Gluntarne, sammen med sønnen Niels, der nu er professor ved Polyteknisk Lærestalt og internationalt anerkendt som videnskabsmand.

I op imod 30 år passede Hofman-Bang sin gerning på Landsarkivet, og, som alt nævnt, lærte mange ham at kende, som han sad ved sit bord med kalotten på hovedet, iført sin lange slåbrok, og med et blik over brillerne kikkede på den nyindtrædende. Da helbredet begyndte at svigte, besluttede han at ville trække sig tilbage, og han fik bevilget afsked fra stillingen som registrator fra 1. juli 1940, men allerede først i april brød han og hustruen op og flyttede til København. Her døde han samme år, den 9. oktober, 67 år gammel.

Landsarkivbud J. Carl Christensen

I 26 år havde Landsarkivet i Viborg blandt sine medarbejdere en i god forstand særpræget, fin lille mand af usædvanlig begavelse, arkivbud *Jens Carl Christensen*. Han stammede fra Vestjylland, født den 20. september 1873 i Dumbøl, Thorstrup sogn lidt nord for Varde, hvor hans far var gårdejer, og selv kom Jens Carl Christensen til at arbejde ved landbruget som ung samtidig med, at han kastede sig over bogligt arbejde uden at kunne finde udvej for at følge sin inderste lyst: at komme til at læse.

Da faderen døde, overtog han gården, men solgte den, da han kunne se, at han aldrig fuldhjertet ville kunne gå ind i en landmandsgerning, og efter at han havde boet i Varde et stykke tid, lykkedes det ham i 1913 at få stillingen som arkivbud i Viborg, hvor han kom til at efterfølge Christen Agerby, der var død efter 20 års tjeneste ved Landsarkivet.

Der er ingen tvivl om, at J. Carl Christensen – sådan forkortede han altid sine fornavne – følte det som i hvert fald et af sine ønskers mål at komme til at gøre tjeneste et sted, hvor han var omgivet af bøger og andre former for skriftlige arbejder, for på det tidspunkt havde han allerede begyndt at udfolde sig litterært. Han havde skrevet nogle småhistorier på vestjysk og havde fået forbindelse med Albert Bayers Forlag i Århus, der bl.a. udsendte nogle meget billige folkelige skrifter, som i mangfoldige såkaldte almuehjem kom til at udgøre en stor part af den læsning, befolkningen gav sig af med – pæne små hæfter med gult omslag og med et indhold, som tiltalte jævne folk.

„Kakkelovnssjov“ var titlen på den første af J. Carl Christensens publikationer og undertitlen: Småhistorier fortold o

Landsarkivbud J. Carl Christensen

vestjysk buenmoel. Det første hæfte udkom i 1916, og det blev siden, efter at Christensen var kommet til Viborg, suppleret med endnu to. Stykkerne egnede sig fortræffeligt til læsning, ikke mindst til højtlesning, og senere skrev Christensen, naturligt inspireret af den gode modtagelse, hans første boglige udladelser havde fået, nogle andre småting, „Kræn Pejssens Fødselsdawsgild“, „Laust Pejssens Kjøvvenhavnsrejs“ og „Fraa 48“, alle indeholdende muntre og underholdende fortællinger.

Christensen tiltrådte i Viborg den 1. marts 1913, mens Georg Saxild var landsarkivar, og han faldt hurtigt til i den særlige stemning, der rådede på Landsarkivet, som på den tid var en mere lukket verden end i dag, hvor der de fleste af ugens dage er trængsel i den nye store læsesal med dens ca. 50 arbejdspladser. Dengang – og mange år frem i tiden – var der kun et yderst knebent lokale til de studerende gæster, som indfandt sig, og de måtte dele læsestuen med folk af per-

sonalet – som oftest registrator Ove M. Hofman-Bang, en fin, kultiveret personlighed, der, formentlig som en naturlig videreførelse af tradition indenfor hans af præster prægede familie, altid iførte sig sort silkekalot, når han kom inden døre. Det gjaldt både i hans hjem og på hans arbejdsplads i arkivet, og da han jævnligt havde sin gang i de til tider iskolde magasinrum, udstyrede han sig gerne med en fodlang slåbrok og varme, broderede tøjsko.

Der var en egen stemning over læsesalen, hvor tystheden rådede, kun afbrudt af den sagte skratten af penne, der blev dyppet i blækhus, eller blade, der blev vendt i de gamle protokoller. Antallet af gæster var, i sammenligning med nu, minimalt. Blandt de faste i slutningen af 20'erne, hvorfra min første erindring om læsestuen stammer, var den lærde magister J. C. Hansen, lektor Sixhøi, lærer M. P. Rørsig og – naturligvis – lokalhistorikeren Otto von Spreckelsen for blot at nævne nogle, ja, museumsforstander H. P. Hansen, Herning, bør da også føjes til.

Men måske er vi ved at fjerne os lidt for meget fra denne artikels hovedperson: J. Carl Christensen. Han fandt sig, som allerede nævnt, hurtigt til rette i de nye omgivelser, og det kunne vel hælde, at han blev så optaget af at studere arkivalier og andet interessant, han stødte på i arkiverne, at det kunne tage en del af den tid, der skulle anvendes til de mere praktiske opgaver, hans stilling førte med sig.

Bl.a. skulle han også passe haven og det ret store anlæg omkring arkivbygningerne, og det kunne nok ske, at de eksterne gøremål blev skubbet lidt i baggrunden til fordel for indendørs sysler. Og det fortælles, at Christensen altid havde samme svar på rede hånd, hvis han f.eks. havde fået en påmindelse om, at haven trængte til en lille omgang:

– Jeg kan ikke være inde, for jeg skal være inde!

Og tilsvarende lød den faste replik, hvis en af arkivarerne fandt, at det skortede lidt med de indendørs opgaver:

– Jeg kan ikke være inde, for jeg skal være ude.

J. Carl Christensen var – sagt med et Kingo-citat – en mand af gammel dyd, en altid meget høflig mand, hvis form til tider kunne forekomme lidt snurrig. Fra tid til anden kom han på Folkebladets redaktion med små beretninger, han havde skrevet om historiske emner – en gang også med en lidt længere, omhandlende disciplenes forhold i Viborg latinskole, offentliggjort den 4. november 1935. For at komme ind på redaktionskontoret skulle man først igennem et lokale, hvor ekspeditionens damer var placeret, bl.a. bladets mangeårige bogholder frk. Mathilde Marquard. Christensen vidste, at frk. Marquard var kusine til registrator Hofman-Bangs hustru, og på vejen gennem kontoret hilste han med en korrekt bøjning og en bemærkning som f.eks.: Hvis jeg havde set hr. Hofman-Bang, inden jeg gik herved, kunne jeg have bragt Dem registratorens hilsen!

Og når han efter besøget på redaktionen igen skulle igennem det forreste kontor, kunne han udtrykke sin afskedhilsen således, henvendt til frk. Marquard: Tør jeg udbede mig tilladelse til at bringe registratoren Deres hilsen?

Faconen var, som det fremgår af citaterne, meget speciel, men båret først og fremmest af en ægte trang til høflighed, en følelse, som man nok kunne ønske sig reminiscenser af overfor vor tids „god-daw, do“-omgangstone. J. Carl Christensen havde, som alt sagt, sin egen form, om hvilken jeg før benyttede udtrykket „snurrig“.

Om det var ud fra en tilsvarende association, han fik et øgenavn, skal jeg lade usagt – sammen med en stiltfærdig undskyldning for at nævne den ellers så brave mands nom de guerre. „Snurrevoddet“ blev han kaldt i en snæver kreds, og det er vel ikke utænkeligt, at det var landsarkivar Saxild med det frodige sind og den til tider barske humor, der fandt på det. I hvert fald benyttede han det „i fortrolig tale“ og naturligvis langt fra Christensens hørevidde.

J. Carl Christensen sendte sine småstykker med historiske emner til andre aviser end Folkebladet og glædede sig, når de fandt optagelse. Med en berettiget stolthed har han sikkert noteret på sin forfatterliste, at han to gange var bidragyder til Historisk Samfunds årbøger, første gang i 1941, da han fortalte om de barske forhold i Viborg tugthus på grundlag af forhørsprotokollen fra 1761, og anden gang i 1944, da han skrev om „Skoleforhold i Viborg for godt 200 år siden“.

Med udgangen af marts 1939 tog han sin afsked som 65-årig og flyttede tilbage til Vestjylland, bosat i Esbjerg. Han fortsatte sine historiske og litterære sysler og kom fra tid til anden på besøg i Viborg, først og fremmest for at studere på Landsarkivet. Den 9. december 1945 døde han, 72 år gammel.

Henriette Vilhelmine la Cour

Fru Henriette Vilhelmine la Cour

Albert Dornonville de la Cour var blandt de første dommere, der rykkede ind i den nye retsbygning, da Vestre Landsret i Viborg begyndte at fungere som afløser for den ældgamle juridiske institution Landsoverretten. la Cour var ugift, men han etablerede i Viborg, en henrivende fin og kultiveret ældre dame, sin moder: *Henriette Vilhelmine la Cour*, enke efter forstanderen på Næsgaard Agerbrugsskole Albert la Cour, der var leder af den kendte landbrugsskole fra 1877 til sin død i 1906.

Fru la Cour tog efter de travle år på Næsgaard, hvor hun virkede som en myndig og dygtig højskolemoder for de mange unge, der havde deres gang på skolen, ophold hos sin søn, der på det tidspunkt

var amtsfuldmægtig i Rønne. Derfra flyttede de til København og boede her i 12 år, indtil la Cour blev landsdommer i Viborg.

Fru la Cour var på det tidspunkt 73 år – hun var født den 2. maj 1848 – og altså i en alder, hvor mange mærker årenes tryk. Men det var tilsyneladende ikke tilfældet med fru la Cour, der med værdighed og intelligens varetog de kvindelige opgaver i hendes og sønnens fælles hjem.

Som årene gik, blev hun en kendt skikkelse på gaden, når hun, rank og spændstig, færdedes i butikkerne for at købe ind til husholdningen, en dame, hvis væsen ligefrem udstrålede noblesse.

Landsdommeren kom hurtigt med i adskilligt arbejde udenfor retssalen, bl.a. sad han i otte år i byrådet som repræsen-

Fru la Cour og sønnen, landsdommer Albert Dornonville de la Cour i deres fælles hjem

tant for de radikale, men ellers var det især fredningsarbejdet, som optog ham, og i 1925 blev han næstformand i Danmarks Naturfredningsforening, der i en lang årrække var kendetegnet især af ham og formanden, den elegante, let lapsede kunstmaler Erick Struckmann, hvis frisure og antallet af spraglede veste var lidt af en fabel.

Blandt meget andet blev la Cour valgt til formand for Folkelig Universitetsforening, der i mange år spillede en stor rolle i Viborgs kulturelle liv. Det var i årene, inden radioen blev hvermandseje, en periode, hvor folk i stort tal mødte op til foredrag tilrettelagt gennem Universitets-Samvirket med fortrinlige talere omkring en kerne af særligt foretrukne: Professor Vilhelm Andersen, censor P. A. Rosenberg, forfatteren Åge Meyer-Benedictsen, den vidt berejste læge Aage Krarup Nielsen, zoologen professor Ragnar Spärck, globetrotteren lektor Sophie Petersen, Danmarks Sophie kaldet, for blot at nævne nogle af dem, der kunne fylde Afholdshotellets store sal eller teatret med tilhørere.

Det var ved flertallet af disse møder

altid en oplevelse for sig – ligesom en ouverture til aftenen – at se landsdommer la Cour komme ind i salen sammen med sin gamle mor og vandre op til en af de forreste bænke, hvor fru la Cour gerne sluttede sig til landsarkivar Georg Saxild og fru Rigmor Saxild eller det stætelige ægtepar kreditforeningsfuldmægtig H. M. Madsen og fru Louise. Mere opmærksom tilhører end den gamle fru la Cour kunne ingen foredragsholder ønske sig, og det var, hvad jeg lykkeligvis flere gange havde lejlighed til at konstatere, forbløffende, som hun kunne huske, hvad der var blevet talt om. Hun forstod virkelig at goutere det talte ord og – for at tale lidt bibelsk – at bevare det i sit hjerte.

På tilsvarende måde var fru la Cour fast gæst i Musikforeningen, som hendes søn også var formand for i en årrække, men det hændte dog, at hun udeblev fra en koncert, ikke af mangel på interesse, men fordi hun skulle være værtinde i hjemmet bagefter for de optrædende kunstnere og bestyrelsens medlemmer. Disse nachspiel var højt værdsatte sammenkomster, bl.a. fordi de foregik i den

ramme af fin gammel kultur, som prægede det la Courske hjem, men især, fordi fru Henriette la Cour evnede at være den inciterende og midtsamlende skikkelse i selskabet.

Ved en bestemt lejlighed blev fru la Cour kendt af en større forsamling, ja, man tør sige, at hun duperede både kendte og ukendte. Landsdommeren havde været hovedkraft i arrangementet af Hjemstavns ugen i Viborg i sommeren 1929, et stævne, der i den første uge af august samlede 175 deltagere fra alle egne af landet. Søndag den 4. august holdtes et Blicher-møde i Vium præstegårdens have med foredrag af Saxild om præsten Niels Blicher og af forfatteren Jeppe Aakjær om St. St. Blicher og hjemstavnen – det berømte foredrag, hvor Aakjær skældte ud på Hedeselskabet og for første gang lancerede udtrykket „Nyttetilistre“ om dem, der ville lynge til livs og opdyrke den brune hede.

Foruden de faste deltagere i ugen var folk strømmet til fra nær og fjern, i alt ca. 1000 og de fik, da de to nævnte, fremragende foredragsholdere var færdige, en helt uventet oplevelse, idet den gamle fru Henriette la Cour – for øvrigt helt uden sin søn landsdommerens viden – trådte op på den primitive talerstol og holdt en lille tale. Fru la Cour var ud af Blicher-slægten – hendes far var som så mange andre Blichere præst – og fint og velformet talte hun om, hvor det havde bevæget hende som Blicher-ætling at høre de to foredrag. Og så sluttede hun af med at samle hele mødets stemning ved med sin spinkle stemme at citere et vers fra Blichers store fortællende digt om Søren Kanne:

*Og fynbo og jyde og sjællandsfar
til eet hus vi alle jo høre.
Gud Fader os alle i troskab bevar
og alle til enighed føre.*

Fru la Cour vedblev højt op i årene at være midtpunkt i sønnens hjem, og her fejrede hun sin 90-års-fødselsdag i 1938. Et halvt år efter, den 20. september, døde hun.

Dyrlæge Chr. Jacobsen

Han var noget af en renæssanceskikkelse – dyrlæge og mangeårig slagtehusinspektør *Chr. Jacobsen* – rank og stout og med et hurtigt, næsten lynende blik i de mørke øjne under de buskede bryn, og han havde en stemme, køn i klangen, fordi den ligesom fik ræsonnans i hans korpus' vældige volumen. Han blev en skikkelse, der blev lagt mærke til, ligegyldigt, hvor han færdedes – og han færdedes mange steder.

Dyrlæge Jacobsen stammede fra den østligste del af Viborg amt, født som gårdmandssøn i Vejerslev sogn den 29. januar 1866, og han kom til at gå i skole i Hammel, hvorfra han med realeksamen fortsatte til København for at læse til dyrlæge på Landbohøjskolen. I 1891 fik han eksamen og nedsatte sig straks, kun 25 år gammel, som dyrlæge i Skals, hvor han hurtigt fik en stor praksis, efterhånden omfattende 20 sogne. Han havde fysik og vilje til at gå ind i gerningen med alle de krav, der dengang blev stillet til en dyrlæge: udkald til assistance på alle tider af døgnet uanset årstid eller vejrlig – en gerning, der lå himmelvidt fra den 11 timers-regel, det nu er så moderne at pukke og aktionere på.

Dyrlæge Jacobsen kom hurtigt i kontakt med landmændene i Rinds herred, og måske fandt han, at hans praksis efterhånden blev for belastende. I hvert fald flyttede han til Viborg i 1896, sikkert uden at få mindre at bestille i den anledning, og i 1907 opgav han at være praktiserende dyrlæge, fordi han fik stillingen som tilsynsførende ved kødkontrollen, et arbejde, der omfattede opsyn med de mange private slagtehuse og tillige kontrol af de store mængder kød, der hver lørdag blev ført til torvs i Viborg og udbudt til salg fra boder, anbragt på Hjultorvet. På særlig travle lørdage kun-

ne der være omkring 100 slagtertelte på torvet.

Igennem flere år førtes der en heftig kommunalpolitisk debat om indretning af et offentligt slagtehus i Viborg til afløsning af de mange private, der ikke alle var lige hygiejnisk indrettet, og i 1912 lykkedes det at nå til enighed om opførelse af det kommunale slagtehus, der blev placeret i Toldbodgade for at være i nærheden af godsbanegården. Det var en typisk Vig-Nielsensk bygning, men den blev med tiden for lille til at kunne klare presset, og den blev revet ned for at give plads til en del af sygehusudvidelsen.

Der skulle ministeriel bevilling til at forsyne slagtehuset med eksporttilladelse, og i det spørgsmål fik dyrlæge Jacobsen et nært samarbejde med sin politiske modstander, landbrugsminister Anders Nielsen, der gik stærkt ind for sagen og fik tilladelserne ført igennem. Jacobsen overtog stillingen som slagtehusinspektør og flyttede samtidig ind i den bestyrerlejlighed, der var indrettet i bygningen, og her skabte han og hans hustru et hjem, der blev ikke så lidt af et politisk kraftcenter.

Dyrlæge Jacobsen var blevet politisk vakt, som han sagde, i en meget ung alder, og han kom som stor dreng til politiske møder sammen med sin far, der, skønt konservativ, var stiller for venstremanden gårdejer Søren Kjær, Helstrup, der i adskillige år valgtes i Søndervingekredsen.

Om dyrlægens politiske sindelag var der aldrig tvivl: Han var højremand, og han var næppe blandt de mest begejstrede, da partiet skiftede navn og kom til at hedde Det konservative Folkeparti, men han blev sit parti så tro en våbendrager som nogen – dels som folketingskandidat i en del år, dels som organisationsleder. Straks efter at han var kommet til Viborg, blev han opfordret til at lade sig opstille i Viborgkredsen, men sagde nej, fordi han var klar over, at et eventuelt valg ikke kunne forenes med hans virksomhed som praktiserende dyrlæge. Desto stærkere sluttede han op bag hofjæ-

germester H. H. Lüttichau, Tjele, som Højre i 1906 havde formået til at påtage sig kandidaturen, og Jacobsen var stærkt medvirkende til, at Lüttichau i 1909 blev valgt til Folketinget, hvor han dog kun sad et enkelt år.

Jacobsen „drog i felten“ for sig selv første gang i 1913 som kandidat i Maria-gerkredsen, hvor han var sikker på ikke at kunne blive valgt, men han opnåede dog 548 stemmer. Den socialdemokratiske redaktør H. P. Hansen, Skive, blev valgt med 886, og venstremanden, direktør N. K. Moestrup fik omtrent samme tal, men cifrene i anden rækkefølge: 868.

I 1918 var Jacobsen opstillet i Viborgkredsen, i 1920 i Skivekredsen ved de tre valg i forbindelse med genforeningen, derefter flere gange i Kjellerupkredsen og sidste gang, i 1935, igen i Skivekredsen. I 1929 havde han den sjældne oplevelse og glæde, at mens han sled i det i Kjellerupkredsen, blev hans søn, pastor Hans Thyge Jacobsen, Gentofte, valgt til konservativ folketingsmand i Viborgkredsen.

Det var en interessant oplevelse at være til politisk møde, hvor dyrlægen var aktiv deltager, enten som kandiater eller støtte-taler for en partifælle. Han brugte aldrig manuskript, højst en lap papir med nogle notater, men han forstod talens kunst og kendte dens virkemidler, så det var ikke efter nogen fremmed, Hans Thyge Jacobsen havde sit imponerende talerstols-talent. Der var saft og kraft i, hvad dyrlægen sagde, og han ville have fornægtet noget i sig selv, om han ikke havde krydret sine indlæg med muntre indslag. Bedst var han i debatten, og han kunne med en enkelt bemærkning fra kandidatbordet, sat ind på rette tid, forvirre en mindre dreven modstander. Det lod sig nu ikke så let gøre i Skivekredsen, for der havde han blandt andre modstandere den radikale Bertel Dahlgaard, en af det politiske livs mest vidende og skarpeste debattører, men hvad han havde i spidshed, havde dyrlægen i pondus, og de var hinanden værdige modstandere.

Kunne dyrlægen udfolde sig frodigt på

Dyrnlæge Chr. Jacobsen

et vælgermøde, gjaldt det ikke mindre, når han var deltager i et borger-lag i Viborg. Det skete f.eks. ofte på generalforsamlingerne i det gamle Salonselskab, hvor han sad i bestyrelsen, og hvor han kunne krydre debatterne med bemærkninger, der kunne få det til at gibbe i den fine, pertentlige sagfører H. F. Andersen.

Fastelavnsfesterne og generalforsamlingerne i Håndværkerforeningen var ikke, som de skulle være, hvis ikke dyrnlægen var med og brummende gav sit besyv til drøftelserne. Sanger var han ikke, man kan godt sige: langt fra, men han havde sangglæden i sig, og når han blev tilstrækkelig tilskyndet dertil, kunne han fornøje en forsamling – og sig selv – ved at synge et par vers af en meget gammel Viborgvise, hvis oprindelse fortøner sig i det dunkle. Den går på melodien „Blev nu til spot dine tusindårs minder“, og dyrnlægen havde sin helt personlige opfattelse af det musikalske, når han istemte:

*Årevis har jeg nu boet her i staden,
føler mig hjemme i den viborgske luft,
kender hvert men'ske, jeg møder på gaden,
føler mig forfrisket ved køernes duft,
finder, at alting er propert og pænt,
selv om i tøjvejr vi vader i sumpen,
taler det viborgske skuffende rent,
som var jeg født ud i Dumpen.*

*Borgvold med søen og stenen med spyttet
minder mig med stolthed om Viborg, mit
hjem.*

*Med Alexander jeg vil ikke bytte,
når jeg for en fremmed viser domkirken
frem.*

*Hald er den skønneste plet på vor jord,
det sværger jeg på, som var jeg en indfødt,
og er der nogen, der ikke vil tro'et,
så bander jeg på, han er blindfødt.*

I 1936 fyldte dyrnlægen 70 og måtte forlade sin kommunale stilling på slagtehuset. Det kneb ham i begyndelsen at affinde sig med den delvise uvirksomhed, men han fortsatte sit politiske arbejde bl.a. som formand for Det konservative Folkepartis amtsudvalg, og han betragtedes i partiets ledelse som en af „de gamle“, det var klogt at spørge til råds. Det gjaldt bl.a. Christmas Møller, der jævnlige lagde vejen om ad Viborg for at tale med dyrnlægen.

Den 15. oktober 1940 døde dyrnlæge Jacobsen, 74 år gammel.

Malermester A. Kjeldsen

Det er vist skuespilleren og sangtolkeren Erik Paaskes skyld, at en gammel naver-sang, „Aah, disse minder“, er blevet så populær i de seneste år. Populariteten kan måles bl.a. ved at notere sig, hvor ofte netop den sang bliver forlangt i lyt-

ternes ønskeprogram i radioen. Sangen er skrevet af en håndværker, der selv kendte livet „på valsen“, som det formede sig for de rejsende håndværkssvende igennem et halvt hundrede år fra tiden omkring 1870 op til 1. verdenskrigs udbrud. V. Walhegen hedder han ifølge en sangbog, som „Det gamle Naverlaug i Danmark“ har udgivet. Hvem der er op-havsmand til melodien, ved jeg ikke.

Der er noget friskt over sangen, men på sin vis er det ejendommeligt, at teksten er blevet så yndet netop i vor tid, for det er i dag kun de allerældste, der personligt har de minder, sangen drejer sig om, og selve det at gå på valsen er et for nutidens håndværkerungdom ukendt begreb. Det samme gælder f.eks. også udtrykket „hulen“, dvs. naverens samlingssted rundt om i de udenlandske byer, hvor medlemmer af Det skandinaviske Rejseselskab holdt til, navnlig om lørdagen, når en arbejdsfyldt uge var til ende, for så mødtes svendene „med det gode, det gamle humør“.

Det er ikke hensigten her at fortælle indgående om naverbevægelsen, men lejligheden benyttes til at minde om, at der i 1936 blev stiftet en afdeling af naverlaug i Viborg med malermester Søren Sørensen som formand. Afdelingen holdt 25-års-jubilæum i 1961 med malermester Søren Laursen som oldermænd, og der var en ret anselig medlemskare endnu på det tidspunkt. I 1979 var der kun fire tilbage i Viborg: Fhv. murermester J. Jensen-Aaris, der med sine 90 år var den ældste, endvidere snedkermester Johannes Pedersen, smed Thorvald Møller og malermester Carl Ejnar Jensen, Hald Ege.

Afdelingen i Viborg blev stiftet som et af resultaterne af et stævne den 8. august 1936 med deltagelse af naver fra hele landet, en helt fantastisk fest under ledelse af alle danske navers højt priste førstemænd, arkitekt Zacha Friis, København. Jeg deltog som journalist i stævnet og glemmer aldrig den odeur, der fyldte Håndværkerforeningens bygning, hvor spisningen og aftenfesten fandt sted.

Malermester A. Kjeldsen

Værten, J. K. Jensen, og hans hustru, Christiane, der stod for køkkenet, havde indforskrevet sagkyndig hjælp til fremstilling af det festmåltid, med hvilket naverne skulle mindes vandredagene i Tyskland: Sauerkraut mit Eisbein und Würsten, og den sure kål lugtede – for at sige det pænt – så nogle af naverne var lige ved at fortryde, at de havde ønsket at genopleve deres ungdomsdages herret. Nu var de jo alle blevet vænnet til deres koners gode danske frikadeller ...

Inden man nåede frem til aftenens festligheder, havde der været et festligt islæt om eftermiddagen, efter at den 170 deltagere store forsamling var blevet fotograferet. Fra Håndværkerforeningens have drog hele flokken, gående en og en efter hinanden, ned til Salonen, og forrest gik to små mænd, begge prydet med et vældigt skæg – for øvrigt de eneste fuldskæg-bærere i forsamlingen: Zacha Friis og malermester A. Kjeldsen, Viborg.

Og efter denne lange indledning vender vi os til denne artikels hovedemne: maler Kjeldsen.

Han var mødt op for at hilse på gamle

bekendte, men deltog ellers ikke særlig aktivt i stævnet, for selv om han endnu var en rask og gesvindt mand, var han tæt på de 80 år. Han stammede fra Kvorning, født den 17. december 1856, og han kom som ung mand til Viborg som lærling hos malermester Jørgen Poulsen, en af fagets udmærkede mænd. Poulsen havde været med i krigen 1848, og da han døde, var han den sidste i Viborg i kredsen af gamle våbenbrødre.

Kjeldsen drog som ung svend ud for at se sig om, og han lærte meget i både ind- og udland, inden han besluttede sig til at vende tilbage til sin læreby, hvor han oprettede egen forretning. Han og hans hustru fik deres hjem i bindingsværkshuset i Sct. Leonisstræde lige op til porten ind til domprovstegården. Her havde han både sit hjem og sit værksted, og som årene gik og han ældedes, mens hans hår og skæg blev kridende hvidt, var det, som om han var en del af dette gamle bykvarter med dets toppede brosten og de lave huse.

Kjeldsen holdt meget af stedet, og det var en oplevelse at besøge ham i hjemmet og høre ham fortælle, for han vidste mangt og meget om Viborg by og dens udvikling, havde nøje rede på de gamle slægter og fulgte interesseret med i, hvordan det gik de nye generationer.

Kjeldsen var en god mand for sin stand, både som udøver og som deltager i organisationsarbejdet. Han havde i sin tid været med til at stifte Centralforeningen af Malermestre i Danmark, og da foreningen i 1934 holdt sit 47. årsmøde i Viborg, var Kjeldsen særligt indbudt og blev hyldet af formanden, malermester Therkel Therkelsen, Silkeborg, i en fornem tale, som han afsluttede med at udnævne Kjeldsen til æresmedlem, alt mens han hæftede foreningens guldembler på hans frakke. Det var et intermezzo, som uvilkårligt greb alle årsmødets deltagere: Therkelsen bred og mægtig og ved siden af ham den sirlige lille Viborg-mester, der var synlig bevæget over den hyldest, der var blevet ham til del.

Maler Kjeldsen vedblev, efter at han var holdt op som mester, at færdes i sin by. Han gik sin daglige tur og svang sin sorte malerhat til formfuldendt hilsen. Kun kort tid lå han syg, da hans livs afslutning nærmede sig, og den 31. oktober 1939 døde han, 82 år gammel.

Direktør Oscar Smith

Bestræbelserne på at gøre den gamle papfabrik i Bruunshåb til et arbejdende museum genkalder mindet om en af virksomhedens ledere, direktør *Oscar Smith*, en personlighed af stor dygtighed, et levende intellekt og en frodig livsopfattelse. Han havde dels medfødte, dels erhvervede muligheder for at kunne blive noget stort på adskillige felter, og når det blev som industrimand, han satte sine kræfter ind, var det næppe helt i overensstemmelse med hans inderste ønsker. Som nationaløkonom og skribent ville han være nået vidt.

Oscar Smith var 3. generation i en overmåde driftig familie, der som pioner havde gjort sig gældende indenfor papir- og papindustrien – et levnedsløb, der indgående og spændende er skildret af museumsinspektør Harald Ditzel i en ståtligt udstyret bog, der kom i 1957, omhandlede 150-års-jubilæet i firmaet J. Smiths Papfabrik. Virksomheden havde sit udspring i Ny Mølle ved Ringkøbing i 1807. Fra 1893 er Clasonsborg i Skarrild sæde for fabrikken og det Smithske familieliv, og i 1914 begynder Viborg-epoken med, at Janus Smith køber den tidligere Bruunske klædefabrik i Bruunshåb og flytter papir- og papfremstillingen hertil. Alt det kan man med udbytte læse om i

Ditzels bog med den overraskende titel: „Pap. Pyt i Pande“.

Oscar Smith blev født på Clasonsborg den 7. juli 1892, og han tog i 1910 studentereksamen i Århus, hvorefter han begyndte at læse ved universitetet i København med henblik på at blive cand. polit., men han fik ikke afsluttet det statsvidenskabelige studium, fordi han i en ung alder blev optaget af – syntes han – mere spændende opgaver end at slide sig igennem til en embedseksamen. At han kunne have bestået den, hersker der ingen tvivl om.

I sin studietid havde han det held og den lykke at komme på nært hold af en af tidens betydeligste mænd både som politiker og som statsvidenskabelig ekspert, professor Laurits V. Birck, hvis intelligens og lynende skarphed i debatten både i Folketinget og på universitetet der stadig går frasagn om. Oscar Smith kunne fortælle mange træk om Laurits Birck, som han betragtede som sin læremester, og en overgang beskæftigede han sig med tanken om at skrive en bog om Birck. Desværre blev det kun ved tanken. „Bogen om Birck. Skrevet af hans venner“, der udkom i 1944, ville have stået sig ved, om Oscar Smith havde været en af de mange bidragydere.

Oscar Smith fik allerede som 23-årig en ansvarsfuld ledende stilling som chef for Dansk Genforsikrings svenske afdeling i Stockholm, og han tilbragte to år i Sverige, en tid, der nok var medvirkende til at skabe hans store interesse for nordiske spørgsmål. Så stor og positiv var denne interesse, at han senere for egen regning startede tidsskriftet *Det nye Nord*, som han også var redaktør af. Han skrev glimrende, og de årgange, der kom af *Det nye Nord*, er såvel stilistisk som indholdsmæssigt læsning, som man vanskeligt kan komme uden om, hvis man vil danne sig et solidt kendskab til det nordiske samvirkes grundlag.

Efter årene i Stockholm bosatte Oscar Smith, der var blevet gift i Sverige, sig i København og grundlagde Skandinavisk Reassurancecentral. Midt i tyverne kom

Smith til Bruunshåb for at indgå et samarbejde med faderen, Janus Smith, en mand af den gamle skole, ikke så lidt af en hugaf, men som arbejdsgiver højt værdsat af sine medarbejdere i fabrikken. Hans helbred var efterhånden blevet slidt, og han døde året efter, at sønnen var kommet til fabrikken og var blevet valgt til formand for aktieselskabet.

Det mærkedes snart, at der var kommet en driftig og i økonomi indsigtfuld mand til. Oscar Smith kastede sig med sin fulde styrke ind i arbejdet med at videreføre virksomheden, og han forstod at sætte sig spor både i økonomien og i gennemførelse af modernisering i produktionen samtidig med, at han ved mange rejser i udlandet skabte kontakter, der var i høj grad til gavn for virksomheden. Sprogkyndig som han var bl.a. efter studieophold i England, færdedes han hjemmefant og ubesværet i internationale kredse, og han præsterede det nok for de fleste ukendte, at han midt i sin travlhed med fabrikken tog sig tid til at skrive nationaløkonomiske artikler, der blev offentliggjort i *The Economist* og andre engelske blade. Ind imellem skrev han

Direktør Oscar Smith

også artikler, der blev bragt på lokal basis enten i Folkebladet eller Stiftstidende, men han hørte tillige til blandt de faste kronikører i dagbladet Børsen og Aarhus Stiftstidende.

Han havde – hvad han nok havde lært hos professor Birck – en udmærket evne til at skrive om vanskelige emner, så menigmand kunne forstå det, men han forfaldt aldrig – som Birck gjorde det ind imellem – til „i sin journalistik at sætte vildskud“ (citater fra artiklen om Lauritz Birck i Dansk biografisk Håndleksikon).

Oscar Smith bød sig selv meget både arbejdsmæssigt og selskabeligt. Han holdt af at spænde fra midt i en arbejdsfyldt hverdag og suse fra Bruunshåb i sin store bil ind til Viborg for at være med i det borgerfællesskab, der de fleste af ugens dage udfoldede sig i de sidste eftermiddagstimer i den gamle Håndværkerforening ved Gammeltorv.

Han havde altid ligesom et sus af fest omkring sig, når han fast og bred trådte ind i hjørnestuen for at udse sig det selskab, han ville være sammen med. Det var ikke altid, det passede de lidenskabelige Scherwenzel- eller Ligeud-spillere, at han brød stuens tysthed, men på den anden side var det svært at stå imod overfor den charme, der udstrålede fra hele hans væsen. Det var i årene først og midt i trediverne, sligt kunne opleves – en borgerhygge, hvilende på gammel tradition, da krigen kom, og som aldrig er vendt tilbage.

Harald Ditzel giver en rigtig karakteristik, når han et sted i sin bog skriver om Oscar Smith, at „han var indstillet på at tappe tilværelsen for alt, hvad et menneske kan nå i et enkelt liv“. Om det var i en forudelse af, at hans løbebane ikke blev lang, skal være usagt, men han brugte sin tid hårdt, altid tumlende med opgaver og planer, ikke blot på papfabrikken. Han havde også interesser i Trolldhede og havde hovedæren for, at fabrikationen af de såkaldte Troldekt-plader kom i gang.

Et par hjerteanfald mindede ham om, at tempoet var for hårdt, og den 30. november 1941 døde han, 49 år gammel.

Repræsentant Byrge Mikkelsen

I nogle år i midten af fyrrerne var en række revyforestillinger, tilrettelagt af Sct. Georgsgildet, med til at præge underholdningen i Viborg, forestillinger, der altid samlede fuldt hus, vel nok for en stor del, fordi det var lokale amatører, der optrådte, men i høj grad også, fordi de medvirkende var særdeles habile på en scene.

Hovedmanden var hver gang repræsentant *Byrge Mikkelsen*, en tusindkunstner og inspirator, der lod sig gribe af opgaverne i en sådan grad, at det ikke kunne undgå at spille negativt ind i det daglige arbejde, der skulle give ham brødet. Men sligt så Byrmi – som hans kendenavn var – stort på. For ham var det en lise for sjælen at få lov til at udfolde sit sceniske talent – så blæse på, om det kom til at gå ud over husholdningspengene.

Byrge Mikkelsen var viborgenser med liv og sjæl. Han blev født her den 25. oktober 1903 som søn af isenkræmmer Valdemar Mikkelsen, og han kom som ganske ung i manufakturhandlerlære i firmaet Sumborg og Mørk, der havde lokaler i Vestergade der, hvor nu Vagn Larsens herreekvipering har til huse. Som kommis drog han til København og arbejdede i nogle år i Daells Varehus, hvor han udviklede sine altid ulmende kunstneriske evner som dekoratør. Han havde rig lejlighed til at udfolde sig i de mange udstillingsvinduer, men han kunne ikke så godt stille sig ved et arbejde med de samme ting år efter år, så han meldte sig til den store flok af handelsrejsende, som i tiden op til 2. verdenskrig udgjorde et varekyndigt, berejst og som oftest festligt folkefærd, der satte præg bl.a. på jernbanekupeerne, når de drog af sted fra by til by.

For Byrge Mikkelsen som for så mange andre af hans kolleger betød besættelsen i

Repræsentant Byrge Mikkelsen

1940 et fuldstændigt omslag. Rejsemulighederne blev indskrænket, varemængden reduceret og handelsmulighederne nedskåret til et minimum, så Byrge Mikkelsen lagde prøvetaskerne på hylden og søgte tilbage til Viborg, hvor han var så heldig at blive knyttet til Asani som dekoratør og kunstnerisk altnuligmand, bl.a. som arrangør af mannequinopvisninger.

Herfra var der kun et kort spring ind på revyscenen, og da han fandt en ligesindet i den teaterglade radioforhandler, nu repræsentant Aksel Jakobsen, blev der lagt op til en række forestillinger, der var virkelige lyspunkter i besættelsestidens mørke. Sct. Georgsgildet var den egentlige arrangør, men forestillingerne var i ganske særlig grad Byrmis. Dermed ikke sagt, at han overkom det hele selv – langt fra, og havde han ikke haft folk som musiker Ejnar Christensen, Aksel Jakobsen, fabrikant Jens Aage Petersen (indehaver af kimonofabrikken Elan i Vestergade), fuldmægtig Kaj Andersen, fru cand. pharm. Rossen for blot at nævne nogle, hvis navne falder umiddelbart i pennen, ja, så var show'et aldrig blevet til noget.

Byrmi masede og sled med opgaverne, mens forarbejdet stod på, og der var

snart ikke den ting, han ikke kunne klare på og bag scenen. Alle hans medspillende satte ham højt, skønt han ofte ufrivilligt kom til at spille dem puds, der nok kunne sætte deres amatørskuespiller-nerver på højkant, for han havde gerne haft så travlt med at organisere, male kulisser, skaffe dragter osv., at der ikke var blevet tid til at lære replikkerne til bunds.

En gang, da truppen opførte lystspillet „Den kyske levemand“, bemærkede Jens Aage Elan let hviskende til Byrmi, mens de sammen med nogle andre medvirkende stod på scenen i 1. akt: Ja, i aften bliver vi da tidligt færdig!

– Hvorfor dog? hviskede Byrmi tilbage.

– Jo, for du er godt i gang med teksten til din rolle i 3. akt.

Heldigvis var det „garvede folk“ som Jens Aage og Aksel Jakobsen, der havde nogle af hovedrollerne, og de formåede at få replikkerne drejet så meget efter Byrmis „udtur“, at der kom sammenhæng i spillet igen. Det var typisk for Byrmi, at han i mellemakten slet ikke følte sig brødebetynet, skønt fejlen jo dog vitterligt var hans. I stedet for lod han sit temperament gå ud over suffløren, Frode „Fusse“ Poulsen (der var ekspedient hos farvehandler Anders Petersen), i en sådan grad, at Poulsen erklærede ikke at ville medvirke mere, men agtede at trække sig tilbage lige på stedet. Byrmi så på ham nærmest lamslået. At nogen kunne begå fejl – også han selv – det var en naturlig ting, og det forstod han, men at nogen, omend vedkommende var blevet forurettet, kunne tænke på at vælte forestillingen, det slog ham med forfærdelse. Nå, det lykkedes at få sindene til at falde til ro, og forestillingen blev ført til ende, som den skulle.

Der skulle meget til for at bringe Byrmi fra koncepterne, selv om han pludselig glemte sin rolle. Han havde evnen til at improvisere sig frem, indtil den berømte klap i hukommelsen atter sprang op. Han kunne klare sådanne situationer med et smil og en let reverens mod publikum, ja, det var faktisk sådan hos stampublikum-

met, at det ventede sådanne situationer og brød ud i bifald, når Byrmi klarede skærene.

Der stod altid fest omkring Byrmi, når han arbejdede med forestillingerne, hvad enten det var på teatret eller ved børnehjælpsdagene, hvor han var med fra første færd som direktør i den lokale Cirkus Odin. Uselvisk var han i arbejdet, altid inspirerende og bagefter – når spillet var til ende – den gladeste blandt de glade.

Hans liv var naturligvis ikke blot fest og teater. Hverdagen krævede sit af ham, og han fortsatte som rejsende repræsentant, indtil sygdom tvang ham til at holde op. Astma sled hans lunger, og i flere år førte han en meget tilbagetrukket tilværelse, glad, når nogen besøgte ham i hjemmet, og med sit kønne smil i behold til det sidste. Den 12. april 1967 døde han, 63 år gammel.

Fuldmægtig Holger Winkel

Samtidig med, at fuldmægtig A. E. Bryndum (omtalt på side 7) var knyttet til Vestre Landsret, gjorde en anden særpræget jurist, fuldmægtig *Holger Winkel*, tjeneste i landsretten. Som Bryndum havde han sine særheder, men de kom ikke til syne på samme barske måde, som Bryndum til tider foretrak.

Fuldmægtig Winkel var et fint og meget belæst menneske, en mand med dyb trang til at søge til bunds både i videnskaben og i livets nære problemer. Litterært befandt han sig bedst på linje med guldalderens digtere, og han funderede dybt over religiøse problemer og følte sig på sin egen ensomme måde nært knyttet til menighedslivet bl.a. som flittig kirkegænger.

Holger Winkel stammede fra disse egne, født på Aunsbjerg den 5. marts 1879 som søn af forpagter Janus Winkel, men han fik første del af sin opvækst på gården Dybvad, som faderen forpagtede. Faderen flyttede senere til København, og Holger Winkel tog studentereksamen fra Metropolitanskolen bl.a. sammen med to senere biskopper, Niels Munk Plum og C. I. Scharling.

Som ung student vaklede han mellem journalistikken og juraen, men det blev juraen, der blev foretrukket, i hvert fald til at begynde med, og han blev kandidat i 1904, hvorpå han begyndte en række fuldmægtig-år, først hos en sagfører i Holstebro og derefter i Horsens. I 1908 drog han til Færøerne som amtsfuldmægtig og var her et par år, inden han vendte tilbage og blev sagførerfuldmægtig i Nykøbing Falster og i 1911 i Slagelse.

Så kom krigen i 1914, og Holger Winkel fandt, at nu var tiden til at gå fra det forholdsvis ensformige sagførerliv til den spændende tilværelse som journalist. Han fik ansættelse på det konservative Svendborg Amtstidende, senere på Aalborg Stiftstidende og Aarhus Stiftstidende for

Fuldmægtig Holger Winkel

til sidst at havne som redaktør af et lille højreblad, Roskilde Avis. Han befandt sig her som en fisk i vandet og levede som den tids journalister med i alt, hvad der foregik i by og egn, skrev om, hvad han oplevede, og viste sig som en fin og spids debattør i diskussioner med de andre bladets redaktører – en ofte nærgående debatform, som hørte den tid til, og som læserne levede med i med lydhør interesse.

Winkel vendte tilbage til juraen, men forinden havde han nogle år, hvor han gav sig god tid og bevilgede sig selv spændende oplevelser på lange rejser. Bl.a. var han med ØK i Østen og opholdt sig i længere tid på Java, der for ham siden kom til at stå i erindringen som hans „tabte paradis“. Han skrev et par artikler herom i Folkebladet, og han var i det hele taget en flittig skribent livet igennem. De to stiftstidender i Århus og Aalborg var faste aftagere af hans kronikker, og senere fik han nærmere samarbejde med Kristeligt Dagblad, fordi hans og bladets emnekreds på mange måder var sammenfaldende.

I 1929 kom Holger Winkel til Viborg som fuldmægtig i landsretten, efter at han havde været politifuldmægtig i Odense i nogle år, og han blev ret hurtigt en kendt skikkelse i gadebilledet. Han havde en ejendommelig gang med den ene skulder stukket lidt fremad, så han ligesom krabbede sig gennem trafikken, og oftest havde han sin frakke med, men han trak den meget sjældent på, kastede den i stedet for som en kappe over skuldrene. Tit var den ham i vejen og stod i fare for at glide ned, for Winkel var en overmåde høflig mand og hilste altid med næsten overdreven ærbødighed på bekendte, han mødte, svingende hatten til værdig kavalerhilsen.

Holger Winkel havde bopæl adskillige steder i Viborg i de år, han var her, en overgang som pensionær på KFUM i Trekronervej, en anden periode som beboer i Gråbrødre Kloster, og en tid flyttede han sit domicil til Hald hovedgård. Men hans skiftende adresser var ikke blot dem, han tilkendegav overfor folkeregistreret.

Han lejede desuden flere møblerede værelser rundt om i byen, for som han sagde, altid at være i nærheden af et sted, hvor han kunne hvile sig eller sætte sig til et bord for at skrive ned nogle ideer om eller tanker til en kronik. Han kom meget på Emil Petersens konditori og stod på god fod med betjeningen, som kendte hans særheder, men kom der en ny servitricer, som ikke var blevet orienteret om hans vaner, kunne det komme til scener, hvor den ellers så høflige mand kunne blive hidsig og urimelig – til stor fortrydelse for ham selv bagefter. Han kunne f.eks. indfinde sig tidligt på formiddagen og bestille en kop kaffe for så pludselig at smække sin avis sammen og fare ud ad døren. En time eller måske halvanden efter kunne han vende tilbage og blive overrasket over at konstatere, at hans opdækning var taget af bordet. Den mellemtilfældige tid var ligesom blevet borte for ham.

Holger Winkel fortsatte som fuldmægtig i Landsretten, til han faldt for aldersgrænsen, men også her kunne hans manglende tidsfornemmelse som følge af hans dybe eftertænksomhed tit spille ham et puds på den måde, at han indfandt sig i retten, som om han stadig var i funktion, og stiltfærdigt måtte belæres om, at han jo forlængst var fratrådt. I 1953 forlod han Viborg.

Sine sidste år levede han i København, og her døde han den 10. december 1962, godt 83 år gammel.

Købmand Ludvig Jensen

Under søgen i en gammel årgang af Viborg Stifts Folkeblad efter en bestemt oplysning stødte jeg på en annonce, der var typisk både for tiden og for den mand, som havde indrykket bekendtgø-

Købmand Ludvig Jensen

relsen: *Købmand Ludvig Jensen*. Annoncen stod i avisen den 14. juni 1914, en dag, hvor bladet var helt domineret af, at Løvelkredsens folketingsmand, fhv. landbrugsminister Anders Nielsen, aftenen før var død i København, kun 52 år gammel. Viborg-nyt bragte en gengivelse af annoncen (med en forsinket undskyldning for stavfejl i næstsidste linje) og benyttede i øvrigt lejligheden til i årgangen for 1915 at studere andre af Ludvig Jensens annoncer, der ofte gjorde sig bemærket ved at være anderledes end konkurrenternes.

Den 20. januar 1915 kundgør han i en stor annonce, at han begynder udsalg den 23., og at udsalget varer ved til slutningen af februar. Han tilbyder f.eks. ca. 200 børnekåber til 2 kr. stykket, 200 børne-

kjoler for 1 kr., 125 drengehabitter: 3 kr., 400 bluseliv: 0,75 kr., 220 dameunderliv 0,40 kr., 190 chemisser: 1 kr., 350 herreuldtrøjer 0,50 kr., 300 par herrebenklæder: 0,75 kr.

Udvalget her er kun en lille del af det store sortiment, udsalget omfattede, og selv om priserne, set med nutidsøjne, er ufatteligt små, føjes der til nederst i annoncen, at der ydermere gives 10 procent rabat. Man kan ikke af annoncen, der siden indrykkes adskillige gange, konstatere, at nogle af de mange varer er blevet solgt, for Ludvig Jensen bliver tappert ved med at udbyde samme antal dessiner som i starten, så han må have haft et stort lager at tage af.

Hen på sommeren kommer det til en pudsigt lille annoncekrig mellem Ludvig Jensen og hans nabo på Sct. Mathiasgade, Holger C. Christensen, i nr. 25 (i dag forretningen Mr.). Holger C. havde averteret med „Panamahatte i flad, engelsk facon“ fra 1.75 til 6 kr., hvorpå Ludvig Jensen i en annonce proklamerede: „Køb ikke stråhatte, før De har set mit kolossale lager“. Holger C. svarer med at avertere med „Ægte Panamahatte“ med tyk streg under „ægte“, men Ludvig Jensen bliver ufortrødent ved med sin formående vejledning: „Køb ikke stråhatte“ osv.

Ludvig Jensen var en af sin tids karakteristiske skikkelser, en lille lavstammet mand, der altid havde vældig fart på, når han bevægede sig gennem gaderne, som oftest let foroverbøjet og med brug af en spadsrestok, hvis ståldup med små smæld i fliserne slog takt til hans skridt. Han var vendelbo, født i Haverslev sogn den 25. august 1870, og vendelbo-tonen vedblev at kendetegne hans sprog. Han voksede op ved landbruget, og da han var 24 år, havde han Andrupgården ved Hobro i forpagtning. Her blev han gift, og ægteparret købte gården Engelsborg ved Viborg. Her sled de med landbruget, men opgav at fortsætte, da ejendommen brændte i 1906. I sommeren 1907 åbnede Ludvig Jensen en trikotageforretning på Sct. Mathiasgade i ejendommen nr. 42,

ULD

og strikkede Klude modtages stadig imod Bytte paa Varer hos

Trikotagehandler Ludvig Jensen,

og da jeg betaler den højeste Dagspris paa Uld og Klude og har paa det nærmeste alle Arter af Varer, sælges alle Varer til det yderste Lavmaal af Priser, maad det uvilsoomt være fordelagtigst at handle hos mig.

Telefon 43. **Ludvig Jensen, Viborg.** Telefon 43.

Ludvig Jensen og hustru var flittige folk, og de havde handelstalent og en egen jovial tone, som folk satte pris på

som han siden erhvervede og i 1912 solgte til manufakturhandler Carl Malling.

Samtidig købte han af muremester Jespersens enke ejendommen nr. 25 på den modsatte side af Sct. Mathiasgade for 43.000 kr., og han har formentlig betragtet det som en god handel, for Malling havde købt for 43.500 kr. Ludvig Jensen og hans hustru var flittige folk, og de havde handelstalent og en egen jovial tone, som folk satte pris på. Ikke mindst folk fra oplandet var glade for at komme hos Ludvig Jensen, måske bl.a. for, at han ikke fornægtede sit jyske, men blev ved med at tale, som bønder taler.

Det var netop dialekten, der gav ham et meget specielt tilnavn, med hvilket han som oftest blev omtalt mand og mand imellem, fordi det i sin harmløshed havde et anstrøg af humor og malice. Ludvig Lækkerbows blev han kaldt, og det påstod, at det skyldtes, at han under ekspedition i butikken af kvindelige kunder som en helt naturlig anbefaling af varerne kunne finde på at sige: Ja, i dag har vi da sådan „nogen lækker bowser“.

Foruden som forretningsmand blev Ludvig Jensen kendt for sit arbejde indenfor Afholdsbevægelsen. Han var med i den kreds af ædruelighedsforkæmpere, der var kendetegnet ved bl.a. vognmand A. Jensen, skomagermester J. P. Jensen i Vestergade, oversergent A. N. Ove m.fl., og de nåede gennem deres uselviske bestræbelser for at fremme ædrueligheden mange smukke resultater. Ludvig Jensen var medlem af bestyrelsen for Viborg Afholdsforening, en overgang som formand, men det meste af tiden som kasserer. Også indenfor sammenlutningen De samvirkende Afholdsorganisationer stod han for kassen, og desuden tog han sig i en årrække af økonomien for Afholdsfolkenes Alderdomshjem i Toldbodgade.

Men i særlig grad var han optaget af at gøre noget for ungdommen og for at forhindre den i at falde for „rusdrikkens farer“ – for at bruge et af den berømte afholdsagitator Larsen-Ledets ofte anvendte udtryk. Ludvig Jensens indsats på dette område gav sig synligt udtryk et par

gange om året, når der blev holdt session i Viborg. Det var fra gammel tid skik eller rettere: uskik, at de unge, navnlig fra landet, der i sluttet trop drog til byen for at stedes for den høje sessionskommission, slog sig løs med drik til overmål, og man kunne se mange unge, stolte over at være blevet taget til soldat – dengang opfattedes det som en hæder at blive erklæret for tjenstdygtig – rave temmelig berusede rundt i gaderne.

I de fleste tilfælde kom de enkelte sognes ungdom til byen anført af den stedlige sognefoged, for manges vedkommende i dagens anledning prydet med deres orden som dannebrogsmænd, og sådanne grupper var der som oftest hold på, men andre smagte lidt for rigeligt på øl og kaffepunse. Disse unge havde en god og forstående ven i Ludvig Jensen, for øvrigt også i soldatermissionær Anton Jensen, og man kunne se, hvordan de to mænd troppede op ved rådhuset og indbød de sessionssøgende til sammenkomst enten på Afholdshotellet eller soldaterhjemmet.

Ludvig Jensen var rigtig i sit es, når han fik samlet en flok af de unge og ledte dem til lokalerne på Afholdshotellet, hvor der stod dækkede kaffeborde, og hvor de unge kunne tilbringe tiden med sang, fortælling og tale inden hjemturen. Ludvig Jensen var god til at fortælle historier bl.a. om egne oplevelser igennem et arbejdsomt liv, og der var hygge i stuen, når han snakkede løs, navnlig da, når man havde vænnet sig til den rædselsfulde tobak, han stoppede i sin korte pipe!

Ludvig Jensen blev ved i forretningen til omkring 1927. Så afhændede han den, men måtte efter nogen tid træde til igen, indtil han solgte forretningen og senere ejendommen til manufakturhandler Vigggo Jensen, der etablerede Mathiasgades Varehus, som åbnedes den 12. april 1929. Ludvig Jensen og hans hustru vedblev at virke indenfor afholdsbevægelsen, og han bevarede sit helbred til højt op i årene. Den 16. oktober 1946 døde han, 76 år gammel. Hans hustru overlevede ham i næsten syv år.

Skomagermester J. P. Jensen

I kredsen af ædruelighedsvenner, der sluttede op om den store lokale afholdshøvding, vognmand A. Jensen, var skomagermester og skotøjshandler *J. P. Jensen*, Vestergade – en rar, lille mand, der på flere felter gjorde en udmærket indsats. Han var først og fremmest optaget af sin stands interesser, og det var ham en hjertesag at gøre noget for børn og unge indenfor det arbejde, der havde sit udspring i Afholdsforeningen.

J. P. Jensen stammede fra Aalestrup-egnen, født i Bygum den 28. juli 1884, og han kom efter endt skolegang i skomagerlære i Farsø, hvor han var i fire år. Derefter arbejdede han som svend i Aalestrup og i Gedsted, inden han i 1909 kom til Viborg, hvor han arbejdede på værkstedet hos skomagermester M. J. Jørgensen i Vestergade.

I 1911 tog han springet og begyndte for sig selv med et reparationsværksted i Gravene, og her fik han efterhånden en god kundekreds, der holdt af den flittige og venlige mand, der gjorde sit bedste for at få folks sko og støvler til at holde længst muligt, en både påskønnet og nødvendig handling, for 1. verdenskrig med rationering og varemangel gjorde sig gældende i hans som så mange andre menneskers branche.

I 1919 etablerede han sin egen skotøjsforretning i ejendommen Gravene 16, hvor nu modeforretningen Kings Road har til huse, og her var han i seks år, indtil han den 15. september 1925 flyttede til Vestergade 11, hvor der var blevet en egnet butik til rådighed, da kobbersmedemester Niels Kalhave indrettede sig i St. Sct. Mikkelsgade.

Jens Peter Jensen kundgjorde flytningen i en annonce, karakteristisk for den tid med en høflig henvendelse til „det ærede publikum“ og med tak til hidtidige

kunder samt indbydelse til nye. Sidst i annoncen står der klart og tydeligt: „Forretningsprincip: 1. kl.s varer, reel behandling og rimelige priser“.

Jensen holdt fast ved dette motto, og han huskede åbenbart det løfte, han gav i denne sin første offentlige proklamation, da han i 1936 holdt 25-års-jubilæum, for nu averterer han igen, den 29. oktober, for at meddele, at han holder jubilæum den 1. november, og han slutter af med at forsikre: „Mit forretningsprincip skal også i fremtiden være: Gode varer, reel behandling og rimelige priser“.

Da Jensen under krigen havde fået foden vel under eget bord og følte sig sikker på at kunne drive den forretning, han havde stilet efter, indmeldte han sig i 1917 i Viborg Skomagerlaug, hvor han blev et usædvanlig trofast og interesseret medlem. Han kom senere med i bestyrelsen og beklædte i seks år posten som kasserer, indtil han i 1937 overtog posten som oldermann, da den fine gamle håndskomager Julius Holm afhændede sin forretning og dermed ikke længere opfyldte betingelserne for at fortsætte.

Jensen blev en god talsmand for sine fagfæller, og han ofrede både tid og kræfter på at føre de foreningsmæssige opgaver til så god en løsning som muligt. Efterhånden blev han kendt ude omkring i landet, for han var en ivrig deltager i centralforeningens årsmøder, hvor man lagde mærke til den lille mand fra Viborg, der ofte havde besvær med at komme op over pulten, hvis talerstolen var særlig høj.

For J. P. Jensen som for skomagerlauget i det hele taget var det en stor oplevelse og tilfredsstillelse, at Centralforeningen af jydsk Skomagermestre og Skotøjshandlere i 1938 henlagde sit årsmøde til Viborg, hvor det fandt sted i dagene 14. og 15. august – for øvrigt et tidspunkt, der kom til at danne afslutning på en varmeperiode, der havde været en måned og givet Viborg lands-varmerekord, først med 28, derefter med 29 og til sidst med 30 grader.

J. P. Jensen og hans bestyrelse stod for

Skomagermester J. P. Jensen

det praktiske arrangement af årsmødet, der havde samlet ca. 100 delegerede foruden et stort antal damer, og der herskede stor tilfredshed med tilrettelæggelsen og stævnets afvikling. På sin vis blev årsmødet „historisk“, bl.a. fordi J. P. Jensen havde tilskyndet byrådet til at finde en positiv afslutning på forhandlingerne om at etablere en fast flagalle gennem en del af byen. På baggrund af erfaringer fra flaghejsning i forbindelse med Viborgdagene, og et stort rostævne på Nørresø besluttede byrådet, at byen ved kongresser og lignende ville påtage sig at flage op igennem Jernbanegade som en hilsen til togrejsende, og skomagerne fik æren af at være de første til at modtage denne officielle hilsen.

Jeg skrev i et referat i Viborg Stifts Folkeblad om skomagerstævnet bl.a.:

Til ære for medlemmer af skomagercentralforeningen rejste Viborg by flagalle gennem Jernbanegade og Sct. Mathiasport i går, og mange grundejere længere henne i gaden fortsatte flagningen, så det virkelig lykkedes at skabe en samlet dannebrogssfarvet dekoration i gaderne. Det var første gang, byen rejste flagalle i anledning af et foreningsmøde. Det så smukt ud, og det vil sikkert glæde både

de fremmede og byens folk, om udsmykningen gentages ved senere lignende lejligheder.

Og så kom der en lille bitter-mandeltilføjelse:

Men flagene bør tages ind om aftenen. Det skete ved solnedgang for de kommunale flags vedkommende, men på enkelte private ejendomme hang flagene endnu så sent som kl. 11 i aftes, og det så ikke godt ud.

J. P. Jensen var, som nævnt, ivrigt med i afholdsarbejdet, og han blev i denne virksomhed såvel som i skotøjsbutikken storartet bistået af sin hustru. De udgjorde tilsammen et par, man måtte lægge mærke til. Han var, som det er fremgået, lille af vækst. Fru Jensen derimod var af den runde, kraftige type, et hoved højere end han, men trods den fysiske forskel dannede de et usædvanlig harmonisk par i hele deres færden.

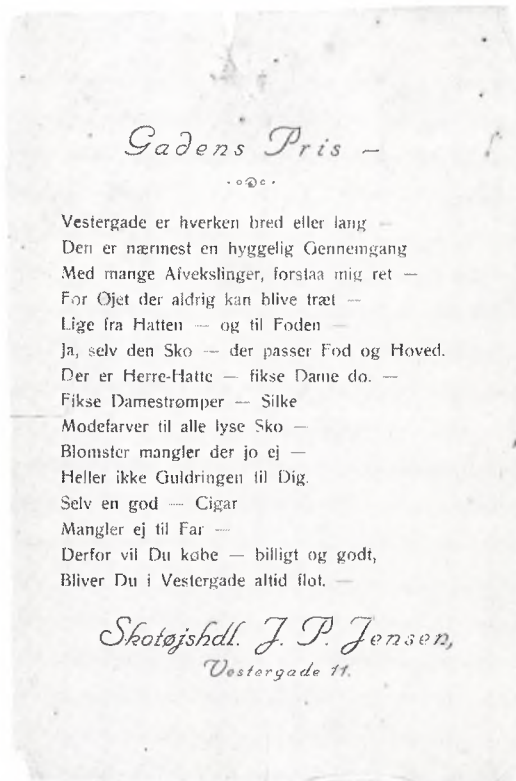
De tog sig i særlig grad af børneafdelingen indenfor Afholdsforeningen. I 12 år var han formand for denne afdeling, der som hovedopgave havde at holde søndagsskole for børn, og uge efter uge mødte han og hustruen op for at være sammen med børnene, når de samledes i den lille sal på Afholdshotellet. Der var både fest og en hjertelig stemning i lokalet, og det var åbenlyst, at børnene holdt af dem og levede med i, hvad der foregik. Det gjaldt i ikke mindre grad, når der indimellem blev arrangeret basarer med børneoptræden osv. for at skaffe penge til arbejdet. Det var en praktisk kærlighedsgerning, ægteparret her havde taget sig på.

Omkring 1943 blev Jensen syg og måtte opgave sit travle virke. I Skomagerlauget overtoges hans arbejde af skotøjshandler Carl Ibsen Holst, der senere blev valgt til oldermann, og forretningen i Vestergade blev afstået til skofirmaet Bandholtz fra Århus. Kort tid efter, den 16. november 1944, døde skomager Jensen, 60 år gammel.

*

Et år til jul syntes J. P. Jensen, at der skulle gøres noget særligt for at fremme

salget, og han forfattede – mere velment end digterisk vellykket – et vers, som han lod trykke og uddelte som løbeseddel. De forretninger, han foruden sin egen havde i tankerne, var hattesalonon Marie Louise, Carl Christensens Eftfl., gartner Johs. Hagn, guldsmed Mindorf og tobakshandler Svend Aage Larsen. Her er Jensens digterværk:

Retsbudformand I. H. Iversen

Der var flere dommere, der som overretsassessorer flyttede med fra Lands-overretten til Vestre Landsret ved retsreformens indtræden i 1919, men der var også Iversen – retsbudformand *I. H. Iversen*, en sirlig lille mand med et væsen, der

sikkert var præget af, at han var tredje generation i en beskæftigelse, der var båret af traditioner.

Hans morfar havde været tjener i stænderhuset, den mærkelige bygning, der lå klistret op ad domkirken, og som var sæde for både domstol og lovgivningsmagt, og hans fader var rådhus-tjener og retsbud i Landsoverretten, men han var ikke stærk, og da Iversen, der som ung havde lært både gartneri og landbrug, var 30 år, opgav han sit hidtidige arbejde, der havde ført ham rundt til adskillige steder i Danmark og tillige til udlandet. Han vendte tilbage til Viborg, hvor han var blevet født den 31. oktober 1870, og i 1901 blev han udnævnt til sin faders efterfølger på rådhuset.

Et par år senere blev han gift med Johanne Marie Korre fra Overlund, og sammen flyttede de ind på rådhuset, først i en ikke synderlig taltalende lejlighed i kælderetagen, men senere helt op under taget i en lejlighed, der bl.a. ved sin beliggenhed og de særegne adgangsforhold nok kan betegnes som en af de ejendommeligste i Viborg.

Der var arbejde til begge ægtefæller fra morgen til aften, for dels skulle Iversen overtage faderens bestilling som overretsbud, dels skulle han holde skik på rådhuset og bl.a. forestå rengøringen, et job, som fru Iversen måtte klare i mange år. Arbejdets omfang fremgår egentlig bedst af, at der i vintertiden skulle fyres op i 40 kakkellovne hver dag.

Da den nuværende landsretsbygning blev opført og overretten blev afløst af Vestre Landsret, flyttede Iversen og hans familie ind i det nye fornemme hus og overtog igen en lejlighed, hvor vinduerne sidder i højde med jordsmonnet. Iversen var med i de hundreder af praktiske foranstaltninger, der skulle gennemføres i den nye retsbygning, og han blev hurtigt ikke så lidt af en institution i det store hus, da det begyndte at fungere som retssæde på grundlag af de nye principper, som retsreformen af 1919 havde indført. Der var, vel navnlig i de første år, mange, som skulle hjælpes til rette, når de mødte i

Retsbudformand I. H. Iversen

bygningen, det være sig parter eller vidner i retssager såvel som de mange jurister, som fik deres gang i huset. Efterhånden kendte Iversen flertallet af jyske sagsførere, i hvert fald de mange, der kom for at procedere i landsretten, og som var nødt til at stille i Viborg, eftersom alle landsretssagerne blev afgjort her, medens der i dag holdes ret i en række jyske byer foruden i Viborg.

Iversen var på sin vis i høj grad med til at understrege og underbygge rettens værdighed, og der var stil over ham og hans to medhjælpere, Christensen og Clemmensen, når de færdedes i bygningen i deres skødefrakke-uniformer. Men Iversen holdt ikke mere på sin personlige værdighed, end han var parat til at klare mange „løbende“ forretninger udenfor huset. Han hentede breve og pakker på posthuset, han bragte porteføljer med dokumenter til landsdommernes private boliger – en tjenstvillighed, der illustreres godt af en tale den 12. marts 1926, da Iversen holdt 25-års-jubilæum. Retspræsident Bendt Friis sagde Iversen tak for

„de mange tjenester, De altid beredvilligt yder“. Og retspræsidenten fortsatte:

– De kommer så at sige dagligt i vore hjem, og det er os en glæde at se Deres milde ansigt. De er os en kær gæst. Under bortrejse og i sygdomstilfælde står De os altid venligt bi, ja, selv når vi skal ud på den sidste store rejse, er De os og vore pårørende en trofast støtte.

Man vil af det citerede forstå, at Iversen ikke var blot en funktionær, der passede sin dont i et bestemt afmålt antal timer. Hvis man spurgte ham, om han ikke syntes, det kunne blive lidt for meget af det gode med arbejde, svarede han et afgjort nej og føjede til en forklaring, der oftest begyndte med et af hans yndlingsudtryk: Jeg skal sige vos ... Formfuldendt, som han altid var, kunne det ikke falde ham ind at bruge bandeord eller kraftudtryk, men han havde sin egen private måde at give sine udtryk accentuering – f.eks.: Så sagde jeg også til ham, at det måtte han sagomeleme ikke ... Ja, så tit anvendte han denne vending, at han i indviede kredse ofte blev omtalt som „Hr. Sagomeleme“ – i al venskabelighed ment, for ingen kunne tænke sig at volde den rare Iversen harm.

I Landsrettens vagtstue, hvor i dag ikke retsbude, men vagtmestre og overvagt-mestre holder til, hænger et billede af Iversen i uniform, prydet med to dekorationer, som han forståeligt nok satte stor pris på: Dannebrogsmændenes sølvkors og den kgl. fortjenstmedalje, som han fik, da han gik af i 1940 som 70-årig efter 20 års tjeneste i landsretsbygningen. Med sine milde øjne følger han tilsyneladende, hvad der sker i lokalet, og det er, som om det fornemt viksede overskæg med de elegant snoede spidser engang imellem vibrerer i let ophidselse. Kunne man spørge ham om årsagen, ville han nok sige noget i den retning:

– Hvorfor? Jo, jeg skal sige vos, at nu går de sagomeleme for vidt. Vagtmestrene siger du til landsdommerne, og jeg har både set og hørt, at dommere, for slet ikke at tale om sagførere, kommer i vagtstuen og spørger efter en bajer. Og så

sidder de på kanten af bordet og drikker øl med retsbudene eller hvad de nu hedder. Det gik sagomeleme ikke i min tid – heldigvis.

Iversen blev en meget gammel mand. Da han i 1940 forlod landsretten, bosatte han sig i en villa på Søvej. Fem år senere døde hans hustru, og Iversen fortsatte familielivet i villaen sammen med sine to døtre, indtil han døde den 4. april 1966 i en alder af 95 år.

Gårdejer Ole Westergaard

Da venstrepolitiker Knud Kristensen blev minister og siden overtog statsministerposten, blev han landskendt, og en del af hans berømmelse hang sammen med, at han nok ændrede sit sprog fra det rent jyske til en udglattet form for rigssprog, men han blev ved med at sige „A“ i stedet for jeg. Længe før Knud Kristensen var blevet kendt for det, demonstrerede en af Viborg-egnens landmænd den samme fastholden ved det jyske A – gårdejer *Ole Westergaard* på Houlkjærgaard i Asmild.

Der var flere andre, om hvem det samme træk kunne nævnes, men når Ole Westergaard i særlig grad huskes for sit A, hænger det sammen med, at han gjorde sig gældende på flere felter, end de fleste præsterer. Dertil kom, at han var en usædvanlig statelig mand, som man måtte lægge mærke til alene ved hans ydre på den måde, han bevægede sig på. Der var altid stil over Ole Westergaard, også i hans klædedragt. F.eks. bar han ofte en lang sølvkæde om halsen, endende i vestelommen som bærer af lomme-

uret. I dag er en sådan prydelse jo ikke noget særsyn. Dengang skulle der ikke så lidt mod og personlighed til på den måde at bryde den hævdvundne skik, at en urkæde over maven skulle gå vandret fra lomme til lomme.

Ole Westergaard var fjandbo, født i Nr. Ørum i Nordfjends den 1. december 1873. Faderen var gårdejer, og som ung mand overtog sønnen en ejendom, der var udskilt fra hovedparcellen. Med sin forkærlighed for at bruge udtryk, der kunne afvige lidt fra det gængse, kaldte Ole Westergaard ejendommen for en afbyggergård, et udtryk, der kun sjældent forekommer på jysk, men er almindeligt brugt på Sjælland. I 1907 kom Ole Westergaard til den nære Viborg-egn, idet han købte Houkøjgaard af sin svoger.

Længe forinden havde han sin soldatertid bag sig, en tid, der kom til at betyde meget for ham, og som prægede ham for livet. Han var selvskreven til at gøre tjeneste ved garden, og som sidekammerat i kompagniet fik han en mand, der ligesom Ole Westergaard siden kom til at præge Viborgeggen, nemlig godsejer Kield Kielsen, Lynderupgaard. Måske det var den lange tjenestetid i København, der var medvirkende til, at Ole Westergaard ændrede sit sprog, så dialekten næsten forsvandt, og kun det karakteristiske og klangfulde A blev tilbage.

Ole Westergaards sognefæller i den lille Fjends-kommune Nr. Ørum fik hurtigt øjnene op for, at Ole Westergaard ragede op på anden måde end ved sin højde, og i en ganske ung alder blev han valgt ind i sognerådet, en tradition, han kom til at videreføre, da han kom til Houkøjgaard, idet han blev valgt ind i Asmild-Tapdrup sogneråd, hvor han sad i to perioder, især optaget af at bedre skolens kår. Også i menighedsrådet blev han medlem, og han blev desuden udpeget til at indtræde i provstiudvalget.

Tid efter anden blev Ole Westergaard valgt til at varetage en mængde tillidshverv, og han havde evne til at klare mange opgaver på en gang. Lysten besad

han naturligvis også, og man kunne fornemme, at han befandt sig godt på en talerstol – ikke dermed sagt, at han hørte til dem, der ikke kan se et podie, uden de straks skal springe op på det, nej, han tænkte først og talte dernæst, fordi han følte, at han havde noget at bringe videre.

Der var i en årrække snart ikke det landbrugsfaglige møde, som Ole Westergaard ikke var deltager i, og altid lagde man mærke til den elegante mand med det karakteristiske hoved og en skægprydelse, der gav hans ansigt en egen styrke og fasthed. Han blev valgt ind i Viborg Amts landøkonomiske Forenings bestyrelse og blev næstformand, mens Søren Birch fra Nabe var formand, og i en årrække sad han som formand for Viborg Andelsmejeri og viste her sin forhandlingsevne bl.a. ved at få gennemført en sammenlutning af de to mejerier, der dengang var i byen.

Gårdejer Ole Westergaard

Ingeniør J. J. Tylvad

Som dyrlæge O. P. Pyndt igennem et langt liv gjorde en vældig indsats for den nøjsomme ged, kastede Ole Westergaard sin interesse på fårene, og han opnåede landsry som fåreavler. Karakteristisk for hans alsidighed er det, at han også beskæftigede sig indgående med svineavl og opnåede at få skabt et anerkendt center på Houlkjærgaard, men i stigende grad beskæftigede han sig med fåreavlen.

Ole Westergaard fortalte mig engang, at det var noget af et tilfælde, han kom ind på fåreavlen. Det skyldtes, at der var nogle dyr af Oxforddown-racen på Houlkjærgaard, da han overtog ejendommen, og dem arbejdede han videre med. Han sendte sine dyr på centralskuet i Viborg og siden på ungskuet, og her som på så mange andre områder blev der lagt mærke til ham, ikke blot, når han, kæmpehøj, færdedes langs de bomme på dyrskuerne, hvor de mere lavstammede får stod bundet, men også, når man i faglige foreninger talte om husdyrhold, hvad han jævnligt havde lejlighed til som formand for landboforeningens husdyrbrugsudvalg. De samvirkende Fåreavlsforeninger valgte ham til landsformand, og han blev tillige formand for et udvalg, der havde til opgave at oprette godkendte fåreavlscentre rundt om i Jylland.

I sine seneste år var det navnlig en forening med et særdeles langt navn: Viborg Amts Forsikringsforening for Heste og Hornkvæg, han var optaget af, først som formand, senere som forretningsfører med fast kontor på Sct. Mathiasgade. Da han overdrog gårdens ledelse til sin datter og svigersøn, flyttede han og hustruen til Viborg for bedre at kunne koncentrere sig om arbejdet på kontoret. Som det tidligere i udpræget grad havde været de landbrugsfaglige møder, han deltog i og satte præg på, blev det nu bl.a. Historisk Samfund og Venstreforeningen, han mødte i, altid veloplagt og parat til at yde sit bidrag til drøftelse af historiske eller politiske emner.

Ole Westergaard var en travlt optaget mand lige til det sidste. Han døde den 25. maj 1944, godt 70 år gammel.

Veteran-motorklubberne opretholder blandt andre traditioner den, at ejerne af gamle motorcykler kører udholdenhedsløbet Skagen Ralley, for at de kan få lejlighed til at vise, hvad deres forunderlige gamle maskiner endnu kan præstere. For år tilbage var Skagensløbet især karakteriseret ved den sandede og hullede Ålbækvej, hvor adskillige deltagere måtte give op, og de, der slap igennem, blev hyldet som sande helte. Blandt dem var civilingeniør, laboratoriechef *Jens Jensen Tylvad* fra Viborg.

Tylvad var vestjyde, født den 2. august 1871 på gården Tylvad i Hanning sogn, og det vestjyske sprog bevarede han livet igennem. Han havde ikke lyst til at videreføre sin slægts strenge arbejde i kamp mod en barsk natur, så han fik lov til at læse, først til realksamen og derefter til adgangseksamen til Polyteknisk Læreanstalt, som han forlod i 1899 som fabriksingeniør. Efter at have virket nogle år med forskellige opgaver blev han knyttet til Lundergård Mose, hvor han foretog fyringsforsøg og eksperimenter med forkulning af tørv.

I 1903 blev Tylvad ansat ved den nyoprettede moseindustriforening i Sparkær, hvor han fik et nært samarbejde med den markante ritmester Mathias Rahbek, hvis navn stadig mindes med respekt i Sparkær. I 1910 blev Moseindustriselskabet, som foreningen havde ændret navn til, lagt ind under Hedeselskabet, og der blev i Viborg indrettet et lille kemisk laboratorium, som Tylvad blev leder af. Under 1. verdenskrig udførte Tylvad en betydningsfuld gerning ved fyringsforsøg i bestræbelserne på at udnytte det indenlandske brændsel i videst mulig udstrækning. Senere kom hans hovedopgave i laboratoriet til at dreje sig om jordbundsundersøgelser, og han virkede ved Hedeselskabet, til han faldt for aldersgrænsen i 1941.

Ingeniør J. J. Tylvad

Kemikere og teknikere kendte Tylvad og hans videnskabelige indsats, men ude i befolkningen var det nok ikke kemikeren og tørvespecialisten, man kendte mest til – snarere den let aparte mand med vaner, der på flere måder afveg fra, hvad der var normalt.

Som ungkarl havde han sine særheder, som gjorde ham til en særpræget mand. Udadtil kunne han være kantet, men han var et hjertensgodt menneske, og mange gange gav han bort i en sådan udstrækning, at han selv kom til at savne. Men man skulle ikke sige ham tak for hjælp eller venlighed, og den støtte, han bragte folk, der trængte, kom ofte aldeles anonym, så de pågældende måske først længe efter fik anelse om, at Tylvad stod bag. Sagde man noget til ham, der fremhævede ham eller lød som ros, kunne man risikere at blive standset med et eller to små barske ord, sagt på hans vestjyske, så de ikke var til at tage fejl af. Folk, der ikke kendte ham og måske tilfældigt kom til at høre sådanne udbrud, kunne blive helt chokerede derved.

Næsten utallige er de beretninger, der gik om ingeniør Tylvad og hans aparte levevis. Efterhånden blev han gæst i mange af byens pensionater, længst i sin tid i det næsten berømte pensionat, fru Dragheim drev, og tit kunne det vel knibe navnlig de yngre pensionærer at affinde sig med Tylvads vaner og forlangender, men vred på ham kunne man ikke blive, for de bidrag, han ydede til det daglige samvær i dagligstuen, var af en sådan art, at de skabte minder for livet.

Et kapitel for sig er ingeniør Tylvads motorinteresse. Han anskaffede sig i motoriseringens barndom en motorcykel, og han købte senere en af de første Harley Davidson-maskiner, en model, der var særpræget ved det vældige styr og den femkantede benzinbeholder. Med den deltog han i flere af de berømte Skagensløb, og engang vandt han en præmie. Mens de fleste andre måtte give op overfor den berygtede Ålbækvejs morads, trillede Tylvad igennem alle forhindringer, og stor var forbavelsen, da han vendte tilbage med kontrolkryds, som ingen andre havde kunnet opnå.

Motorcyklen blev noget af et kælebarn for Tylvad. Han havde den i mangfoldige år stående i købmand Fr. Skows gård og hentede den engang imellem ud i solen, pudsede den og smurte den, kikkede forelsket på maskineriet og trak så cyklen på stald igen, mens han vel i tankerne følte sig på vej ud ad landevejen med støvet i en sky efter sig.

Tylvad vedblev at være den samme enspænder, han altid havde været. Han blev ældre end de fleste, og alderen voldte ham besvær på det sidste, men han ville ikke være ved det – ville ikke tage imod samfundets tilbud til ham om pleje og plads på et alderdomshjem, og han vedblev at beholde sit logi i en ejendom i Dumpen til trods for, at trapperne voldte ham stigende besvær. En dag faldt han imidlertid på gaden, og han måtte finde sig i, at andre derefter tog sig af ham.

Den 28. december 1958 døde Tylvad, 87 år gammel.

Oberst Ivan Carstensen

Ældre viborgensere husker den tid, da byens officerer – og så dyrlæge Carl Petersen – var næsten ene om at dyrke ridesporten, der fra at være noget meget eksklusivt nu er blevet en meget populær fritidssysel. Blandt rytterne, som dagligt færdedes i byens gader, lagde man i tiden omkring 30'rne især mærke til en rank og statelig officer på en usædvanlig høj hest: Oberst *Ivan Carstensen*, der ofte kom til hest til sin bolig i Jernbanegade, hvor en oppasser – sådanne havde de højere officerer jo til rådighed dengang – stod parat til at overtage dyret og bringe det på stald i den Daa'ske gård i Ll. Sct. Hansgade.

Det hørte med i gadebilledet, at den flotte rytter holdt sin hest an ved fortovet og kom i snak med en skare børn fra Føns' skole, der ganke øjensynligt var

Oberst Ivan Carstensen

imponeret af både hest og rytter. I sådanne situationer var oberst Carstensen venligheden selv, optaget af at høre, hvad børnene beskæftigede sig med i skolen, og altid sigtende på at give dem „et ord med på vejen“ i form af en formaning eller en opmuntring.

Men – opdraget i den gamle, barske militære skole, som han var – kunne han også være den strenge officer, hvis tilstedeværelse kunne tage pippet fra selv hærde soldater. Der sprang let gnister, hvor han var med, og gamle soldater hævdede, at det ikke blot var, fordi det lå så snublende nær, på grund af hans fornavn, at give ham det zar-tilnavn, han ofte nævntes med i soldaters kred: Ivan den Grusomme. Oberst Carstensen var streng i sine krav, og de rekrutter, han i sin løjtnants- og kaptajnstid havde under sig, fik lov til at gå rekrutskolen igennem, så de bagefter kunne sige, at intet område var dem fremmed.

Oberst Carstensen var udgået fra et officershjem, født den 24. april 1871 som søn af kontreadmiral William Carstensen. Som ung officer gjorde han tjeneste i livgarden, en tid som adjutant, mens den senere kong Christian den Tiende som kronprins var chef for garden. Han kom vidt omkring og gjorde i tidens løb tjeneste i den svenske hær, i Frankrig, hvor han var på den berømte officersskole i St. Cyr, og i England, hvor han studerede militær motortjeneste. I 1925 kom Carstensen til Viborg som chef for 3. regiment, der dengang var et reserveregiment, medens 9. regiment da var linjeregiment med oberst Rothe som chef. I 1927 afløste han oberst Rothe som regimentschef og blev samtidig garnisonskommandant, en stilling, han havde, til han i 1932 faldt for aldersgrænsen og flyttede til København.

Oberst Carstensen kunne ved sin statur og sin væremåde virke arrogant og kort for hovedet, men det var nok mest tjenstligt, og han bestræbte sig af et ærligt hjerte på at komme i kontakt med den jævne befolkning og udfoldede megen flid på, at byen og militæret skulle nærme

Oberst Ivan Carstensen taler ved indvielsen af Viborg stadion

sig hinanden noget mere. Han kom som medlem eller som gæst i adskillige foreninger, og han anså sig ikke for stor til at tage imod en foredragsopfordring, selv om den indbydende forening måske ikke var af de store og kunne sikre ham en talrig forsamling. Han var en udmærket taler og havde let ved at finde de rette ord til den rigtige lejlighed, først og fremmest, når han talte om nationale emner, ud fra et ønske om, at folk skulle forstå forsvarets betydning.

Oberst Carstensen var levende optaget af politik, altid rede til at slå et slag for Det konservative Folkeparti, i hvis ledelse han havde sæde i adskillige år som medlem af repræsentantskabet. Han talte ved talrige møder landet over, navnlig da han var gået af som officer, og han lod sig engang overtale til at blive kandidat i

Kalundborg-Samsøkredsen. Som vælgermødedebattør egnede han sig nu ikke så godt, for han ønskede først og fremmest at tale om forsvaret og værneviljen, men han klarede sig skikkeligt ved valget, omend han ikke blev valgt.

Som taler forstod han at spille på sin charme, men han kunne også slå i bordet, så det bragede. Endnu husker sikkert enkelte fra den konservative vælgerforening i Viborg ham fra et besøg her i 1937, da han havde påtaget sig som repræsentant for partiet at rejse landet rundt på en agitationsturne. Han læste sine partifæller teksten med brask og bram, fordi vælgerforeningen havde indbudt til møde samme aften, som der holdtes et møde med det formål at vække ungdommens forståelse af et stærkt forsvars betydning.

Fru Esther Carstensen

Ved samme lejlighed lod han sig rive med til at sige sin mening om Viborg noget hvassere, end han vist havde ønsket, men sådan gik det ham ofte: Han lod sig begejstre, så hans ord blev hedere end egentlig tiltænkt.

– Jeg har været glad for atter at være i min gamle garnisonsby, men jeg ønsker også at sige, at er der noget sted, man snorklover, så er det i denne yndige og skønne by.

Oberst Carstensen fortrød nok sine stærke ord, for han holdt i virkeligheden så meget af Viborg, at han ikke ønskede at såre nogen her. Han vedblev at holde forbindelsen med byen og enkelte familier, han og hans hustru, fru Esther Carstensen, havde lært at kende her, og med mellemrum dukkede de op på besøg – nu, da han havde lagt uniformen, altid i elegant civilt antræk med grå gamacher, gule handsker og en til det sribede city-dress svarende filthat. Så var der et eget stilfuldt sus over ham, og man mindedes et af hans tilnavne – nom de guerre, som han selv ville have sagt med sin forkærlighed for det franske – „Suseren“. Hvor han havde dette tilnavn fra, ved jeg ikke, men det stammede vistnok fra, at han i sine yngre år gerne forklarede mandskabet i sine kompagnier, at der skulle være sus over arbejdet.

Efterhånden prægedes oberst Carstensen af alderen og ikke mindst af det chok og de prøvelser, den tyske besættelse var for ham, den gamle officer. Bl.a. blev han tunghör, og det skaffede ham i efteråret 1948 en bitter oplevelse. Han var indkaldt som vidne i en – har man vist lov til at sige nu – temmelig urimelig tjenestemandssag mod kaptajn Arne Stevns og da han udviklede sit syn på sagen, blev han afbrudt af dommeren, men hørte ikke henstillingen og fortsatte, hvorpå han med rene ord fik at vide, at han skulle holde sin mund og forlade retssalen.

Denne ydmygelse gjorde ham ondt og ældede ham, og den 22. august 1949 døde han, 78 år gammel.

Fru *Esther Carstensen* var livet igennem en værdig ledsager for sin statelige mand, oberst Ivan Carstensen. Hun forstod ikke blot på en fin og værdig måde at løse opgaverne som værtinde i officershjemmet, men øvede en indsats, der gjorde hendes navn landskendt. Som ung fattede hun interesse for arbejdet i Dansk Kvindesamfund, og det vedblev hun at være optaget af lige til sin død i en høj alder. Ja, så stor var hendes indflydelse på arbejdet i denne landsforening, at det i en nekrolog i organisationens medlemsblad, *Kvinden* og *Samfundet*, ved hendes død blev sagt, at hun repræsenterede en væsentlig del af Dansk Kvindesamfunds historie.

Fru Carstensen var datter af en kendt københavnsk storkøbmand, Harald Hansen, født den 10. august 1873, og som ganske ung var hun en af det københavnske Bredgade-kvarters feterede damer med udsigt til en sorgløs – måske også temmelig interesseløs – tilværelse. Men hun brød tidligt ud af bourgeoisi-traditionerne, forlangte at komme til at læse og blev student fra Frøken Zahles Skole i 1893 på et tidspunkt, hvor kvindelige studenter endnu var et særsyn.

Hun ville være ingeniør og opnåede at tage graden cand. math., men hun kom ikke til at gennemføre studiet til afgangseksamen, idet hun traf den høje, flotte officer premierløjtnant, kammerjunker Ivan Carstensen, med hvem hun blev gift i 1898.

På det tidspunkt var hun stærkt engageret i Dansk Kvindesamfunds arbejde, og interessen for kvindesagen tog hun med sig ind i sit ægteskab. To gange var hun formand for Dansk Kvindesamfunds Københavnskreds, og i flere år var hun redaktør af bladet *Kvinden* og *Samfundet*. I 1946 gjorde Københavnskredsen hende til æresformand.

Esther Carstensen var en dygtig taler, og hun var ikke bange for at tage ordet i forsamlinger – hvor, ifølge Paulus, kvinderne ellers skal tie ... I de unge år talte hun med glød og en sjælden indfølelse, og med utrættelig energi fremførte hun sine og Dansk Kvindesamfunds ideer. Som ældre virkede hun med fornem ynde og elegance på en talerstol, høj og rank med det kønne hvide hår. Sproget formede sig smukt for hende, stilsikkert og overbevisende, og der blev lyttet, når hun talte.

I Viborgtiden fik hun bl.a. den opgave at tilrettelægge en festlighed, der foregik den 24. februar 1931 i Afholdshotellets store sal i anledning af Dansk Kvindesamfunds 60-års-jubilæum. Det var i en tid, der ligesom nu var præget af stor arbejdsløshed, og hun drog til felts mod en tendens til, at kvinder blev overset i konkurrencen om stillinger. I øvrigt fremhævede hun som så ofte før det meningsløse i, at der som hovedregel blev ofret mere på drenges uddannelse end på oplæringen af piger. Fru Carstensen fortsatte:

Esther Carstensen

– Det skorter på plan, alvor og system for pigerne. De og deres forældre lader sig alt for ofte nøjes med et arbejde, der ikke fører til noget og ikke er til at leve af, når hjemmet ikke er i ryggen. Der skæves stadig til ægteskabet som en befriende mulighed for forsørgelse, hvormed forstås adgangen for kvinden til at forsørge sig selv og bidrage til børnenes forsørgelse ved sit arbejde i hjemmet, tilmed en temmelig usikker forsørgelse, afhængig, som den er, af den ene mand, ikke blot af hans liv og førlighed, men også af hans dygtighed og held, pålidelighed eller troløshed.

Med denne mulighed i udkik opdrages de unge piger ikke så meget til at lægge alvor i deres arbejde som til at lægge vægt på deres kvindelige ydre, deres tiltrækningskraft, uden at forstå, hvilken sæbeboble det er at bygge en fremtid på. Jeg siger ikke, at dette altid er forældrene bevidst – tværtimod er det atmosfæren fra gamle dage, der endnu ikke er forsvundet, forestillingen om kvinden ikke som fornuftsvæsen, men som prydenstand.

I virkeligheden må den unge kvinde ofte være en ren engel, når hun til trods herfor kan blive et godt og kærligt menneske. Hvorledes mon vore drenge ville blive, hvis de var udsat for den samme behandling?

Fru Carstensen sagde andre kloge ting i sit foredrag, men det er ikke stedet her at fortabe sig for meget i en repetition. Lad os i stedet for opfriske en række samtidige kvinde-navne ved at nævne de rollehavende i en diletantkomedie, der blev opført som en væsentlig del af jubilæumsaftenens program: Fru Augusta Fastrup, fru Lilly Rothe, frk. Valborg Bech, frk. Karen Becker, fru Helga Tolderlund, frk. Edele Howitz og landsdommer Lunds hustru, fru Ingeborg Lund. Fru Emma Buchwaldt havde instrueret forestillingen, og frk. Bodil Helsted sørgede for musikken.

I 1932 rejste fru Carstensen fra Viborg, da hendes mands tjeneste som regimentschef og garnisonskommandant ophørte, og i København meldte hun sig straks

som deltager i arbejdet i Dansk Kvindesamfund, ikke blot som organisator på det administrative plan. Hun gik ikke af vejen for at gå gade op og gade ned for at uddele løbesedler om planlagte møder, og som 78-årig præsterede hun at være blandt de mærkesælgere, der opnåede størst resultat i København ved forhandling af Dansk Kvindesamfunds Margueriteblomst.

Tunge sorger ramte hjemmet ved to sønners tidlige død, men fru Carstensen forstod at tage mod skæbnens tilskikkelser med den ro og værdighed, der havde præget hende hele livet. I 1948 mistede hun sin mand, og den 13. december 1955 døde hun, 82 år gammel.

Vognmand A. Jensen

Vognmand *A. Jensen* – i mange år bedst kendt under navnet Fragtmanden – havde som ung næppe ventet, at han skulle havne i Viborg og blive en af sin bys kendte borgere med et vidt forgrenet sæt interesser, af hvilke en gjorde ham landskendt.

Vognmand A. Jensen – A'et stod for Anton, hvad vist de færreste vidste – blev født i Oue ved Hobro den 20. september 1860. Faderen var husmand, og der var mange børn i hjemmet. Jensen sagde spøgefuldt, når han talte om sin afstamning, at han ikke vidste, om han var nr. 9 eller nr. 10 i børneflokken, for han blev født samtidig med en tvillingbroder, der imidlertid døde som spæd. Da han var kommet ud af skolen og skulle til at se sig om efter noget at bestille, tog han til København for at søge bistand hos sin ældste broder, og da broderen netop

skulle sende sin søn af sted til Bornholm, hvor han skulle i malerlære, fulgte Anton Jensen med, 15 år gammel, og kom i lære hos malermester Th. Spilling i Rønne. Hos ham var han i fire år plus nogle år som svend, indtil han i 1883 skulle aftjene sin værnepligt, og det kunne – fortalte han ofte siden med et selvironisk smil – naturligvis kun ske ved 1. regiments 1. bataljons 1. kompagni.

Det lille træk med de tre 1-taller gik jævnligt igen i hundreder, ja, måske tusinder af foredrag, vognmand A. Jensen kom til at holde landet over som afholdsagitor, en gerning, han ofrede en stor del af sit liv. Netop soldatertiden gav ham fint varierede udgangspunkter for disse foredrag, fordi det var som soldat, han for alvor fik øjnene op for betydningen af, at spiritusmisbrug blev bekæmpet. Det var kendetegnende for A. Jensens viljestyrke, at det med afholdenheden, mens han var soldat, var et udslag af hans egen beslutning. Han havde ikke tidligere været i nogen afholdsforening, men da han trak i trøjen, besluttede han, at han ikke ville drikke spiritus, og når hans kammerater havde øl eller brændevin i deres feltflaske, fyldte han sin op med kold kaffe uanset, at han blandt kammeraterne, der fortrinsvis var raske københavnere, blev ålet for det.

Som soldat tog han sin tørn mindst lige så godt som de andre, og ved sit eksempel fik han andre til at indse, at det var meningsløst, at de flere gange kom ud på stroppeur, fordi der var nogle fyldebøtter, som ikke kunne holde måde. Med faste mellemrum fik soldaterne en ration brændevin udleveret, men en skønne dag gik Jensen til sin kaptajn og spurgte, om mandskabet ikke kunne få penge, hvis de ønskede det i stedet for brændevinen. Hans forslag vakte ikke så lidt opsigt, men kaptajnen gik med til at lade foretage en afstemning ved de fire delinger, og da den viste, at 2½ deling holdt på pengeudbetaling og 1½ deling ønskede brændevinen, bifaldt regimentschefen, at de, der ønskede det, kunne få pengene i stedet for – et bemærkelsesværdigt resul-

tat, når man tænker på den tids forhold i hæren.

Kort efter, at soldatertiden var forbi, kom A. Jensen, som en overgang havde søgt uddannelse som fotograf, fordi det ikke tegnede så godt som maler, til Viborg, hvor han skulle løse en helt anden opgave. Hans søster var blevet enke og sad med seks ukonfirmerede børn og hendes mands forretning, der bestod i koncession på vognmandskørsel ved Jernbanen. Den arme kone vidste ikke sine levende råd, men broderen rykkede hende til undsætning.

– Jeg slap penslerne og greb strikkerne, fortalte han om den store omvæltning i sin tilværelse. Den 1. februar 1884 fik han næringsbrev som vognmand og tog fat med sej vilje og ungdomsmod, sled fra tidlig morgen til sen aften og kunne glæde sig over at se det gå stadig fremad. Han begyndte i Ll. Sct. Mikkelsgade, for da lå jernbanestationen ved Søndersø, og da banegården blev flyttet til det nuværende sted, fulgte han med, købte store arealer i det, der dengang var Viborgs yderste forpost mod vest, og byggede bl.a. ejendommen, som nu hedder Vesterbrogade 5. Endvidere lod han opføre to ejendomme i Jerbanegade, og da han fik jord langt ude mod vest, byggede han Bakkegården på toppen af Sallingbohøj bakke.

Han skulle have plads til sine heste, og da forretningen var størst, var han oppe på at have 20 spand. Desuden drev han landbrug, var med til at starte Andelsmejeriet og var en overgang den største leverandør. Vognmandsforretningen havde sit største omfang, da Aalestrup-

og siden Herningbanen blev bygget, og Jensens vogne kørte i døgn drift med materialer både til sporlægning og til opførelse af stationsbygninger. Jeg har, fortalte han mig engang, kørt alle de sten og alt det tømmer, der sidder i Aalestrupbanen.

Efter de travle år med jernbanebygningen blev Jensen optaget af andre opgaver. Bl.a. kørte han faste søndagsture med char-a-banc til Bækkelund, og i 1909 anskaffede han en automobil, der blev sat ind som den første udlejningsbil i Viborg

Det var et stort øjeblik for Anton Jensen, da han talte ved stadions indvielse den 5. juli 1931

– et særsyn på en tid, hvor antallet af biler i byen kunne tælles på en hånd. Fabrikant Julius Brems og vaffelfabrikant P. H. Petersen var de første, og senere kom mekaniker Hansen Taul til.

I 1912 blev A. Jensen opfordret af en kreds af beboere i Viborg og folk i det østlige opland til at sætte en rutebil i gang til Hammershøj. Det gjorde han, og han opretholdt ruten i et par år.

A. Jensen blev sin soldaterbeslutning tro livet igennem, og hvad han præsterede indenfor afholdsbevægelsen, kunne give stof til flere artikler længere end denne. Samme år som han kom til Viborg, holdt Danmarks Afholdsforening sit landsmøde her, og ved den lejlighed blev der oprettet en afholdsforening, som Jensen straks var med i. Det blev indledning

til et organisationsarbejde, der varede, til han døde. Han fik i 1890 stiftet Viborg Afholdskreds, som han var formand for i 35 år, og i 24 år sad han i landsforeningens ledelse. Det skyldtes mere end nogen anden ham, at det nuværende Afholdshotel i Gravene blev bygget i 1905-06, og han var den drivende kraft ved opførelsen i 1922 af Afholdsfolkernes Alderdomshjem i Toldbodgade.

I 1917 blev han medlem af Viborg byråd og sad her i 16 år som repræsentant for Venstre. Navnlig som formand for mark- og sødvalget gjorde han en betydningsfuld indsats, bl.a. ved at få gennemført købet af Løgstrups Toft, der, hvor nu Skovgaardvej, Ørstedvej og Dalgasvej ligger. En enkelt gang indtog han et i og for sig overraskende særstandpunkt: Han var i 1928 mod indretningen af den gamle rektor-have til offentligt anlæg, den nuværende Latinerhave. Udgiften var anslået til 6200 kr., og der krævedes en bevilling på 5000 kr. De resterende 1200 kr. skulle overføres fra Borgvolds budget. A. Jensen syntes, det var for mange penge i betragtning af, at det kun havde kostet 50.000 kr. at gøre den gamle latinskole til kommunal administrationsbygning, og i sin argumentation var han inde på, at haven i hvert fald burde aflåses om natten, for at unge mennesker ikke skulle blive ledt i fristelse i ly af mørket.

Udtalelsen gav borgmester Hørring anledning til en af de tørre bemærkninger, der var så karakteristisk for hans noget knirkende vid: Jeg tror nu ikke, haven vil rumme fare for spadserende unge enlige – eventuelt med en enkelt ledsager – blot de bliver ved at spadserer.

A. Jensen stod ved afstemningen helt alene med sin modstand. I en anden for ham vigtig sag havde han byrådet bag sig, nemlig ved købet af den jord, som stadion nu ligger på. Det var et stolt øjeblik for ham, da han talte ved stadions indvielse den 5. juli 1931, og karakteristisk for ham var det, at han tog sit udgangspunkt i ordene: Udholdenhed, kraft og vilje.

Den 2. januar 1943 døde han, 82½ år gammel.

Konsulent B. P. Bertelsen

Billedet i artiklen om civilingeniør J. J. Tylvad (side 95) var taget af landsretssagfører Thøger Jensbye, engang de var på en tur sammen, og da Jensbye overlod mig billedet i sin tid, var det med den klausul, at det ikke måtte bruges i Folkebladet før efter Tylvads død. Han river hovedet af mig, hvis han får at vide, at jeg har overladt billedet til en journalist, føjede Jensbye forklarende til.

Artiklens fremkomst i Viborg-nyt foranledigede Jensbyes søn, overlærer Ole Jensbye, Møldrups, til at sende redaktionen et brev indeholdende en del oplysninger som supplement til beskrivelse af ingeniør Tylvad. Ole Jensbye fortalte:

– I mange år besøgte Tylvad sammen med landbrugskonsulent Bertel P. Bertelsen, Hedebruget, hver søndag mine bedsteforældre, afdelingsleder, senere direktør, i Hedeselskabet Jens Westergaard og hustru, fru Christine Westergaard, villa Højtofte, beliggende på Bakkevej, som nu hedder Provstestien.

Mine forældre, min søster og jeg var som regel også på besøg på Bakkevej om søndagen, og jeg husker, hvordan de ofte morede sig over de to sære snegle af et par ungarke, der for øvrigt på fortrinlig vis supplerede hinanden. Tylvad var en tilsyneladende vranten knark, svær at gøre tilpas. Aldrig lød der, trods min bedstemors ihærdige anstrengelser for at gøre disse sammenkomster også kulinarisk til en succes, et anerkendende ord. Jeg husker engang, da hun serverede en virkelig fin vin og med stolthed gjorde opmærksom herpå, at Tylvad vrissede: Ja, jeg tænkte nok, at det var nogle slatter!

Dette udtryk blev senere et bevinget ord i familien, når der serveredes noget flydende ud over det sædvanlige. Min far brugte det få uger før sin død.

Overlærer Jensbyes brev genkalder mindet om konsulent B. P. Bertelsen,

der, som oven for nævnt, var ungarl ligesom Tylvad, men det var egentlig også det eneste fællestræk hos dem. Hvor Tylvad kunne være underlig trekantet i både færd og sprog, var Bertelsen elskværdigheden og venligheden selv, en hyggelig lille mand, der altid færdedes med en vis adstadighed i sin gang, let vuggende frem og tilbage i hvert skridt og med godheden lysende ud af de rare øjne, når han mødte en bekendt og lettede på sin hat.

Bertelsen præsterede det for en østjyde ikke helt lette: at vinde midt- og vestjyske hedeboenders fortrolighed og venskab, og det er ikke for meget sagt, at hans tilsynkomst på de magre ejendomme, hvis beboere sloges med lyng, ahl og sand året rundt, var et lyspunkt i disse slidsomme menneskers tilværelse. I en lang årrække var det i særlig grad ham, der overfor hedeboenderne personificerede selskabet Hedebruget – ham, ja, og hans medarbejder, konsulent Davidsen, og selskabets mangeårige formand, folketingsmand Laust Nørskov.

Bertelsen blev født i Voerladegård den 28. februar 1882 og var som ganske ung to vintre på Vestbirk Højskole. Siden fik han en forstlig uddannelse på Hedeselskabets elevskole i Birkebæk hos skovri-der Chr. Dalgas, og derefter virkede han nogle år som plantør. Bl. a. var han i godt et år på De dansk-vestindiske Øer, inden han i 1907 knyttedes til Hedebruget, de første år som opmåler af hedearealer, hvortil Hedebruget ydede tilskud, senere som forsøgsassistent og tilsynsførende med nybyggervirksomheden, et arbejde, som bragte ham i nær kontakt med bl. a. direktør Jens Westergaard.

I 1932 overtog han ledelsen af Hedebrugets kontor i bagermester Støttrupps ejendom i Ll. Sct. Hansgade, og herfra fortsatte han som administrator og kon- torleder det samarbejde med de jyske hedeboender, som han havde så nært et personligt kendskab til fra årene som konsulent i marken.

Arbejdet var ham en hjertesag, og var hedeopdyrkerne ude på sandagrene glade

og taknemlige, når der kom besked fra Bertelsen om, at de havde fået bevilget et tilskud, stort eller lille, så kan deres glæde ikke have været større end den, Bertelsen følte ved at få lov til at være formidleren af denne håndsækning og offentlighedens anerkendelse af dygtigt slid på mager jord.

Hedesagen var, som nævnt, næsten hele hans tilværelse – den og så skyttesagen. Han var en meget fin skytte, bl. a. fordi han besad en uforstyrrelig ro og kunne koncentrere sig, omend andre skytter lar- mede omkring ham, og det var, må man betænke, før den tid, hvor konkurrence- skytter var forsynet med forede halvkug- ler som hørevern, langskyggede kasket- ter og andet moderne udstyr. Bertelsen opnåede mange fine resultater, hvorom sølvbægere og diplomer bar vidne, og han nøjedes ikke med at være aktiv på skyde- standen. Han var i en årrække i bestyrel- sen for Viborg Skytteforening, som ud- nævnte ham til æresmedlem, og samme hæder modtog han senere fra Viborg Amts Skytteforening.

Da Bertelsen fyldte 60, bad han om at måtte træde tilbage som kontorleder, for han syntes ikke, hans helbred slog til.

Konsulent B. P. Bertelsen

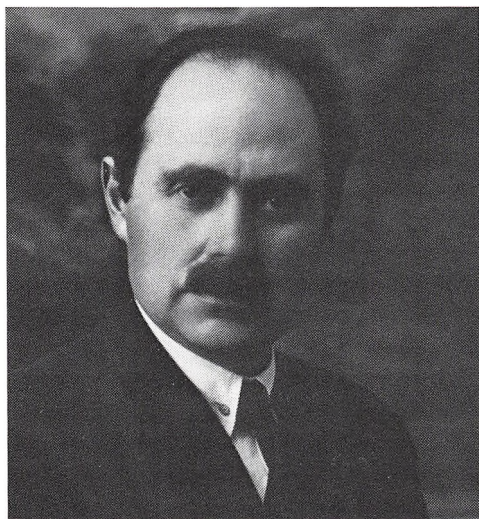
Typisk for ham var et brev, han sendte til formanden, Laust Nørskov, med anmodning om, at han måtte trække sig tilbage lige så stille uden festivitas, men det kunne Nørskov nu ikke bringe over sit hjerte, og på Bertelsens sidste dag på kontoret mødte han op med et guldur ledsaget af en tale med al den hjertelighed, som Nørskov kunne give mæle ved en sådan lejlighed.

Bertelsen vedblev at færdes i Viborg som privatmand, stille og venlig, sirlig og gammeldags høflig. Den 23. april 1955 døde han, 73 år gammel.

Snedkermester Lars Larsen

Det var en lykke for livet at kende snedkermester *Lars Larsen*, og det er en lykke at kunne tænke tilbage på, hvad han kom til at betyde for mange – bl.a. for den, der skriver disse linjer. Jeg lærte ham at kende i egenskab af journalist med opgave at referere de højtidelige fester, hvormed han som forstander for Teknisk Skole afsluttede hvert skoleår, og senere blev det til et bekendtskab, der fik næring fra hans personlighed, hans store viden og hans brændende kærlighed til alt, hvad der var ædelt og oprigtigt, det være sig i naturen, i kunsten, i det gedigne håndværk, i litteratur og andre felter.

En enkelt lille oplevelse: En morgen meget tidlig for mange år siden iagttog jeg en mand øverst på en stige, der var rejst mod forsiden af domkirkens nordre tårn. Øverst oppe stod, blev jeg klar over, snedker Larsen og baksede med en kasse. Da han steg ned, forklarede han mig, at han havde været oppe ved den sten i muren, hvor der findes et drage-relief, for at tage et gipsaftryk, som han ville bringe i forslag i en konkurrence, vistnok udskrevet af Turistforeningen,

Snedkermester Lars Larsen

om en souvenir, der skulle være karakteristisk viborgsk. Forslagene skulle indsendes anonymt, og Larsen havde valgt det meget tidlige tidspunkt til sin stigeoperation i håb om at være enemand på pladsen. Jeg lovede ham naturligvis dyb tavshed. Konkurrencen faldt ikke ud til hans fordel, og da jeg traf ham nogle dage efter, at dommernes kendelse forelå, nøjedes han med en let skuldertrækning og et blik, der sagde: Nå, ja, de var altså ikke klogere!

Det var en oplevelse at møde snedker Larsen på hans daglige tidlige morgenvandring, som han lagde ind over Hans Tausens Minde, Stænderpladsen og hele kvarteret der omkring. At sidde en stund med ham her på en bæk med ryggen til det gamle stendige omkring Spreckelsens have og høre ham fortælle, var en helt usædvanlig smuk optakt til dagens arbejde. En morgenstund havde han tårer i øjnene, som han sad der på bænken og så ud over plænerne ned mod bispegårdens have.

– Jeg kommer lige fra Sct. Mathiasgade, sagde han, og vil De tænke Dem: Den fine gamle fyldningsdør i nr. 90 er blevet fjernet og forsynet med en gemen pladedør af krydsfiner og med et moderne håndtag, hvor der før sad et dejligt mes-singhåndgreb. Jamen, er der da ingen

ende på menneskenes vankundighed og tankeløse mishandling af værdier, andre har skabt? Nu har jeg i årevis taget mine elever på Teknisk Skole med ned til denne bygning for at bruge den dør som model ved opmåling og frihåndstegning, og jeg har forklaret dem, hvor stor en rolle en detalje, som en dør jo nok kan siges at være, spiller i helhedsindtrykket af et hus. Og så smider man dette stykke skønne Viborg-håndværk bort, som var det skrammel, for at kunne gøre en reve-rens overfor tidens krav om det moderne.

Snedker Larsen var alvorligt vred, men vel nok mere sørgmodig, og det varede meget længe, inden han færdedes i den ende af Sct. Mathiasgade. Så ondt havde oplevelsen ramt hans følsomme sind.

Mer trofast søn end snedker Larsen har Viborg aldrig haft, og dog var han vokset op langt herfra. Han var gårdmandssøn fra Elmelunde på Møn, født den 23. juni 1883, og han blev udlært i sit fag i Hillerød, hvorefter han arbejdede forskellige steder, indtil han i 1907 kom til Viborg og blev mestersvend hos snedkermester Prip. I 1924 begyndte han som selvstændig i samarbejde med en anden af fagets fineste udøvere, Peter Pedersen, med hvem han havde fælles værksted i Vester-gade 11, indtil de i 1932 arbejdede hver for sig, Larsen i Sct. Mogensgade, hvor han ligesom var selvskreven til at høre til, for han elskede den gade og frydede sig over det store hus, nr. 33, som han havde erhvervet, og de andre skønne bygninger, som giver gaden præg.

Hvad der udgik fra Lars Larsens værksted af møbler, var på samme tid gedigent håndværk og ægte kunst. Han kælede for hver enkelthed i de opgaver, han fik betroet, og han uddannede en skare af svende, omhyggeligt udvalgt, der forstod at videreføre hans ideer og navnlig den næsten skånselsløse respekt, han fordrede overfor værktøj og materialer. Karakteristisk for hans hele indstilling er teksten til en fin lille tryksag, han og Peter Pedersen udsendte, da de startede i 1924, og som uden tvivl er forfattet af Larsen. Vi bringer nogle citater:

I årtier har dansk møbelkunst været præget af maskinerne og stordriften. I de tusind hjem fandtes – og findes – disse fabriksmæssigt fremstillede møbler, der savner ethvert personlighedspræg, stempede som de er af maskinernes åndløshed og den sletteste tyske handelsrejsende-smag.

Maskinen er blevet herre og ikke tjener, til skade for håndværket og til misryd for vore hjem. Men reaktionen mod fabrikkerne og den slette smag er begyndt, og bestræbelserne blandt håndværkets gode kræfter går ud på at genvinde den ro, harmoni og hygge, som prægede de gamle hjem. Møbelkunsten skal på ny blive et resultat af kunstens og håndværkets arbejde i forening.

Larsen sagde andre kloge ord i den lille brochure, der i sig selv er et typografisk kunstværk, og han efterlevede de retningslinjer, han her ønskede at ridse op for den nye virksomhed. Rundt om i adskillige Viborghjem står Larsens møbler den dag i dag og opfylder den mission, han gav udtryk for i brochuren. Det skønneste og mest gedigne resultat af hans arbejde er nok det store forhandlingsbord, som står i den gamle byrådsal på rådhuset – et møbel, javel, men i lige så høj grad et monument til ihukommelse både af Lars Larsen og af det håndværk, han elskede med sand lidenskab og dyb ærbødighed.

En omtale af Larsens tilknytning til Teknisk Skole er et helt kapitel for sig, et dådrikt og omfattende kapitel, som vi ikke skal fortabe os i her, blot minde om, at han i 1921 blev valgt ind i skolens bestyrelse. To år senere blev han lærer i snedkerfagtegning, og i 1927 blev han valgt til forstander, en gerning, han fortsatte med, lige til døden brat kom til ham, mens han deltog i de tekniske skolars landsmøde i Nyborg den 20. juni 1952. Han havde haft ordet under forhandlingen, og netop som han trådte ned fra talerstolen, faldt han om og var død. Det skete tre dage før hans 69-års-fødselsdag.

M. C. Møller

Frugthandler M. C. Møller

Der var i „gamle dage“ på banegårdene et folkefærd, der i høj grad var med til at sætte præg på og skabe liv på de lange perroner. Det var travle kioskfolk, der fór frem og tilbage langs de holdende tog og falbød deres aviser og blade, og det påstås, at det var en af dem, der fandt på den siden så ofte citerede remse: B.T., Vore Herrer, Hver ottende Dag, Klokken fem, så det i farten kom til at lyde som en halvpræstelig formaning: Be' te' Vorherre hver ottende dag klokken fem.

Der var perronfolk, som var mere særprægede end andre. Mon ikke mange lidt ældre husker f.eks. en fornøjelig mand, der kørte med en lille vogn på Odense banegård og med en stemmepragt, der kunne måle sig med de berømte køben-

havnske fiskehandlers gaderåb, opfordrede folk til at købe en af det lokale bryggeris pilsnere? På sit syngende fynske råbte han: Her er Albani-bajere, og navnlig det sidste ord sagde han på en måde, det er vanskeligt at give fonetisk udtryk, men det lød med en stærkt markeret deling af ordet omtrent som: Baj-jere.

Endnu mere kendt var nok Rikke på Langå banegård, hvor hun færdedes med sine aviser i op imod 50 år. Blandt sine faste kunder havde hun kong Christian den Tiende, som ikke forsømte nogen lejlighed, når den kongelige vogn passerede Langå, til at få en snak med Rikke, ofte så længe, at stationsforstander og togfører var ved at fortvivle ved tanken på de togtidsændringer, samtalerne kunne føre med sig. Rikke solgte, som nævnt, aviser, og hun havde råbt: Aviser! Aviser! så mange tusinde gange, at ordet efterhånden ændredes en lille smule, idet hun for at få kraft til ordets anden stavelse ligesom stemmede læberne, så v blev til f, hvilket gav Rikkens rekommandering af varerne en højst pudsig karakter.

Nå, denne lange indledning skulle være en indføring til igenkaldelse af mindet om Viborgs berømte perron-figur, *Sukker-Møller* alias frugthandler M. C. Møller, der i 37 år havde sin daglige gang på Viborg banegård, hvor han med sin hvide kasket og sin gnækkende stemme blev en kendt skikkelse, en morsom mand, men også en hvas person, når det tog ham. Det var naturligt, at han ikke havde tid til megen parlamentaren, når han skulle sælge sine varer til passagerer, som hang ud ad togvinduerne, for hans effektive handelstid var jo ikke længere, end togekørep-lanen foreskrev, og var kunderne ikke rappe i vendingen med at bestemme sig og fly ham pengene – de skulle altid falde før varerne – kunne han godt hvæse nogle arrige ord ud gennem det hvide hængeskæg.

Møller var ikke nogen almindelig perron-handelsmand. I hvert fald betragtede han sig ikke som sådan, idet han gerne hentydede til sin tid i kjole og hvidt som

kelner i København. Han blev født i Viborg den 29. august 1860. Faderen var buntmager, og sønnen kom i lære på Preislers Hotel hos den særprægede hotelmand Otto Preisler. Dengang som senere var et lærebrev fra Preisler i Viborg adgangskort til stillinger på fornemme hoteller i København, og for Møller var det ikke vanskeligt at få plads som kelner, da han efter endt læretid begav sig til hovedstaden. Han begyndte i Restaurant l'Europe, kom senere på det fornemme Hotel Dagmar og i officersforeningens lige så eksklusive klublokaler.

I 1895 vendte Møller tilbage til Viborg og var i et par år beskæftiget som tjener i Håndværkerforeningen. Så begyndte han som frugthandler på banegården, først den gamle ved Søndersø, men umiddelbart efter på den nuværende.

Møller forstod at bringe skub i omsætningen med sine raske replikker og sin evne til i en fart at fortælle en historie eller give en overraskende, måske ikke altid venlig karakteristisk af en mand, han kom til at stå overfor som kunde. Han mente at have en slags eneret på at være den, der udfoldede sig vittigt om andre, og gik brodden den anden vej, kunne han blive lige så fornærmet som en selvbevidst overkelner, der ikke var blevet tiltalt formfuldendt nok.

Som årene gik, fik Sukker-Møller skabt en ganske bestemt remse, når han falbød sine varer, det samme antal sætninger i samme rækkefølge og gentaget, som om han havde haft en moderne båndoptager indbygget i den bakke, han gik med på maven, fastholdt med en rem over skuldrene. Desværre har jeg glemt remsen og husker blot, at han altid sluttede forklaringen om, hvad bakken indeholdt, ved at sige: Her er peppermynter og hostekager! Et forsøg på at efterlyse remsen gav kedeligt nok ikke noget resultat.

Møller færdedes på banegården år efter år i al slags vejr. Det var ofte drøjt, men han holdt ud så længe som muligt. Han delte sine interesser mellem banegården og regimentsmusikken og var en

sikker tilhører, når orkestret under ledelse af Fr. Stuhr eller Rud. Tetzschner gav koncert rundt om i byen, hvis det da ikke kolliderede med hans tjeneste på banegården. Men om søndagen kunne han godt lade tog være tog en times tid, for eftermiddagskoncerten, skiftevis på Hjultorvet og Nytorv, svigtede han ikke, og det var en særlig oplevelse at se ham stå og nyde musikken, mens han for sig selv slog takt med små ryk med nakken.

Møller var over 70, inden han lagde op, og i sine sidste år var han plaget af sygdom. Den 20. november 1935 døde han, 75 år gammel.

Fæstemand Chr. J. Møller

Der er stadig folk, som kan huske fæstemand *C. J. Møller*, en stor og stout mand, der drev en for nutids-mennesker helt ukendt virksomhed, nemlig som autoriseret fæstemand. Ordningen havde sin baggrund i den gamle tyendelov, men siden gik arbejdsanvisningen over til at være et offentligt anliggende – i dag udviklet til et omfattende system igennem arbejdsformidlingen.

Christen Jørgensen Møller stammede fra Vordingborg, og han blev født på Rangle Mølle den 16. oktober 1844. Der var, fortalte han selv mange år senere, noget fordækt ved hans ankomst til denne verden, og bl.a. havde han aldrig kendt sin mor. Hun døde, da han var 2 år, og han blev opdraget som plejebarn og kom i en ung alder ud at tjene. Han blev uddannet som landmand, og da han havde aftjent sin værnepligt ved livgarden, lagde han Sjælland bag sig og drog til Jylland.

I 1865 blev han antaget som forvalter på Engelsborg, der da var en betydelig

gård med flere hundrede tønder land tilliggende. Der var hårdt brug for en driftig ung mand, for den tidligere ejer var død, og hans hustru, Eline Andersen, født 8. marts 1839, sad som enke og kunne ikke klare bedriften. Christen Møller viste sig at være den rette mand rent fagligt, og nogle år senere blev han gift med enken. De boede i 17 år på Engelsborg, men kom ud for nogle hårde perioder, bl.a. et år med en tørke, der varede, fra kornet blev sået, til det blev høstet, og de afhændede gården, hvorefter Møller fik pladsen som forvalter på Øster Teglgård, der tilhørte storkøbmanden C. J. Boye, der som rådmand øvede en betydelig kommunalpolitisk indsats i Viborgs liv.

Fru Eline Møller ønskede at bidrage til sit hjemms opretholdelse, og hun begyndte en mælkeforretning, der var indrettet i den gamle Budolfibygning. Senere flyttede forretningen til Gravene, hvor Møller købte ejendommen nr. 34. Samtidig begyndte Møller som fæstemand, til at be-

38. Fæste- og Kommissionskontoret i Gravene

Dags Dato har jeg Undertegnede oprettet et Ejendoms- og Fæstekontor i Gravene 38, ligeoverfor Bagten, som jeg anbefaler i Byens- og Omegnens velvillige Erindring. Flere Ejendomme, saavel større som mindre, anvises til Salg.

Gode Bladser for Tyender i alle Stillinger anvises.

C. J. Møller.

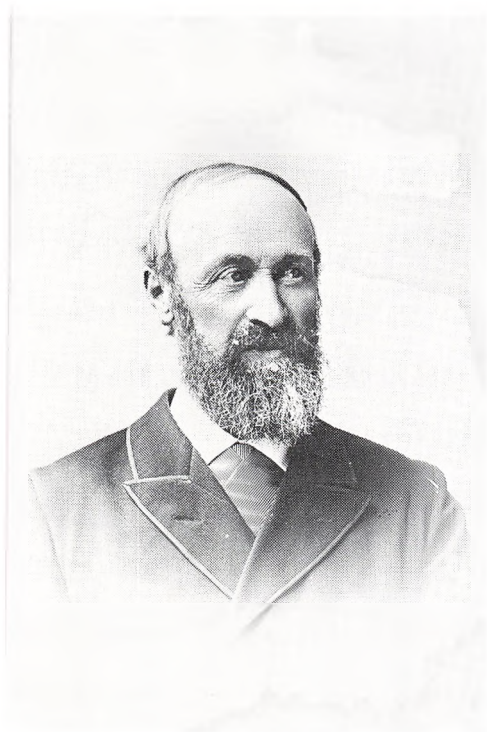
Fæstemand Møllers første bekendtgørelse fra 1889.

gynde med helt privat, sådan som det fremgår af den bekendtgørelse, han den 8. januar 1889 indrykkede i Viborg Stiftstidende, og som gengives her i artiklen. Han må have klaret sig til myndighedernes tilfredshed, for den 2. juli 1890 fik han autorisation, stadfæstet af herredsfoged og politimester Bruhn, der indrykker følgende avertissement i Stiftstidende:

Det bekendtgøres, at Christen Jørgensen Møller er autoriseret som Fæstemand i Viborg.

Viborg Politikammer,
den 1. juli 1890

Som fæstemand fik Møller et ry, der nåede langt udenfor Viborgs grænser. Hans kontor blev et mødested for hundreder af unge mennesker, navnlig karle og piger fra landet forud for skiftedag 1. maj og 1. november. De kom for at blive skrevet op og for at spørge, om der var mulighed for, at Møller kunne anvise dem et godt sted at komme i tjeneste, og Møller havde i sine bøger noteret henvendelser fra navnlig de store gårde på egnen og forøvrigt andre arbejdsgivere rundt om i landet, som havde brug for medhjælpere. Efterhånden fik han en udstrakt forbindelse til Lolland-Falster, hvor der altid var anvendelse for arbejdskraft til roemarkerne, men der var brug for folk mange andre steder, og et kikk i en af de få af Møllers regnskabsbøger, som er blevet bevaret, og som jeg har haft lejlighed til at blade i, viser, at han den 1.

Fæstemand Møller

Inspektør Anders Sevelsted

november 1890 „med første Tog Øst paa“ sendte en husmandsfamilie, der skulle til Gyllingnæs, og dagen efter to mænd og to kvinder, der var fæstet til Nørgaardslund ved Kolding. Han havde et udlæg til togbilletter til husmandsfamilien på 8 kr. 40 øre, og de fire, som skulle til Kolding, blev forsynet med togbilletter, der kostede 6 kr. 10 øre stykket.

Fæstemand Møller blev med tiden ikke så lidt af en institution, måske ikke altid lige nem at have med at gøre, for han var vant til, at hvad han sagde, det var lov for alle, og det kunne hænde, at han afsluttede en diskussion med f.eks. en karl, der gjorde indvendinger, på en særdeles håndfast måde, idet han rejste sig fra sin kontorstol, tog manden i nakke og buksebag og ekspederede ham ud i porten, hvor opgangen til kontoret fandtes. Der fortæltes flere historier om hans kræfter og hans evne til at bruge dem, bl.a. en episode på en dyrskuedag, hvor en uvan tyr spredte forskrækkelse om sig. Der blev sendt bud efter Møller, som bad om at få en hest at ride på, og på ægte cowboy- eller gaucho-maner red han op til tyren og kastede sig ned over den med et solidt greb i dens horn, så han kunne vride hovedet om på den og holde den fast, indtil den styrtede.

Det var en oplevelse at komme i fæstemand Møllers stue, ikke mindst for en ung journalist, der gerne ville opsøge en erfaren mand. Den, der skriver disse linjer, husker fæstemand Møllers tre stuer på rad, hvor han levede sine sidste år alene, efter at hans hustru var død i sommeren 1919. Han var en glimrende fortæller, og en af Folkebladets tidligere medarbejdere, journalist Carl Rasmussen, bragte en serie interviews: „Fæstemand Møller fortæller“, samtaler, der medvirkede til at bevare meget værdifuldt lokalhistorisk stof.

Sine sidste år tilbragte Møller på De gamles Hjem, hvor han færdedes med en værdighed, der var typisk for hans holdning, en mand, der blev lagt mærke til, når han gik sine ture i Sct. Ibsgade. Han døde den 21. marts 1932, 87 år gammel.

Den 30. juni 1927 skete der noget overraskende i det danske folketing. Til 1. behandling forelå et forslag, fremsat af Retsforbundet ved seminarielærer dr. phil. Axel Dam, om, at staten frigjorde sig for Det kgl. Teater enten ved at sælge det eller forpagte det ud til en privat mand. Forslaget gav anledning til en længere debat, der i Folketingstidende fylder 77 spalter, og mange problemer om teater, kultur, folkelighed, økonomi og national ansvarlighed overfor teatret med de historiske og kunstneriske traditioner blev drøftet med deltagelse af bl.a. intellektuelle personligheder som professor dr. theol. J. Oskar Andersen, fhv. minister Ove Rode, undervisningsminister Jens Byskov, førstelærer Chr. Søgaard og et par redaktører, den hyggelige, runde Holger Ibsen fra Holbæk og den krasse Jens Peter Sundbo fra Esbjerg.

Og så blev der bevægelse i salen, da formanden meddelte, at det ærede medlem fra Viborg amts 2. valgkreds, hr. Anders Sevelsted havde bedt om ordet. Et halvt år forinden, den 2. december 1926, var gårdejer Anders Sevelsted fra Ajstrup ved Højslev blevet valgt som Venstre-folketingsmand sammen med to andre partifæller, gårdejer Laust Nørskov og amtsforvalter N. P. Jensen, og Sevelsted havde – til overraskelse for mange – erobret mandatet fra N. Chr. Hedegaard. De, der havde fulgt Sevelsted i valgkampen både forud for decembervalget i 1926 og aprilvalget i 1924, var nok mindre overraskede, for han gjorde det glimrende, og man mærkede, at han var i samklang med befolkningen, altid grundigt forberedt og lynsnar og vittig i replikken. Ikke mindst hans dueller med den radikale Søren Bregendahl – Søren Brejndl,

Anders Sevelsted

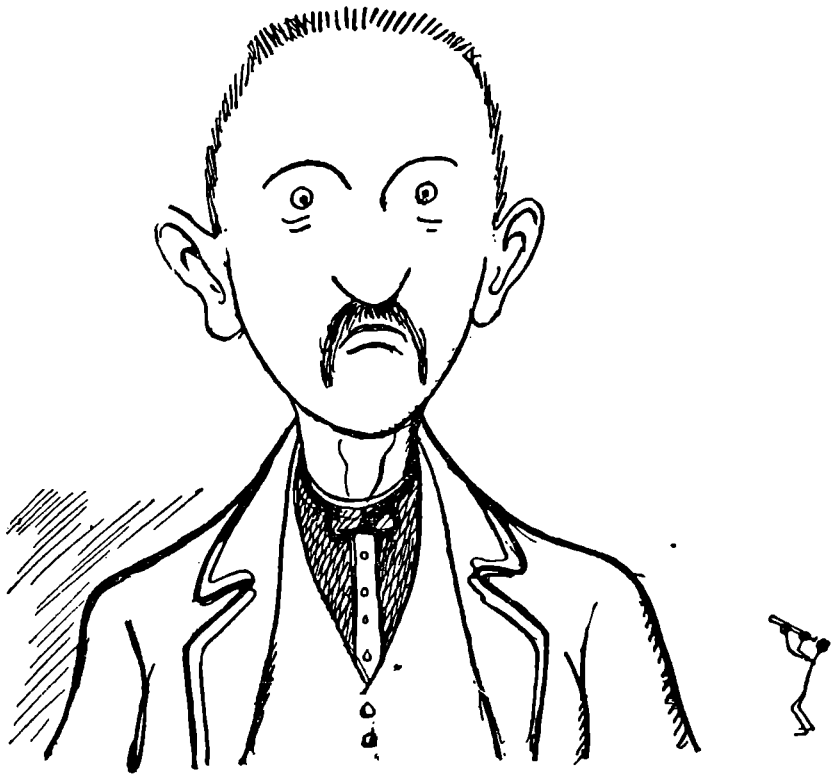
som Sevelsted i sin særlige dialekt kaldte ham – huskes som typiske for vælgermødestemningen dengang.

Men det var et sidespring. Tilbage til Folketinget den 30. juni! Sevelsted havde en gang før taget ordet i det høje ting som ordfører for Venstre vedrørende et forslag om invalideforsikring, men nu blandede han sig pludselig i den fortrinsvis akademisk førte debat om Det kgl. Teater og erklærede på sit brede jyske mål, at for hans skyld måtte de gerne afvikle Det kgl. Teater som statsforetagende, og, føjede han til, da det fortrinsvis er københavnernes, der går i Det kgl., ville han ikke have noget imod at forære teatret til Københavns kommune. Det er, sagde Sevelsted, københavnernes, der har udbyttet og nytten af teatret – hvis man da kan tale om noget sådant. Lad dem da så få det, med repertoiret og hele herligheden ...

Der blev røre i presselogen, for hvem var denne bondemand, som frejdigt tilbød at løse den gordiske knude, som kloge hoveder i masser af år forgæves havde bakset med? Ny var han, som nævnt, i tinget, og da han ved sit sprog ikke søgte at skjule, hvorfra han kom, lå det ret nært, at han ville blive skydeskive for københavnerviddet og den spidse journalistik, sådan som det bl.a. fremgår af den tegning og de vers, vi gengiver her i artiklen. Tegneren har, ses det tydeligt, bestræbt sig på at fremstille den ukendte folketingsmand som et rigtigt bonde-jok, men det lod Sevelsted sig nu ikke gå på af. Han var solid og fast i alt, hvad han havde med at gøre, og han havde før været ude i politisk modgang – ejendommeligt nok fra det blad, der skulle være hans forbundsfælle, Viborg Stifts Folkeblad, men redaktør R. K. Bertelsen havde været imod hans opstilling i sin tid, og der var kold luft imellem dem. Nå, som allerede en gang tidligere sagt: Det er en anden historie.

Sevelsted var en grundig og arbejdsom mand i Folketinget, og karakteristisk for hans flid er en bemærkning i hans teater-tale: Hvis man går de gamle rigsdagstidender igennem, vil man se ... Sevelsted læste i Rigsdagstidende, som andre kaster sig over Familie-Journalen eller romaner, og politisk historie var for ham underholdningslæsning sideløbende med den kundskabstilegnelse, der er nødvendig for den, som vil noget mere end det overfladiske. Ved valget i 1929 blev han genvalgt, skønt Venstre i Viborg amt da gik ned fra tre til to mandater. Folk kunne lide ham, og det kom senere til udtryk, da der første gang skulle foretages direkte valg til amtsrådet. Venstre fik da et mandat mere, end man på forhånd havde regnet med. Det tilfaldt Sevelsted, der stod på listens kampplads og fik et overvældende antal personlige stemmer.

Hans tid i amtsrådet blev ikke så langvarig. Da inspektør Kr. Bundgård, der også tidligere havde været amtsrådsmedlem, trådte tilbage i 1936, blev Sevelsted udpeget til hans efterfølger som leder af

En Folketingsmand Sevelsted erklærer, at han ikke længere vil være med til at betale Det kgl. Teaters Underskud, og foreslaar, at man forærer Københavns Kommune Teatret.

Ovre paa Det kongelige
blev der stor Panik,
da man gennem Bladene
igaar at vide fik,
at man ikke regne mere
maa med Sevelsted,
tænk Dem, Sevelsted vil ikke
mere være med.

Nej, den gamle Kasse,
som jo ej gør Spor af Gavn,
den vil Sevelsted forære
Byen København.
Te aa dryw den mier
ka wi missel itt fo Raa,
hwissomstid den itt wil gi
et bet Kon Øwerskaa.

Vi maa ogsaa se at faa
en Smule Indsigt med,
hvad det aarligt koster os
at drive Sevelsted.
Gør han nogen Nytte?
Gi'r han noget Overskud?
Ellers bør han sælges
for ethvert anstændigt Bud.

Mon man finde vil,
det var at ødsle groft,
hvis man tog og skænked
Sevelsted til Ebeltoft?
Det er kun et Forslag,
jamen førend man gaar med,
maa man ha' det Spørgsmaal klaret:
Hvem er Sevelsted?

Bror Mika.

Her er tegningen og de vers, Bror Mika (en broder til den berømte husdigter Ærbødigt) skrev om den for københavnerne helt ukendte Anders Sevelsted

Arbejdsgården, der senere fik navneforandring til Forsorgshjemmet, og det viste sig hurtigt, at Sevelsted og hans hustru var glimrende egnede til at klare den måske ikke altid lige nemme stilling. Endnu på den tid var Arbejdsgården også, hvad man kaldte, tvangsarbejdsanstalt, og det klientel, der blev anbragt her, var ikke ligefrem begejstret for at få friheden berøvet. Men i det store og hele gik det godt. Sevelsted var gode venner med Peter Bjørn, Københavner-Aksel, Bette Herman, Luksus og hvad de nu hed, alle dem, der kom på anstalten, nogle, fordi de blev anbragt der, andre, fordi de opfattede gården som et asyl, de altid kunne ty til, og Sevelsted følte sig i inspektørstillingen mere som husbond, sådan som han var vant til det fra de år, da han drev sin 100 tønder land store gård i Ajstrup. Da han fyldte 70, trak han sig tilbage.

Anders Sevelsted var født i Sahl ved Vinderup den 12. marts 1886, og han døde den 14. oktober 1973.

Landsdommer Albert la Cour

Igennem en lang årrække var landsdommer *Albert la Cour* med til at „tegne“ Vestre Landsret, og det var markante og værdifulde træk, han leverede til billedet af landsretten og dens virke samtidig med, at han på flere andre områder øvede en indsats som udtryk for sine mangesidede interesser og den kulturelle baggrund, han havde.

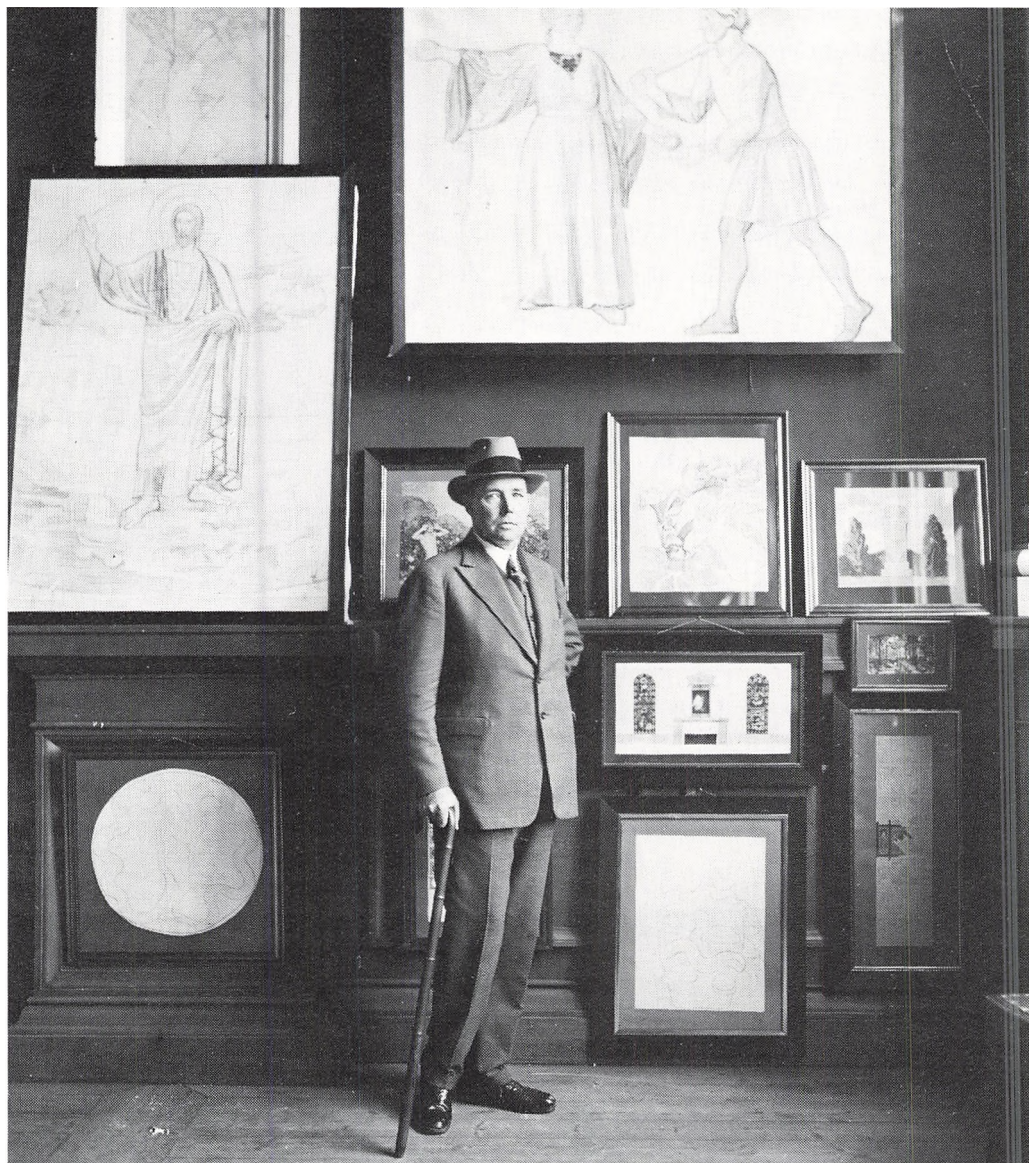
Albert la Cour blev født på Næsgaard Agerbrugsskole den 15. august 1881. Hans far var en af dansk landbrugs foregangsmænd, forstander A. P. la Cour, hvis slægt havde hjemme i Frankrig som en af de mange Hugenot-familier, der omkring år 1700 blev fordrevet fra hjem-

landet og fik asyl i Danmark. Sønnen blev i dåben forsynet med et længere navn end de fleste: Albert Philip Blicher Dornonville de la Cour, en fornemhed, der siden ligesom dannede barriere i gensidigheden, når la Cour mødte op på årsmøderne i Det radikale Venstre og skulle være ligemand med jævne og forslæbte husmænd. Det kneb dem somme tider at forstå, at denne „de la-mand“ var lige så radikal som de selv. Når la Cour fik Blicher-navnet med i den lange franske remse, hang det sammen med, at hans moder var ud af digterpræsten Blichers slægt.

Albert la Cour blev student fra Borgerdydskolen i København 1900, cand. jur. seks år senere, hvorpå han blev amtsfuldmægtig på Bornholm og i 1909 knyttet til ministeriet for handel og søfart, der i 1913 gjorde ham til retskyndig registrator ved Registrerings- og Skibsmålings-Bureauet. Om han følte sorg ved at forlade denne halv-maritime institution, skal vi lade usagt. Derimod ved vi, at han altid med glæde mindedes den dag, den 1. april 1920, da han kom til Viborg som dommer i Vestre Landsret, hvor han fra 1932 til sin afgang var formand for 4. afdeling.

la Cour nøjedes ikke med at passe sin gerning i Landsretten. Han meldte sig ret hurtigt som trofast radikaler til tjeneste i partiet, der i 1925 satte ham øverst på en byråds kandidatliste og fik ham valgt. Det kom som en overraskelse, også for ham selv, men det viste sig hurtigt, at Viborg byråd i ham fik en udmærket arbejdskraft på et tidspunkt, hvor Landsretten var repræsenteret i det kommunale råd med to mand, nemlig foruden la Cour også landsdommer Johannes Hørring, der var konservativ borgmester fra 1922, til han blev retspræsident i 1932.

la Cour sad i byrådet til 1933 og var blandt andet stærkt engageret i den hidtige Gamle Vagt-diskussion, som jeg har mindet om i artiklen om Julius Dam. Da la Cour faldt ved valget i 1933, var han medlem af skolekommissionen, et arbejde, der havde optaget ham meget, og som

Den første større præsentation af Skovgaard-Museets kunstværker fandt sted ved en udstilling i rådhuset i juli 1935. Her er La Cour fotograferet med en del af ophængningen som baggrund

han var ked af at forlade, men den socialdemokratiske byrådsgruppe, som han havde haft nært samarbejde med, overlod ham et af sine mandater, og i 1937 blev han valgt til skolekommissionens formand, et hverv, han bestred til 1943. Der skete meget på skolefronten i de år, bl.a. oprettelsen af den kommunale mellem-skole, der blev mødt med en modstand, som det i dag kan være vanskeligt rigtig at fatte baggrunden for.

la Cour havde vidt spændende interesser ud over det juridiske og det kommunale, og han ydede en vældig personlig indsats på de felter, hvor han fandt, at der var brug for ham. På rent lokalt plan gav det sig udtryk i mange års formandskab i Musikforeningen og som formand for Folkelig Universitetsforening, der i de år spillede en betydelig rolle i byens folkelige og kulturelle liv. Det var, før radioen blev allemandseje, så der var

mulighed for at lokke folk hjemme fra til foredrag i Afholdshotellets sal, som fyldtes til trængsel, når f.eks. forfatteren og rejseforskeren Åge Meyer Benedictsen, censor P. A. Rosenberg, globetrotteren Aage Krarup-Nielsen, lektor Sophie Petersen (Danmarks Sophie) m.fl. kom på besøg for slet ikke at tale om den navnkundige professor Vilhelm Andersen. Når han var gæst, slog hotelsalen ikke til, og møderne blev forelagt til teaterbygningen med alle 630 pladser besat.

Der var stil over la Cour, når han ledede disse møder, sådan som der også var det, når han troppede op i Danmarks Naturfredningsforening, hvor han i mange år var 1. viceformand samtidig med formanden, en anden særpræget personlighed, kunstmaleren Eric Struckmann med den flot svungne frisure og de elegante veste som fast ingrediens i hans til det yderste distingverede påklædning.

Som formand for den lokale naturfredningskomite var la Cour stærkt medvirkende til gennemførelse af den store fredning af naturen omkring Dollerup Bakker og Hald sø, og hans navn er knyttet til en anden stor begivenhed på hjemstavnsfronten, nemlig gennemførelsen af Det 7. danske Hjemstavns-Stævne i Viborg i august 1929 med 175 fast indtegnede deltagere og med en række fremragende talere, blandt dem forfatteren Jeppe Aakjær, der gav dette hjemstavnsstævne en plads i historien ved, at han i Vium præstegårds have holdt et foredrag, hvor han – som Blicher før ham – erklærede den karrige jyske hede sin kærlighed og angreb Hedeselskabet for at øve vold mod naturen, idet han ved denne lejlighed lancerede udtrykket: Nyttetilistrene, et ord, der i adskillige år fik en central plads i diskussionen om det rimelige i at fortsætte med hedeopdyrkningen.

Jeg mindes i denne forbindelse et andet ord, der i en helt anden sammenhæng skabte en diskussion, som landsdommer la Cour var ophavsmand til, fra hans side ganske utilsigtet. Den 11. oktober 1942 blev der i Arbejdernes Forsamlingsbygning holdt en lille højtidelighed som en

slags afsløring af de Lundstrømske billeder, som var blevet ophængt i den store sal takket være især den kunstkyndige læge Gunnar Soetmanns initiativ. Som formand for Skovgaard-Museets bestyrelse ønskede la Cour til lykke med, at Viborg havde fået Lundstrøms svømmehals-lærreder til låns, for nu havde man som sidestykke til „vor tids største religiøse dekorationsarbejde i domkirken fået Lundstrøms udkast til en kolossaludsmykning indenfor den profane kunst“.

For la Cour var det noget ganske naturligt at bruge udtrykket „profan“ i betydningen: verdslig, men den antagelse af ordet vandt ikke genklang hos visse andre, og „den uskyldige landsdommer“ blev skydeskive for en række læserbreve, der gennemheglede dels ham, dels og navnlig Vilhelm Lundstrøm. Det pudsigeste, hvis man kan bruge det udtryk, var, at indsigelserne gik la Cour nær til hjerte, ikke fordi han bifaldt de rindalistiske kritikere, men fordi han var ked af, at han havde brugt et udtryk, der kunne misforstås. Jeg havde viderebragt „det profane“ i et referat i Folkebladet, og la Cour vendte i senere samtaler gang på gang tilbage til, at han var nedbøjet – ikke over, at han havde anvendt udtrykket, men over at være blevet misforstået – for han forstod egentlig ikke, at folk kunne misforstå ham.

Landsdommer la Cour var, som nævnt, formand for Skovgaard-Museet. Hans indsats her kunne være en artikel for sig eller rettere flere værd, så det afstår vi fra.

la Cour fik en tragisk død. I slutningen af juni 1961 opholdt han sig i København og boede på Hotel Astoria. Formentlig har han villet brænde nogle papirer i badeværelset, men ilden greb om sig, og la Cour, der som følge af gigt var meget bevægelseshæmmet, kunne ikke gardere sig mod flammerne, da han søgte at dæmpe ilden. Han fik dog tilkaldt hjælp, men var da stærkt forbrændt, og han lå som patient på Kommunehospitalet i halvtanden måned. Den 14. august døde han, dagen før sin 80-års-fødselsdag.

Sygehuslæge Oscar Landtreter

Den 12. november 1951 stod der i Folkebladet en notits om en ung læge, *Oscar Landtreter*, der var en usædvanlig begavelse, og som nærmest blev forgudet af mange af patienterne på Viborg sygehus. Notitsen i avisen lød således:

Dr. med. Oscar Landtreter, der er reservekirurg på Viborg Amts Sygehus, og som før sin ansættelse her var uddannet på universitetet i Kiel, har nu tillige taget den danske medicinske embedseksamen ved Københavns universitet. Dr. Landtreter er dermed ligestillet med enhver dansk læge.

Dr. Landtreter havde gennemgået meget, inden han som 33-årig dukkede op i Viborg som kandidat på sygehuset, knyttet til den kirurgiske afdeling, der blev ledet med fast hånd af overlæge C. D. Bartels. Landtreter var tyskfødt, 30. maj 1917 i Aabenraa som søn af værkfører Jep Chr. Landtreter. Tre år efter kom jo genforeningen, så han kom til at gå i dansk skole, afsluttet med studentereksamen i 1936. Faderen havde ikke råd til at give sønnen en akademisk uddannelse, men kunne skaffe ham i lære på et kontor, en tanke, der ikke morede den unge student, hvis hu udelukkende stod til lægevidenskaben. Så trådte hans tante i Kiel imidlertid til og tilbød at betale for den unge Landtreters uddannelse, og derfor kom han til at læse på et tysk universitet.

Han begyndte i 1938, og året efter var Tyskland indviklet i krig, indledt med overfaldet på Polen, så Landtreter fik størstedelen af sin uddannelse under krigsforhold, afsluttet i 1943 med embedseksamen. Både før og efter eksamen havde han som sine kolleger fået krigen på nærmeste hold som læge på universitetsklinikken og i lazaretter, der blev oprettet, alt mens de allieredes bombar-

dement af tyske byer, ikke mindst Kiel, tog til.

Det var rystende, hvad han kom ud for såvel under selve krigen som i nederlagets år derefter, og han var langt nede både legemligt og psykisk, da det i 1948 lykkedes ham og hans familie at komme til Danmark. Han var blevet tysk dr. med. i 1945 og havde senere fået specialistanerkendelse som kirurg, så hans faglige kvalifikationer var der næppe nogen, som ville forkaste, men dengang som nu gjaldt en lægevidenskabelig eksamen ikke umiddelbart fra det ene land til det andet.

Landtreter måtte, forståeligt nok, igen nem en nøje undersøgelse, inden han fik lov til at bosætte sig i Danmark, men han klarede frisag, fordi han altid havde holdt sig fjernt fra alt, som havde med nazisme at gøre, og han fik lov til at optage en lægegerning i Danmark i kraft af en midlertidig opholds- og arbejdstilladelse. Han begyndte som turnuskandidat på Dronninglund sygehus i april 1949, og året efter kom han til Viborg som fast kandidat, siden som 2. reservelæge og derefter som 1. reservelæge, efter at han havde opfyldt kravet om at tage dansk medicinsk embedseksamen.

Det holdt hårdt, inden han bekvemmede sig til at aflægge de krævede duellighedsprøver, for, sagde han, jeg synes, det er en hån mod tysk lægevidenskab og især mod Kieler-universitetet, hvorfra adskillige verdensberømte kirurger er udgået, at man ikke vil godtage min specialistanerkendelse, som dog hviler på praktisk kirurgi i et omfang, som kun de færreste danske læger – og Gud ske lov for det – har været ude for.

Oscar Landtreter faldt godt til i Viborg, og en vis nimbus kom der til at stå om ham, efterhånden som det blev mere og mere kendt, at han praktiserede en knoglebruds-behandling, som han havde lært hos en af sine kolleger i Kiel, professor Gerhard Küntscher, der bankede stål-søm ind gennem knoglemarven og på den måde holdt brudfladerne tæt på hinanden samtidig med, at frakturen blev stabilise-

Oskar Landtreter (til venstre) sammen med professor Gerhard Künscher i Landtreters hjem i Viborg

ret på en overraskende virkningsfuld måde.

I efteråret 1950 kom professor Küntscher på besøg hos sin unge ven i Viborg, et besøg, der gik en del gny af, bl.a. fordi overlæge Bartels foranstaltede afholdt et lægekredsmøde på Viborg sygehus, hvor den tyske professor fortalte om sine erfaringer og viste både film og billeder, der dokumenterede de gode resultater, han havde opnået ved sin metode. Jeg havde med speciel tilladelse lejlighed til at overvære dr. Küntschers forelæsning, og det var tydeligt, at hans argumentation blev modtaget med interesse, omend ikke uden indsigelse, og der fulgte en spændende lægevidenskabelig diskussion efter foredraget.

Oskar Landtreter var afholdt på sygehuset af de patienter, han fik med at gøre. Han var en fiks lille, charmerende type, og han havde evne til at komme i kontakt med patienter, både børn, unge og gamle, så han efterhånden nød en ikke ringe popularitet, der også var begrundet i, at han nok levede mere med i kredse udenfor hospitalet end så mange andre læger. Den populære opfattelse af, at han i højere grad brugte hammer og mejsel end skalpel og lancet på operationsstuen, skabte ham tilnavnet „Snedkeren“, og det var utvivlsomt, at han nød den popularitet, han blev omgivet af. At popularitet også kan være en farlig ting, havde han måske ikke altid øjet helt åbent for, men formentlig hang hans lyst til at søge

muntert selskab også sammen med, at han fra tid til anden følte, han var nødt til at foretage sig noget, der kunne jage erindringen om oplevelserne fra krigen på afstand.

– Jeg har selv en lille datter, sagde han engang i en samtale, og jeg kan, når jeg ser hende glad og sund, pludselig se for mig de mange små lemlæstede og forbrændte børn, vi fik ind på hospitalet, når der havde været angreb på Kiel. Det er indtryk, man ikke kan fortrænge blot ved at ryste på hovedet.

Oscar Landtreterers fremmedartede navn voldte adskillige mennesker besvær, og mand og mand imellem blev han oftest kaldt for Landretter. Han virkede i Viborg i fire år. Så kom han til sygehuset i Frederikshavn, og derfra tog han springet over Kattegat til Sverige, hvor han først var sygehuslæge i Karlskrona og siden var praktiserende læge. Efterhånden mistede han vist helt forbindelsen med Viborg, og det virkede ligesom en erindring fra en svunden tid, da der kom meddelelse om, at han var død den 1. november 1972, kun 55 år gammel.

Artiklen i Viborg-nyt om dr. Landtreter fik en kvindelig læser til at sende et lille supplement:

– Jeg var donor og var blevet indkaldt til en tapning. Indrømmes skal det, at mine vener nok ligger lidt dybere end hos så mange andre, så jeg havde tidligere været ude for, at det var lidt svært at få kanylen anbragt. Men den gang, jeg tænker på, var det tilsyneladende helt umuligt. En ganske ung læge forsøgte flere gange, og selv om jeg synes, jeg er ret hårdfør, må jeg indrømme, at det gjorde væmmelig ondt. Til sidst blev forsøget opgivet, og jeg forlod blodbanken.

Lidt henne ad gangen mødte jeg dr. Landtreter, som straks kunne se, at jeg ikke var helt på toppen af mig selv, og da han spurgte, hvad der var i vejen, svarede jeg: Åh, jeg er såmænd blot en kasseret donor!

De gentagne forgæves forsøg med kanylen havde efterladt en ret udtalt blod-

udtrædning, og da Landtreter så det, svarede han: Kom med ind på mit kontor. Så får vi et glas portvin at styrke os på.

Det gjorde vi og vendte så tilbage til blodbanken, hvor Landtreter med stor elegance foretog det lille indgreb, som satte blodtapningen i gang. Jeg bebrejder ingenlunde den unge læge, for hvem det ikke var lykkedes, for vi skal jo alle lære for at opnå færdighed, men den lille episode, hvor ubetydelig den nok kan forekomme i et stort sygehus' travle hverdag, efterlod hos mig et varigt og venligt indtryk af dr. Landtreter.

Inkassator N. P. Pedersen

I mange år hørte inkassator *N. P. Pedersen* med i Viborgs gadebillede, en venlig lille mand med et på sin vis særpræget fysiognomi – svenskere, der kom på besøg og så ham komme trippende, sagde, at han på en prik lignede den berømte svenske tegner Albert Engström, bare mindre af statur.

N. P. Pedersen var en populær mand, så populær, at en mængde mennesker vidste, hvem der var tale om, blot man sagde: Pe'rsen, og let genkendelig i gadevrimlen var han på sin sorte kasket med den blanke skygge. Han sled adskillige af dem i tidens løb, for han nøjedes ikke med den numodens, sløsedede form for hilsen med en finger til skyggen, nej, han svang sin kasket og foretog en elegant, let bøjning, ikke fordi han på nogen måde ønskede at være servil, men fordi sund og ægte høflighed var en del af hans væsen.

N. P. Pedersen stammede fra Skive, hvor han fødtes den 14. november 1870, og han var ikke ret gammel, da hans forældre flyttede til Viborg. Da han var

N. P. Pedersen og fru Christine i deres lejlighed i Håndværkerstiftelsen, da de holdt guldbryllup i 1946

færdig med skolen, kom han i lære hos bagermester F. O. Plambech, en meget foretagsom mand, der drev bageri i Vestergade, senere i Lille Sct. Mikkelsgade og til sidst i Store Sct. Mikkelsgade i mekaniker Brems' ejendom. Som svend arbejdede Pedersen bl.a. hos Laurits Klitgaard og senere igen hos Ingvar Aalkjær. Siden kom han til Aarhus, men han kunne ikke tåle arbejdet i bageriet, og han var syg et års tid. Hvordan han og hans hustru slog sig igennem i den periode, fattede han knap nok bagefter, men da han kom lidt til kræfter, åbnede de et vaskeri, drev det en kort overgang og flyttede så tilbage til Viborg, hvor han og hustruen fortsatte med vaskeri, først i Sct. Mathiasgade nr. 17 og senere i nr. 37. De fik meget at gøre, for de var begge omhyggelige og venlige folk, og en overgang beskæftigede de syv damer, så der var nok at se til.

Det med vaskeriet stod på en halv snes år. Så fik Pedersen chancen for en mere fast tilværelse, idet han blev ansat som bud i den i 1905 oprettede private Viborg Bank, der senere blev overtaget af den

første Andelsbank, den, der i 1914 opførte den bygning, som Handelsbanken har til huse i. Da Andelsbanken lukkede i Viborg i 1925, var Pedersen gennem sin tjeneste som bankbud blevet en kendt mand i byen, og foreninger og andre var glade for at kunne engagere ham som inkassator, for han var kendt med alle og enhver, for pligtopfyldende i gerningen. Bl.a. var han opkræver for Jydsk Telefon, og alene den bestilling gav ham megen beskæftigelse og kilometerlange ture rundt i byen med den lille sorte lædermappe under armen. Flittig som han var, nøjedes han ikke med at tage dagens timer i brug. Han og hans hustru overtog stillingen som garderobefolk i den gamle Håndværkerforening i Sct. Mogensgade, og der holdt de ud i samfulde 29 år, i de seneste år trofast hjulpet af deres søn og svigerdatter, Poul Dahl og hustru.

Var N. P. Pedersen kendt fra sine andre bestillinger, blev han det ikke mindre gennem tjenesten i Håndværkerforeningen. Han stod vagt ved døren, når der var foreningsarrangementer, for at påse,

Smedemester Jens Astrup

at ingen uden medlemskort tiltvang sig adgang, og der er sikkert tusinder, som husker ham, som han stod der og lindede lidt på døren og stak hovedet med brillerne og pandefrisuren frem for at se, hvem der ønskede sig indladt. Han gik med samvittighedsfuldhed op i sin gerning, tillige med megen værdighed, når det drejede sig om de store fester f.eks. Håndværkerforeningens nytårsbal, til hvilket borgerskabet mødte op i festskrud og satte pris på, at de allerede ved døren blev modtaget med navns nævnelse i en velkomsthilsen, der svarede til deres stand og betydning. Fru Pedersen tog med sit elskelige smil imod tøjet i garderoben, hvor hun trofast holdt ud år efter år til trods for kulde og træk, og i den grad var hun blevet en del af billedet i forgangen, at man ligesom studsede, hvis hun og manden for en gangs skyld havde overladt tøjets pasning til andre.

Nogen stor betaling for de lange aftenvagter fik de sikkert ikke, men de var begge tilfredse mennesker, og de var rørende at se på i samarbejdet, ikke mindst hans omsorg for hustruen, når der blev pauser i tjenesten. Og når så den sidste gæst var gået og garderoben tom, trissede de hjemad gennem Sct. Mogensgade til deres lejlighed i Håndværkerstiftelsen i Reberbanen, et kønt par at se på, kendetegnet ved deres gensidige hjælpsomhed overfor hinanden og en anden lille ting: de gik så pænt med hinanden i hånden. Det gjorde man ellers ikke dengang, hvor den sædvanlige form for parvandring var at gå „på krum“.

N. P. Pedersen var en fornøjelig mand, der gerne ville fortælle en historie, aldrig nogen slibrig, men „immer kun de honette“, som Wessel siger. Og han kunne mere sig så hjerteligt med en vis tør latter, der ledsagedes af en serie små ryk med hovedet, alt mens øjnene glimtede af spillende liv og vid bag brilleglassene.

Fra stiftelsen i Reberbanen flyttede ægteparret ind på De gamles Hjem, hvor fru Christine Pedersen døde i efteråret 1953. Den 19. februar 1954 fulgte han efter, 82 år gammel.

Reportagen i Viborg Stiftstidende den 11. september 1876 af højtidelighederne i anledning af domkirkeens genindvielse slutter med følgende beretning:

„Under Kongefamiliens Indkjørsel i Byen i Lørdags Aftes skete i Dumpen det Uheld, at Hestene foran den Vogn, hvori Hs. Maj. Kongen og Dronningerne samt Prinsesse Thyra befandt sig, bleve sky for det stærke Lys og stejlede, hvorved den ene Hest styrtede, og en lille Pige kom noget til Skade, dog uden alvorlige Følger.

De kgl. Herskaber stege nu ud af Vognen, men i den opstaaede Forvirring trådte begge Dronningerne og Hs. Maj. ned i den dybe Grøft ved Siden af Vejen, dog heldigvis uden Følger, idet Grøften var tør og det heller ikke i anden Henseende medførte nogen Ulempe for Majestæterne, der bleve hjulpede op af Tililende, hvorefter de fortsatte Vejen til Fods.“

Det var hofjægermester Honnens de Lichtenberg, der havde stillet køretøjet til rådighed, og kongens livkusk var som særlig kyndig sat til at sørge for kørslen fra banegården, som da lå ved Søndersø på det nuværende hospitalsareal, til amtmandsgården, hvor det kongelige selskab skulle spise til middag. Kusken kendte ikke hestene, og da de blev urolige, søgte han at holde dem an ved at stramme tøjlerne, men rykket var for hårdt, så den ene hest stejlede og styrtede.

I 1929 optrykte Viborg Stifts Folkeblad en skildring, der stod i bladet Nær og Fjern, om kongebesøget i Viborg og den farlige situation i Dumpen. To dage efter indfandt den da 71-årige fhv. smedemester *Jens Astrup* sig på redaktionen og fortalte til den, der skriver disse linjer, nogle enkeltheder om hændelsen:

– Jeg var dengang en knægt på 18 år, og jeg havde fulgt det kongelige følge fra

Sådan som smed Astrup kommer vandrende her på Sct. Mathiasgade, husker mange ham sikkert

banegården op gennem byen. Hestene var urolige, skræmt af de mange mennesker og illuminationen. Jeg var naturligvis interesseret i det fine besøg og fulgte med vognen gennem Blichersvej og op ad Dumpen. På begge sider af Dumpen var der dengang dybe grøfter, og da vognen nåede op omtrent der, hvor der er gravstensudstilling (i dag Iver Lassens Rejsebureau), begyndte den ene hest at stejle samtidig med, at den trak over mod den ene side. Jeg gik lige ved siden af, og da jeg så, at der var alvorlig fare på færde, sprang jeg til og greb begge hestene ved hovedtøjet, så kun den ene styrtede. Var de faldet begge to, ville de utvivlsomt have trukket vognen med sig ned i den dybe grøft, for hjulene var kun få tommer fra kanten, og hvilken ulykke kunne der så ikke være sket!

Da de kongelige ville forlade vognen, steg dronning Louise ud til den forkerte side og trådte ned i grøften, men der blev snart bragt orden i forvirringen, og de kongelige spadserede til stiftamtmandens bolig, hvor man ventede dem med middag. De tog tilsyneladende alle situationen med fatning, men senere blev det meddelt, at den græske dronning Olga var blevet upasselig hen på aftenen og måtte bryde tidligt op.

Folkebladet føjede disse linjer til Jens Astrups beretning:

– Der var ingen, som belønnede Astrup for hans snarrådige optræden, der ikke var ufarlig for ham selv, men han var også tilfreds med bevidstheden om at have gjort sin konge en tjeneste, selv om man ikke i skyndingen påskønnede den efter fortjeneste.

Landsdommer Johs. Hørring, der som revisor ved den kgl. intendantur havde tilknytning til ordenskapitlet, læste beretningen og satte sig i bevægelse for, at den gamle smed kunne få den officielle anerkendelse, han havde måttet vente på i mange år, og den 29. januar 1932 indfandt Hørring sig i sin egenskab af borgmester i Jens Astrups lejlighed i Håndværkerstiftelsen i Reberbanen og overrakte ham den kongelige belønningsmedalje „med tilladelse til at bære samme“.

Det var en stor dag for den gamle smed, og han gik siden med et lille rødt-hvidt ordensbånd i knaphullet på sin jakke. Offentliggørelsen af beretningen og dekoreringen et halvt års tid efter bevirkede, at Astrup gang på gang blev opfordret til at fortælle om denne ungdomsoplevelse, og glad, som han var for at berette om svundne tider, fortalte han gerne om episoden og om smedekår i gamle dage, sådan som han havde lært dem at kende, opvokset som han var i et smedehjem, hvor traditioner indenfor smedefaget strakte sig flere generationer tilbage.

Jens Astrup overtog efter sin far en smedeforretning, der lå i Gravene på hjørnet til Grønnegade, og i 1908 solgte han ejendommen til det nyoprettede aktieselskab Viborg Teater, for at den nuværende smukke teaterbygning kunne blive opført. Astrup flyttede sin forretning til smed Laages ejendom i Grønnegade, og her blev han ved med at svinge hammeren, indtil årene begyndte at gøre sig gældende. Han fik en stilling som opsynsmand på Borgvold, og han var opkræver for flere foreninger samt bud for Viborg Smedelaug, i hvis ledelse han havde sæde i mange år. Hans fagkundskab fandt anerkendelse bl.a. ved, at han i en lang årrække var skuemester ved svendepøver.

Jens Astrup var en hyggelig mand, en af gadens kendte skikkelser, og han blev aldrig træt af at fortælle om sit fag og om smedelauget. Han var født den 22. november 1857, og han døde den 13. november 1935.

Gartner N. P. Jensen, Elbæk

– Der er mennesker, der altid går, som de gik kongebud, hedder det i en sang af digteren Mads Nielsen. Det er linjer, som let rinder én i hu, når man tænker tilbage på en venlig lille mand, der igennem næsten 40 år var en kendt skikkelse på Søndermarken: Gartner *Niels Peter Jensen*, der havde bygget huset på Koldingvej, som han gav navnet Elbæk, i dag nr. 131, og han blev nok oftere kaldt Jensen Elbæk eller omvendt: Elbæk-Jensen end blot med sit Jensen-navn alene.

Gartner Jensen var, trods sin store beskedenhed, der næsten grænsede til selvudslættelse, en mand, man lagde mærke til, når man først havde lært ham at kende, for han var ikke blot en dygtig fagmand, men også en mand, der var opfyldt af rige interesser. Han var født den 12. januar 1868 i Skørpinge ved Slagelse, og det sjællandske mål, han havde lært som barn, bevarede han med en melodisk tone, der passede så godt til hele hans væsen. Som ung blev han udlært som gartner og kom til at arbejde i Botanisk Have både i Århus og i København, og som en naturlig følge af sine interesser for emner, der lå udenfor dagen og vejen, besluttede han sig til at være en vinter på Askov Højskole, en af den danske folkehøjskole-bevægelses højborger.

Så glad blev han for at stifte bekendtskab med livet, som det levedes på Askov i Ludvig Schrøders og Poul la Cours dage, at han overtog en stilling på skolen som gartner, en tid, der fik betydning for ham også på anden måde, idet han her lærte sin senere hustru, der var elev på et af sommerholdene, at kende. I 1907 blev de gift, efter at han en overgang havde været herregårdsgartner på Fyn, og så vovede han springet til Viborg-egnen, lejede først et gartneri i Vorde, derefter

Inger Marie og Niels Peder Jensen, Elbæk, da de holdt sølvbryllup i 1936

gartneriet på Løgstrupsminde, som han drev, indtil han i 1911 købte et større areal på Søndermarken i Viborg og indrettede sit eget gartneri her.

Efterhånden udvikledes hans gartneri til et sådant mønsterforetagende, at det

af De samvirkende jyske Husmandsforeninger fik status som forevisningshave, og i årenes løb kom tusinder af folk på besøg. Det var i de år, de såkaldte husmandsrejser havde deres blomstringstid, og ikke mindst husmandskonernes ud-

flugter, meget ofte ledet af den landskendte rejseleder, senere amtsrådsmedlem J. P. Møller, Thorum, havde tit haven på Elbæk som mål. Der var meget at se på og meget at lære. En overgang dyrkede han 24 sorter kartofler, fra de gode gammeldags røde hedekartofler til de mere moderne arter med særlig vægt lagt på de såkaldte brokfri, dvs. de sorter, der var modstandsdygtige overfor en af kartoffelavlens værste plager: sygdommen kartoffelbrok.

Gartner Jensen blev valgt til formand for Søndermarkens Husmandsforening, og han var husmand på samme måde som ham, der synges om i „Jeg er en simpel bondemand“, og som tager pen og bog og kæmper på åndens grund for fædreland og sprog ... Højskoleoplevelserne prægede ham for livet, og han var et trofast medlem af Kirkeligt Samfund og svigtede næppe noget af de grundtvigske møder. Stilfærdig listede han ind i mødesalen og indtog sin plads, og mere opmærksom lytter skulle man lede længe efter. Med arkitekt Vig-Nielsen stod han i nær forbindelse, ligeså med pastor Johs. Fog og, ikke at forglemme, lærer K. P. Hollesen, den tidligere Rogenstrupdegn, der talte lige så højt, som gartner Jensen var stilfærdig og lavmælt – gode venner helt fra Jensens tid i Vorde og Løgstrup og et festligt par at se og høre på, forskellige som de var i mangt og meget, men hjerteligt forenet i fælles syn på åndelige spørgsmål.

I en årrække kom den særprægede frimenighedspræst Morten Larsen fra Holstebro til Viborg med visse mellemrum for at tale til en menighedskreds, han havde fået her. I den skare hørte gartner Jensen til, og der kom ekstra liv i hans venlige øjne, når han og hans hustru deltog i disse sammenkomster. Jeg husker ham ligeledes fra de årlige sommermøder på Vorde Bavehøj, hvortil han gerne kom trampende på sin cykel, altid let genkendelig på sin solide, sorte habit og den højpuldede sorte hat, der var karakteristisk for de grundtvigianere, som nok fandt de bredskyggede, let flag-

rende hatte, som f.eks. Vig-Nielsen og lærer Torolf Kristensen gik med, lidt for påfaldende.

I alt, hvad gartner Jensen havde med at gøre, var han en trofast mand, en slider i sin bedrift, hvis produkter han i adskillige år forhandlede på Viborg torv, og et sjældent varmhjertet menneske. Han kunne være rørende i sin taknemmelighed, hvis man var kommet til at gøre ham en tjeneste, og det var en oplevelse at høre ham fortælle, fordi man straks følte, i hvor høj grad han havde sit hjerte med i det, han havde oplevet og kunne berette om.

Den 8. april 1947 døde han, 79 år gammel. En måned før, den 8. februar, var hans hustru død.

Frøken Karen Jørgensen

Historikeren dr. phil. Jørgen Hæstrup har i sin nyeste Viborg-bog, „Musik for små penge“, blandt andre marginal-illustrationer bragt en faksimile af en dedikation, en taknemlig tilhører har anført i Heinrich Heines „Buch der Lieder“, inden vedkommende sendte digtsamlingen til Hæstrups far, kantor Chr. Hæstrup, med tak for „mangen smuk musikaften“.

Dedikationen er skrevet med en karakteristisk, feminin håndskrift, der hos den, som skriver disse linjer, straks genkaldte mindet om en usædvanlig fin og særpræget kulturpersonlighed, frøken *Karen Jørgensen*, fordi jeg i ærbødig taknemmelighed opbevarer flere breve og små billeder, jeg ved forskellig lejlighed modtog fra hende, bl.a. en nu 52 år gammel hilsen, som jeg vover at gengive i hendes karakteristiske håndskrift:

Kære Herr Journalist Arne Lielholt!

"Huset De Tante"

skal ikke gaaes tilbage på Dem?

Mor og jeg's

indsejls Tak?

Karen Stue -
8-1-1919.

Hvad jeg havde gjort, som berettigede mig til at modtage denne smukke hilsen, har jeg glemt i dag, men ikke Karen Jørgensen, ej heller hendes moder, Jacobine Jørgensen, som Karen boede sammen med så at sige hele livet i Karens Stue, den smukke lille rokokko-bygning Domkirkestræde nr. 10.

Karen Jørgensen var datter af fotograf Christen Estrup Jørgensen og fru Jacobine, og hun blev født den 8. oktober 1876. Sammen med broderen, den senere så berømte fotograf og filmkunstner Christen Jørgensen, blev hun faderløs i en ung alder, idet deres far døde kun 30 år gammel, men fru Jacobine Jørgensen førte den fotografiske forretning videre, indtil sønnen kunne overtage ledelsen, og han drev atelieret til 1919, da Carl Johan Zacho, der var udlært i forretningen, overtog den.

Også Karen var fotograf, uddannet i det fornemme fotografiske etablissement Julie Laurberg og Gad i København, og hun og broderen stod for ledelsen, indtil Zacho trådte til, hvorpå Karen Jørgensen koncentrerede sig om salget af fotografier fra domkirken. Hendes broder havde, i samarbejde med Carl Johan Zacho, gen-

nemfotograferet kirken, da Skovgaard og hans medarbejdere var færdige med det store dekorationsarbejde, og familien Jørgensen havde eneret på salget af disse billeder – et privilegium, der ikke altid passede den mere foretagsomme kirketjener Chr. H. B. Møller, som mente, at man kunne få meget mere ud af de salgsmæssige muligheder. Vel kunne man købe postkort af dekorationerne ved kirketjenerens bod i kirken, men forstørrelserne kunne man kun erhverve i Karens Stue. Det kunne nok indimellem volde irritation hos turisterne, men for de fleste betød det en oplevelse ekstra, hvis de ringede på i Karens Stue og bad om at blive indladt for at se på udstillingen i den særprægede sekskantede stue forned. Oplevelsen var først og fremmest Karen Jørgensen, der i fremtræden såvel som i ydre apparition virkede, måske ikke som et levn fra fortiden, men som repræsentant for noget forbigående – en levende illustration af en af Herman Bangs kvindeskikkelser, f.eks. danselærerinden Irene Holm. Men i modsætning til Irene Holm var der ikke noget tragisk over Karen Jørgensen. Tværtimod var hun et glad menneske, en taknemlig sjæl, der

altid var optaget af at glæde andre, først og fremmest sin moder, som hun med en rørende omhu plejede i fru Jacobine Jørgensens sidste levetid, fem års sengeleje, inden den gamle frue i en alder af 86 år lukkede sine øjne med datterens hånd i sin.

Kunsten havde gode kår i det Jørgensenske hjem. Christen Jørgensen og hans venner fyldte det med musik og fest, og Joakim Skovgaard og alle hans kunstnerkammerater havde deres næsten daglige gang i hjemmet, hvorom den dag i dag vidner flere dekorationer på døre og vægge. Malerkolonien færden i Karens Stue førte naturligt med sig, at også andre kunstnere kom her bl.a. digtere som Jeppe Aakjær, Thøger Larsen og Viggo Stuckenberg, når deres vej faldt omkring ad Viborg, og fordi de ønskede at genopfriske det bekendtskab, de havde fået med fru Jacobine og datteren Karen, når mor og datter på deres årlige sommerferietur til Bovbjerg Badehotel naturligt gled ind i den kunstnerkreds, der samlede her.

Allerede som ganske ung pige blev Karen Jørgensen ramt af skæbnen på den måde, at hun blev tunghør. Det var, før man havde de elektroniske høreapparater, som i dag gør det muligt for døve at leve et normalt dagligliv, og den tvungne afsondrethed, tunghørigheden bevirkede for Karen Jørgensen, var med til at give hende det særpræg, hun selv skabte. Med smil, mimik og små, sarte bevægelser prøvede hun at give det udseende af, at hun kunne følge med f.eks. i den selskabelige udfoldelse, men netop ved sådanne lejligheder måtte hun friste den døves isolation. Hvad hun led derved, lod hun ingen anden vide. Hun var mere optaget af, hvad andre måtte bære, og om sin egen byrde, der blev meget tung til sidst, talte hun ikke. Hun var rigt udrustet med følelse og forstand og kunne på tommandshånd deltage i kunstneriske diskussioner som en virkelig fagkyndig.

Den 11. juni 1935 døde Jacobine Jørgensen, og Karen blev boende alene i det smukke hjem, de havde haft sammen,

Den unge frøken Karen

men for Karen var der kun tale om en legemlig adskillelse. Hun følte sig hele tiden i forbindelse med „lille Manon“ på et eller andet astral-plan, og hun spadserede hver dag en eller to gange til kirkegården, svingende med en lille haverive, som kunne det være en sommerparasol, og sagde til bekendte, hun traf, at nu skulle hun op og snakke lidt med „lille Manon“. Det gjorde hun i bogstaveligste forstand, og folk, der iagttog hende sidende på en bænk ved gravstedet i hyggelig samtale med en modpart, der af gode grunde aldrig ytrede sig, kunne tro, at den sirlige lille dame med de distingverede bevægelser var lidt til en side. Det var hun nu slet ikke, men hun følte blot mere intenst end andre, fast overbevist om et himmelsk gensyn, og måske var tunghørigheden medvirkende til, at hun gav sine tanker ord, hvor andre ville nøjes med at tænke tavst.

I 1940 solgte hun Karens Stue, boede i nogle måneder hos venner og skulle igen indrette eget hjem, da nådig sygdom meldte sig, så hun kom til at tilbringe sin sidste tid på sygehuset. Den 16. januar 1941 døde hun, 65 år gammel.

Regiments- musiker Th. Flemming

I sin nye, henrivende Viborg-bog, „Musik for små penge“, fortæller dr. phil. Jørgen Hæstrup om musiklivet i Viborg omkring 1920, og flere gange fremhæver han den betydning, det havde for musikens amatører, at de – specielt den flittige dirigent kantor Chr. Hæstrup – kunne støtte sig til regimentsmusikkens stab af alsidige og solidt uddannede spillemænd. Nogle gange omtaler han regimentsmusiker *Th. Flemming*, som han kalder „min cello-lærer, en fortræffelig kontrabasist“.

Th. Flemming

Flemming var fortræffelig, ikke blot når han valgte at betjene de store strygeinstrumenter, men også – og ret naturligt: først og fremmest – som blæser. Han betjente to af instrumenterne i diskanten: kornet og piccolohorn, til hvis betjening der kræves ikke blot en musikalsk, men også en fysisk stærk embouchure. Flemming havde de rette egenskaber, og i mere end 25 år var han en af støtterne i Viborgregimentets musikkorps.

Thorvald Flemming blev født den 27. juli 1878 i Horsens, og som dreng kom han til Bjerringbro, hvor faderen var blevet stationsforstander. Helt fra lille interesserede drengen sig for musik, og han gik til undervisning i Viborg hos regimentsmusikkens leder, stabshornist Stuhr, hvorpå han fik mulighed for at udnytte en af den tids helt specielle bestemmelser, der gjorde det muligt for de militære orkestre at optage elever, der egentlig kun var store drenge, men som fik en uddannelse helt fra grunden, der gjorde dem til solide og alsidige musikere. Flemming var kun 16 år, da han blev ansat som spillemand 5 med en rang, der svarede til underkorporal. Den 18. oktober 1899 blev han fast musiker og dermed korporal. Fem år senere fik han sergent-rang, og i 1909 blev han fast sergent for endelig i 1920 at blive udnævnt til overhornblæser, en stilling, han beklædte, indtil han den 31. august 1928 fik bevilget afsked med pension.

Efter at have lagt uniformen fik Flemming endnu bedre tid end før til at beskæftige sig med musikken på andre felter end som messingblæser. At han også af økonomiske årsager var nødt til det, ligger i sagens natur, for den pension, der var ham beskåret, var absolut ikke fyrstelig, men på den anden side var Flemming en god økonom, så han var en tilfreds mand – i sin fremtræden hjælpsomheden og høfligheden selv, så det var ikke underligt, at mange satte pris på ham, ikke mindst hans musik-kolleger, der vidste, at når Flemming var med i et mere eller mindre tilfældigt sammensat orkester, havde de alle en sikker og rytmefast

baggrund at udfolde sig på. Flemming forstod også at dirigere. Dels havde han i sin tjeneste ofte vikarieret for musikdirigent Rudolf Tetzschner, dels overtog han den faste ledelse af orkestret i et halvt års tid, der gik mellem musikdirigent Wilhelm Christensens afrejse og udnævnelsen af Christensens efterfølger, Aage Beyer. Ved senere lejligheder var det jævnligt ham, der stod på podiet, når der blev givet kommunale koncerter på Borgvold.

I nogle mindeord, musikkdirektør Ejnar Christensen skrev, da Flemming døde, mindedes der om, at Flemming sidste gang virkede som musiker den 1. august 1942, da han dirigerede en koncert på Folkekuranstalten ved Hald, men hans kræfter var allerede da aftaget, bl.a. fordi han aldrig forvandt tabet af sin hustru, der var død i foråret 1940. Ejnar Christensen mindede samtidig om, at Flemming i flere år havde været formand for Viborg Orkesterforening, der som tak for hans indsats udnævnte ham til æresmedlem i 1934.

Th. Flemming havde blandt sine fritidsinteresser samværet i Dansk Arbejderforening, i hvis lokaler i Grønnegade han holdt af at komme for at være med i laget af hyggelige og festlige borgere, der gerne mødtes her om eftermiddagen for at drøfte dagens emner og ordne byens problemer, sådan som de nu engang kan ordnes eller i hvert fald diskuteres, når man sidder ved stambordet i gode venners kreds, mens duften og dampen fra de varme te-punche fylder stuen med en særlig aroma.

Også på et rent praktisk felt af Arbejderforeningens virksomhed var Flemming med, nemlig i den lille sparekasse, der i 1872 var blevet oprettet som led i Dansk Arbejderforenings mere socialt betonedede opgaver. Flemming var i en årrække med i bestyrelsen af denne sparekasse, der i kraft af sine små indskud gjorde mangan god gerning ved at forstrække medlemmer med lån af en størrelse, der virker nærmest latterlige i dag, 20-25 kr. måske, men som dengang var

en virkelig håndsrækning til en familie, der måtte klare dagen og vejen med en ugeløn på 30 kr. Sparekassen virkede til 1954, de sidste år i kraft af en særlig lov, rigsdagen vedtog udelukkende af hensyn til den lille Grønnegade-sparekasse i Viborg.

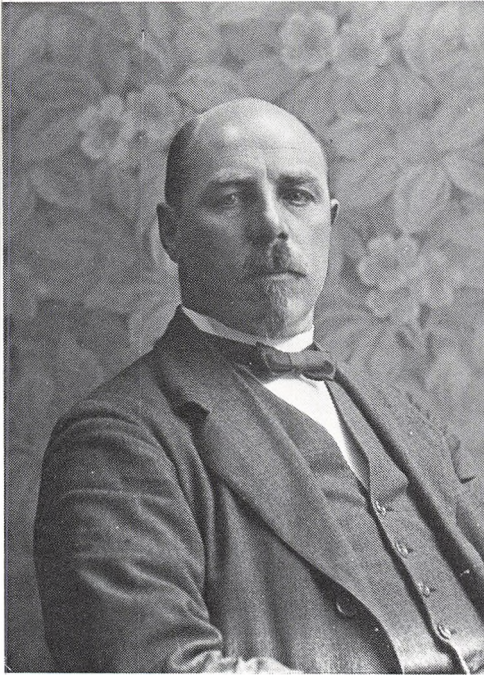
Endnu en interesse var Flemming stærkt optaget af, nemlig egnens gamle kirker. Han havde besøgt dem alle, havde læst om den, hvad han kunne få fat på, og udvidede stadig den cirkel, indenfor hvilken „hans“ kirker lå. Han nærrede en sand kærlighed til disse gamle bygningsværker, og han ofrede megen tid på studium af arkitektur og kirkeinventar, så han var ikke så lidt af en sagkyndig på dette felt, men hans naturlige beskedenhed forbød ham at foretage sig noget, der blot tilnærmelsesvis kunne opfattes som pral af denne viden.

Kun ved enkelte lejligheder udfoldede han sig lidt på dette felt, nemlig når den såkaldte Pickwick-klub drog på sommeretur under ledelse af Flemmings gode ven fra Arbejderforeningen, kommunelærer Kr. Pedersen. De to var enige om, at der skulle komme noget positivt og lærerigt ud af turene, og deltagerne, fortrinsvis brave og brede restauratører, hørte da også pænt på dem, når de begge udfoldede deres store viden, i hvert fald på første halvdel af turen, men efter frokost kunne det knibe med andægtigheden, hvilket bramfrit og meget sigende kom til udtryk i teksten til et lille talekor, der hen på eftermiddagen kunne lyde taktfast gennem rutebilen:

Ingen kirker i
Og ingen kroer forbi.

Så kunne Flemming og Natur-Kresten sidde lidt og se på hinanden for derefter med et smil og et skuldertræk at acceptere deres rejsefællers vankundighed overfor noget så spændende og interessant som gamle kirkebygninger ...

Th. Flemming døde den 11. marts 1943 i en alder af 64 år.

Amtsfuldmægtig Jørgensen

Amtsfuldmægtig J. P. Jørgensen

Om vi kan huske ham – amtsfuldmægtig *J. P. Jørgensen*? Hundreder af gamle viborgdrengene vil nærmest føle sig fornærmet ved spørgsmålet, for amtsfuldmægtig Jørgensen – af de fleste blot kaldt for Amtet – ham husker man livet igennem, hvis man har været så heldig at have lært ham at kende.

Og dog! Hvor mange var det egentlig, der lærte amtsfuldmægtig Jørgensen rigtig at kende? Han var kendt af hundreder igennem et langt liv i Viborg med indflydelse først og fremmest på sin arbejdsplads i Viborg stiftamt og desuden på udviklingen af idrætslivet i Viborg, men det var, når alt kommer til alt, nok de færreste, der kom ham på så nært hold, at

de tør stå frem og sige, at de kendte ham til bunds.

Lad det nu være. Mere vigtigt er det at påpege, at amtsfuldmægtig Jørgensen øvede en indsats til gavn for idrætten i Viborg som vel næppe nogen anden. Kun ved enkelte lejligheder lod han sig provokere til at træde frem i forreste række, således da han et års tid var formand for kriketklubben Olympia i 1904-05, og han bøjede sig også for et stærkt pres fra Viborg Fodboldforening, som ønskede at foreslå ham til medlem af Jysk Boldspil-Unions bestyrelse, hvor han kom til at virke i nogle år.

Det var mere som baggrundsmænd, amtsfuldmægtig Jørgensen ønskede at optræde, og i så henseende kom han til at betyde uhyre meget – for VFFs arbejde med fodbold og fri idræt, for Olympias kriketurneringer og for gymnastikken indenfor De samvirkende Idrætsklubber. Manglede der penge til gennemførelse af en holdtur til en anden by, eller savnede man midler til køb af præmier, ja, så kunne man gang på gang være sikker på, at Amtet kom stikkende med en konvolut med nogle pengesedler – aldrig på den måde, at han ønskede meddelelse om, hvorfra hjælpen kom, tværtimod med en ikke ringe skyhed overfor muligheden af, at nogen skulle sige ham tak. Det brød han sig ikke om.

Amtsfuldmægtig Jørgensen stammede fra Lysgård, født på Bisballegaard den 1. oktober 1873, student fra Viborg og juridisk kandidat 1900. Straks efter blev han knyttet til Viborg stiftamt, hvor han virkede, til han faldt for aldersgrænsen.

Der kunne – og burde nok – skrives en lang beretning om Amtet, for han var noget helt for sig. Herom skrev fru Ellen Ejrnæs i det festskrift, kriketklubben Olympia udsendte i 1972 i anledning af foreningens 75-års-jubilæum, idet hun bl.a. berettede om amtsfuldmægtigen og hans trofaste følgesvend igennem mange år, gravhunden Jeppe – fuldmægtig Jørgensen var ugift. Ved en kriketkamp på eksercerpladsen i 1939 var Viggo Jensen (gymnastikforeningens mangeårige for-

mand) i vældigt slag-humør og scorede det ene point efter det andet. Amtsfuldmægtig Jørgensen sad som tilskuere og glædede sig over spillet.

Det var, fortsætter skildringen i jubilæumsbogen, ganske vist altid vanskeligt at se på ham, om han var i godt eller dårligt humør, men når han begyndte at snakke med sin hund Jeppe, var det et sikkert tegn på, at humøret stod højt.

Da Viggo Jensens pointssum var nået op i nærheden af det første century, sagde Amtet til sin firbenede ven: „Ja, hvis Viggo nu kan nå de 100 points, skal Jeppe rigtignok ha' en isvind“. Jeppe så med sine trofaste øjne på sin herre og logrede med halen. Længe varede det ikke, før den guffede isvinden i sig. Men Viggo Jensen vedblev at score, det ene grænse-slag efter det andet, og nogen tid efter var 2. century nået. Så sagde Amtet til sin hund: „Ja, så kommer Jeppe jo til at ha' en is mere, men så må vi skam bede hr. Viggo om at holde op, for nu kan Jeppe ikke tåle mere is“.

Og så holdt Viggo op, selv om det vel ikke var for Jappes helbreds skyld. Han havde nået 214 points, før hans gærde faldt ...

Hermed slut på citatet fra Olympia-jubilæumsbogen.

Hvad Amtet rent kontant betalte til idrætten i Viborg, lader sig ikke opgøre, men det drejede sig om store beløb, når det hele blev regnet med. Overalt var han på færde som „julemand“ – på sportspladserne, i gymnastiksalene, ved skole-svømningerne på Nørresø og soldaternes idrætsstævner, ja, endnu flere steder. Alle kendte ham, som han, altid klædt i sort overfrakke og oftest ledsaget af gravhunden Jeppe, færdedes blandt de unge – som vejleder, kritiker, opildner, idrætsmærkedommer, mæglingsmand osv., men kun få kendte ham personligt. Ved sin dørtærskel satte han et skel, som kun få fik lov til at overskride.

Da amtsfuldmægtigen gik af, flyttede han tilbage til sit barndomshjem, Bisballegård, og boede hos sin broder, sognefogden, til han blev syg og måtte på

hospitalet. Herfra sendte han mig et brev, hvori han skrev: „Jeg synes selv, det går godt fremad, og jeg håber inden så længe at kunne vende tilbage til Agraristan. Det har ikke været morsomt at ligge herude og tænke på livet på stadion“.

Amtsfuldmægtigen kom ikke tilbage, hverken til sit Agraristan i Lysgård eller til stadion. Han døde den 9. september 1944.

Fru Marie Mortensen

Fru *Marie Mortensen*, gift med den mangeårige folketingsmand, redaktør A. C. Mortensen, huskes med taknemlighed for hendes indsats på flere områder. Det gælder indenfor Socialdemokratiet, afholdsbevægelsen og lærernes organisation samt, måske ikke mindst, indenfor døveomsorgen.

Marie Mortensen blev født i Gørding sogn den 3. november 1872 som datter af bolsmand Jørgen Hansen og hustru, der var sønderjyder, og som flyttede op nord for Kongeå-grænsen, fordi de ikke kunne trives under det tyske fremmedherredømme. Marie Mortensen følte sig livet igennem som hørende til i Sønderjylland, og hun var en sikker deltager i de møder, som Sønderjysk Forening indkaldte til – meget ofte ikke blot deltager, men også bidrager, idet hun jævnligt blev opfordret til at tage ordet f.eks. ved kaffebordet. Det gjorde hun gerne, og hun reciterede eller fortalte anekdoter på en sønderjysk dialekt, hvis oprindelighed ikke var påvirket af, at hun kom til at leve det meste af sit liv langt fra grænselandet.

Det kendtes hurtigt i sognet, at Marie Hansen var mere begavet end de fleste, og hun var kun 17 år, da hun begyndte at undervise dels rundt om i hjemmene, dels på en privat skole, så da hun blev gammel nok til at komme på seminarium, blev der skaffet udvej for, at hun kunne læse til forskolelærerinde. Da hun havde fået eksamen, blev hun ansat i Doense og flyttede derfra til Viby på Sjælland, hvor hun var i 18 år til 1919. Da blev hun gift med senere folketingsmand, redaktør A. C. Mortensen fra Viborg, som hun havde lært at kende, fordi de var mødtes i fælles interesse for afholdssagen og tillige rent politisk.

Marie Mortensen gjorde sig hurtigt gældende i Viborg på samme måde, som man på Roskildeegnen havde lært hende at kende som en meget foretagsom dame, der ikke var bange for at bestige en talerstol på de politiske møder, noget ret uset dengang, for kvinderne havde jo først ved grundloven af 1915 opnået stemmeret. Ikke mindst opstod der op-

mærksomhed om hendes navn under en valgkampagne, hvor hun uforfærdet meldte sig som opponent til lensgreve Josef Holstein-Ledreborg, der ellers ikke var vant til, at man sagde ham imod.

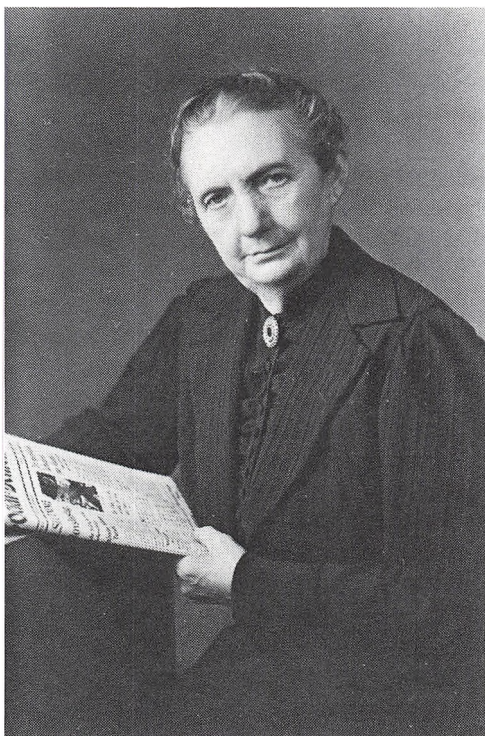
Marie Mortensen var tidligt kommet med i afholdsbevægelsen og forblev livet igennem en trofast våbendrager for denne sag – særdeles velment udtrykt i nogle linjer i en lejlighedsang, der blev skrevet til hendes og A. C. Mortensens sølvbryllup:

Hun i tale og skrift
øved mangan bedrift
på sit felttog mod alkoholens
gift.

Det er rigtigt, at hun „øved mangan bedrift“ ved, at hun ikke var bange for at tage ordet og forstod at begå sig på en talerstol på et tidspunkt, hvor der nok hos de fleste var en tilbøjelighed til at mindes Pauli ord om, at „kvinderne bør tie i forsamlingerne“. Som betegnende for hendes indstilling mindes jeg en lejlighed, hvor der var blevet holdt en spøgefuldt tale for damerne. Straks efter rejste fru Mortensen sig og protesterede mod de selskabstaler, der sammenligner kvinderne med roser og andet smukt, og hun havde samtidig nogle hvasse ord til dem, der omtaler kvinder ironisk. Hun ønskede, at hustruen blev betragtet som sin mands kammerat og medarbejder, og det må siges, at hun selv virkede efter denne bestemmelse.

Marie Mortensen gjorde sig, som nævnt, hurtigt gældende i Viborg. To år efter, at hun var flyttet hertil, blev hun valgt til medlem af skolekommissionen og af Viborg amts skoleråd, og hun virkede på begge poster fra 1921 til 1943. Desuden blev hun valgt til medlem af domsognets menighedsråd, hvor hun sad i årene 1922-33, ikke blot som en interesseret deltager i rådets administrative opgaver, men som en levende optaget kirkegænger, så hun nødigt forsømte nogen af søndagsgudstjenesterne.

I kraft af sit arbejde for afholdssagen var hun i to perioder, 1916-29 og 1931-33,

Marie Mortensen

medlem af Danmarks Afholdsforenings hovedbestyrelse, og hun blev som den første forskolelærerinde indvalgt i Danmarks Lærerforenings bestyrelse, hvor hun havde sæde fra 1916 til 1928.

Det var et virkeligt kors for en så interesseret og medlevende kvinde, at hun i en forholdsvis tidlig alder blev ramt af tunghørighed, men hun tog det som en udfordring og fandt en naturlig opgave i at hjælpe andre døve. På hendes foranledning blev der oprettet en tunghørerekreds i Viborg, og hun fik byrådet til at ofre midler på, at en lærer uddannedes til at undervise i mundaflæsningsmetoden.

Marie Mortensen fulgte sin mand til de allerfleste af de hundreder af vælgermøder, A. C. Mortensen kom til at deltage i gennem sin lange politiske virksomhed. Bl.a. var hun med engang til et møde i Bjerringbro, hvor Niels Chr. Hedegaard var kandidat for Venstre. Diskussionen kom til at dreje sig om valgretsalderen, og fru Mortensen ønskede at give sit besyv med i et indlæg, i hvilket hun bebrejdede Venstre, at partiet ikke ville følge et socialdemokratisk forslag om nedsættelse af valgretsalderen.

– Jeg skulle dog ellers mene, sagde fru Mortensen, at mange af Venstres vælgere i deres ungdom har været på højskole og har lært at synge: Sæt målet højt!

Fru Mortensen optrådte den aften i „liv og nederdel“, en bluse af påfaldende blå farve, og det gav Niels Chr. Hedegaard, der visselig ikke var en mand af vid og ånd, lejlighed til at fyre en morsomhed af, den eneste, jeg mindes at have hørt ham præstere.

– Ja, det er rigtigt, at vi lærte at synge på højskolen, sagde han. Vi lærte også sangen: På det jævne, på det jævne, ikke i det himmelblå ...

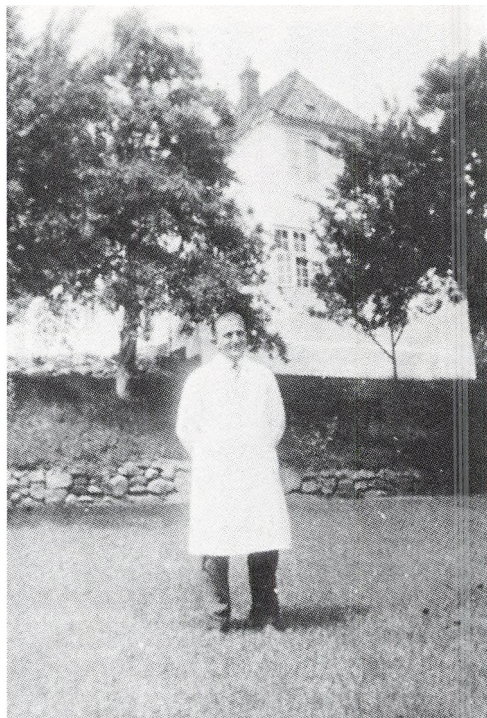
Så morede forsamlingen sig, og fru Mortensen måtte for en gangs skyld indkassere et nederlag på sin kvindelighed.

Fru Mortensen blev 79 år gammel. Hun døde den 21. oktober 1951, og redaktør A. C. Mortensen, der havde været gift to gange før, måtte for tredje gang følge en hustru til graven.

Slagtermester Max Wørzner

I forordet til et katalog, der berettede om Viborg Kunstforenings jubilæumsudstilling i Skovgaard-Museet, Paradis og Pakhuset i 1977, fortalte museumsinspektør Harald Ditzel træk fra Kunstforeningens tilværelse og nævnte bl.a., at foreningens generalforsamling „i nogle år krydredes med en bramfri slagtermester, der til enhver tid var utilfreds med den siddende bestyrelse og især med sammes dispositioner“.

Den bramfri slagter var *Max Wørzner*, en mand, der altid stod fest om, dygtig som håndværker, kløgtig som forretningsmand og ved sin umiddelbare kunstfornemmelse en banebryder for forståelse af moderne, især abstrakt, malerkunst.

Slagtermester Wørzner i haven til villaen i Sct. Leonisgade

I Wørzners spisestue hang abstrakte malerier af senere berømtheder i to rækker hele stuen rundt

Der var egentlig ikke noget, som tydede på, at den unge stærke slagter skulle komme til at leve et liv, der i højere grad end de flestes var præget af kunsten og glæden over kunst.

Han blev født i Vejle den 6. maj 1898, og han blev udlært i sin faders forretning, hvorefter han arbejdede nogle år som svend hos sin svigerfader, der også var slagtermester. I 1924 købte han af slagtermester Conrad Henrichsens enke den forretning, Henriksen i mange år havde haft på Nytorv, og det lykkedes hurtigt den unge slagtermester at drive forretningen frem, så han fik brug for mere plads og flyttede til St. Sct. Mikkelsgade og

indrettede en butik, som Niels Juhl overtog efter ham, og som derefter blev drevet af Per Nielsen og nu af Kaj Brix.

Max Wørzner var en festlig mand i butikken. Han var på færde fra tidlig morgen, ekspederede så mange, han kunne overkomme, og havde et øje med i sine medarbejders betjening af hver enkelt kunde, parat til at gribe vejledende ind, om det måtte være fornødent, men – og det var et af hans særlige træk – lige så årvågen overfor eventuel kundeurimelighed. Man kunne kalde det dristigt af den unge mester, at han ikke var bange for at sige et par hvasse ord til byens „fine fruer“, og der var nok nogle stykker af

dem, der fik et mindre chok, når Wørzners stemme skar igennem med samme effekt som hans skarpe knive for at fortælle, at der i butikken var det ham, der bestemte. Og så fyldtes luften af hans drønende latter, forsonende og alt besejrende. Max Wørzner var simpelthen ikke til at blive vred på.

Wørzner besad en egen primitiv glæde over billeder, og efterhånden som forretningen skabte økonomisk mulighed for det, købte han malerier. Han begyndte fra bunden og dekorede sine vægge med billeder a la den brølende hjort ved skovsøen, fattede en overgang forkærlighed for marinebilleder og udviklede en sikker fornemmelse over for god og solid og først og fremmest ægte naturalistisk kunst. Han købte billeder af Knud Eel og blev særdeles glad for, hvad maleren Alfred Mårtens i Karup præsterede. Hvert billede, han købte, var for ham et led i en udvikling, der fyldte hans sind med berigelse og harmoni, men samtidig også med en vis uro, for han følte, at han ligesom manglede et grundlag at basere sin kunstglæde på. Han ville forstå, hvad det var, han fik for øje, og han søgte ved læsning af kunstbøger og kunstnerbiografier at få svar på nogle af de spørgsmål, der trængte sig på for ham.

Nogle af svarene fik han som flittig gæst på maleriudstillinger nær og fjern, og han gav sig gerne i samtale med udstillende kunstnere for at spørge dem ud. Maleren Erik Raadal, der desværre døde i en ung alder, fortalte mig engang et lille træk, der var typisk for Wørzner. Raadal havde en udstilling, vistnok i Silkeborg, og blev ringet op af Wørzner, der spurgte, om han godt kunne komme og se på billederne, selv om han ikke kunne møde før efter udstillingens lukketid, for han havde sin slagterforretning at passe først.

– Jeg kendte ikke Wørzner på det tidspunkt, fortalte Erik Raadal, og jeg tænkte ved mig selv, om det nu også var ulejligheden værd at holde ekstra åbent, men jeg samtykkede da, og Wørzner og hans kone kom og så udstillingen. Jeg hørte dem tale om, at der knap nok var

plads i deres hjem til flere billeder, men de ville nu gerne købe et, og så udbrød Wørzner: Vi kan da hænge det op i soveværelset! Jeg tænkte endnu engang for mig selv: Skal dine billeder virkelig bruges som sovekammerdekoration hos en slagter i Viborg? Men hvorum alting er: Vi fik handlet, og jeg skulle, når udstillingen var ovre, komme til Viborg med billedet.

Og, føjede Erik Raadal til, da jeg kom ind i det hjem, måtte jeg med beskæmmelse mindes de overbærende tanker, jeg havde gjort mig, for her oplevede jeg et berigende møde med to mennesker i et hjem, hvor sand kunstglæde fyldte hvert rum – også soveværelset. Jeg tror nu ikke, jeg kom til at hænge der, men jeg solgte siden flere billeder til Wørzner.

Et af de billeder, Wørzner købte af Erik Raadal, et ret stort maleri med motiv fra kirkegården i Gern, er reproduceret i Lars Rostrup Boyesens bog om Raadal i serien: Vor Tids Kunst. Det er malet i 1934. I januar 1941 døde Erik Raadal, kun 35 år gammel.

Raadal, der nok var naturalist, men med en umiskendelig trang til abstraktion på detaljens bekostning, var sikkert medvirkende til at lede Wørzner på vej til den ligefrem fanatiske begejstring, han kom til at nære for den helt abstrakte kunst repræsenteret ved navne som Egil Jacobsen, Ejler Bille, Henry Heerup, Asger Jorn, mens Jorn endnu hed Jørgensen, og flere andre af den kreds, der hørte til kunstnergruppen Cobra, endvidere en mand som islændingen Svavar Gudnason, ja, adskilligt flere.

Wørzners spring lige over i det abstrakte maleri hævdes at være foregået i restaurant Skindbuksen, et kendt kunstner-tilholdssted i København. Wørzner havde på professionens vegne været i hovedstaden og sad med en kollega fra Købbyen i Skindbuksen, da de kom i samtale med nogle fattige malere, der fik megen glæde af de mere velbeslåede slagtere. Det udviklede sig til en kunstdiskussion, der ingen ende ville tage, og for at den ikke skulle afbrydes i utide, sagde Wørzner:

Tag med til Viborg, allesammen! Det gjorde de – og dermed havde den moderne malerkunst fået et sandt tempel i Viborg og kunstnerne en ven, der ikke alene købte deres billeder og hængte dem på sin væg, men som også var parat til at forstrække dem med kontanter eller store pakker med kød og pølse, når de var kommet i økonomisk forlegenhed.

Alt det kunne der fortælles noget om – mere, end der er plads til her. Wörzner fik efterhånden samlet en af de største samlinger af moderne kunst, dengang næppe til de helt store priser, i dag ubetalelige kunstværker. Desværre fik Max Wörzner ikke lov til i ret mange år at nyde al den kunst, han havde omgivet sig af. Han blev syg og døde den 3. november 1945, kun 47 år gammel.

Kæmner N. P. Poulsen

Tilfældigvis hørte jeg forleden en mand bruge udtrykket: Naturligvis – altså med y – og straks meldte sig erindringen om en mand, der blandt sine sær-træk havde dette, at han altid sagde naturlig. Hvorfor, ved jeg ikke, men sådan var det altså bare.

Manden var kæmner *Niels Peter Poulsen*, der i 35 år var en af topfigurerne i den kommunale forvaltning, en administrativ dygtighed, en særpræget mand med stor spændvidde i sine interesser, til tider en bøs person og til andre tider følsom helt ud i det dirrende sensitive, som når han f.eks. med sin hæse røst fandt på at citere en eller anden stump poesi, han var blevet grebet af.

Kæmner Poulsen var øbo, født den 22. maj 1965 på Fejø i Smålandshavet mellem Lolland og Sjælland, søn af øens

sognefoged. Han fik adgang til at læse og blev exam. jur. i 1883, hvorpå han fik stilling som amtsfuldmægtig i Næstved, senere i fire år som godsfuldmægtig ved Herlufsholm og derefter igen som amtsfuldmægtig i Næstved. I 1898 kom han til Viborg som kæmner.

Han var dygtig som kommunal tjene- stemand, lynende hurtig i arbejdet med de mange opgaver, han fik overdraget, og krævende i sine fordringer til medarbejderne, men først og fremmest til sig selv. Han var ikke nogen almindelig type, og det var ikke blot i det ydre, at han mindede meget om Gustav Wied. Han var ikke så lidt af en Knagsted-type, den vrante toldforvalter, som Wied brugte til at lancere sine bidske sandheder, lagt i munden på „Livsens ondskab“.

Kæmneren kunne på folk, der ikke kendte ham, virke kantet og sær, og han kunne til tider buldre op, men det var ikke hans egentlige væsen. Bag det barske ydre fandt man, når man kom ham

N. P. Poulsen og hustru sammen med datteren Vibeke, der søgte en kunstnerisk bane bl.a. som danserinde

Kæmner Poulsen

nær ind på livet, en åndfuld og skønhedselskende mand. Han havde forstand på kunst og poesi, både den brede, som man kan finde den hos Drachmann i hans landsknægtviser, og i den finere lyrik. Når han talte om ting, der lå udenfor dagen og vejen, søgte han ofte billeder fra litteraturen, og han kunne citere lange brudstykker af bøger, han havde læst, og digte, som han holdt særlig af.

Han følte sig hjemme i den jyske natur, og særlig kom han til at elske Vesterhavskysten, hvis stridende storme og tunge præg ligesom var et billede på noget i ham selv. Den, der skriver disse linjer, fik – trods stor aldersforskel – nær tilknytning til ham, fordi jeg, opvokset på de egne, kunne dele hans begejstring for havet og det blæsthærgede landskab.

– Er der noget så herligt, kunne han udbryde, som at stå på toppen af Bovbjerg klint og mærke stormen og havet og føle sig lille i sammenligning med denne vældige natur.

Han kunne med begejstring fortælle om de nøjsomme vesterhavsfiskere, som han havde lært at kende på sine besøg

igennem 30 år på Bovbjerg, hvortil han helst kom i efterårstiden for rigtig at fornemme stormens væld og havets voldsomhed. Igennem adskillige år tog han en sommertur gennem Limfjorden som passager på rutedamperen fra Lemvig over Thisted til Aalborg, men ellers var de lange ferier ikke noget for ham. Han vidste, at der altid lå bunker af sager på hans bord, dynger, der vel til tider blev større, end godt var for kontinuiteten i den kommunale administration, og det hændte også, at der røg en halv eller en hel dag ud af kalenderen, når han kom i selskab med ligesindede og fik timer til at gå med diskussion og åndrig prat, befordret af naturlig trang til vederkvægelse, bonvivant, som han var. Så genlød stuen af hans latter og hans til tider bidende sarkasmer, der fik deres sproglige særpræg bl.a. ved hans lille faible for at bruge ordet „naturlig“.

En barsk efterårsdag, den 23. november 1933, var det hele pludselig slut. Kæmneren var som så mange gange før taget til Bovbjerg Badehotel, hvor han skulle være sammen med maleren og hotelmanden Kristen Bjerre og den lige så kendte spillemand Axel Caspersen. De sad ved bordet og ventede på ham sidst på eftermiddagen, men da mørket begyndte at falde på, søgte man efter ham ved stranden og fandt ham liggende død ved en af høfderne. Ved siden af ham lå et jagtgevær, han havde lånt i Viborg – medbragt til det brug.

Han havde ønsket, at blæsten fra havet skulle hvisle i græsset over hans grav, og hans urne blev sat i jorden i det sydøstre hjørne på Ferring kirkegård, der grænser helt op til Bovbjerg Badehotel. Kun ganske få vidste, hvor stedet var. I en del år var det kendetegnet ved en lille tue, og jeg stilede altid mod den, når jeg kom på de kanter. Nu er det mange år, siden det sidste spor af gravpladsen er slettet, og i dag er det vel kun et fåtal, der har personlig erindring om ham, men det er rigtigt, hvad borgmester Chr. Poulsen sagde i en mindetale om ham: Hans hjerotelag var godt.

Frøken Ane Margrethe Rolin

Viborg mistede en særpræget personlighed, da frøken *Ane Margrethe Rolin* døde. Hun var aparte af udseende og af væsen, en dame, der nok blev vidt forskelligt bedømt, og som vel kun nogle ganske få var i stand til at bedømme helt retfærdigt, fordi der i virkeligheden ikke var ret mange, der kendte hende til bunds. Som blidhed næppe var noget fremtrædende træk hos hende, må man nok sige, at livet heller ikke tog blidt på hende bl.a. ved, at hun fik en hofteskade, der bevirkede, at hun blev halt. Det gjorde hende bitter, men hun anglede ikke efter medlidenhed, snarere tværtimod.

Frk. Rolin var datter af Anton Rolin, der ejede Lerchenborg, men som ikke kunne klare driften af gården, og som 4-årig – hun var født den 19. juli 1871 – kom hun til Viborg og blev optaget i huset hos sin onkel, kobbersmedemester Daniel Rolin, der boede i ejendommen Sct. Mathiasgade 37, hvor Rolin'erne holdt til i flere generationer. I huset boede fire ugifte søskende Rolin, to brødre og to søstre, og det er ikke uforståeligt, at livet her blandt de betydeligt ældre slægtninge kom til at præge Ane Margrethe Rolin i hendes barndom og opvækst.

Hun arvede huset og indrettede sit hjem i nøje overensstemmelse med de traditioner, der havde præget de gamle stuer i hendes onklers og tanters tid, men skarpsindig, som hun var i økonomiske anliggender, forstod hun, at det ikke kunne nytte, at den gamle ejendom blev liggende på sin plads i hovedgaden som et

Frøken Rolin i det gamle billed-rydede kobbersmedehjem

levn fra svundne tider. Hun lod derfor i 1928 opføre den nuværende ejendom, der er tegnet af arkitekt Aage Gaardboe fra Skals, hvem hun havde fået anbefalet som bygningskyndig af sin fætter, daværende forstander på Skals Højskole F. Elle Jensen, der blandt andre havde arkitekt Gaardboe som lærer på højskolen. Resultatet blev et godt og solidt hus, men Gaardboe lagde siden ikke skjul på, at det havde været en af de vanskeligste opgaver, han havde været ude for.

Frk. Rolin levede det meste af sin tilværelse ret ensomt, men hun havde dog en vis kreds, hun sluttede sig nærmere til, nogle jævnaldrende, som hun kendte fra skoletiden, og som hun mødtes med til kortspil med bestemte mellemrum, men ind imellem opstod der længere pauser i samværet end egentlig forudsat, fordi frk. Rolin i sin trang til at kommentere andres færden kunne komme til at sige ting, der kunne være belastende selv for et nært bekendtskab.

Enkelte andre knyttede hun sig til i kortere eller længere tid ad gangen, og hun var overfor sådanne ikke bange for at udtrykke sin taknemlighed eller glæde over at finde forståelse, ja, måske hengivenhed. Ejendommeligt er det at tænke på, at hun som ung var ikke så lidt af en skønhed, hvorom adskillige fotografier vidner. Som årene gik, blev dette billede fra ungdommen mere og mere forandret. Ved sin hele fremtræden og sin klæde- dragt kom hun, bevidst eller ubevidst, mere og mere til at virke som et levn fra en svunden tid – en original, måske, men ikke i nogen negativ forståelse af ordet. Hun ville blot være sig selv på sin egen facon. At hun var en begavet dame, var der ingen tvivl om. Derom har den, der skriver disse linjer, en tydelig erindring fra enkelte samtaler, og den samme bedømmelse gav lokalhistorikeren revisor Otto von Spreckelsen, der var en af de få, der havde sin jævnlige gang i hendes hjem for at samtale med hende om den Rolinske slægt og indhente andre oplysninger, der kunne være af værdi for ham i hans forskning.

Ane Margrethe Rolin

Overretssagfører Chr. Ørum var en anden blandt de få, hun havde tillid til og gerne så som gæst i sin stue, og med ham aftalte hun ordningen af, hvad hun efterlod sig ved sin død. Bl.a. testamenterede hun ejendommen på Sct. Mathiasgade sammen med et pengebeløb til et velgørende legat, der bærer navnet: „Kobbersmedemester Daniel Rolin, kunstdrejer Niels Rolin og Søskendes Legat“. Det indebærer bl.a., at der ved årets kirkelige højtider bliver lagt blomster på hendes grav, og en dame, der var meget for hende i hendes sidste år, sørger af veneration for hendes minde for at lægge en buket på graven på frk. Rolins fødselsdag såvel som på hendes dødsdag.

På sine gamle dage blev frk. Rolin meget tunghør, og hun mistede også synets kraft, så hun kun kunne skimte sine omgivelser. Efterhånden blev hun meget svag, og en dag, da en frost veninde, der jævnligt – som den eneste – besøgte hende, kom, var det tydeligt, at frk. Rolin var afkræftet til døden, men da hendes gæst sagde, at nu ville hun kalde

på en læge, for frk. Rolin burde på sygehuset, blussede livskraften op i hende igen til en hvas protest. Hun skulle ikke på sygehuset, absolut ikke!

Det kom hun heller ikke, og dagen efter døde hun, den 19. oktober 1953 i en alder af 82 år.

Skuespiller Emilius Clausen

Den 4. februar 1913 stod der i Viborg Stiftstidende en lille notits blandt bladets i øvrigt få lokale meddelelser:

Skuespiller Emilius Clausen, regissør ved det Bassøeske Teater, slutter sin virksomhed ved dette selskab her i byen for at indstudere et ekscentrisk varietenummer.

Det vil nok være unfair over for mindet om *Emilius Clausen* at antyde, at der er forbindelse mellem den overfor citerede notits og slutningen af en teateranmeldelse i Stiftstidende dagen før, en omtale af den foregående aften's forestilling på teatret, men utænkeligt er det nok ikke, at der har været en sammenhæng mellem forestillingens højst uheldige forløb og Emilius Clausens overgang til varietemæssig ekscentricitet.

I forbindelse med fastelavn var den trinde teaterdirektør Ove Bassøe med samt sit selskab af skuespillere kommet til Viborg for at give forestilling: Søndag den 2. februar „Skovfogdens Grethe“ og „Bolettes Brudenat“, to forestillinger på samme aften, og mandag den 3.: „Pigerens Jens“, der i annoncen blev proklameret som: Casinos største succes. Kantonementsfarce med sange og kor i 7 akter af Peter Nansen og Charles Kjærulff.

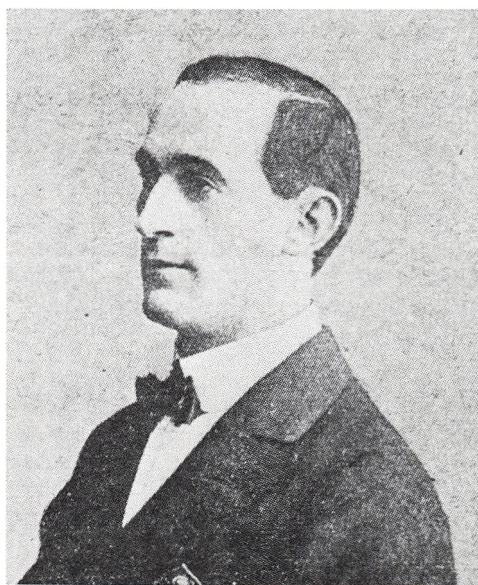
I anmeldelsen af forestillingen skriver Stiftstidende, at direktøren selv var stykkets Jens, og Viggo Køhler spillede

oberstløjtnant Storm. De får en nogenlunde pæn kritik, men så hedder det videre: Harry Jensen som overlægen var mere end mislykket. Ikke den mindste bevægelse, han foretog, var ægte. Hvorpå kommer en temmelig sønderlemmende tilføjelse:

Dekorationerne var stillet så dårligt op, at det hele truede med at styrte sammen over skuespillerne, hver gang en dør gik op.

Det med dektionernes opstilling har nok været Emilius Clausens ansvar, og hvis man – som den, der skriver disse linjer – har erindring om Ove Bassøes og navnlig hans hustrus temperament, forstår man bedre, at Emilius Clausen har foranlediget Stiftstidende til at optage den ovenfor citerede notits.

I øvrigt er det interessant at konstatere, hvor omfattende et teaterrepertoire viborgenserne havde adgang til. Som nævnt, spillede Ove Bassøe to aftener i træk, den 2. og den 3. februar, og den 5. februar kom Otto Jacobsens selskab med lystspillet „Hans eneste kone“ med den meget feterede Gerda Krum i hovedrollen. Måneden sluttede med besøg af Albert Helsingreen-turneen, der spillede „Eventyr på fodrejsen“ den 28. februar.

Emilius Clausen

Men tilbage til Emilius Clausen. Han blev født den 9. juli 1887 som søn af murer Anton Clausen, der var formand hos den senere borgmester, murermester Chr. Fr. Jensen. Emilius viste allerede som dreng en brændende kærlighed til gøgl og teater. Det lykkedes ham som ganske ung at komme med et af de turnerende teaterselskaber, og selv om det ikke timedes ham at få sine hedeste drømme om at stå på scenen i store og betydende roller opfyldt, blev han en af Thalias mest trofaste tjenere, fortrinsvis som regissør og altnuligmand bag scenen, men ind imellem stående på scenen solende sig i rampelyset og med ydmyg vilje til at give de små roller alt det, hans tørstende kunstnersjæl formåede at udkramme.

Vinter efter vinter var han med på farten fra by til by, snart hos Harald Stabehl, snart hos Axel Jacobsen og, som ovenfor omtalt, hos Ove Bassøe, en hyggelig og tjenstvillig mand, som efterhånden næsten alle de rejsende skuespillere lærte at kende. Om sommeren var han gerne at finde ved et eller andet sommerteater – hos Holger Hansen, Henry Amfeldt eller Kai Voigt, som de tre mest kendte direktører i sommerrevyernes festlige periode hed, og hos dem alle var Emilius Clausen en slider. Han var ikke bange for at påtage sig opgaver, som andre måske følte sig for fine til, og han var glad for hver rolle, han fik overdraget, indstuderede dem omhyggeligt og talte med sit eget specielle tonefald, hvad enten han var helt eller skurk. De, der kan huske parret: Storm og Stille, dvs. Storm Petersen og Chr. Arhoff, fra deres optræden i det lille Vesterbroteater Bonbonnieren, husker sikkert også, at Emilius Clausen – bevidst eller ubevidst – talte på næste samme måde som Storm P., når han var på scenen.

Emilius Clausen kom hele landet rundt som skuespiller, men med tiden sprang han af thespiskærren og knyttede sin skæbne til gøglervognen, fandt grobund for sit umiskendelige komiske talent og først og fremmest for sin trang til at

optræde ved at agere fransk klown og tryllekunstner i blafrende telte på landets markedspladser – en glad sjæl, en ydmyg kunstners tjener, en sand gøgler.

Omkring 1930 slog han sig ned som fastboende i Viborg i ejendommen Sct. Mathiasgade 86, hvor han boede sammen med en søster og en broder, Christian Clausen, der i sin tid var en fin cirkusartist, men hvis bane blev brudt ved et uheld i manegen. Emilius Clausen havde små engagementer rundt omkring ved forsamlingshusfester og lignende, og han stillede sig gerne til rådighed, hvis en børnefødselsdag skulle fejres med andet end chokolade og røver og soldater.

Han var en hyggelig mand, som han kom gennem gaden i det sædvanlige småtrav og med den altid glade hilsen: Godaw, godaw, ja, ja, vi har travlt, vi har travlt ... Og så kunne han for resten godt standse op i samme øjeblik, glemme travlheden og give sig til at fortælle om festlige oplevelser og om lige så festlige planer, han arbejdede med for at lave „et sturt, sturt nummer“.

Engang omkring midten af 30-erne var han rigtig i sit es. En artist ved navn Nis Jais havde slået sig ned i den Clausenske ejendom, og sammen udpønsede de et voveligt trick, der blev proklameret som en leg med døden osv. I passagen ind til Gamle Amtstuegård fik de rejst et højt stativ omtrent som en skihopbakke, der endte med en solid jernbom. Jais steg op på toppen med en cykel med forstærket stel og susede ned ad slisken, hvorefter han ved sammenstødet med jernbommen blev slynget frem gennem luften i en saltomortale for at ende i nogle puder, der var bredt ud over brostenene. Om det var cyklen eller artistens ben, der ikke kunne holde til den hårde behandling, husker jeg ikke, men det blev kun tale om ganske få forevisninger.

I sine sidste år var Emilius Clausen jævnlig plaget af sygdom, men han imødeså med gøglere glade frimodighed sin sidste entre i livets manege. Den 25. september 1953 døde han, 66 år gammel.

Fru Thaarup i kaffesøster-teaterkostume

Fru Louise Thaarup

I en artikelserie i Folkebladet som optakt til et lokalt storværk, museumsinspektør Peter Seeberg og hans medhjæpere vil skabe: „Viborg Leksikon“, indsneg der sig en utilsigtet pudsighed, idet et billede af en dame i teaterkostume blev angivet at være musikpædagogen Bodil Helsted. Det var imidlertid fru *Louise Thaarup*, og forbygningen gav mange anledning til at tænke tilbage på et af de festligste mennesker, Viborg har haft.

Visse Thaarup var gift med tandlæge Victor Thaarup, en faglig dygtighed og en overmåde interesseret mand, der satte sine spor på mange områder indenfor borgerlivet i Viborg. Thaarup stammede

fra Store Heddinge og kom til Viborg i 1906 som ung tandlæge. Han lærte slagteridirektør Godskesens sprælske datter Louise at kende, og de blev gift og kom til at udgøre et særpræget par, altid med i den kreds, der gennem foreningslivet bidrog til at live op i byens hverdag og måske ikke mindst på byens festdage.

Tandlægen var, lille af vækst og altid ligesom på spring, måske nok lidt tør i det, men på en egen lun måde, og hans hustru kunne – hvis man ikke kendte dem – forekomme at være hans modsætning, hjertelig og bredt favnende, som hun var, et humørmenneske af den slags, man føler det som en rigdom at have kendt. Tilsyneladende var de altså ikke noget harmonisk par, men netop deres forskellighed bidrog til, at de skabte et hjem, der i sjælden grad var i harmoni med sig selv. Når de samlede venner og bekendte i villaen ved Nørresø for enden af Sct. Knudsvej, genlød stuerne af fru Thaarups hjertelige latter, og hendes evne til at skabe samklang og fest var vidunderlig. Der var 10 års forskel mellem dem, han født i 1881, hun den 11. november 1891.

Visse Thaarup var fra de helt unge år meget teaterglad. Hun havde som ung pige været med i festlighederne, da Viborg stod på den anden ende i sommeren 1909 i anledning af den store Teaterfest – hin usædvanlige begivenhed, der blev skelsættende ved sit forløb i en sådan grad, at viborgensere i lange tider som tidsangivelse brugte udtrykket: Det var så eller så mange år før teaterfesten – eller efter.

Ved adskillige andre lejligheder, hvor der var brug for folk med humør og scenisk talent, meldte fru Thaarup sig gerne, og det faldt helt naturligt, at hun kom med i kredsen, der skabte liv i den første Viborgfest i 1936. Især huskes hun fra de senere Viborgdage i 1939, da festprogrammet på Borgvold bl.a. omfattede en opførelse af farcen „Svend, Knud og Valdemar“. Det var oprindelig meningen, at man ville lade amatører opføre komedien, men komiteen blev bange for, at hele den række af farceagtige optrin,

komedien består af, ville blive for farceprægede, så man indledte forhandling med en række professionelle kunstnere. Drøftelserne førte til det ret usædvanlige resultat, at skuespillerne påtog sig opgaven, idet de samtidig accepterede, at fru Thaarup skulle spille med i stykket.

Da skuespillerne ikke havde tid til – og komiteen ikke råd til – at skuespillertruppen opholdt sig i Viborg under prøverne, blev der indgået et kompromis om prøver i København og endvidere en opførelse i Kalundborg, inden teaterdirektør Ferdinand Piper, som stykkets hovedperson hedder, holdt sit indtog i Viborg.

Den 25. juni 1939 blev stykket spillet på Borgvold med Visse Thaarup som en pragtfuld Adelaide. Blandt de andre medvirkende var Eduard Mielche som Ferd. Piper, Hans Henrik Krause som kong Magnussen og Astrup Rostrup som drabanthøvdingen. Stykket blev spillet på musiktribunen og blev ikke den ventede succes, fordi der var for langt mellem publikum og scene, og desuden var det ikke i programmet blev tilstrækkelig tydeliggjort, at betegnelsen: Historisk skuespil var ment humoristisk, så mange, der var kommet for at se et rigtigt historisk optrin, blev dybt skuffet over „sådan noget pjat“. Men for fru Thaarup blev spillet en triumf. Folkebladet skrev i sin anmeldelse bl.a.:

Det er ikke blot af lokalpatriotisme, man kan sige, at fru Thaarup fuldt stod på højde med de professionelle skuespillere. Hun gjorde det virkelig, ja, der var dem, der syntes, at hun var den bedste i hele flokken, og i hvert fald var skuespillerne glade for hende. Efter forestillingen modtog hun en stor buket fra sine scenekammerater med tak for samarbejdet og med tilføjende, at man håbede at gense hende ved næste sommertourne.

I 1954 døde tandlæge Thaarup, og fru Thaarup lod bygge et mindre hus ved siden af villaen, for, sagde hun, jeg kan ikke finde mig i at gå i de stuer, hvor alt minder mig om Victor.

Den følgende sommer begyndte helt uventet et nyt afsnit af hendes liv. En søn

Louise Thaarup som Adelaide Piper

af bøssebager P. O. Ljunggreen, ingeniør Poul Ljunggreen, kom på besøg i Viborg fra Amerika, hvor han havde opholdt sig i ca. 40 år, i størstedelen af tiden knyttet til General Electric, hvis våbenafdeling havde brug for Poul Ljunggreens våbenkendskab, som han havde fået grundlagt hos bøssebager Vilhelm Hansen i Viborg, hos hvem han som ganske ung havde stået i lære. Ljunggreen var blevet enkemand året før, og da han nu traf Visse Thaarup, som han kendte fra deres fælles barndom, blev de enige om at gifte sig. De fulgtes ad til Amerika og havde en række lykkelige år – bl.a. nåede de at fejre kobberbryllup. Fru Thaarup vedblev at holde forbindelsen med Viborg ved lige, mest ved korrespondance med en niece, fru Asta Langvad, og hendes mand, bankfuldmægtig Magnus Langvad, der overtog villaen ved Nørresø.

I begyndelsen af april 1970 fik Langvads besked fra Amerika om, at Louise Ljunggreen var død den 29. marts, påskedag. Pinsedag døde hendes mand.

Indholdsfortegnelse

Astrup, Jens, smedemester	120
Bertelsen, B. P., konsulent	103
Bomholt, Jens J., murerformand	56
Bryndum, A. E., fuldmægtig	7
Carstensen, Esther	99
Carstensen, Ivan, oberst	97
Christensen, J. Carl, landsarkivbud	73
Clausen, Emilius, skuespiller	139
Claussen, Jens Frederik, musiker	9
la Cour, Albert, landsdommer	113
la Cour, Henriette Vilhelmine	75
Daa, Axel, repræsentant	15
Dragheim, Chr., barbermester	43
Dragheim, Laura	42
Ejstrup, Chr., overretssagfører	68
Elgaard, Jens, købmand	47
Flemming, Th., regimentsmusiker	127
Hansen, H. H., fægtemester	60
Hansen, N. O., kirketjener	49
Hofman-Bang, O. M., registrator	71
Iversen, I. H., retsbudformand	91
Jacobsen, Chr., dyrlæge	77
Jensen, A., vognmand	101
Jensen, Cyrine, jordemoder	19
Jensen, J. P., skomagermester	89
Jensen, Ludvig, købmand	86
Jensen, N. P., gartner	122
Johnsen, Jon, overretssagfører	63
Jørgensen, J. P., amtsfuldmægtig	129
Jørgensen, Karen	124
Kjeldsen, A., malermester	79
Kæmpegaard, Frede, buntmager	30
Landtreter, Oscar, sygehuslæge	116
Larsen, Lars, snedkermester	105
Lundstrøm, Henning, tømrrersvend	54
Mikkelsen, Byrge, repræsentant	83
Mortensen, Marie	130
Mynke, Anker, fabrikant	59
Møller, Chr. J., fæstemand	108
Møller, M. C., frugthandler	107

Nielsen, Chr., barbermester	45
Noring, Karl, stiftsprovst	11
Pedersen, Jens, overpostbud	17
Pedersen, N. P., inkassator	118
Petersen, Tønder, maskinarbejder	40
Plessing, Magda, musiklærerinde	33
Plessing, Nic., byrådssekretær	36
Poulsen, N. P., kærner	135
Rasmussen, Aldo, isenkræmmer	28
Reimer, Chr., isenkræmmer	25
Rolin, Ane Margrethe	137
Schepelem, Ellen, stiftsprovstinde	21
Sevelsted, Anders, inspektør	110
Smith, Oscar, direktør	81
Sorvad, Alfred, landsretssagfører	66
Sparrevohn, Sigrid, musiklærerinde	32
Sørensen, Gustav, bogholder	52
Sørensen, Thøger, inkassator	23
Thaarup, Louise	141
Tylvad, J. J., ingeniør	95
Westergaard, Ole, gårdejer	93
Winkel, Holger, fuldmægtig	85
Wørzner, Max, slagtermester	132